Ny Minerva

Minerva

et

Maanedsskrivt.

Julii, August og September.

1798.

Kiøbenhavn,
Trykt hos Directeur Johan Frederik Schultz,
Kongelig og Universitetsbogtrykker.

Indhold.

Julii Maaned.

Ar=

August Maaned.

September Maaned.

Minerva,

for

Julii Maaned 1798.

I Anledning af Skrivelsen fra en Reisende i Norge, om Odels-Retten; indrykket i Marts Heftet af Minerva for Aaret 1798.

Normænd have, fremfor mange Folk, Almeenaand, de elske med Varme sit Land, og sin Folkefærd, og Alt, hvad der fremmer disses Gavn og Ære, og de gribe derfor, med Begierlighed, ethvert Blad, der lover at afhandle noget saadant Emne; jeg tvivler altsaa ikke paa, at jo det første Stykke i dette Aars Martii Hefte af Minerva, er bleven læst, ikke allene af dem i Norge, som holde dette Maaneds-Skrivt, men af mange flere, og, skal jeg slutte fra mig selv til Andre, saa har man til dets Giennemlæsning bragt med sig hæderlig Formening om dets Værd; thi Minerva har nu engang berettiget os til at vente af de tænkte Afhandlinger; men om man ikke denne Gang fandt sig skuffet, og bortlagde Bogen med Uvillie, om man ikke fandt i Forfatterens Omdømme Ubillig-

hed, i en og anden Paastand Usandhed, om man ikke, i det Heele, savnede det upartiske Blik, og den Sandhedskierlighed, der med saa megen Ret kræves af den, som fremstaaer for at belære Lovgivningen om Feil, og et heelt Folk om dets sande Fordeel, det er et andet Spørsmaal; mig gik det, i det mindste, saa. Overalt, er jeg ilde til Mode, naar'en Reisende vil afgiørende dømme om Indretningers Mangler eller Fordele i det giennemløbne Land, og flau bliver jeg, naar denne Bedømmelse synes mig at røbe Mangel paa baade Sogkundskab og Prøvelses Aand og Billighed, og i dets Sted at fremvise en ufornuftig Kierlighed for en Yndlings Mening. Eensidige kalder Forfatteren de Smaaeskriver, som, omtrent for et Decennium, udkom, i Anledning af en Ansøgning om Odels-Rettens Ophævelse, der var forfattet i et svulstigt Sprog, og underskrevet af 8 Bønder, alle af et eeneste Sogn; men er den Reisendes Skrivelse ikke eensidig? nedriver man Grunde ved at kalde dem Forevendinger og Paaskud, og tilføie, at de ere trivielle og latterlige? eller troer den Reisende, at hans Skrivelse nedbryder det Bolværk for Odels-Retten, som Nordahl Bruun og Wulfsberg, hine Smaaeskrivters Forfattere, have sat? eller mener han at vinde nogen fornuftig Mand over paa sin Side, ved at tiltale dem Haan, der

ere

ekke af den anden Mening? vel Mistanke mod Sagen og billig Uvillie mod Sig dekker han, naar han erklærer, at det er kun de rige og mægtige og Speculanterne, der ønske at vinde ved Andres Daarlighed, Uhæld og Eenfoldighed, som kunne ønske Odels-Retten Vedligeholdelse. Jeg veed heel vel, at dette er ganske i Dagens Aand, men jeg veed, at saadant vanærer Dagens Aand, og at dette Kneb nytter ikke; man tager sig, al denne Haan uagtet, den Frihed at have sin Mening, og yttre den. — Jeg har i det Mindste intet Begreb om den Feyghed at fordølge sin Overbeviisning, fordi den haanes som uhæderlig, ligesom det ikke kan falde mig ind, at mistænke en Mands Redelighed, fast hans Mening i mange vigtige Dele var min aldeles modsat. Efter min Overtydning vilde Odels-Rettens Ophævelse være et sandt Tab for Norge, men jeg skal aldrig beskylde den Mand for herostratisk Hensigt, som giør, hvad han kan, til dens Fald; kun vil jeg giøre, hvad jeg kan, til dens Opretholdelse, og derfor prøve de Sætninger, som den Reisende, i sin Skrivelse har yttret.

Blandt de Ting, som ere sagde til Bedste for Odels-Ret, finder Forfatteren tvende, som han troer det Møie Værd at bestride. A) Odels-Ret giver en Arving Anledning til at reparere en Besidderens Uvidenhed, Ondskab, eller Daar-

lige

lighed. B) Den værner mod Lehns Væsenets Indførelse. Men i det Hele spores Had til Odels-Ret, som den der i sin Natur er uretfærdig, og leder til Eiendommes Usikkerhed. Dersom dette virkelig er saa, saa maae disse Beskyldninger kunde uden Tvang udledes af Odels-Rets Natur; men efter mit Begreb derom er Odels-Ret Jord-Eiendoms Sikkerhed i den fuldkomneste Grad. Odels-Gods har dette forud for anden Jord-Eiendom, at det kan, inden fastsat Tid, indløses fra den fremmede Besidder, af den nærmeste Odels berettigede; den, som da kiøber Odelsgods, veed, hvad han kiøber, og hvorledes han besidder, han er i Indløsnings Fald vis paa den udgivne Kiøbe-Sum, han er ydermeer vis paa Erstatning for alle nødvendige Huses Opbyggelse og Jordforbedringer, ligesom han maae stande Prætendenten til Ansvar for Husenes skiødesløse Behandling og Jordebrugets Fordery. Dersom dette Begreb om Odel og Odels-Ret er rigtigt, saa sige Skrivelsens Forfatter mig, hvo der fornærmes derved, hvor Uretfærdigheden heri bestaaer, og hvad der i dette er, der kan friste en fornuftig og god Mand til saadan Tænke- og Handle-Maade, der forekommer Skrivelsens Forfatter saa naturlig og saa uadskillelig fra Odels-Ret, at han spørger: hvo der vel vilde fortænke den, der besad en Andens Odel, om han ødelægger Skoven

ven, lader Mosen henligge uudtappet, og ikke oprydder den Dal, der let kunde blive en frugtbar Ager; thi — jeg tilstaaer det — jeg fortænker ham derfor baade som fornuftig og god Mand; og af denne let indseete Aarsag, at enten indløses Godset, eller det indløses ikke. I første Fald vilde hans forsætlige og bevidste Forringelse udsætte ham for Erstatnings Udgivter, der let kunde overstige den momentane Vinding af en til Kulbrænding eller Brænde, ved forhugget Skov. Fordelene af den udtappede Mose og den oprydde de Ager, som han kunde nydt i de 7 a 8 Aar, jeg vil antage, han sidder urokket, ere da ikke til, siden de ere in statu qvo, og hvor Intet er forbedret, finder og ingen Erstatning Sted. Som fornuftig Mand vil han altsaa ikke forderve det Gods, han besidder, han vil meget heller ved Indretninger, hvis Nytte er indlysende, giøre det vanskeligere for Pretendenten at indløse Godset.

Men Nu — og dette er ofte Tilfældet — indtales Godset ikke til Løsning. Kiøberen besidder det upaaanket i 10 Aar, og har saaledes odlet det til sig og sin Slægt; og nu havde han været Afsindig, om han, for Øieblikkets Vinding af nogle 100 Rdlr., havde ødelagt den Skov, som i sin Tid, uden at ødelægges, kunde maaskee skaffet ham eller hans ligesaa mange 1000 Rdlrs. Fordeel;

undværet den Vinding, han imidlertid funde have af den utappede Mose og opryddede Ager, udtappet og opryddet, ved Penge, som han, hvis Godset indløses, har Ret til at faae tilbage, og som, hvis det ikke indløses, er en Capital udsat paa Livrente for ham og hans. Jeg vilde altsaa, naar han handlede saaledes, som Skrivelsens Forfatter forudsætter, og af saadanne Aarsager, fortænke ham som en fornuftig Mand, jeg vilde sige han havde ikke tænkt, ikke regnet. Men og som en god ꝛc. retsindig Mand vilde jeg fortænke Ham derfor. Thi lad ham sige os, om han, selv Odels-Pretendent, vilde billige saadant Forhold af den, som for Datiden besad hans Odel; vil han ikke det, saa blues han over at røbe saadan Tænkemaade, ligesom jeg føler, man burde blues over at billige den hos Nogen. Jordens slette Dyrkning, Skovenes Ødelæggelse, ligger saaledes, lige saalidt, som Eiendoms Usikkerhed, i Odels-Rettens Natur, udledes de deraf saa er det ved urigtig Slutning, det er Ufornuft, Inconseqvents.

Jeg kommer nu nærmere til Forfatterens Sætninger. Vi, som ynde Odels-Ret og ønske den Vedligeholdt, vi sige. A) At den giver en Arving Leilighed til at reparere en Beslægtets Uvidenhed, Ondskab eller Eenfoldighed. Jeg udsletter saa gierne det forhadte Udtryk Ondskab, og indsætter

fætter i dets Sted Uhæld, og jeg spørger dristigen; om Odels Ret, hvis den kunde virke dette, ikke er god? Jeg skal intet sieldent, eller utænkeligt Exempel anføre: En Odelsmand kommer i Gield, han nødes til at sælge sin Odel, Penge ere paa den Tid sieldne, han maae sælge for halv Værd? var det ikke godt, om hans nærmeste Arving kunde, Ingen til Fornærmelse, indløse fædrene Jord, fra den tredie Mand, som, benyttende sig af Sælgerens Trang, besad den uretteligen? Jo! det nægter man ikke; men — siger Skrivelsens Forfatter: Hensigten naaes ikke. Af ti Odels Gods indtalende Pretendenter, kommer neppe En til at besidde sin Odel, den kommer i tredie Mands Haand. Først maae jeg erklære, at dette strider ganske mod min Erfaring; men jeg vil ikke dølge, at denne er meget indskrænket baade i Tid og Rum. — dernæst har jeg en anden Betænkelighed mod denne Indvendings Sandruehed; thi naar en Rig, en Mægtig, en Kiøbmand, en Speculant eller Provinds Matador; (et Slags Skabninger jeg ikke veed at forbinde noget tydeligt Begreb med) havde fra Landets, og, om Forfatteren vil, fra Jordens yderste Ende, med megen Bekostning indlokket en Odels-Pretendent, og til Sagens Førelse forstrakt ham med Penge, og nu Pretendenten saae sig nød til at sælge sin indløste Odel til Udsueren; saa maatte

enten denne Pretendent være den sidste af alle Odels-Berettigede, eller Udsueren var ikke tryg. En Anden vilde igien indløse den af Ham; thi det er ikke at formode, at den fra Landets Grændser, blot for at fortrædige indnarrede Bondekarl, vilde ved svigagtigt Skiøde sikre Udsueren Rovet; og Hvis saa — er der da ikke — eller om der ikke er, kan der da ikke udfindes Middel til at forekomme slig Udaad? Men sæt, at der ikke kan, og hæv Odels-Ret! har Speculanten da mere bundne Hænder? sikkerlig ikke. Der boer f. E. paa god Gaard, slet Huusholder; Speculanten aabner ham for en Tid uindskrænket Kredit, nu kræver han sit, nu sælges Gaarden, Speculanten bliver Kiøber, og den er — Prisen være nok saa ringe — den listige Udsuers uafkrettelige Rov. Derfor vær mig hellig, ældgamle Odels-Ret, du gav, giver, og skal fremdeles give mangen Arving Leilighed, til at reparere en Slegtnings Uvidenhed, eller Daarlighed eller Uhæld, altid blive Udsueren en Torn i Øiet; ja, vare Skrivelsens Læsere saa tilbøielige, som dens Forfatter synes, til at udlede enhver Mening, som ikke er deres, fra nædrige Bevæggrunde, de maatte under den i Norge Reisende tænke sig en, der reiser just for at samle sig Jord-Eiendom der, og derfore under Patriotismens Maske bagtaler den Odels-Ret, der mere end noget Andet staaer hans

egen-

egennyttige Ønske i Veien. Men saaledes tænke vi ikke, vi vide for vel, hvor smigrende det er for Menneskets Egenkierlighed at modsige almindelig-yndede Meninger, og hvor let en god Mand bedrager sig selv, eller lader sig vildlede af eensidige Forestillinger — Vi hade dig ikke, naar Du end haaner os, Mand, Broder! vi ville heller feile i at mene vel om dig, end vorde ukierlige, og maaskee komme Sandheden nærmere.

Men der er endnu en Sætning under den første Indvending mod Odels-Retten, som maae prøves. Mangfoldig Erfarenhed — siger Skrivelsens Forfatter — stadfæster alt for meget den Sætning: at den Tanke, at Arvingerne ligesom kan indkalde et solgt Odelsgods til Indløsning, altid forleder Besidderne til letsindigen at afhænde deslige Eiendomme. Forstaaer Skrivelsens Forfatter her ved Besidder den, som for Datiden besidder Odelsgods, der kan indløses fra ham; saa indrømmer jeg Indvendingens Sandhed; men jeg anmærker, at dette er en Bove-Handel, som i sin Natur har intet uretfærdigt; men forstaaer han ved Besidder en, der beboer egen Odel, saa erklærer jeg vel ikke Indvendingen for fuld Usandhed, men jeg paastaaer, at Exemplerne, som bestyrke den, ikke ere mange. Nok veed jeg, at Bonden sælger og kiøber, ofte daarlig nok, men

og veed jeg, at Aarsagerne ere fast altid Ustadighed eller Godtroenhed eller et Haab om mageligere Dage og større Vinding, som fast altid svigter; ligesom jeg veed, at den ofte flyttende sielden er den agtværdige, og sieldnere bliver Velstands Mand, samt at denne Flakken finder mindst Sted blandt Odels Bønder. Men var end al Skrivelsens Forebringende dokumenteret Sandhed, hans tragiske Skildring ganske efter Naturen, som jeg tør sige, den ikke er — disse sørgelige Ting ligge dog ikke i Odels Retten, de ligge uden for den — læg Tvingsel paa deres Uretvished, som sidde inde med Andens Odel, giør Rettergangs Veien let og kort, Eiendoms Lovene lyse; og denne Forfatter vil være den sidste blandt retskafne Mænd, der skriger mod Odels-Ret, som en ældgammel Uret, der giør Eiendomme usikre, og ødelægger det Land, der, just ved den, er, den Dag i Dag, det velsignede, elskede, det sande Frihedens Land, som det er.

Vi, som ynde Odels-Ret, og ønske den vedligeholdt, vi sige. B) At den værner mod Lehns Væsen; men Skrivelsens Forfatter benægter det. Jeg forbigaaer her, hvad han siger om Rige og Mægtige, der eie flere Gaarde, stundom Snese sammenhængende Godser — kun skal jeg anmærke, at det at eie og bruge ere væsentligen forskiellige Ting,

og

og at jeg ikke troer, der er Love, som forbyder at eie saa meget Jordegods, som man kan, ligesom jeg, naar der var saadan Lov, ikke kunde frifinde den for Indgreb i privat Formues vilkaarlige Benyttelse — men var det end saa, at en eller anden Rig brugte flere Gaarde, og saaledes havde eluderet den Lov, som forbyder Sligt, saa vise man mig først, hvad der er i Odels-Rets Natur, der begunstiger denne Lovs Eludering, og giøre det indlysende for mig, at man ved at have Odels-Ret sætter Love i Tryghed for at eluderes, førend man paa den Grund vil berøve os den. Men jeg vil komme Sagen selv nærmere: efter mit Begreb opkommer Lehns-Væsen: naar enten Regieringen eier i Landet samlet Jordegods, som den enten bortskienker, eller afhænder til Nogen med adelige Forrette; eller og det er læt for privat Mand af Formue, at tilhandle sig samlet Jordegods, og faae det ophøiet til et Adeligt Gods med slige Godses Forretter. Norge har nogle faa slige Godser, men at det ikke har flere, takker den sin Odels-Ret, der er ældre end Lehns Systemet, hvilket, jeg mener, let vil indsees.

Naar Jord-Eiendom var i saa lav Priis, at den lovlige Landskyld var de bedste Renter af Gaardens Kiøbe-Sum, saa kunde den, der vilde forsikre sig sine Midler, ikke handle klogere end ved at tilkiøbe sig alt det Jordegods, han kunde faae. Men Odels-

Ret

gav Sælgerens Søn Ret til at indløse Godset, det stede, og dette har uden Tvivl ofte hindret Millionæren i det attraaede Baronies Arrondissement. Han blev saaledes kun Eier af Jordegods nød til at bortbøxle sine Gaarde; steg nu Jordegods saaledes i Priis; at Landskyld vare usle Renter, lovede hans Capital andensteds igien Grøde, saa solgte han, saa blev Opsidder Selveier, og Selveier snart Odelsbonde, og Alt kom, ved den samme Odels-Ret tilbage til den Stand, som burde besidde det.

Dette kalder jeg Fordeel, sand Fordeel for den meest Arbeidsomme, med nyttigst Arbeide syssel satte og i Almindelighed mindst forderbede Stand i enhver Stat, men denne sande Fordeel har ingen fastere Støtte end Odels-Retten — hæv Odels-Ret, og du forebygger nok Odels-Tretter, men hindrer du den, som satte sit Hierte til Jord-Eiendom, og tørster efter Lehns-Væsens ugudelige Binding fra at efterjage sit Ønske? — nei du baner ham derved Veien — da er hver godtroende eller fattig Stympers Eiedom et rede Rov for Udsueren, som ved listig Credit og strengt Søgsmaal indtrænger sig i hans Arv, og da besidder den uaftrettelig. Men Odels Ret er der, den bliver da og hans, men ikke længere end til næste Frende, stærk ved dette frel-

sende Vaaben, udriver det uretfærdige Gods af Udsuerens Kløer.

Det er ellers synderligt, at Skrivelsens Forfatter har kundet nedskrive sin Tirade, der skulde skildre Fordelene af Odels-Rettens Ophævelse ↄ: at da en fattig men stræbsom Mand og god Huusholder kunde have den Trøst at efterlade sine Børn en Eiendom, der havde kostet ham daglig Sved og Møie. Jeg siger, det er synderligt, at han har kundet skrive dette, uden at hans egen Fornuft har bestraffet ham — raabt til ham: "just denne Trøst "giver Odels-Ret, og fastere end nogen an"den tænkelig Indretning." Den flittigste Mand den bedste Huusholder kan komme paa Knæerne, kan see sig nød til at afhænde sin Gaard — Odels-Ret er der ikke — ja! sukker han: der er min og Forfædres Flid i anden Mands Haand for Lidet eller Intet. Men Odels-Ret er der, og han tænker — nu er det mørkt for mig, men der gaaer min fremvoxende Søn, det tør lysne for ham, han tør endnu blive Mand til at indløse sin Odel, jeg skal maaskee endnu engang sidde glad under Fædres kiere Tag.

Skrivelsens Forfatter afferdiger nu de andre Grunde for Odels-Rets Vedligeholdelse, ved ligefrem at kalde dem trivielle og latterlige og ved at henvise til Norges ødelagde Skove og slet dyrkede

Mar-

ke; saa han synes strax derpaa at have fundet nærmere Aarsager til disse Mangler; men disse, siger han, vilde ogsaa hæves med Odels-Retten. Odels-Ret er, i hans Tanker, vor Stats Materia peccans. Men jeg kan ikke dannes til hans Slutnings-Maade — Odels-Ret er Jord-Eiendoms største Sikkerhed — Norge har Odels-Ret — Ergo, ere Jord-Eiendomme i Norge usikre — Odels-Ret paalægger den udløsede Besidder af Odelsgods Erstatning, naar han forderver det — Norge har Odels-Ret — Ergo mishandles Skovene og Jordbruget forsømmes i Norge. Odels-Ret opmuntrer den trællende Odels Bonde med den Tanke — Du arbeider for dine. Norge har Odels-Ret. Ergo ere Odelsbønderne i Norge trevne, mismodige, og slette Huusholdere. Nei Friheds Sanger Bull! du digtede ikke, men du skildrede Odelsbondens sande Følelse i hine skiønne Linier:

Og du min vakre Birk fortæl min Sønnesøn:
Jeg spared dig, at han og skulde see dig skiøn.

Endelig fortæller Skrivelsens Forfatter os, hvad intet Øie har seet, og intet Øre hørt, og hid-

hidindtil ikke er opkommet i nogen Forstand ɔ: at det ikke vilde nytte noget — (jeg troer, men af ganske andre Grunde, at det vilde skade) om Kongen forkortede Odels-Terminen til 5 eller 2 Aar; thi der gives saa mange indviklede Tilfælde, hvor ingen Hævd kan erhverves i nogen vis Termin, og nu anfører han blandt alle tænkelige Tilfælde det mindst tænkelige, og som desuden er falsk; man see Minerva for 1798 pag. 266 og 67. Jeg skal kun anmærke: at denne uhældige Mand, som Barnløs i sin bedste Alder, 80 Aar gammel (thi skort førend 20 Aar gifter dog en Bondekarl sig ikke) maae see en Kones Frende borttage hans Gaard, for den Spot-Priis, som en af hendes Forfædre for et Par hundrede Aar siden har tilkiøbt sig den for, lykkeligviis ikke kan være boesat i Norge, hvor enhver Mand, han faae ved Kiøb eller Arv eller Giftermaal Jordegods, har for sig og sine odlet det, saasnart han med Skiøde har upaaanket besiddet det i 10 Aar. Skrivelsens Forfatter har nok ellers ikke tænkt paa den Lovtale, han her giør Odels-Retten; thi i det af ham anførte Tilfælde er en Odelsgaard, igiennem et Tidsrum af 200 Aar, stedse blevet i en Æt, og har, i al denne Tid undgaaet Kiøbmænd, Speculanter og Provinds Matadorer.

Dersom der nu er fund Sands i det, jeg har nedskrevet, saa mener jeg, at den Skade og Ødelæggelse for hele Landet, som Skrivelsens Forfatter skriver paa Odels-Rettens Regning, enten slet ikke er forbundet med denne Ret, eller i det mindste ikke væsentligen forbunden dermed, og maatte altsaa kunde hæves uden Odels-Rettens Ophævelse — Odels Ret har i sin Natur intet forhadt, den er intet Monopol, den udelukker fra sine Velgierninger intet Individ i den Stand, den vedkommer, og giør intet Indgreb i nogen anden Stands Rettigheder; men saa tør jeg paastaae, at den, som gammel, uskadelig, kier, og for Norges Bonder egen Indretning burde vedligeholdes, fast den ingen positive Fortienester havde; thi det er kun de negative, jeg hidindtil har berørt, og skal jeg kun i Henseende til hine anmærke: At dersom der er Noget, som mægtigen binder Mennesket til Fosterlandet, saa er det Eiendom og dens Tryghed. At blot Meningen derom ophøier det lykkelige Lands Søn, giør ham, i Krig, til Fædrenelandets enthusiastiske Forsvarer, og i Fred, den Regiering hengiven, der saaledes hiemler ham sin Fødsels-Ret — Dog — jeg tier med Rette, hvor Wulfsberg har talt, og Nordahl Bruun ladet sig høre med demosthenisk Fynd — jeg henviser Skrivelsens Forfatter til disse Mænd, hvis borgerlige Stilling,

ling sikrer dem, ligesom min sikrer mig, mod Mistanken om at have talt af Egennytte.

Efter at jeg saaledes har drøvtet de Indvendinger mod Odels-Ret, som Skrivelsen indeholder, er det mig kiert at kunde være eenig med dens Forfatter i Et; og jeg ønsker at Landhuusholdnings Selskabet, vilde opbyde kyndige Mænd til at sætte Odels-Ret i sit sande Lys. og jeg vilde være glad ved at see en eller flere Videnskabs-Mænd med Sandheds Kierlighed, de hedde nu Collet, Falsen, Klingberg eller hvad de vil, tage Pennen ikke i den Hensigt, at skildre Odels-Rettens Skadelighed, men i den Hensigt, at vække Lovgivningen til at finde Sandhed i denne for det inderligen elskede Norge vigtige Sag.

Og nu — jeg føler alt for vel at dette som jeg her har sagt er af liden Vegt, men Sagen selv er mig vigtig — over alt, naar Vegten allerede balancerer, giør et Sandkorn i den eene Skaal Udslaget, men et andet Sandkorn, kastet betimeligen i den anden bringer den atter i Ligevægt; og vil Skrivelsens Forfatter, siger jeg, ville vi ikke ansee vore Ytringer herom for Mere.

Jeg kan ikke henlægge Pennen, førend jeg har takket Regieringen, for den Popularitæt, den gav sig saa skiønnerlig Prøve paa, ved at lade den norske Almue, paa Thingstederne, adspørge om den an-

skede Odels-Rettens Afskaffelse eller ikke, i Anled-ning af den forrnævnte Ansøgning af 8 Bønder fra Aas Sogn i Agershuus Stift. Men jeg indstiller tillige til Overveielse, om det ikke (Forudsat at saadan Forespørgsel oftere fandt Sted) vilde være billigt at kun Odels-Bønder, de som enten sad paa nedarvet Odel, eller paa Jord, de selv havde odlet, bleve indkaldte til dette Spørgsmaals Besvarelse; thi Opsidderen paa Bøxlejord har naturligviis, som saadan ingen Stemme heri, og Selveieren, som frygter en indførdrende Pretendent, hans Stemme er forkastelig, som den der nødvendig maae blive imod; siger man nu at Odelsmandens Stemme ogsaa nødvendigen er partisk, saa siger man kun: at Odels-Ret bør bestaae, siden det deraf er at udlede, at hine, om de havde været Odelsmænd — det de har Udsigt til at blive — vilde have stemmet for Odels-Rets Vedligeholdelse, og det saaledes kan antages, som Bondestandens Almeenvillie: at den bør ved Magt at staae.

Jeg kommer endnu engang tilbage til Skrivelsens Forfatter — jeg vilde saa gierne troe, at jeg havde med en retskaffen og god Mand at giøre, jeg seer derfor nødig at han giør Udfald mod Forfædrene — Odels-Ret er gammel vi nægte det ikke — men Forfatteren siger den skriver sit Old end fra Barbariets skumle Tider. Forfædrene manglede

levde vist nok mange Kundskaber, som vi have — men vi burde ikke — jeg vil i det mindste ikke — derfor haane dem, ulindre ærlige end vi vare de vist ikke, og heller ikke af svagere Siele Evner; og i Meget saae de klart nok — og en Indretnings Æl-de er intet Beviis mod dens Gavnlighed, og jeg mener at have viist at Odels-Ret bliver intet Barbaries Mærke — værer mig signede agtbare Forfædre, og vee mig, om jeg nogensinde med barnagtig Stolthed seer ned paa Eder! og Du Hagen Adelsteen, den ældgamle Odels-Rets Igienopretter, Dig og dit Minde og denne din ædelmodigen skiønne Daad ville vi velsigne, og med Sønnens Fortroelighed ville vi sige til Dem, som nu styre dit Fædrene-Rige: "Odels-Ret er vort Palladium, men "Alt menneskeligt er udsat for Misbrug — byder "Eders troe Mænd — Norges Børn burde det "egentligen være — at eftergrandske hvad der kan "tiene til at haandhæve denne Odelsret, der ved "sin Ælde, sin Nytte, paa Almeenaand gavn- "lige Indflydelse er saa hæderlig — men og ud- "ride den, saa meget skee kan, af Lovtrækkeriets "Klöer; og det troeste Folk paa Jorden, Normænd, "Klippernes frie Sønner skulle ærligen velsigne "Eder."

Lye d. 24 Maj 1798.

Jens Zetlitz.

 Om

Om oprør og Tumulter.

Oversat af Baco med Anmærkninger, ved P. Collet (see forrige Hefte).

"Det første Hielpemiddel, som tiener til at "forekomme Oprør er, ved al muelig Umage og "Flid at bortfierne det Tønder, hvorom jeg har talt "tilforn; jeg mener Borgernes Armod og Fattig"dom. Til den Ende bør man rigtigen lette og "rigtigen betynge de forskiellige Handelsgrene, ind"føre Konster og Manufakturer og befordre deres "Opkomst, forjage Ørkesløshed og Lediggang, tæm"me Overdaad og Ødselhed ved Overdaadigheds "Love; underkaste Jordbunden og Agrene den for"deelagtigste Dyrkning; sette rigtige Taxter paa de "Ting som holdes til Fals; moderere Paalæg og "Skatter, o. dl. m. I Almindelighed bør det "forebygges at Indbyggernes Mængde (i Fredsti"der naar Sværdet intet høster), er større end den "kan ernære sig af hvad Staten frembringer. Dog "maae Menneske-Tallet ikke være det eeneste, som "kommer i Beregning, naar man skal bedømme om "Staten har for mange Indbyggere. Thi lad der "være nogle faa, som give meget ud og erhverve "lidet, da ville disse opslide Staten langt mere end "mange flere, som leve med større Sparsommelig-

"hed men tillige erhvervede Midler. Derfor vor-
"der Staten i en Hast forarmet, naar Antallet af
"de Adelige og Fornemme voxer saa stærkt, at det
"ikke mere staaer i Forhold til de ringere Klasser.
"Den samme er og Følgen af en talrig Geistlighed;
"thi denne Stand forøger ei heller Statens Ca-
"pital. Endelig er og dette Tilfældet, naar flere
"opdrages til Studeringer, end Statens Embeder
"kunne give Ophold."

Det er Statens Pligt at forebygge Armod og Fattigdom ei allene i den Hensigt, som Baco har omtalt, nemlig for at hindre Oprør, men ogsaa fordi Staten bør skaffe enhver Statsborger Eiendom. Det er en af Hensigterne ved det borgerlige Samfunds Stiftelse at skaffe ethvert Individ Garantie for sin Eiendoms Ret; thi Eiendom er Mennesket nødvendig for at kunne uden at udsætte sine Medmenneskers Rettigheder og Frihed for Fare, bruge Tingene i Verden som Værktøi til sine Pligters Opfyldelse, Moralitetens Befordring. Der er siger Fichte — efter den strenge Ret ingen retmæssig Eiendom til i den Stat, hvor endog ikkun Een eeneste af Borgeren ikke har Eiendom. Thi Enhvers Eiendomme tilhøre ikkun ham, for saavidt alle have erkiendt denne Eiendom. Men de kunne ikke have erkiendt den uden for saa vidt han fra sin Side ogsaa har erkiendt deres. Hvo der nu ingen

Ei-

Eiendom har kan ikke ansees at have afstaaet fra Paastand paa Andres *).

At Ødselhed bør forekommes eller hemmes ved Overdaadigheds Love er en Mening, som mange Statsmænd have antaget efter Baco. Undersøger man om disse Love kunne være retfærdige, ɔ: overeensstemmende med den almindelige Villie, da vil Svaret neppe kunne vorde bejaende. De samtlige Borgere kunne neppe antages at ville give deres Samtykke til Love, som paa tusinde Maader kunne eluderes, og som efter deres Hensigt og de Midler, hvilke Lovgiveren nødvendigen maae bruge for at opnaae denne Hensigt, maae være underkastede hyppige Forandringer. At Overdaadigheds Love kunne letteligen eluderes, at Luxen skienker sine Tilhængere en forunderlig Opfindsomhed, som lærer dem paa tusinde Maader at viise deres Hang til Yppighed, det viiser den daglige Erfarenhed. Af sig selv er det og indlysende, at det er Lovgiveren umueligt at giøre klare og nøiagtige Bestemmelser, hvilke Udgifter der skulle ansees tilladelige, hvilke ikke, om han end vilde tage saadanne For-

Skrif-

*) Det er maaskee ufornødent at anmærke, at den private Borger, alt dette uagtet ikke kan tillægges Ret til, at angribe sine private Medborgeres Eiendom; thi det er ikke deres, men Statens Skyld, at han ingen Eiendom har.

Oversætterens Anmerk.

Artikler til Kiøb, hvis Overholdelse vilde lede til den yderste Vilkaarlighed og de farligste Angreb paa Borgernes huuslige Lyksalighed og Fred.

Dersom det nu er den øverste Betingelse for Love at de skulle være overeensstemmende med den almindelige Villie og retfærdige, følger og at Overdaadigheds Love ikke bør gives. Det vilde nu være overflødigt at beviise deres Unytte, som desuden følger af hvad der ovenfor er antaget og beviist *).

Det er derfor i mine Tanker urigtigt at giøre den af saa mange Skribenter antagne Forskiel imellem Overdaadigheds Love for den Stat, hvor mange Lux-Artikler produceres og den som maae tilkiøbe sig dem af Fremmede; thi de ovenanførte Grunde ere almindeligen gieldende og Lovgiveren har i ingen Stat Ret til at befatte sig med Indskrænkninger i Friheden, som ikke kunne deduceres af den Competence som den almindelige Villie tillægger ham.

Og-

*) Det saa jævnligen brugte Ordsprog: Salus Populi suprema Lex esto har været vilkaarlige Magthavere ligesaa nyttigt og Folkets Frihed ligesaa farligt som de store staaende Hære. Jeg vil heller antage et andet som vel klinger langt frygteligere; men i sin Anvendelse ikke kan vorde farligt. Det heder Fiat justitia & pereat Mundus. Thi Verden er kun til for Retfærdighedens Skyld og for at realisere den praktiske Fornufts Fordringer.

Overs. Anmerk.

Ogsaa lærer Historien at alle Overdaadigheds Love have været sande Ephemera og som oftest daarlige Lovgiveres uhældige Forsøg paa at vise deres Myndighed. At Lycurgi Love imod Ødselhed havde en længere Varighed, maae tilskrives deels den Omstændighed at han tillige støbte sit Sparta i en ganske anden Form og lod det, som man fortæller at Robespierre havde i Sinde med Frankerig, intet tilbage, uden Jern og Brød, deels vel og fornemmelig denne Sandhed at det i Lycurgs Tid var lettere at isolere Stater fra hinanden, hvilket nu en Lovgiver for en europæisk Stat forgiæves vilde forsøge. Historien lærer os og, at en sildere Spartansk Regent vilde bringe Tarvelighed og Sæderes Simpelhed tilbage i det da forfaldne Sparta, men at han var uhældig i Forsøget.

Hvor skadelig en talrig Adel er for Staten, det har Baco kunnet indsee, men at Adel aldeles ikke bør gives, at det er den sandeste og meest i Øinene faldende Modsigelse, som den menneskelige Fornuft kan tænke sig, at Fødselens Tilfælde skal give Forretter, at fortrinlige Egenskaber i Henseende til Forstand og Hierte skulle kunne forudsættes, som arvede, at nogle Mennesker skulle fra Fødselen være forudbestemte til at tære Statens Marv og til at henslumre deres Liv i Dorskhed og Yppighed paa deres bedre, deres flittige og talentfulde Medborg-

res

ses Befæstning, at Borgerne blot derfor bør inddeles i Stænder, paa det Fornuftens sidste Diemeed, de samtlige Statsborgeres Overeensstemmelse med Moralloven, saa vidt mueligt kan vorde realiseret, hvilket som Fichte har anmærket i sin nyelig udkomne Sittenlehre ikke kan skee paa anden Maade, end naar de forskiellige Individer dele sig i de forskiellige Forretninger som bør foretages for at befordre hiint store Diemeed, men at Statsborgernes Inddeling i Adelige og Uadelige aldeles ikke lader sig forsvare ved denne Deduction for Stændernes Nødvendighed. Dette alt, som mange af vore Dages Skribenter antage for uimodsigelige Sandheder, hvilke Adelen selv endog fortælles at den begynder at føle, dette kunde — Friherren af Verulam end ikke ansee for tænkeligt.

Geistligheden siger Baco forøger ikke Statens Capital. At vor Forfatter havde Aand nok til at tænke sig dette, og Frimodighed nok til offentligen at yttre denne Tanke, skulde man neppe have ventet sig af hans Tids Alder, da Hierarkiets Aag trykkede Menneskeheden ligesaa voldigen til Jorden som nogen Tid tilforn; thi Jacob den første havde iblandt saa mange andre Fordomme ogsaa denne at den herskende Kirkes Theologie, som han kaldte Religion var Thronens Støtte, og at et i Hyrdendommer og Vælder inddeelt Kleriste, der be-

staaer

staaer af Præster, Provster, Bisper, og Erkebisper; var en ligesaa glimrende som uvæsentligen nødvendig Bestanddeel af en vel organiseret Konge-Stat. Der var Slutningen af det 18de Aarhundrede forbeholden at indsee, ei allene at Prælaturen hører til det forfængelige Flitterstads, hvilket en Regiering bør skynde sig et aflægge, saasom det er i høi Grad kostbart for de mange Borgere, der troe godt at kunne undvære det og dog maae betale derfor, men ogsaa at alle de øvrige Indretninger, som holde det Skillerum vedlige, der endnu staaer opreist imellem Religions Læreren og de øvrige Statsborgere, bør kuldkastes, fordi de holde Mennesket tilbage fra at giøre de ellers mulige Fremskridt paa Oplysningens Bane.

"Ei heller maae det forbigaaes, at da enhver "Tilvext i den offentlige Velstand nødvendigen maae "vindes fra fremmede Nationer (thi hvad der lægges til paa et Sted, trækkes fra paa et andet), "saa ere der allene tre Ting, som Nationer sælge "hinanden: Kiøbmandsvare i raa Materie, "Kiøbmandsvare som ere forædlede, og Fragten. Dersom disse tre Hiul gaae rigtigen "frem, vil Staten have Overflod paa Rigdomme. "Men ofte hænder hvad Poeten siger: Arbeidet "skal overgaae Materien. Forædlingen og Fragten kan nemlig overgaae Materiens Værd og berige

"ge Staten end mere. Det nedre Tydsklands "Folk giver uimodsigelige Vidnesbyrd om Sandheden heraf. De have vel ikke underjordiske Metal-Gruber, men derimod ere deres Gruber over "Jorden rige frem for alle de øvrige Nationers.

De fleste af Minervas Læsere vide at Det nedre Tydsklands Folk som Baco her har havt for Øine ere Hansestæderne, som fra Midten af det 14de indtil Midten af det 16de Aarhundrede havde det hele nordlige Europas Handel, og ikke længe forend Bacos Tid havde drevet deres Magt og Rigdomme til den Høide, at de i Tillid dertil vovede mere end eet Forsøg paa at af- og indsætte Konger i Norden. At Hansestæderne mistede det meeste af deres commercielle Indflydelse og at nogle af dem endog blave ubetydelige Provinzstæder, at Engelland og Holland arvede deres Handel og derved deres Rigdomme, — dette anseer jeg overflødigt videre at berøre.

"Men intet bør i en klog Regierings Øine være "af større Betydenhed eller deres Opmærksomhed mere "værdigt, end at paasee at store Penge-Skatte "ikke skal sammendynges hos nogle faa Borgere. "Thi Staten kan ellers let midt iblandt store Rig-"domme omkomme af Hunger. Men det er med "Penge ligesom med Giødning, at den ikke giør "Jorden frugtbar, med mindre den spredes. Dette

vil

"vil fornemmelig vorde bevirket, ved at undertryk-
"ke eller i det mindste ved at hemme disse Svælg
"Ager, Monopolier, og store Jordstræknin-
"ger (Latifundia) henlagte til Græsgang, og
"deslige."

Det er ei allene Statens Pligt at skaffe enhver Borger sin Eiendom, dette er ovenfor godtgiort. Men den bør tillige beskytte enhver Borger i roelig Besiddelse af hans lovligen erhvervede Eiendeele. Hiin første Pligt kan den altsaa ikke opfylde ved Tilsidesættelsen af den sidste. Naar derfor Moses og Lycurg have deelt Statens Jorder lige imellem alle Borgerne, saa fortæller den tillige, at den første af disse Lovgivere har med det samme stiftet en nye Stat og at den anden omsmeltede tillige en allerede stiftet Stat i en anden Form. Den Lovgiver eller Regent som under nogen anden Omstændighed deelte Eiendommene lige imellem samtlige Statsborgere, krænkede derved Eiendomsretten, som han paa Statens Vegne skulde garantere, og foretog sig desuden et Arbeide af ingen Varighed. Hvor indlysende er det ikke, at Eiernes Død, deres mindre Klogskab eller Ødselhed eller Dovenskab og tusinde andre Tilfælde nødvendigen maae virke Omvexling og Ustadighed i Besiddelsen af de tildeelte Eiendomme. Det eeneste derfor som Lovgiveren og Staten har at giøre for at opfylde den dem paa-

lig-

liggende Pligt at skaffe enhver Borger Eiendom, er at afskaffe alle de Hindringer, som ere fremvirkede ved Love og Indretninger, hvis første Opkomst og Varighed skyldes gamle Fordomme, Egennytte, vild, kaarligt Brug af overlegne Kræfter eller skammelig Underkastelse under saadan selvraadig Krænkelse af Menneskerettighederne. Den bør derfor uden Tidsspilde kastes overende eller undergraves, den faule gamle Lehnsbygning, som nordiske Barbarer have opført i hine Næverettens Dage og som kultiverede Folkefærd ikke længere kunne lade staae opreist iblandt sig, uden at efterlade de kommende Generationer et ligesaa førgeligt som talende Mindesmærke om deres Tidsalders Svaghed og Fordærvelse. Grevskaber, Baronier, Stamhuse, privilegerede Sædegaarde, hvilken Tidsalder fremkalde de i vort Minde, bør ikke disse Ord bringe os Menneskets dybe Fornedrelse under Medmennesket tilbage i vor Erindring og komme os til at tænke paa den Tid, da nogle faa under Navn af Frie vovede at behandle deres ufrie Medborgere som Slaver. Omendskiønt man vel ikke aldeles kan tilstaae Regenten Ret til at skille hine privilegerede Eiere ved deres Forretter, for saa vidt disse kunne arves, bortskienkes eller sælges o. s. v., bliver det dog efter min Formening fuldkommen klart, at de iblant disse Forretter som Regenten i Følge Statens Grundlove selv skulde udøve og ikke kunde overdrage til

pri-

private Medborgere, f. E. halv eller heel Ret til at beskikke offentlige Embedsmænd, ei maae udøves af disse privilegerede Individer, og at de uden Despotisme maae kunne fratages dem. Regenten vilde derved ikke giøre andet, end paa Statens Vegne at sette sig igien i Besiddelse af Rettigheder som denne ikke kunde overdrage, og de private Borgere ikke kunde imodtage uden Fornærmelse imod Statens øvrige Medlemmer *).

At den Regent handler uovereensstemmende med sine Pligter og med Tidsalderens Stemning, som endog nu ved Enden af det 18de Aarhundrede forøger Grevskabernes og Baronernes Antal, det er klart af det foregaaende. Man indvender maaskee, at den Regent dog hylder den nu mere oplyste og nu saa tydeligen til Ugunst for slige Erectióner tilkiendegivne almindelige Villie, som ikkun tilstaaer en nye Greve eller Baron nogle af de forrige Privilegier. Jeg svarer: Virkningerne af denne Maade ere desuagtet høist skadelige for det almindelige. Det skader Staten at store Eiendomme skulle igiennem en lang Række af Generationer forblive i een Mands Værge, og Erektionen støder desuden an imod følgende uimodsigeligen sande Sætninger: Dyder og Talenter kunne ikke arves, Regenten bør

ikke

*) Den danske Regiering har ogsaa i de nyere Tider ved enkelte Handlinger givet Anledning til at troe, at den efterhaanden vil formindske Antallet af Lehnene. Overs. Anmærk.

ikke befale Statens Borgere at ære hiint eller dette Individ; thi Agtelse kan ikke paabydes, dersom Agtelse kunde paabydes, vilde det dog være Fornuftstridigt at fordre denne Agtelse af Borgerne for den iblant dem, som ved Fødselens Tilfælde var kommet til at eie et Par tusinde Tønder Hartkorn. Regenten bør endelig ikke give saadanne saa kaldte Rettigheder som Jus primogenituræ sin Sanktion, som for hele Aarhundrede kunne udsætte et maaskee stort Antal af Mennesker for Armod, og det allene paa det Familiens Førstefødte skal ved sine Rigdomme (hans Forstand og Hierte kommer ikke i Betragtning) kunne holde denne høie Familie i Ære *).

Aager kaldes af Baco et Svælg som han vil at Regenten skal tilstoppe. Hans Mening er da vel denne at Lovgiveren skal fastsætte den Rente som skal ansees tilladelig og ved Straffelove imod Aager afholde den vindesyge Penge-Spekulant fra at berige sig paa den Trængendes Bekostning.

Naar jeg derimod antager at Aagerlove ere unødvendige og unyttige, har jeg vel alle eller de fleste Lovgiveres Authoritet imod mig, men dersom jeg ikke tager feil, Sandheden for mig.

Aar

*) Af de offentlige Tidender har man dog seet at en Regent, om hvem man indtil for faa Maaneder siden giorde sig saa store Forventninger har høitideligholdt sin Regierings Begyndelse med en stor Mængde Exekutioner.

Aagerlove ere efter min Mening stridende imod den almindelige Villie, fordi denne ikke kan troes at have villet Bestemmelser, som ei kunne overholdes. Men er dette ikke i egenligste Forstand Tilfældet med Aagerlove, eller har den opfindsomste Inqvisitor hidindtil opdaget de Midler, ved hvilke man kan, imod den Tiltaltes Benægtelse komme til Vished om Overtrædelse af Aagerloven. Hvad er det og fra Moralitetens Side, som skal afholde mig fra at fordre høie Renter af et Laan, som skaffer Skyldneren endnu langt større Fordeel? Men forudsat at høie Renter altid vare umoralske, skal da alt det være i de borgerlige Love forbudet og erklæret for straffværdigt, som Moralloven ikke kan bifalde?

Jeg tilstaaer dog at der kan gives Grunde som kunne berettige Lovgiveren til at forbyde Handlinger som Moralloven paaligger som fuldkomne Pligter, men jeg kan da og fordre at man opgiver mig saadanne Grunde som han med Almindelig Gyldighed lade sig anvende og at man giendriver dem, som jeg har fremsat.

Maaskee kunde jeg endnu spørge en hiin Aagerloves Forsvarere, om en Borger ikke har megen Føie til at besvære sig over Loven, naar denne setter ham ud af Stand til ved et Laan, som Vedkommende ikkun vilde beqvemme sig til imod høie Renter, at redde sig ud af en trængende Forlegenhed? Jeg kunde vel og saa med Føie antage, at Lovgiveren har alle de Immoraliteter, falske Eder, Foragt for

Lo-

Lovene, Modvillie til Kongelovens Indsigter og Klogskab, Bedragerier o. s. v. at berede sig, hvortil han ved sin Aagerlov har givet en ikke aldeles middelbar Anledning.

Fordomme og Vildfarelser have givet os mange Love, og der ere de der troe, at Aagerlovene have denne Oprindelse. Moses forbød Israeliterne at tage Renter, og Middelalderens Munke skrækkede, eller forleedte de andægtige og uvidende Regenter til at ansee denne Lov for almindeligen forbindende.

At Monopolier ikke bør finde Sted i den Stat, hvis Regiering vil sætte sin Hæder i Viisdom og Retfærdighed, dette kan man vel antage med Baco. Jeg har allerede godtgiort, at det er Regieringens Pligt at skaffe enhver Borger Eiendom. Ogsaa er det beviist, at denne Pligt ikke paa anden Maade kan opfyldes end ved at rydde saadanne Hindringer af Veien, som giøre Erhvervet besværligt eller umueligt. Det er da heraf klart, at ingen Handling kan tænkes mere direkte og aabenbare stridende imod Regent-Pligter end Tilstaaelse af Monopolier. Havde han sin Magt af Gud og ikke af Folket, var han indsat med Ret til vilkaarligen at behandle Mennesker som Ting, var han uindskrænket Herre over deres Kræfter, og som saadan berettiget til at bestemme Anvendelses Maaden af deres Evner efter sin allerhøieste Villie, den høieste Øvrighed, som udstædte

 det

det første Monopolium, det er, som forskyld det haarslige Indfald, at ville berøve alle andre Borgere deres oprindelige og medskabte Rettighed til at anvende deres Evner og Flid paa en eller anden Næringsvei, og dette allene af den Aarsag, at den monopoliserede Borger skulde sættes i Stand til at erhverve sig Rigdom, til hvis Erhvervelse alle de Veie, som Moralloven tillader, bør staae enhver Borger aabne? Men maaskee er den Næringsvei, som Monopoliet omtaler, af det Slags, at den fordrer ualmindelig Formue, lang Forberedelse og sieldne Talenter? Jeg svarer: Regenten er ikke Borgernes Fader eller Formynder, han er uberettiget til at ansee dem som umyndige Børn, der ikke kunne gaae eet Skridt uden Ledebaand. Det bør overlades til Borgerne selv at paaskionne, om en Næringsvei er dem gavnlig eller ikke. Regenten bør overalt i dette som i alle andre Tilfælde erindre sig, at Gavnligheden skal være Retfærdigheden underordnet. Men det kan ikke være retfærdigt at en Borger udelukkes fra den Næringsvei, som han har Villie og Duelighed til at drive. Ja men Dueligheden vil man indvende, er just det som Regieringen eller dens Ubnævnte bør prøve og bedømme. Er dette ogsaa overhovedet nødvendigt, eller er det saa ofte nødvendigt, som man foregiver? Da Menneskene gik sammen i Stater, og overdroge

Garantiet for deres Retfærdigheder til den øverste Regiering, var det ikke deres Hensigt at behandles som eenfoldige og uvidende Væsener, hvis Lyksalighed Regenten med ubetinget Myndighed skulde besørge. Det vilde staae langt bedre til med den borgerlige Lyksalighed, dersom Regieringerne ikke vare saa ængsteligen bekymrede for at bringe den tilveie; men det er nu engang bleven Menneskets Lod, at han baade som tænkende og handlende Væsen paa hans Bane fra Vuggen til Graven føres i Gangvogn. Hvor længe denne hans barnagtige og afhængige Forfatning endnu vil vare, kan vel ikke bestemmes med Vished, men dette synes dog Tidernes Tegn at bebude, at Oplysningens Gudinde efterhaanden vil med større og større Held lære Mennesket at bruge sine Evner. Vore ældste Decenniers Historie har for Exempel lært os, at Laugsmonopolierne ere ophævede ei allene i de mange og tildeels mægtige Fristater, som Republikanismen nu har tilfægtet sig, men at selv det monarkiske Toskanas Leopold har brudt Laugslænken, fordi han indsaae, at Laugsrettigheder fremvirke Betlerie, Lediggang og alle dermed forbundne Laster og Forbrydelser uden for Laugene, men Opsætsighed og alle Slags Uordener iblandt Laugene selv.

Man er derfor og berettiget til at troe, at Laugenes Ophævelse ogsaa vil lykkes i andre Sta-

terne, naar Regenter ikkun ville altid vise ligesaa megen Standhaftighed og Kraft til at sætte almeennyttige Planer igiennem, som de undertiden vise Oplysning og god Villie til at fatte dem.

Som den 3die Hovedhindring for den til almindelig Velstand yderst nødvendige og vigtige Penge-Cirkulation, har Baco nævnt store Jordstrækninger (Latifundia) i een Mands Besiddelse.

Stats-Retten lærer, at store Jordegodser stride imod enhver enkelt Borgers Ret til Eiendom, hvilken Ret vi tilforn have talt om. Politiken eller den Klogskabs-Lære, som Regenterne have at iagttage under Statsstyrelsen, oplyser, at store Eiendomme ikke kunne bestyres saa vel som de mindre, at Produktionen i det hele nødvendigen er større, naar det samme Territorium er deelt i ti tusinde Lodder, end naar det ikkun er deelt i tusinde. At Folkemængden staaer i omvendt Forhold til Antallet af de store Jordegodser, at borgerlig Frihed er saa meget større eller mindre, som Rigdommene ere mere eller mindre fordeelte, at den saa kaldte Jus primogenituræ, som er væsentligen forenet med de store udelelige Jord Eiendomme, Grevskaber, Baronier, og Stamhuse, er i høi Grad fornærmende for de yngre Sødskende og bringe dem til at ansee deres ældste Broder som deres Undertrykker; alt dette er af sig selv saa indlysende, at jeg ikke behøver

Fidtloftigen at bevise det. I mange af vore nuværende europæiske Stater have Regenterne ogsaa begyndt at indseer disse Sandheder, men Ustadighed og Inkonseqvenz er Mennesket saa naturlig, og da man især saa ofte seer den viises af Magthaverne, saa hænder det ogsaa endnu ved Enden af det saa kaldte philosophiske Aarhundrede, at den samme Regiering, som i saa mange af sine Love og sine Foranstaltninger til Agerdyrkningens mueligste Opkomst har vedtaget hine rigtige Principer, dog tillader Oprettelsen af nye Lehne. At deslige Afvigelser ikke oftere maae indtreffe, er en af de Bønner, som Menneskevennen har at fremhære, eller rettere, er en af de Fordringer, som den oplyste Statsborger har at giøre hos den Regiering, som ønsker at fortiene Folkets Tillid og Agtelse.

"Hvad angaaer den Opførsel, som Regieringen "bør iagttage for at stille de Misfornøiede tilfreds, "eller i det mindste for at bortfierne de Farer, som "denne Misfornøielse foraarsager, da ere der (som "bekiendt) i enhver Stat to Slags Undersaatter: "de Fornemme og Almuen. Dersom ikkun det "eene af disse Partier er misfornøiet, er Faren end"da ikke stor. Thi Folkets Bevægelser ere seene, "naar de ikke fremdrives af Adelen. Men de Ade"lige formaae intet, dersom Almuen ikke er af sig "selv forud villig og tilbøielig til Urolighed. Da

er

"er Faren virkelig overhængende, naar de Mæg-
"tige vente, indtil Vandene komme i Oprør hos
"Almuen, for da at viise deres opbragte Gemyt-
"ter. Poeterne digte, at Himmelboerne havde sam-
"menrottet sig for at binde Jupiter, og at han,
"underrettet herom, havde efter Minervas Raad
"kaldet Briarens med de hundrede Hænder, for at
"denne skulde komme ham til Hielp. Uden Tvivl
"erindrede dette Emblem Monarkerne, hvor sikkert
"og gavnligt det er at forskaffe sig og at beholde Al-
"muens Yndest."

At den saa kaldte Almue, (det er, paa dette Sted og i Modsætning mod de Fornemme, Middelstanden og de saa kaldte ringere Klasser, hvortil og henhører den hæderlige Borger og Bonde) virkelig udgiør Kiernen af Nationen og dens egentlige Styrke, dette har selv Despoten og hans krybende Slave maattet tilstaae. Hvad var Adelen, uden Borger og Bonde? Blotte Phantomer, der nu først vilde føle hine Stænders Vigtighed og Uundværlighed, som de ofte vare saa daarlige at foragte. Til enhver Anstrengelse saa vel af physiske som af intellektuelle Kræfter ere de Fornemmere som oftest uvanke, fordi de fra Fødselen af have lært at holde sig for Væsener af en anden og høiere Art, hvis Bestemmelse det var bleven, at ernæres af, og at herske over de øvrige Statsborgere. Man maae derfor

og vente sig, at de ville vorde et Rov for den yderste Mangel, naar en eller anden Nation, som de have mishandlet, jager dem ud af sit Land, fordi dens Taalmodighed nu har faaet Ende, eller snarere, fordi den nu har begrebet, at dette Aag er et iblandt de mange, som Mennesker kan afkaste.

Man tænke sig et Tilfælde, som stedse vorder tænkeligere, at en Stats øvrige Borgere faae i Sinde at ophæve og undvære Adelsstanden, at denne Stands Individer skilles ved den arvede Agtelse, som de havde Fødselens blinde Tilfælde, og de, efter Manges Mening, daarlige Love at takke, at de berøves den Deel af deres Formue, som er uadskilleligen forbunden med Lehnsvæsenets Opretholdelse.

Heraf vil rimeligviis følge, hvad Tilfældet var i Frankrig, at endeel Adelsmænd eller de fleste, endog med Opofrelse af deres Formue, forlade deres Fædreneland, fordi det er deres barnagtige Stolthed umueligt, at taale sig nedsatte ved Siden af deres Medborgere *).

Denne

*) Vel veed jeg, at man kan tænke sig en af sit Fædreneland udjaget Adel, som ikke tillige er blevet sin Formue berøvet. Men derfor har jeg og ikkun tænkt mig disse, som Adelsmænd skilte ved den Deel af deres Eiendomme, hvis Tab var nødvendigen forbunden med Lehnsvæsenets Undergang. Og man vil uden Tvivl snart tilstaae mig, at mange af den [illegible] euro-

Denne er Adelens Forfatning, naar Borger og Bonde fatter og udfører den Beslutning at skille sig ved hiin tredie Stand.

Hvordan er derimod Middelstandens, Borgerens og Bondens; naar disse skille sig ved en Stand, der som oftest ikkun synes at have faaet sin Tilværelse, for at giøre de øvrige Stænder ret opmærksomme paa det farlige og skadelige, der er forbunden med Uligheden i Rettigheder?

Jo mindre Antallet er af tærende Medlemmer i Samfundet, jo lettere vorder det og for de nærende, at erhverve, hvad samtlige Individer behøve. Disse Betragtninger kunne veilede til at fælde den rigtige Dom over Samfundets Tilstand, naar hiin Ulighed i Rettigheder, enten ved Adelens Uddrivelse, eller ved dens Ophævelse med Ret til at blive i Staten, skulde engang igien vorde gienoprettet.

Vi ere nu og satte i Stand til at give Baco vort paa Overbeviisning grundede Biefald, naar han søger at giøre os opmærksomme paa Adelens Afhængighed af Almuen. Nu kunne vi endog giøre et Skridt videre, et Skridt, som Adelsmanden Baco ikke kunde giøre, fordi Fødsels Fordomme og hans Tids Alders Aand hindrede ham fra at komme til det

Maal

europæiske Adels-Indtægts-Kilder vare udtørrede, naar man fratog dem Eiendomme eller Rettigheder, som ikkun skyldes Stormændenes Rovsyge og de øvrige Borgeres Slavesind.

Maal, som Sandhed og Oplysning havde afskuk-ket.

"At forunde de hilligen opbragte og uvillige "Gemytter nogen, omendskiønt tillige maadehol-"dende Licenz, er visseligen nyttigt, paa det deres "Forbittrelse kan faae Luft og gaae op i Røg, ik-"kun at Uforskammenhed og Dumdristighed holdes "ude. Thi den som jager Vædskene tilbage til de "indre Dele, og tvinger Saaret til at kaste Blo-"det tilbage i Viscera (Lungen, Leveren, o. s. v.) "fremvirker dødbringende Bylder og dræbende apo-"stemata eller eddrede Saar."

"Til forbitrede og uvillige Gemytters Formil-"delse kunde vel Epimethei Rolle rigtigen overdra-"ges til Prometheus. Et gavnligere Hielpemid-"del kan ogsaa vel ikke findes. Man fortæller nem-"lig, at Epimetheus, da han mærkede, at Ulykker "og Elendigheder begyndte at flyve ud af det Kar, "hvor de vare giemte, har i en Hast lagt Laa-"get over, og giemt Haabet paa Bunden. Visse-"lig, med Stats-Klogskab og Snildhed at nære og "meddele Haab, og at føre Menneskene omkring "fra en haabefuld Forventning til en anden, er en "af de stærkeste Modgifter mod Misfornøielsens Gift. "Ei heller kan man med større Vished fælde en for-"deelagtig Dom over Statsstyrelsen og Regierin-"gens Klogskab, end naar den kan holde Borgerne

i Or-

"i Orden ved Haabet, hvor det ikke staaer i deres "Magt at tilstaae dem, hvad de fordre, og naar "Sagerne behandles saa forsigtig, at ingen Ulykke "synes at hænge saa umiddelbar over Hovedet, at "der jo viser sig en Sprække, hvorigiennem man "kan frelse sig — Hvilket er saa meget mindre van- "skeligt at tilveiebringe, som det ligger saa vel i "private Personers som i Partiers Natur, at smi- "gre for sig selv; eller i det mindste for sin Æres "Skyld at bramme med en Forventning, som de "ikke have."

Historien oplyser tilstrækkelig, hvor gavnligt det vilde være for Magthaverne at følge den Klogskabs Regel, som Baco her søger at indskierpe. Vi behøve ikke at gaae længere end til Bacos eget Fædreneland for at indsee dette. Det var Carl den 1stes Troeløshed og daarlige Egensindighed, som inden faa Decenniers Forløb efter vor engelske Philosophs Død bragte denne Monark paa Skafottet. Efterat Carl havde jaget endeel Parlamenter fra hinanden, fordi Nationens Repræsentanter havde vovet at fremføre Nationens Klager, efterat han siden havde regieret i 12 Aar uden Parlament, og imidlertid paa en Constitutionsstridig Maade havde inddrevet de Skatter, som han brugte til Nationens Undertrykkelse, endelig efterat han utallige Gange havde brudt de Løfter, hvorved han høitideligen

Kongen havde forpligtet sig til at regiere efter Grundlovene og den almindelige Retsklæres Forskrifter, efter alle disse gientagne Beviser paa Troeløshed, dette Hovedtræk i hans Carakter, som tillod Britterne ikke længere at haabe en Forandring til det bedre *) — var det at Nationen foretog sig den Stadsveltning, som styrtede ham fra Thronen; og som var det eeneste Sikkerheds Middel, der nu var den tilbage.

Saaledes kan man da forklare sig Oprindelsen til hiin engelske Revolution fra forrige Aarhundrede, men de samme Aarsager maae ogsaa frembringe lignende Virkninger. Overalt hvor Regenten med despotisk Trodsighed og haanende Troløshed vil sætte de Planer igiennem, som Herskesyge, Overtroe eller Rovsyge indgav, hvor han end ikke vil værdiges at anhøre Nationens Klager, end mindre levne dem den usle Trøst at kunne engang i Tiden haabe deres Rettigheder erkiendte og hævdede, der vil man og see Optrin, som dem Historien opviser, naar den fortæller os de Staters Skiebner, hvis ulykkelige Indvaanere længe have ladet sig nøie med

at

*) Den for sin Upartiskhed berømte Historieskriver Rapin Thoyras anseer den Mistillid, som den engelske Nation med Føie havde fattet til Karl den Førstes Ordholdenhed, for en af Hoved-Aarsagerne til Revolutionen.

Overs. Anmærk.

at føre Klager over det Intolerancens og politisk Egoismes Jern-Scepter, hvormed de bleve beherskede. De beslutte ikkun eengang at opstaae mod Magthaverne for at afkaste det Aag, som igiennem flere Aarhundrede har været deres Skiændsel, og nu ville de og fare de frem med al den Voldsomhed, som man maatte vente sig af et Folk, der har Fornærmelser, som Statsborgere og som Religions Forvandte at hevne. Saadan har Tildragelsernes Gang i alle de fremfarne Tider været, og saadan vil den i alle kommende Tider vorde.

"Vist nok er det en forslidt, men dog derhos en "fortrinlig Forsigtigheds Regel imod de Farer, "som Misfornøielse truer med, at man sørger for, "at der ikke er et Hoved, til hvilket det opbragte "og forbitrede Folk kan hentye, og under hvis For-"mandskab det kan samle sig til et Legeme. Ved "Hoved og brugbar Anfører forstaaer jeg den, som "er navnkundig ved adelig Fødsel og udmærket Ag-"telse; og som er vel antaget og yndet af de Mis-"fornøiede; til hvem de henvende deres Munde og "Øine, og som selv i sine egne private Anliggen-"der anseer sig fornærmet. Med dette Slags Mænd "maae Staten enten forlige sig, og det ikke lov-"lig men grundigen, eller den maae tilvende sig en "anden af det samme Partie, som kan imodsætte sig

"hiin,

"hin, og kan lede Folke-Yndesten en anden Vei og "dele den."

"Det gielder overalt, som et Hielpemiddel, der "ikke er at foragte, at bringe de Partske Magter og "Sammenkomster, som rynke Panden imod Regie"ringen, i Misforstaaelse med hinanden, eller i det "mindste at udsaae Mistroe iblandt dem. Thi det "staaer ilde til med Staten, dersom de, der ere "velsindede imod Regieringen, ere i megen Uenig"hed, men de opbragte og misfornøiede leve i nøie "Forstaaelse."

"Jeg har ofte tilforn anmærket, at de sindrige "og spidsfindige Indfald, som Fyrsterne uforsætli"gen have ladet falde, undertiden have kastet Gni"ster i Oprørs Tønderet. Cæsar tilføiede sig et dø"deligt Saar ved det Indfald: Sylla nescivit litte"ras, dictare non potuit (Sylla kiendte ikke Bog"staver, og forstod derfor heller ikke at dictere) "et Ord, som her betyder at være Dictatur. Thi dette "lille Ord afskar alt det Haab, som man havde inddruk"ket, at han engang vilde nedlægge Dictaturen. Galba "bragte sig i Fordærvelse ved den Ytring, at han "vilde vælge Soldater, ikke kiøbe dem; thi fra den "Tid af mistede Soldaterne deres Haab om Dou"ceurer *). Ligeledes omkom ogsaa Probus, fordi han

*) Donativa som jeg har oversat ved Douceurer, vare frivillige Gaver, som Generalerne i Roms sildere Dage

"han havde sagt: dersom jeg lever skal det romer-
"ske Rige ikke mere have Soldater nødig. Thi disse
"Ord bragte Soldaterne til Fortvivlelse. Der gi-
"ves ogsaa flere Tildragelser af det samme Slags
"og det ikke saa faa. Det er sandelig vigtigt for
"Regenterne, at de under en tvetydig Forfatning
"og i ængstelige Tider tage sig i Agt med, hvad de
"sige, især med disse korte Sentenzer, der flyve
"omkring ligesom Spyd, og ansees for udsendte
"af deres Hiertes Inderste. Thi de længere og
"mere vidtløftige Samtaler ere afstumpede, og læg-
"ges mindre Mærke til."

"Endelig bør Fyrsterne imod alle Tilfælde have
"nogle Personer omkring sig, som ere i Anseelse
"for deres Kyndighed i Krigskonsten og deres Mod;
"paa det Oprøret strax i dets Begyndelse kan vorde
"undertrykt. Thi hvis dette mangler, pleier man
"ved Fyrsternes Hoffer, naar Uroligheder først
"udbryde, at skielve mere, end man har Grund
"til. Og Staten lider da under det Slags Farer,
"som Tacitus peger til med disse Ord: Denne var
"Gemytternes Forfatning, at nogle faa torde fore-
"tage sig den værste Udaad, at flere vilde det, og
"at Alle taalte det. Men disse krigerske Mænd bør
"være

Dage gave Soldaterne for derved at tilkiøbe sig de-
res Yndest, og som de af Dommerne valgte Kei-
sere i samme Hensigt lode uddele.

Overs. Anmærk.

være fuldkommen paalidelige og af god Agtelse,
„heller end Partie- eller Folke-Mænd, og de bør
„være i god Forstaaelse med de øvrige Styrmænd;
„Ellers er Lægemidlet værre end Sygdommen."

Iblandt de mange Exempler, som af Historien kunne anføres til Oplysning, at Modløshed og Feighed let ytter sig ved Hoffet, naar Uroligheder udbryde, vil jeg ikkun nævne Danmarks 2den Christian og Engellands 2den Jacob. I Danmark vare neppe faa Maaneder forløbne fra den Tidspunkt, da de Misfornøiede havde begyndt at gribe til Vaaben, endnu havde Christian alt under sin Lydighed, undtagen de fleste af Jyllands Adelsmænd, alle Rigets Fæstninger vare i hans Vold, Siælland, Fyen, og Skaane havde, endog efter at den jydske Adels Feidebrev var ham tilsendt, villigen tilsvoret ham Troeskab og saa vel Borger som Bonde var ham hengiven, fordi de i ham erkiendte en virksom og mægtig Beskytter, men alt dette uagtet satte Kong Christjen, som Hvidtfeld udtrykker sig, sin Sag paa en Flugt, og giorde saaledes sin Farbroder og Fiende Friderich den første Seieren saa let, som det var ham muligt.

I Engelland see vi Jacob den 2den i sin afsindige Regierings 4re Aar, saa længe de mishandlede Undersaatter ikkun taaligen lode sig plyndre og dræbe af hans værdige Redskaber, Jeffreys og Kirick;

da og fare frem med af den Voldsomhed, som hans Karakter, hans daarlige Omvendelses Iver og hans affindige Begreber om Kongemagt maatte lade os vente. Men neppe havde han erholdt den Efterretning, at hans Svigersøn Prindsen af Oranien havde landet, for at sætte sig i Spidsen af den misfornøiede Adel, førend han vendte sit Kongerige Ryggen, og gav sine Fiender derved det Paaskud, at han godvillig havde frasagt sig Kronen, hvilket giorde Willhelm den Første sin Thronbestigelse langt lettere, end man havde ventet.

Hvo vilde og vente, at den som oftest i Blødhed opdragne Fyrste skulde have Styrke nok til at see Faren under Øinene, hvo vilde formode, at den paa Siæl og Legeme svage Hofmand skulde være gavnlig Raadgiver, naar andet var at overlægge end at arrangere Fester og at holde over Etiketter.

P. Collet.

Breve om Konstsager fra Rom.

(See f. Hefte.)

Rom d. 3 Julius 1790.

Endnu har jeg i mine Skrivelser ei havt Leilighed til at tale om Bildhuggerkonsten, saasom den i indeværende Aar ei har frembragt noget der har

til

tiltrukket sig Publikums Opmærksomhed. Prinds Borghese lader i denne Tid ved to af vores mest berømte Bildhuggere, Penna og Pacetti, udhugge i Marmor tvende colossaliske Flodgudinder, alluderende paa de varme Kilder Himera og Tungria, som skal sættes paa Øen i hans Villa, hver paa sin Side af Aesculapius Templet. Pacetti har i disse Dage fuldendt sin, alt hvad man kan sige om den, er, at den mangler alt det, som man forlanger af en god Statue. Det samme gielder da og om de øvrige Marmorfigurer, som denne Prinds har ladet giøre for sin Villa, hvoriblandt ikke er et eneste Stykke, der kan kaldes taaleligt. Det er utroeligt, hvorledes denne Konst her forsømmes, og hvad for elendige Ting i disse sidste Aar ere blevne udraabte som Mesterstykker. Vore Bildhuggere, hvis daglige Occupation er at istandsætte Antike Statuer hvori de ofte er temmelig lykkelige, men saasnart de paatage sig noget eget Arbeide, synes ligefrem at glemme, at der er Antiker til; eller isald dette har nogen Indflydelse paa dem, da er det at berøve deres Verker al Originalitæt og Interesse, medens den slaviske Imitation, som udfordres til at istandsætte, undertrykker og qvæler al egen Opfindelseskraft. Canova er blandt Italienerne den eeneste, i hvis Arbeider man finder Studium efter Naturen og efter Antikerne, forbunden med Smag i

Opfindelsen, og Udtryk i Attituderne; og uagtet de Lovtaler, hvormed særdeles hans Begravelse af Clemens den fiortende i adskillige offentlige Blade er blevet anmældt, er overdrevne, da man ei har undseet sig at ophøie ham over alle moderne Mestere siden Konstens Igienfødelse, saa er det vist, at ingen af de nu levende Italiener kan sættes ved Siden af ham. Hans første Arbeide i Rom, en Gruppe, som forestiller Theseus, der hviler efter at have dræbt Minotauren, udviiste hans Fortieneste og forhvervede ham et almindeligt Bifald. Hans Rivaler paastaae, at han siden den Tid ei har frembragt noget bedre. Figurerne paa Pave Clemens XIV Monument ere mindre studerede, og medens det Hele smiggrer Øiet, og ved denne Smag og Simplicitet som hersker i samme, udmærker sig fra den største Deel af af denne Klasse, taaler det dog ikke at examineres i Detail, hverken i Henseende til Tanken eller til Udførselen. Hvad Tanken i det hele angaaer, da maae tilstaaes, at Konstneren i disse Tilfælde er meget bundet. Det er engang antaget, at i saadanne Tænkeminder skal sees en Sarkofag, Portraitfiguren af den Afdøde, og to allegoriske Statuer, og dette samtlig maae udgiøre en Slags Pyramide, skikket til at opfylde en stor Niche i en Kirke. At alt dette er fuldt af Modsigelser og udelukker al sund Rasonnement fra

fin-

Opfindelsen, er let at indsee. At de antike Begravelses-Monumenter, og selv de vi kalde Gothiske, bedre svare til det, hvad herved er Hovedideen, tilstaaer enhver der nogensinde har tænkt over denne Materie. Men Konstnere, for at finde Arbeide, maae rette sig efter Moden. Canova har ikke heller været lykkelig i Stillingerne. Paven, siddende paa en Throne over Liigkisten, udstrekker sin høire Arm med en heftig Affect, hvoraf man ei indseer Aarsagen eller Meningen. Figuren af Temperantia bøier sig trøstløs over Kisten, en Stilling, som synes contrastere med Begrebet af denne Dyd, hvis Charakter er at dæmpe alle Passioner, og tæmme deres heftige Udbrydelser, for Resten er der megen Grace i Vendingen, og hele Figuren er behagelig for Øiet, medens Stedet hvor den staaer, skiuler de Feil, som i Underdelen af den ere begaaede imod Tegningen. Ydmyghed, der sidder isoleret ved den anden Ende af Sarcofagen, er mere correct, og baade i Stilling og Udtryk, svarer bedre til Ideen. Denne tvetydige Dyd, der i Almindelighed er en Datter af Hyklerie, forekommer her ligesaa eenfoldig og tankeløs, som det Lam, der ligger ved Siden af hende. Det store Monument for Clemens den trettende med tre colossaliske Figurer, som han for nærværende Tid arbeider paa, er componeret omtrent paa samme Maade. Sarcofagen, som er

Centrum af det Hele, har paa Facaden to siddende Figurer i Basrelief, Haab og Kierlighed. Over eller bag Sarcofagen sees Paven knælende og tilbedende, hvilket uden Tvivl er en af de bedste Stillinger, som i dette Tilfælde kan giøres Brug af; denne Statue er allerede ferdig, og vil paa sit Sted giøre en god Virkning. Nærved behager den Øiet ikke, særdeles synes Hænderne meget plumpe og opsvulmede. Ved den eene Ende af Liigkisten kommer Religionens Figur til at staae, i en opreist Stilling, leggende sin venstre Haand paa samme, og bærende et stort Kors i den høiere Arm. Ogsaa denne er næsten udarbeidet, og Hovedet deraf er i mine Tanker noget af det skiønneste, der hidindtil er bleven giort af moderne Mestere, saa vel i Henseende til det alvorlige som tillige indtagende, der hersker i Expressionen. Nogle forekaste ham, at have heri imiteret den berømte Ariadne i det Capitolinske Museum, men enskiøndt der er en Slags Liighed imellem begge Hovederne, kan jeg ei finde, at det eene er taget fra det andet. Det er en almindelig Kritik, som Konstnerne her bruge imod hinanden, at ansee alt, hvad der er godt i et Arbeide, som taget umiddelbar fra Antikerne; og vist nok er det, mange ei giør andet, end sammensanke Partier fra de gamle Monumenter. Men paa den anden Side synes det meget ubilligt, at ville forpligte Konstneren

neren, hvis daglige Studium er efter Antikerne, at flye alt, hvad kunde nærme sig til een af dem. Stillingen af den omtalte Figur er noget stiv og affekteret, Gevandtet er ubeqvemt, som en Blanding af Græsk og Hebraisk Costume, ikke heller synes Folderne ret at svare til Lemmerne, som forudsættes at foraarsage dem. Den tredie Figur, hvilken endnu ikke er begyndt i Marmor, forestiller en nøgen Genius, siddende paa et Trappetrin ved den anden Ende af Kisten, og seende tilbage op til samme. Man har lastet denne Tanke som hedensk og ei skikkelig paa dette Sted: andre derimod beundre at Konstneren har forladt den sædvanlige Vei, og valgt en Genius isteden for en af de Dyder, man pleier at anvende, og som i Almindelighed saa lidet interessere Tilskueren. Jeg skal ei sige noget om Tegningen eller Expresſionen i denne Figur, ikke heller om Basrelievet paa Sarcofagen; thi man kan ei bedømme Canova efter hans Modeller, saasom han har den Sædvane at forandre meget, endog stundom hele Partier, efter at Udførelsen i Marmor allerede er begyndt. Neden for Sarcofagen ligge to store Løver, den eene vaagende, den anden sovende, der er bleven roste som Mesterstykker, der nøiere nærme sig til Naturen end nogen af de antike Løver, som existere. Andre derimod forkaste dem, som unaturlige og overdrevne. Jeg kiender

Dy-

Dyret for lidt til at kunde bifalde enten den ene eller den anden Mening.

Rom d. 11 August 1790.

I min sidste Indberetning havde jeg den Ære at melde om Canova's Arbeider, som den første blandt de Italienske Bildhuggere, denne Gang skal jeg opholde mig ved Trippel, der blandt de Fremmede fortiener en ligesaa udmærket Plads, og i visse Henseende overgaaer den anden. Hans Værker ere i Almindelighed mere studerede, Tegningen af det Nøgne nøiagtigere, og Drapperierne mere svarende til Legemet. Canova derimod har en lykkeligere Indbildningskraft, hans Figurer ere mere behagelige, deres Hoveder, Stilling og Udtryk mere simpel og mere indtagende. Det største Værk, Trippel hidindtil har udført, er et Begravelses Monument for General Czernichef, Commandant af Moskau, som skal opreises i Naboelauget af Petersborg, eller nu maaskee allerede er opreist. Det bestaaer af to Figurer i sædvanlig Statuestørrelse, staaende ved begge Enderne af en Sarcofag, der er orneret med et Basrelief, paa hvilken ligger en Pude med Kaarde, Commandostav og Laurberkrands. Bag ved Sarcofagen er en Pyramide, paa hvilken henger den Afdødes Portrait i Medaillon, med

med en Inskription neden for samme; paa Busen, hvorpaa Sarcophagen og Figurene staae, er et Basrelief componeret af alle Slags Vaaben, omtrent som paa Piedestallen af Colonna Traiana. At sætte en Liigkiste uden for en Pyramide er en meget almindelig Tanke, og findes i mange Begravelser i de romerske Kirker, uagtet Tingen i sig selv er ligesaa unaturlig, som at forestille et Sovekammer med Sengen uden for Dørren. Ikke heller er en Pyramide, hvis Sider alle maae tænkes obliqve bequem til at hænge et Portrait paa; thi disse giennemskaarne Pyramider, som man i Monumenter pleier at anvende, kunne alleneste under den Forudsætning findes taalelige, at Øiet i Frastand antager dem for sande Pyramider: saasnart man tænker sig dem som Vægge, bliver deres Form uudstaaelig. Basrelievet paa Sarcophagen forestiller den afdøde General staaende i Sarmatisk Dragt, ledsaget af tre allegoriske Figurer, Handel, Standhaftighed og Retfærdighed, med Staden Moskaus Genius siddende for ved ham, og søgende at holde ham tilbage, medens Tiden tager Hold paa hans Arm for at bortføre og overgive ham til Mercurius, der skal ledsage ham til Charon's Baad, som indtager Enden af Basrelievet. Allegorien heri er noget forskudt, men den gode Stil i Compositionen, den gandske er i antik Smag, og den Nøiagtighed i

Ud-

Udførselen, som endog i antike Basreliever sielden findes, fortiene, at man ei opholder sig ved Tanken. Jeg kiender i Rom ei noget modernt Basrelief, som kan sættes ved Siden af dette. I Almindelighed hersker stor Forvirring i dem, da de fleste søge at behandle dem som Malerier, og ved at ville frembringe alt for megen Effect taber Øiemedet af det Hele. De Gamle selv, særdeles efter Antoninernes Tid, forfaldt ofte i denne Feil; men hos de Moderne er det næsten bleven til Stil, og de berømteste M:stere have arbeidet paa denne Maade. De to store Figurer paa Trippels Monument er Regierings-Kunsten og Sorrig. Hiin holder i sin høire Haand en Laurbærkrands opløftet mod Medaillonen paa Pyramiden, og med den venstre støtter sig paa et Bundt af Fasces Consulares. Den anden staaer indhyllet i sit Slør, og seer ned til Basrelievet paa Kisten. I begge fortiener Arbeidet megen Roes, Tegningen er correct og Gevandterne gode. I Sorgens Figur er Udtrykket meget god; at hun seer paa Basrelievet er maaskee overflødigt, og Tanken derved falder noget i det Smaae. Men overalt synes mig, at Sorrig er en alt for ubestemt Idee: at der sørges ved et Begravelses-Monument, veed man desuden, man ønsker at vide, hvo det er som sørger. Regieringskonsten har i sin Stilling noget, der synes affecteret,

og

og som isteden for den rolige Majestæt, der burde characteresere den, udtrykker snarere Stolthed. Attituden, hvori den staaer, tvinger den at see op i Været, isteden for at den burde oversee alting som under sin Bestyrelse. Jeg veed ei, om det er for meget at forlange af en Konstner, ikke at bruge disse Figurer paa saadanne Steder, hvor de for at svare til deres Bestemmelse maae forsage deres Character. Trippel arbeider paa nærværende Tid paa et stort Basrelief i Marmor, bestemt til Monument for Gesner. Han har taget Emnet af denne Digters Idyller, hvor Hyrden Dafnis leder sin Ven Mycon til det Huus og Have hans afdøde Fader havde anlagt, sigende ham, at dette er hans Tænkeminde; og Mycon, da de komme paa Stedet, udgyder en Skaal Melk som en Libation til den Døde. Tanken er skiøn, men giør i Marmor ei megen Effect. Man maae læse Idyllen ved Siden deraf for at begribe Forestillingen. Man seer Dafnis Hytte omgiven af Træer, for Dørren har han henstillet et lidet Bord, paa hvilket han nedsætter en Kurv med Frugter. Mycon er i Begreb at udgyde Skaalen. Sujettet vilde have givet et bedre Malerie end Basrelief; thi Hytter og Træer falde altid mavre ud i Marmor.

Han har i samme Tid giort to Grupper i Gips, som han agter at udføre i Marmor: Hercules og

Omphale i halv naturlig Størrelse, Amor og Psyche næsten naturlig. Den sidste er den bedste, og hører iblandt Trippels bedste Stykker. De omfavne hverandre for at kysses, og Psyche holder en Krands opløftet over Amors Hoved. Bedre var det maaskee, om han lod denne Krands ganske bort, som ingen ret Betydning har, og hindrer Øiet i at betragte Hovederne. Men efter de mange Psyche-Grupper, som allerede er giorte, er det vanskelig at give Tingen Nyhed uden at falde i det legende. Hovederne ere skiønne, og Gruppen har den Fordeel at den paa alle Sider fremviiser sig vel. Hercules er forestillet spindende, og Omphale staaer bag ved ham, læggende en Haand paa hans Skulder, i den anden holdende hans Kølle, og smilende over hans Stilling. Emnet er i mine Tanker ei beqvemt for en Billedhugger; thi den Contrast, som ligger i en spindende Hercules, vil aldrig giøre god Virkning i en Statue.

De offentlige Blade her have meget ophøiet de to colossalske Nympher, som Penna og Pacetti har arbeidet for Villa Borghese. Om den sidstes Figur har jeg allerede meldt i mit forrige: nu jeg seer begge ved Siden af hinanden, veed jeg ikke hvilken jeg skal holde for den ussleste. Ligeledes have de med megen Roes talt om en Altertavle forestillende den H. Aands Sendelse, som Historie-

maleren

maleren Labruzzi har giort for Rotonden; og dette allene er Aarsagen, hvorfor jeg nævner et Stykke, der i sig forener alle de Feil, man finder adspredte i andre Malerier. Af Skrifter, der kunde interessere Konsten, er nyelig udkommen: Dissertazione dei Circhi, particolamente di quello di Caracalla, edei giuochi inessi celebrati, opera postuma del Bianconi, ordinata é publicata con note è versione francése da C. Fea. Denne Bog giver et ulige, nøiagtigere og tydeligere Begreb om Constructionen af de gamle Romeres Rendebaner og om Veddeløbene, som holdtes i dem, end de hidindtil over denne Materie udkomne Skrifter. Den indeholder 20 Kobberstik, der deels give Figuren, Constructionen og Udmaalingerne af Circo di Caracalla, tagne fra sammes Ruiner, deels vise den istandsat efter Forfatternes Ideer. Disse sidste give tillige en Prøve af den slette Smag i Architecturen, som for nærværendetid hersker hos os. Architecten, som herved har assisteret Fea hedder Uggeri.

Her er ogsaa udkommet: Vita inedita di Raffaello da Urbino, illustrata con note da Angelo Comolli. Dette korte Levnetsløb af Raphael siges i Fortalen at være fundet i Milano i et Haandskrift af 16 Seculum, uden Navn af Forfatteren, og formodes af Udgiveren at være skrevet af Giovanni della Casa. Det er meget mavert, og indeholder

for

for største Deel kun almindelig bekiendte Ting. Cosmolli's Anmærkninger derimod er, meget vidtløftige, og, uagtet der ei er noget nyt i dem, tiene de som Compilation af, hvad i mange Bøger findes adspredt angaaende Raphaels Levnet, Character og Verker.

Rom den 11 September 1790.

Med Expositonen af det franske Academie, som efter Sædvane har begyndt den 24 i forrige Maaned, og først i disse Dage er bleven fuldstændig, har særdeles en ung Malere med Navn Favre, Skolar af David, forhvervet sig stor Roes, og givet Haab om engang at blive een af de største Malere af vore Tider. Foruden en stor Copie efter Guidos Korsfæstelse af St. Peder, har man seet af ham en historisk Figur i levende Størrelse og et Portrait, begge malte med en Saftighed af Pensel og en Indsigt i Farvernes Behandling, som ingen anden af de herværende Malere besidder, forenet med stor Videnskab i Tegningen og en ypperlig Smag i Anlægget. Portraitet, som er Knæestykke, og forestiller en ung Frandsmand, synes at leve, og at ville løsne sig fra Lerredet, som det er malt paa. Det er forskiønnet uden at tabe noget af Ligheden, og Stillingen er simpel uden at mangle Udtryk, uagtet Physionomien af Sujettet er høist

ube-

ubetydende. En Gibs-Buste ved Siden deraf, formet efter den samme Mand, og fuldkommen lignende, men tracteret i en maver Máneer, viser, hvor meget det staaer i Konstnerens Magt at fremstille en Person paa fordeelagtig og ufordeelagtig Maade. Tinterne i Ansigtet er mesterlig behandlede, vore beromteste Portraitmalere, Angelica og Maron staae herimod langt tilbage. Haarene bedrage Diet, og Drapperiet imiterer Naturen ligesom i Caravaggio's Verker. Man dadler alleneste den venstre Haand som ilde tegnet. Den historiske Figur, som er en doende Abel, besidder i Henseende til Colorit og Behandlingsmaade de samme Fortrin som Portraitet. Men Holdningen er ei saa lykkelig. Hele Figuren ligger i Lys, og Baggrunden er forsomt, saa Diet ingen Hvile finder. Tegningen og Valget af det Hele er god, og roses i nogle Partier som fortreffelige, særdeles den høire Arm, Brystet og Hovedet. Den venstre Arm synes ei at svare til den anden, ogsaa Halsen lastes og det høire Been. Stillingen er ubehagelig. Figuren ligger paa Ryggen paa to flade Stene, Skuldrene og Hovedet hænge ned ad, den høire Arm udstrakt paa Jorden, den venstre kastet omkring Hovedet. Brystet hæver sig herved, Maven bliver flad, og Benene trækkes tilbage i en convulsivisk Bevægelse. Maleren synes at have valgt denne Stilling for at

vise

vise sin Styrke i Carnationen efter de forskiellige Virkninger, som en forstyrret Circulation frembringer, da Blodet fra Overkroppen skyder ned i det saarede Hoved, og allene Underkroppen og den hvilende hoire Arm endnu bevarer en naturlig Kolorit, medens Brystet bliver blegt som et Klæde, og Halsen og Hovedet rødt og udspendt. Figuren er gandske nøgen, undtagen et lidet Partie af Underlivet, som skiules af en Dyrehud, der for Resten ligger under Ryggen, og som roses meget for den noie Imitation af Naturen, ligesom Steen-Alteret, ved hvis Fod han ligger, og overalt hele Forgrunden.

Blandt de øvrige udsatte Malerier ere to Stykker af Garnier, som i Henseende til det practiske i Penseln, til Varme i Coloriten, og til Behandlingen af Gevandterne og andre Bieting har megen Fortieneste. De er en St. Hieronymus i Ørken, og en Composition af smaae Figurer forestillende Phædra og Hippolytus. Han lover at blive en god Colorist, uagtet han endnu ikke besidder Finesse i Tinterne eller Reenhed i Skyggerne. Hans Tegning er middelmaadig, Opfindelse og Stillingerne overdrevne. Resten fortiener neppe at nævnes, da de ei paa nogen Maade udmærke sig, eller give nogen Forhaabning om deres Forfattere. Mainier har malt i Stort en Cato, som bereder sig

til

til at dræbe sig selv, og en Composition af smaae Figurer med Brutus og hans Medbrødre ved Siden af Lucretia's Legeme: begge to saa overdrevne at man troer at see lutter Rasende. Gounou en Apollo som Hyrde, og et Portrait. Desmarets en Theseus der opdager sin Faders Skoe og Kaarde, efter det bekiendte Bazrelief i Villa Albani; og en capricieus Sammenstilling af forskiellige Hoveder. Denne sidste mangler ogsaa den Styrke i Penselen og det behagelige i Bitingene, som Frandsmændene i Almindelig besidde.

I Bildhuggerkonsten har ingen af Pensionisterne giort sig Ære. Her sees tre Figurer i Basrelief, omtrent af halv naturlig Størrelse: nemlig en fortvivlende Cain af Dumont, en hvilende Endymion af Gerard, og en saared Philoctetet af Corneille, og af denne samme et Portrait i Brystbillede. De fortiene ingen Beskrivelse, da der ikke er noget at rose i dem.

I Architecturen har der denne Gang mod Sædvane ei noget været udstillet, hverken Modeller eller Tegninger.

Den berømte Landskabsmaler More har for nærværendetid syv store Stykker ferdige, som gaae til Engelland. De bedste af dem ere en Morgen med en Dianajagt og et Tempel i Smag af de pestaniske; og en Aftenprospekt over Søen Albano til

So-

Soraktes og de andre omkringliggende Bierge. De øvrige forestille Søen Bracciano, Broen af Narni, Cascatellerne af Tivoli, en Solitude med en bodferdig Magdalena, og et Uveir til Søes med et Skib, som forgaaer og nogle Personer, der redde sig paa en Klippe. Hans Maneer er bekiendt, hans Stykker smigre Synet i Frastand, saa som Luften og Baggrunden i Almindelighed ere fortryllende, uagtet den mangle Sandhed. Forgrunden er altid mager og fattig, da han ei forstaaer at behandle Træerne, eller at detaillere nogen Gienstand i Naturen. Figurerne ere ilde tegnede og værre colorerede. Hans bedste Stykker ere altsaa de, som give en aaben Udsigt til langtbortliggende Bierge, særdeles over Søer og Floder; og hvor han kan anbringe antike Templer eller deslige Bygninger, som han med megen Smag veed at vælge. Derimod hvor Udsigten er indskrænket, som i hans Magdalena, er han uudstaaelig. Hans Søestorm giør ei meget Effect, skiønt man seer; at han har anspændt sig for at frembringe samme. Stykket synes snarere et Studium af Bølger, Skyer og Lynild, end en Virkning af den Følelse Naturen indskyder, naar man seer den i sin Vrede.

Rom den 27 October 1790.

De Producter af Konsten, som i nærværende Maaned have tildraget sig Publikums Opmærksomhed, er et Malerie af Gauffier fra Paris, og et andet af Sablet fra det franske Sweiz.

Gauffier's Stykke bestaaer af 21 Figurer af omtrent to Palmers Høide. Det forestiller de romerske Matroner, som forære deres Smykker og gyldne Vaser til Republiken, for deraf at giøre et Guld Kar, hvis Værdie maatte svare til Tiendedelen af Byttet af Veie, i Følge af det Løvte, som Camillus i denne Byes Beleiring havde giort til den delphiske Apollo: da uden Matronernes Patriotismus Skatkammeret ei var istand til at finde saa meget Guld, som hertil udfordredes. Ligheden imellem denne Begivenhed og det, hvad forrige Aar skede i Paris, hvorved særdeles Artisternes Koner udmærkede sig, har bestemt Æmnets Valg, og har givet Stykket en Interesse, som en Forestilling, hvor ingen synderlig Handling, ingen Affecter finde Sted, ellers ikke kunde have. Herfra maae tildeels hidledes det store Tilløb og de overdrevne Lovtaler, som dette Malerie har fundet. Man kan ei negte, at Maleren har store Fortienester, hans Composition er simpel, Formerne behagelige og afvexlende, Udtrykket i Hovederne naturlig, Drapperierne særdeles vel behandlede, og Costumet i samme nøiagtigt iagttaget.

Figurerne have megen Relief, Coloriten er transparent, og alting er udført med største Flid og Nøiagtighed. Derimod er Tegningen ofte urigtig, saa at i adskillige Figurer ikke engang Proportionerne ere iagttagne. Lyset er alt for haardt og Farverne alt for blomstrende, Carnationen falder i det emailleagtige, og Tonen af det Hele nærmer sig til Porcellains Malerie. Handlingen foregaaer i en massiv Bygning, der i visse Maader ligner de Gamles Basiliker, og hvis Tribuna er ziret med en Indskrift, som giver tilkiende at samme er Aerarium. Ved siden af Tribuna er en siddende Bronze Statue forestillende Gudinden Roma. Under Tribuna staaer et Bord, ved hvilket sidder en Tribunus Militum, hvilke i den Tid beklædde Consulernes Sted i Republiken, tilligemed to Senatorer, som imodtager og opskrive de Foræringer, Matronerne bringe. Omkring dem staae fire andre Togati og een bevæbnet Mand. Denne hele Gruppe synes snarere frembragt ved Slump og Hændelse end ordnet ved Kundskab af Historien og Sæderne. Det er en Feiltagelse, at Tribunus, der som første Magistrats Person ikkun burde præsidere, selv skriver Fortegnelsen, hvilket tilkom Præfectus Aerarii eller vel hans Scriba. Maleren kunde hertil og til at imodtage og giemme Foræringerne, have anvendt adskillige af de Personer, han har henstillet som blotte

Tilskuere. Soldaten er aldeles overflødig, og stridende mod Sæderne. Ved den anden Side af Bordet staae to Damer nedsættende deres Offringer paa samme. Den ene af disse to er meget deilig, men uheldigviis ere hendes Arme saa fortegnede, at de synes brækkede over Albuen. Bag efter dem følgesex andre Matroner og tre smaae Piger, hver med sin Foræring i Haanden. Een af Matronerne er Portrait af Madamme Gauffier, en fød Routerinde, der skal male meget smukt i samme Art, som hendes Mand, men af hvis Arbeide Jeg endnu ikke har havt Leilighed at see noget. Længere borte sees endnu to Fruentimmer fremkommende imellem Arcaderne, som indtage Baggrunden af Stykket. Architecturen er i høieste Grad simpel, og synes vel at svare til Republikens første Tider; dog var uden Tvivl Colonner i den Tid mere i Brug end som Buer, og det med adskillige Marmor Arter indlagte Gulv contrasterer mod Simpliciteten af det øvrige. Overalt fortiener det hele Stykke Navn af, hvad man i Rom kalder una bella galanteria, og hører blandt de smukkeste Producter i sin Klasse. Det smigrer Øiet uden meget at sysselsætte Forstanden, og den Behagelighed, som hersker i det Hele, gior, at man overseer en Mængde Feil i Detaillen, som enhver middelmaadig Kiender let opdager. Gauffier har giort en Udkast til et

Stykke

Stykke af lige Størrelse for at ledsage det, forestillende Achilles blandt Lycomedes Døttre i Scyros, da han første Gang bevæbner sig. Han har valgt dette Sujet for Contrasten imellem romerske og græske Sæder, og imellem en roelig og lidenskabelig Action. Han skal i Paris have malt to store Figurer som have fundet Bifald, men hans Tilbøielighed synes fornemmelig til at arbeide i det smaae, og at holde sig til galante Sujetter, af hvilke man seer adskillige Skizzer i hans Værksted.

Sablet har nøsstilset en Archimedes i mindre end halv levende Størrelse, et Malerie, som meget roses for Effecten af Lys og Skygge, for den varme Colorit, Relievet af Partiene, og Flid i Udførelsen; men hvori Opfindelsen er svag, Costumet forsømt, Perspectiven urigtig og Tegningen ikke aldeles correct. Archimedes isteden for at trække sine Linier i Sandet paa Gulvet, sidder ved et Bord, og skriver paa en Skifertavle, med adskillige Maskiner omkring sig, der ganske ere forskiellige fra dem, hvis Opfindelse tilskrives denne Philosoph, og hvilke Maleren havde i Sinde herved at udtrykke. Hans Hoved er ei copiert efter den skiønne Antike, som findes i det capitolinske Museum, men efter en Sicilianisk Tigger, hvis Ansigt vist ikke havde det man burde vente af en Archimedes, ifald vi end ei have

ve et sikkert Portrait af ham. Igjennem en Dør, som leder i et andet Værelse, seer man Soldaten, der kommer for at dræbe ham; men ved det urigtige Perspectiv af Gulvet kastes han saa langt bort, at han aldeles ingen Indtryk gjør paa Tilskueren, saa alt det historiske af Sujettet falder bort. Hovedfiguren er nøgen indtil Midten, Resten bedækkes af en rød Kappe. Carnationen er god, og nærmer sig den venetianske Skole, dog synes den noget brunere, end man kan forudsætte hos en Mand der tilbringer sin Tid i Studeerstuen, og nogle Partier have en kobberagtig Glands. Gevandtet er vel behandlet, men Maleren har ei vidst at angive det Nøgne under Klædet, saa Benene forekomme ganske forteguede. Overalt er Historie-Malerie ikke denne Mands Fag, han lykkes bedre i Familiestykker og andre Scener af det daglige Liv, hvad man her kalder Bambocciate. Han har nylig malt to deslige i smaae Figurer, som ere meget artige: en Jæger med sin Hund ved Siden af en Brynd med et aabent Landskab i Baggrunden; og en Dame, som siddende i en Have spiller paa en Harpe, medens en ung Petitmaitre staaer skiult bag ved en Statte, og hører til. Disse ere tagne ligefrem fra Naturen, og udført med megen Flid, Delicatesse og Harmonie. Men det bedste Stykke, man hidindtil har seet af ham, er en Frascatanisk Bondefa-

familie i Knæestykke af levende Størrelse, som han malte forrige Aar, og som har været det første Arbeide, der har forhvervet ham et Sted blandt de Malere man her agter paa. Dog har han siden den Tid meget forbedret sin Colorit ved at give den mere Vivaritet og Transparance, og tillige lagt mere Holdning og Harmonie i sine Malerier." En gammel velhavende Bonde sidder for et Bord ved Siden af sin Kone, med en aaben Bog for sig, og udstrækker sin høire Haand til et nøgent Barn, som understøttet af sin Moder gaaer paa Bordet, og tager fat paa een af den Gamles Fingre. Moderen, som sidder ved den anden Ende af Bordet, forestiller Datteren af den Gamle. Det er en smuk ung Kone, og den eneste Figur i Stykket som har en frascatanisk Physiognomie. Hendes Mand staaer ved Siden af hende, og spiller Mandoline. Bag ved den Gamle staaer hans anden Datter med sit Strikketøi i Haanden. De ere alle forsamlede i en Sal med et stort aabent Vindue paa Midten, igjennem hvilket man har Udsigten til Høiene bag Frascati. At betragte Stykket som et Heelt, kan der lastes meget paa samme. Det har saa overflødigt Lys, at det forfeiler al Effect for Øiet. Degradationerne i Couleuren ere ei rigtige, saa de bagstaaende Figurer synes lige saa nær som de forreste. Der mangler en samlet Interesse eller en Foreningspunkt

punkt for Deeltagelsen af de enlige Figurer. Hverken Faderen eller Moderen synes at tage nogen Deel i Oldfaderens Glæde over Barnet. Der mangler ogsaa Localcharacteren af de italienske Bønder, man troer snarere at være i Sweiz end i Roms Naboelag; og Localcostumet i Klædedragten og i Bygningen. Men naar man abstraherer herfra, og anseer Maleriet som en Sammenstilning af Personer af en god simpel Character af forskiellig Alder og paa forskiellig Maade sysselsatte, saa er Stykket fortreffeligt. Hver Figur for sig vilde udgiøre et behageligt og interessant Malerie; thi hvert Hoved for sig er malt med en Sandhed og Detail, som faa Konstnere have opnaaet, og Drapperierne efterligne Naturen saa fuldkommen som i de bedste nederlandske Stykker. Carnationen, særdeles i de unge Fruentimmer Hoveder, falder noget mat og kridtagtig, og Tegningen af Armene og Hænderne er ikke fri for Feil.

I Encaustik har Grund overtruffen alle andre som hidindtil have anstillet Forsøg i denne Maneer. Han har opfundet en nye Maade, som han formoder at være den, som de Gamle har brugt, men som han ikke vil meddele, da han har i Sinde at bekiendtgiøre den i et særdeles Skrift. Hans første Forsøg lovede ei meget, men de sidste Arbeider, jeg har seet af ham, og som bestod i adskillige smaae

Por-

Portraiter, besidde af den Delicatesse og Harmonie som Oliefarve er istand til at give, forenet med den Varighed der anbefaler Encaustiken. Om han i det Store vil være ligesaa lykkelig, maae Tiden lære. Han har i Begyndelsen af denne Maaned forladt Rom for at gaae til England, hvor han venter at giøre stoer Lykke med sin Opdagelse.

Academiet af St. Luca har ladet indrette en nye Sal for den Samling af Malerier som det besidder, og som nyelig er blevet forøget ved en Svite af Portraiter af alle dets levende Medlemmer, blandt hvilke adskillige ere af Maron, andre af de Angelis, Padre Raffaelle, Concioli. Denne Svite bestaaer hidindtil af 24 Portraiter, men er endnu ikke fuldstændig. Den nye anlagte Sal er ret smuk, men Samlingen selv som bekiendt meget maver.

Rom den 11 December 1790.

I indeværende Uge har den hessiske Maler Smith, om hvis Adam og Eva, og hvis Ulysses hos Calypso jeg i Begyndelsen af Aaret havde den Ære at melde, fuldendet et Stykke i mindre Figurer til mage for Ulysses, som forestiller Aeneas's Afskeed fra Dido, men synes ikke at have været saa lykkelig i dette Emnets udarbeidelse som i sine forrige

rige Værket. En saftig Pensel, Flid i Udførselen, Bestemthed i Contourene og en vel valgt Colorit findes ogsaa i dette Stykke, Tegningen er og fri for iöinefaldende Feil: men det Hele mangler Holdning og Effekt, Drapperierne ere ei fordeelagtige, og Compositionen er i alle Henseende uheldig. Æmnet i sig selv, som det læses i Æneiden er vel ei meget beqvemt for Konsten. Medens Dido frembryder i Bebreidelser og Klager, og siden har sig afbrydende bortiiler, staaer Æneas beskiemmet og forlegen, søgende efter Ord for at undskylde sig. Det er da neppe mueligt at vise Helten, saa man ikke isteden for at interessere sig for ham maatte føle en fornedrende Medynk. Maleren har derfor, og tillige i den Hensigt at bekomme flere Figurer, forandret Fabelen, eller rettere sagt opfundet en ganske nye Scene, hvorved Hovedpersonerne have mere tabt end vundet. Han har forestillet Æneas som ubesluttet og eftergrundende, medens Dido i Begreb at gaae bort kaster sine Øine med Vrede tilbage paa ham, og har indbragt Anna, der knælende for ham beder om Medlidenhed for hendes Søster, og paa den anden Side Achates, som søger at bestemme hans Beslutning og bevæge ham hastig at udføre den. Helten bliver herved endnu mere fornedret, og taber den Roes, som Virgilius tillægger ham, uforanderlig at adlyde Gudernes Befaling

ning: og Dido's høie Character nedtrykkes derved, at Søsteren i hendes Nærværelse knæler for Æneas. Den hele Scene er overmaade kold og uinteressant, ikke heller haver Maleren vidst at gruppere Figurerne paa en Maade, som kunde fylde Øiet, og ved det i de eenlige Personer lagte Udtryk skadesløs holde Tilskueren. Havde han viist Dido i det Øieblik, hvor hun hos Virgilius efter at have udgydt sin Vrede mod sin utroe Elsker, finder sig kraftløs, og henfynker i sine Slavinders Skiød, og forestillet Æneas, der sidste Gang udstrekker sine Arme mod hende, og tillige bortvender sig for at efterkomme Jupiters Bud: saa kunde man maaskee have taalt, at Anna giennemtrængt af sin Søsters Lidelser havde nedkastet sig for hans Fødder, og Achates kunde have fremkommet at understøtte og ledsage sin Ven. Nu er Dido's Stilling og Expression saa affecteret stolt, at man troer at see en opbragt Coqvette; Æneas staaer der med Haanden under Kinden og synes at overlægge hvorledes han paa en skikkelig Maade kan snige sig bort; Achates isteden for at viise i sit Ansigt Iver for sin Ven, tiltaler ham med en lumsk Mine; og Anna forekommer at spille en paataget Rolle, uden selv at tage Deel i Sagens Udfald. Handlingen foregaaer i en Forsal, hvor af Feiltagelse isteden for Juno's Statue som Skyts Gudinde

sidder af Carthago er opstillet en Minerva, og hvor Colonnerne af Portico er saa tynde, at en Mand kan omfavne dem. Imellem Colonnerne seer man i Baggrunden Trojanernes Flode.

I Billedhuggerkonsten er ikke bleven frembragt noget nyt, undtagen man vil regne hertil en Gruppe af Pacetti's Opfindelse, sammensat af nye og gamle Stykker, og i den romerske Anthologie beskreven, som een af de merkværdigste Levninger af den gamle Konst. Ideen dertil er formodentlig blee ven ham meddeelt af een af vore lærdeste Antiquarier; thi den er taget af Pausanias, hvor han blandt de i Athen i hans Tid forefundne Statuer beskriver Fredens Gudinde staaende med den unge Plutus, Rigdommens Genius, paa sin Arm, og nævner Cephisodotus som Mesteren af dette Verk. Pacetti altsaa som besad en Torso af en beklædt Fruentimmer Statue af middelmaadig Arbeide, uden Hoved, Arme eller nogen Slags Attribut; og tillige et siddende nøgent Barn med en Blomsterkrands paa Hovedet og et Cornucopiæ paa den venstre Arm, som formodentlig forestillede en Harpocrates; thi Panden, som hos denne Gud pleier at have et characteristisk Ornament, og den høire Arm, der pleier at være bøiet, saa Handen kommer tilbage til Munden, manglede: giorde af disse to Stykker ganske forskiellig Marmor og Arbeide, og af et an-

det gammelt Fruentimmer Hoved som ganske vist el hørte til denne Torso, den høiskprisede Gruppe: Armene har han tilsat nye, saa Freden i den høire Haand holder en Olietgreen af Bronce, viisende den til Plutus, der sidder paa hendes venstre Arm, og udstrekker sin høire Haand mod hendes Kind for at karessere hende. Det Hele er da overstrøget med en Slags Patina, saa alle de forskiellige Marmore, de nye og de gamle, faae een Couleur: og ventes nu en Liebhaber som tillokket ved den lærde og ziirlige Beskrivelse i Anthologien vil kiøbe denne velconserverede Antiqve. Det er uden Tvivl interessant at vide, hvorledes man her gaaer til Verk for at skabe nye og vigtige Monumenter, med hvilke deels vore egne Musea her forøges, deels og endnu mere de frige udenlandske Samlere forsynes. Man formoder, at den omtalte Gruppe kunde gaae til Berlin tilligemed en Mængde andre tildeels ligesaa ægte Antiqviteter, der sidste Sommer er bleven kiøbte for det kongelig Preussiske Museum.

Rom d. 29 December 1798.

For omtrent fiorten Dage siden har man opgravet to merkværdige Antiqveter, en Trefod af Bronze og Overdelen af en Statue af parisk Marmor. Dette Fragment, hvoraf Hovedet, Brystet og Skuldrene ere vel conserverede, allene Spidsen af Næsen og det yderste af Underlæben beskadiget,

bi=

henhører til en Venus, der fuldkommen lignede den udi Museum Pio-Clementinum, som Visconti i første Tomen af Beskrivelsen over samme har udgivet for en Copie af den gnidiske Venus, efter Originalet af Praxiteles. Denne nye Opdagelse bidrager til at stadfæste Visconti's Mening; thi denne er nu den fierde Replike man hidindtil kiender, og naar en Forestilling findes saa ofte igientaget, er det altid meget sandsynligt at den maae nedstamme fra et berømt Original. I Henseende til Konsten ere de alle fire meget middelmaadige, og denne sidste, som man paastaaer at være den bedste iblandt dem, er af saa slette Former, at man maae troe den at være giort i en Tid, da man ikke engang mere var istand at udtrykke Partierne af Originalet i Copierne. Men saadanne Copier hidrøre formodentlig derfra, at middelmaadige Konstnere valgte til deres Arbeide samme Sujet og samme Idee, som allerede af berømte Bildhuggere vare blevne udførte, uden at maaskee Copisten nogensinde havde seet, hvad man kalder Originalet. Trefoden er omtrent fem Palm. høi. Den hører blant dem som man kalder Tripodes Plicatiles, er arbeidet med megen Smag og Flid, og Panden eller Skaalen undtagen er den fuldkommen vel bevaret. Den synes at have været bestemt for den Bacchiske Gudstieneste; thi den er prydet i Toppen med to Bacchante Buster og et Tiger Hoved, og Fødderne

derne endes i Tiger Kloer. Stedet, hvor disse Oldsager ere blevne fundne er en Groft som Cardinal Braschi har ladet aabne i Nærheden af de saa kaldte Trofei de Mario, paa Veien fra St. Maria Maggiore til St. Croce di Gerusalemme; og hvor endnu vedblives at eftergrave. Man har tilligt truffet paa endeel brudte Colonner af forskielligt Marmorsorter, nogle Corinthiske Capiteler, og Levninger af gamle Mure, der synes at være af det tvedie Seculum, men ei tilkiendegive, at der paa dette Sted har været nogen stor Bygning. For Resten er Egnen her omkring fuld af underjordiske Ruiner, og lover meget.

Af Museum Pio-Clementinum har Visconti nu udgivet den tredie Tome, som efter Tiden er den fierde, og indeholder halvtresindstyve Statuer. En stor Deel deraf er Keiser Figurer, som temmelig vilkaarlig er blevne døbte, og hvor Hovedet i Almindelighed ei henhører til Kroppen. Endeel andre forestille Smaaedrenge eller saakaldte Putti i forskiellige Stillinger. Det merkverdigste Stykke er en Statue noget mindre end levende Størrelse, forestillende et ungt Menneske i Orientalisk Dragt, der for faa Aar siden tilligemed en anden næsten liige blev fundet uden for Porta Porthese, og som begge med Ret ere blevne forklarede for de to Dioscurer, der pleie at ledsage Guden Mithras. Den ene blev kiøbt af Grev Fries, og befinder sig nu i

Wien: den anden som staaer i Museum er bleven urigtig istandsat, da man har forsømt at give ham Faklen i Haanden, som deslige Figurer paa Basrelieverne altid bære. Af Statuer af en vis Størrelse kiender man allene de to omtalte, og hvad som giver dem en særdeles Værdie, er den gode Stil i Konsten, saasom de fleste til den Mithraske Gudstieneste henhørende Monumenter er slet arbeidet; thi det var først i det tredie og fierde Sæculum at samme blev almindelig i Rom. Mageløs i sin Art er en Fruentimmer Statue i en kort Trøie staaende ved Siden af en Palmegreen, som Visconti udlægger for en ung Pige, der har vundet Seieren i Veddeløb: og merkværdige ere de to siddende Figurer af Posidippus og Menander, som i Villa Negroni vare bekiendte under Navn af to Consuler. Jenkins kiøbte dem tilligemed Resten af Antiqviteterne som forefandtes i denne Villa, og solgte siden disse to til Paven for mere, end hvad hele Samlingen havde kostet ham. To Statuer, som samme har kiøbt i Neapel af Prinds Colubrano og solgt til Museum findes ogsaa i denne Tome; nemlig en Bacchisk Dandserinde og en Genius Togatus. Denne sidste er endnu ikke udstillet for Publikum, den anden er kun et middelmaadig Verk, uagtet man har ophøiet den overmaade. Kobberstikkene i denne Tome ere noget bedre end i de forrige Tomer, men i Hovedsagen, troelig at efterligne Mo-

numenterne og vedligeholde deres Character, ere de ligesaa forsømte som Resten. Ikke heller har man giort nogen Forskiel imellem gammelt og nyt, og hvad desangaaende siges i Beskrivelsen, er ofte saa skievt og tvetydigt, at man derved ei bekommer nogen klar Idee om Tilstanden, i hvilken Monumentet er blevet fundet, og hvad siden Istandsætteren har føiet dertil.

Blandt Malerne af St. Luca har Cavallucci forferdiget et Lucastykke i nesten levende Størrelse forestillende St. Camillus, som underviser Børnene om Madonna, og viser dem hendes Billede: og Concioli et Stykke i mindre Figurer, hvor St. Peder og St. Povel sidste Gang tage Afskeed fra hverandre, og bortføres til Retterstedet. Begge ere bestemte for den nye Bygning af Hospitalet S. Spirito: men fortiene for Resten ikke, at man opholder sig ved dem. Concioli er bekiendt for en Mand uden Fortieneste, og dette Stykke saa elendig, som det er, roses som det bedste, han nogensinde har frembragt. Cavallucci derimod er meget anseet i Rom, og for en vis Gracie i sine Figurer og en smeltende Blødhed i Coloriten pleier man at ligne ham med Correggio: men i hans Camillus finder jeg ikke, at han i nogen Ting nærmer sig til denne Mester undtagen i Mangel af Korrekthed i Tegningen.

Rom

Tvende Fabler efter Nivernois,

Mandarinen i Unaade.

(6 Bogs 2den Fabel.)

En Mandarin regierte heldigen
I sin Provinds, og var tilbedt af den.
En Yndling Keiseren ei nær saa godt regierte;
Og da han Mandarinens Fiende var,
Og den fraværende bestandig Uret har;
Ham vidste saadan paa hans Bug at sværte,
At trods hans Uskyld han ham styrket fik.
(Saa — siger man — det tit ved mange Hoffer gik)
Vor viise Mand sig og det nær ei tager
Men gandske roelig hen til Peckin drager,
Der efter Landets Brug og Skik
At overgive Keiseren
Sin Indberetning over Landsbestyrelsen.
Han træder for Monarkens Throne
Og med en mandig men beskeden Tone,
Da han afgivet har sin Bog,
Tilføier: Her i Bogen fattes dog
En fuld Beretning om een Ting, der sig tildrog,
Kort for jeg fra Provindsen tog,
Og sat det hele Land i megen Qvide,
Og som da Deres Majestæt bør vide.
Et ureent hesligt slugent Skadedyr,
En Rotte, sig for nyelig vidste

I Egnens helligste Pagode ind at liste.
Den Gudens Majestæt tilflyer,
Forstyrrer alting i det Helligste,
I Deres Andagt Præsterne,
Og Folket selv i Offerne.
Hvad var at giøre ved? at faae den ud med Ild!
Derved Pagoden selv kan staae paa Spil;
At drukne den er intet bedre Raad;
Thi naar man giør Pagoden vaad,
Den skiønne dyre Fernis Skade tager
Hvormed man Helligdommen overdrager,
Og raadnede saa Billedet,
Saae det kun ilde ud for Gudens Majestæt.
Saaledes, o Monark! naar lumpen Nidding faaer
Sin ædle Herres Hierte først indtaget
Han efter Lykke at forstyrre alt formaaer.
Thi hvo kan da faae ham forjaget?
Hvo tør sig sætte mod hans Despotie?
Det Folket seer med Sorg, men sig ei selv tør frie.
Af Ærefrygt for Guden skaaner man
Den Rotte, som fortrædiger et Land,
Og selve Støtten ikke sparer,
Men Guden da sig selv maae gribe an,
For at bortrydde slige Farer.
Ja! ham det kommer ogsaa til
Var Fyrstens Svar, du snarlig vil

See paa hans Bud det Skadedyr forjaget,
Hvoraf dit Land forstyrret blev, og plaget.
Du din Provinds tilbageskienkes,
Og jeg for evig jager langt fra mig
Den falske Yndling, som ved Sviig
Forrasked min Troeskyldighed.
Frygt intet, du! thi Sandhed krænkes
Ikkun den slette Herskers Øren ved.

K. R.

Qvækeren og den bidske Hund.

(12 Bogs 3die Fabel.)

En ærlig Qvæker sig paa Reisen gav
Til Fods foruden Kiæp og Stav,
Det er nu deres Maade, som vi vide.
En Kiøter, der var ei saa from, som han,
Glubsk farer paa den arme Vandringsmand,
Og søger for Gevalt, og vil ham bide.
Det er og deres Maade, som vi vide.
Den christelige Qvæker sagde da:
Vogt dig, min kiære Hund! og bliv herfra;
Vel har jeg intet, der mig kan forsvare;
Men jeg har Hals, og jeg kan bruge den,
Jeg derfor dig vil sige, som en Ven,
At du giør vel, om du dig tager vare.
Men lidet denne Snak bekymrer Kiøteren;

det gakmest Fruentimmer Hoved som ganske vist el hørte til denne Torso, den høistprisede Gruppe! Armene har han tilsat nye, saa Freden i den høire Haand holder en Olie-green af Bronce, visende den til Plutus, der sidder paa hendes venstre Arm, og udstrekker sin høire Haand mod hendes Kind for at kjæressere hende. Det Hele er da overstrøget med en Slags Patina, saa alle de forskiellige Marmore, de nye og de gamle, faae een Couleur: og bestes nu en Liebhaber som tillokket ved den lærde og zirlige Beskrivelse i Anthologien vil kiøbe denne velconserverede Antiqve. Det er uden Tvivl interessant at vide, hvorledes man her gaaer til Verk for at skabe nye og vigtige Monumenter, med hvilke deels vore egne Musea her forøges, deels og endnu mere de frige udenlandske Samlere forsynes. Man formoder, at den omtalte Gruppe kunde gaae til Berlin tilligemed en Mængde andre tildeels ligesaa ægte Antiqviteter, der sidste Sommer er blevne kiøbte for det kongelig Preussiske Museum.

Rom d. 29 December 1798.

For omtrent fiorten Dage siden har man opgravet to merkværdige Antiqveter, en Trefod af Bronze og Overdelen af en Statue af parisk Marmor. Dette Fragment, hvoraf Hovedet, Brystet og Skuldrene ere vel conserverede, allene Spidsen af Næsen og det yderste af Underlæben beskadiget,

bie

henhører til en Venus, der fuldkommen lignede den udi Museum Pio-Clementinum, som Visconti i første Tomen af Beskrivelsen over samme har udgivet for en Copie af den gnidiske Venus, efter Originalet af Praxiteles. Denne nye Opdagelse bidrager til at stadfæste Visconti's Mening; thi denne er nu den fierde Replike man hidindtil kiender, og naar en Forestilling findes saa ofte igientaget, er det altid meget sandsynligt at den maae nedstamme fra et berømt Original. I Henseende til Konsten ere de alle fire meget middelmaadige, og denne sidste, som man paastaaer at være den bedste iblandt dem, er af saa slette Former, at man maae troe den at være giort i en Tid, da man ikke engang mere var istand at udtrykke Partierne af Originalet i Copierne. Men saadanne Copier hidrøre formodentlig derfra, at middelmaadige Konstnere valgte til deres Arbeide samme Sujet og samme Idee, som allerede af berømte Billedhuggere vare blevne udførte, uden at maaskee Copisten nogensinde havde seet, hvad man kalder Originalet. Trefoden er omtrent fem Palm høi. Den hører blant dem som man kalder Tripodes Pliratiles, er arbeidet med megen Smag og Flid, og Panden eller Skaalen undtagen er den fuldkommen vel bevaret. Den synes at have været bestemt for den Bacchiske Gudstieneste; thi den er prydet i Toppen med to Bacchante Buster og et Tiger Hoved, og Fød-

derne

derne endes i Tiger Kloer. Stedet, hvor disse Oldsager ere blevne fundne er en Groft som Cardinal Braschi har ladet aabne i Nærheden af de saakaldte Trofei de Mario, paa Veien fra St. Maria Maggiore til St. Croce di Gerusalemme; og hvor endnu vedblives at eftergrave. Man har tilligt truffet paa endeel brudte Colonner af forskiellige Marmorsorter, nogle Corinthiske Capiteler, og Levninger af gamle Mure, der synes at være af det tredie Seculum, men ei tilkiendegive, at der paa dette Sted har været nogen stor Bygning. For Resten er Egnen her omkring fuld af underjordiske Ruiner, og lover meget.

Af Museum Pio-Clementinum har Visconti nu udgivet den tredie Tome, som efter Tiden er den fierde, og indeholder halvtresindstyve Statuer. En stor Deel deraf er Keiser Figurer, som temmelig vilkaarlig er blevne døbte, og hvor Hovedet i Almindelighed ei henhører til Kroppen. Endeel andre forestille Smaaedrenge eller saakaldte Putti i forskiellige Stillinger. Det merkværdigste Stykke er en Statue noget mindre end levende Størrelse, forestillende et ungt Menneske i Orientalisk Dragt, der for faa Aar siden tilligemed en anden næsten lige blev fundet uden for Porta Porthese, og som begge med Ret ere blevne forklarede for de to Dioscurer, der pleie at ledsage Guden Mithras. Den ene blev kiøbt af Grev Fries, og befinder sig nu i

Wien: den anden som staaer i Museum er bleven urigtig istandsat, da man har forsømt at give ham Faklen i Haanden, som deslige Figurer paa Basrelieverne altid bære. Af Statuer af en vis Størrelse kiender man allene de to omtalte, og hvad som giver dem en særdeles Værdie, er den gode Stil i Konsten, saasom de fleste til den Mithraiske Gudstieneste henhørende Monumenter er slet arbeidet; thi det var først i det tredie og fierde Sæculum at samme blev almindelig i Rom. Mageløs i sin Art er en Fruentimmer Statue i en kort Trøie staaende ved Siden af en Palmegreen, som Visconti udlægger for en ung Pige, der har vundet Seieren i Væddeløb: og merkværdige ere de to siddende Figurer af Posidippus og Menander, som i Villa Negroni vare bekiendte under Navn af to Consuler. Jenkins kiøbte dem tilligemed Resten af Antiqviteterne som forefandtes i denne Villa, og solgte siden disse to til Paven for mere, end hvad hele Samlingen havde kostet ham. To Statuer, som samme har kiøbt i Neapel af Prinds Colubrano og solgt til Museum findes ogsaa i denne Tome, nemlig en Bacchisk Dandserinde og en Genius Togatus. Denne sidste er endnu ikke udstillet for Publikum, den anden er kun et middelmaadig Verk, uagtet man har ophøiet den overmaade. Kobberstikkene i denne Tome ere noget bedre end i de forrige Tomer, men i Hovedsagen, troelig at efterligne Mo-

nu-

numenterne og vedligeholde deres Character, er de ligesaa forsømte som Resten. Ikke heller har man giort nogen Forskiel imellem gammelt og nyt, og hvad desangaaende siges i Beskrivelsen, er ofte saa skievt og tvetydigt, at man derved ei bekommer nogen klar Idee om Tilstanden, i hvilken Monumentet er blevet fundet, og hvad siden Istandsætteren har føiet dertil.

Blandt Malerne af St. Luca har Cavallucci forferdiget et Lucastykke i nesten levende Størrelse forestillende St. Camillus, som underviser Børnene om Madonna, og viser dem hendes Billede: og Concioli et Stykke i mindre Figurer, hvor St. Peder og St. Povel sidste Gang tage Afskeed fra hverandre, og bortføres til Retterstedet. Begge ere bestemte for den nye Bygning af Hospitalet S. Spirito: men fortiene for Resten ikke, at man opholder sig ved dem. Concioli er bekiendt for en Mand uden Fortieneste, og dette Stykke saa elendig, som det er, roses som det bedste, han nogensinde har frembragt. Cavallucci derimod er meget anseet i Rom, og for en vis Gracie i sine Figurer og en smeltende Blødhed i Coloriten pleier man at ligne ham med Correggio: men i hans Camillus finder jeg ikke, at han i nogen Ting nærmer sig til denne Mester undtagen i Mangel af Korrekthed i Tegningen.

Rom

Tvende Fabler efter Nivernois,

Mandarinen i Unaade.

(6 Bogs 2den Fabel.)

En Mandarin regierte heldigen
I sin Provinds, og var tilbedt af den.
En Yndling Keiseren ei nær saa godt regierte;
Og da han Mandarinens Fiende var,
Og den fraværende bestandig Uret har;
Ham vidste saadan paa hans Bug at sværte,
At trods hans Uskyld han ham styrket fik.
(Saa — siger man — det tit ved mange Hoffer gik)
Vor viise Mand sig og det nær ei tager
Men gandske roelig hen til Peckin drager,
Der efter Landets Brug og Skik
At overgive Keiseren
Sin Indberetning over Landsbestyrelsen.
Han træder for Monarkens Throne
Og med en mandig men beskeden Tone,
Da han afgivet har sin Bog,
Tilføier: Her i Bogen fattes dog
En fuld Beretning om een Ting, der sig tildrog,
Kort for jeg fra Provindsen tog,
Og sat det hele Land i megen Qvide,
Og som da Deres Majestæt bør vide.
Et ureent hesligt slugent Skadedyr,
En Rotte, sig for nyelig vidste

I Egnens helligste Pagode ind at liste.
Den Gudens Majestæt tilflyer,
Forstyrrer alting i det Helligste,
I Deres Andagt Præsterne,
Og Folket selv i Offerne.
Hvad var at giøre ved? at faae den ud med Ild!
Derved Pagoden selv kan staae paa Spil;
At drukne den er intet bedre Raad;
Thi naar man giør Pagoden vaad,
Den skiønne dyre Fernis Skade tager
Hvormed man Helligdommen overdrager,
Og raadnede saa Billedet,
Saae det kun ilde ud for Gudens Majestæt.
Saaledes, o Monark! naar lumpen Nidding faaer
Sin ædle Herres Hierte først indtaget
Han efter Tykke at forstyrre alt formaaer.
Thi hvo kan da faae ham forjaget?
Hvo tør sig sætte mod hans Despotie?
Det Folket seer med Sorg, men sig ei selv tør frie.
Af Ærefrygt for Guden skaaner man
Den Rotte, som fortræder et Land,
Og selve Støtten ikke sparer,
Men Guden da sig selv maae gribe an,
For at bortrydde slige Farer.
Ja! ham det kommer ogsaa til
Var Fyrstens Svar, du snarlig vil

See paa hans Bud det Skadedyr forjaget,
Hvoraf dit Land forstyrret blev, og plaget.
Du din Provinds tilbageskienkes,
Og jeg for evig jager langt fra mig
Den falske Yndling, som ved Sviig
Forrasked min Troeskyldighed.
Frygt intet, du! thi Sandhed krænkes
Ikkun den slette Herskers Øren ved.
K. R.

Qvækeren og den bidske Hund.

(12 Bogs 3die Fabel.)

En ærlig Qvæker sig paa Reisen gav
Til Fods foruden Kiæp og Stav,
Det er nu deres Maade, som vi vide.
En Kister, der var ei saa from, som han,
Glubsk farer paa den arme Vandringsmand,
Og søger for Gevalt, og vil ham bide.
Det er og deres Maade, som vi vide.
Den christelige Qvæker sagde da:
Vogt dig, min kiære Hund! og bliv herfra;
Vel har jeg intet, der mig kan forsvare;
Men jeg har Hals, og jeg kan bruge den,
Jeg derfor dig vil sige, som en Ven,
At du giør vel, om du dig tager vare.
Men lidet denne Snak bekymrer Kisteren;

Døvt er for gode Raad den Ondes Øre.
Thi maae han føle, da han ei vil høre.
Det skeede ham da og i samme Stund,
Thi vores Qvæker skreeg: Mord! hielp mig fra
den Hund!
Den Hund er arrig, Hielp! den bider"
Man stimler til fra alle Sider,
Omringer, fanger, prygler Kløteren;
Hver dænger paa, hvor han kan træffe den.
Saa gode Qvæker snart sig hævnet fik,
Og Hunden Prygl, som havde Skik.

K. R.

Bidrag til Litteraturartiklen.

I Anledning af Kritiken over Busten i Classens Bibliothek, i Politisk og Phys. Magazin for April Maaned i d. A.

Endskiøndt man vel ikke bør antage, at mange ville agte den overflødige og skiødesløse Critik over Busten i Classens Bibliothek, som findes indrykket i politisk og physisk Magazin for April Maaned d. A., nogen Opmærksomhed værdig, saa dog fortiene de Urigtigheder og falske Data, som den indeholder, at oplyses, og berigtiges, som ogsaa den Uefterrettelighed at bemærkes, hvori den flygtige Reisebeskriver og den skiødesløse Journalskriver saa let giøre sig skyldige, naar hiin er uforsigtig nok til strax at opvarte Publikum med alle de Optegnelser, som han ofte med overilet Skynding og uden Leilighed til nærmere Prøvelse har henkastet i sin Dagbog, og denne

denne ikke seer paa andet, end at faae sit bestemte Antal Ark fuldskrevet, og er ubekymret om, af hvilke Kilder han øser, naar kuns dette opnaaes.

Ikke lettelig kunde Udgiveren af Pol. og Phys. Magazin have valgt nogen urenere Kilde at øse af, end den i Wielands Neuer D. Merkur indførte Breve af Hr. Merkel over Kiøbenhavn og den danske Nation; af hvilke Breve ovenmeldte Kritik er en Stumpe. Hvad denne Forfatter angaaer, da kan man egentlig, efter et eneste flygtigt Besøg i Bibliotheket, og da han med saa mange grove Usandheder og falske Domme har opfyldt sine øvrige Beretninger fra Dannemark, ikke tage ham den Uefterretteligheed saa meget ilde op, hvormed den anførte Kritik er forfattet; thi man kunde ikke vente ham her anderledes, end han har viist sig i den øvrige Deel af sine Efterretninger. Men af hans Udskriver og Oversætter kunde man derimod vel med Rette have ventet, at han først havde underrettet sig om Rigtigheden af den Beskrivelse og den Kritik, han vilde indføre; saa meget mere, som han vel, om han havde læst Hr. Merkels øvrige Breve, burde have havt Mistanke imod denne Forfatters Paalidelighed, og desuden saa let kunde faae den nødvendige Oplysning, da Monumentet, som Kritiken angaaer, staaer paa et offentligt Sted, hvortil Adgangen er for enhver 4 Dage om Ugen aaben. Da nu dette imidlertid ikke er skeet, men Oversætteren derimod endnu har forøget Antallet af de Urigtigheder, som allerede findes i Originalen, saa ville vi istæden for hiin aldeles falske Beskrivelse levere en fuldstændig og sandfærdig Beskrivelse over dette Monument, og ved nogle faa Anmærkninger oplyse de Urigtigheder, som findes hos Hr. Merkel; vi ville tillige, uden dog synderlig at indlade os paa det, som egentlig henhører til Kunstens Regler, anmærke den Synspunkt, hvorfra vi troe, at dette Monument bør betragtes. Vi haabe herved i det ringeste at skulle udrette saa meget, at det latterlige, som de Herrer Kritikere have søgt at finde i Monumen-

mentet, skal bortfalde, og at den Skam, som derfra vil blive tilovers, nok fornemmelig vil falde paa dem, som enten have dømt, uden aldeles at have seet, eller ogsaa have seet galt, og følgelig bygget deres hele Kritik paa falske Data.

I Midten af Bibliothek-Sahlens bredeste Væg, som vender imod Vinduerne, er en med et stort og rigt Forhæng ziret Niche anbragt, som oven til begrændses af det rundt omkring Salen løbende Gallerie, og ved Siderne indsluttes af Reolerne. Monumentet, som i denne er opstillet, bestaaer af en af italiensk Marmor udarbeidet Fod, eller en, saa kaldet, sammensat Piedestal, paa hvis Overflade nogle Kanon-Kugler saaledes ere anbragte, at Druen af en Kanon, som herpaa er opstillet, falder ned i, og understøttes af disse.

Paa Mundingen af Kanonen staaer en, af samme Metal som den, og paa samme Værk støbt Buste af Sl. General Major Classen, og over Nichen er en graae Marmor-Plade indmuret med følgende latinske Indskrift:

Haud secus ac purum spectatur in ignibus aurum,
Ignea sic quoque vis haud ante experta probavit,
Quæ nova Marte suo finxit Classenius æra.
Ecce stat hic opifex, opere ut firmo pede fultus,
Ære inventoris vultus effingere docto.

Man sammenholde nu denne Beskrivelse med den i ovenmeldte Journal indførte, og man vil vel have vanskeligt at begribe, hvorledes blot Skiødesløshed har kunnet frembringe saa mange Usandheder i saa faa Linier. Der har man en Søilestump *) isteden for en ordentlig Piedestal; der har man forgyldt den Kanon, som naturligviis ikkuns er polert; der finder man smaae Kanoner isteden for Kanonkugler **), der

*) Säulenstumpf, som det hedder i Originalen, er paa Dansk en afbrudt Søile, en Søilestumpe er et nyemodens Kunstord, som nok ingen forstaaer.

**) Disse smaae Kanoner ere en Forbedring af Oversætteren; thi i Originalen staaer rigtigt Kanon-Kugeler.

der har man sat Kanonen paa sin Munding, og, Gud veed hvordan? stillet Busten op paa Culassen; ja denne Kalfatren af Stykket har man endog betient sig af, for at bringe den Vittighed frem, hvormed hele Beretningen sluttes. Man har fremdeles ladet Busten see ned, som i Grunden seer lige ud, og man har endog, fordi man saa behøvede det, for igien at faae en Vittighed anbragt, ladet den see smilende ned, skiønt neppe nogen anden end Hr. Merkel vil finde Spor til Latter i dens Miner.

At Hr. Merkel har ladet Kanonen staae paa sin Munding, viser i øvrigt, at han aldeles har været uvidende om det Slags Kunstværk, som man rimeligviis ved dette Monuments Sammensætning har havt for Øine. Den saa kaldte Colonne bellique, som hos Kunstens Lærere aldeles ikke er ubekiendt, og netop bestaaer i èn paa Culassen opreist Kanon, har han ikke kiendt; ligesaalidet som den Titel, Søilenstumpf, hvilken han giver Piedestallen, lader formode, at han har agtet paa, eller forstaaet, at just dennes Form er saadan som den er, for at give det hele Basement, hvorpaa Busten hviler, den bedste Proportion, som var at opnaae.

Kanonen, som hertil er brugt, er opfyldt med Indskrifter og allehaande Forziiringer, og skiønnes let at være giort allene for at bruges til den Prøve, som den nye Composition, hvilken Sl. General-Majoren havde opfundet, skulde underkastes. Da den havde lykkelig overstaaet den strænge Prøve af 375 skarpe gesvindte Skud, som en Indskrift derpaa beretter, og desuden ikke var bestemt til at tiene til videre Brug, blev den som en Mærkværdighed bevaret ved Værket, og blev efter Besidderens Død med hans andre Sager indbragt til Fidei-Commisset. Intet var vel naturligere, end at man ved en Stiftelse, som det Værk, til hvis Fremgang og Floer hiint Stykke havde paa en Maade lagt Grundvolden, ansaae dette Stykke værdigt at bevares, og at man, da man tænkte paa at opreise den Afdøde et Mindesmærke ved en af hans Stiftelser, ønskede

at

at kunne finde Leilighed derved at anbringe dette. Det blev besluttet at opstille Manden til Æreminde hans af hans eget Metal og paa hans eget Værk støbte Buste; hvilken passeligen Støtte kunde man nu finde for denne, end den Kanon, som var Mandens eget Værk, som paa eengang erindrede om, hvo han havde været, og hvad han i levende Live havde giort? Det Stykke, som indeholdt det sikkerste Beviis paa den Metals Godhed, hvis hældige Composition han selv uden Tvivl med Rette ansaae det for en ikke ubetydelig Fortieneste at have opfundet, som altsaa udgiorde et ikke uvigtigt Biedrag til Mandens Historie, dette vilde man skulde findes ved hans Monument; og anbragte det paa den beqvemmeste Maade efter Beskaffenheden af Stedet, hvor det skulde opstilles. Hvad det barokke er, som Hr. Merkel har fundet i denne Idee, begribe vi ikke, men troe meget mere, at Tanken i Monumentet er ligesaa naturlig og simpel, som den er enhver forstaaelig; hvilken Roes ved et Kunstværk sandelig ikke er liden eller almindelig. Kunde imidlertid disse Fortrin ikke have beskyttet Monumentet for den ubillige og uartige Kritik, som er gaaet over det, saa burde dog nok Betragtningen af Hensigten, hvori det er sat, nemlig den, at hædre en af Landet for sin exempelløse Gave til det offentlige høist fortient Mand, have betrygget det imod enhvers, især en Landsmands, spottende Forhaanelse. Denne kan nemlig ikke andet end ansees ligesaa uværdig og fornærmende, som en paa rigtige Data grundet og med Indsigt affattet Bedømmelse vilde have været enhver Kunstelsker behagelig.

---

a) Bidrag til den historiske Artikel.

Brev fra Skibs-Capitain Niels Peter Mossin førende det det danske Skib Bornholm opbragt af Caper Ski-

Skibet Nantæseren, til Borgeren Boulay Paty, Medlem af den lovgivende Forsamling i Femhundredes-Raadet, dateret Nantes den 25de Prairial i Republikens syvende Aar, uddraget af Journal de Commerce for 7de Messidor 7de Aar.

Borger Repræsentant!

Som Fremmed i Frankrig, født i Danmark, dets troe Bundsforvandt, skulde det ikke være passende, at jeg gav mig af med den franske Republiks Love; men det er mig tilladt at forestille Dem, at De er bleven forledt til Vildfarelser i Henseende til de Facta, som De, under Debatterne i Mødet af den 3die i denne Maaned, angaaende Loven fra den 4de f. M. har foredraget for Raadet.

1) De har givet Raadet den Forsikring, at Skibet Bernstorff var Engelskmandens Rutherford Smiths Eiendom, at Ladningen i det hele tilhørte ham, saa vel som en engelsk Handelsmand i Calicut.

Imidlertid erkiender den Dom, som er afsagt ved Handels-Tribunalet i Nantes under 23 Brumaire Aaret 6, at Skibet og dets Ladning ere Huset Dunzfeldt, Meier & C. i Kiøbenhavn dets virkelige Eiendom.

Det er ikkun bleven priisdømt, fordi dets Eiere ikke havde rettet sig efter de franske Søe-Love.

2) Man har ligeledes bedraget Dem, naar man har sagt Dem, at Skibet Jupiter var bleven erkiendt at tilhøre den engelske Handel.

Det er ikke bleven priisdømt, uden fordi det var i Havnen ved Bremen, som er en af Hansestæderne og Bundsforvandt af den franske Republik, da dets Udfærdigelses Dokumenter ere blevne det leverede i Altona, og fordi Listen paa dets Mandskab ikke var undertegnet uden af den danske Consul i Bremen.

3) De har forsikret Raadet, at Skibene Juliane Maria, Norge og Bornholm skulde tilhøre engelske Huse, og at de under dansk Flag skulde have beriget Engellænderne, og forsynet dem med rige Hielpe-Kil-

der

der imod Frankerig, dersom de ikke var blevne opbragte af franske Kapere.

De ville tillade mig denne Anmærkning: dersom disse tre Skibe ere blevne prisdømte af Handels-Retten i Nantes, er det blot, fordi man har paastaaet, at Captainerne ikke havde rettet sig efter de franske Anordninger; de vare alle udfærdigede for dansk Regning, de skulde alle begive sig til Kiøbenhavn, og de vare alle dansk Eiendom.

Det vilde have været dem umueligt at bringe deres Skib og Ladning til Engelland; Engellænderne have aldrig tilladt andre Skibe end deres egne, at indføre indiske Skibes Ladninger i deres Havne; og Kongen af Danmark tillader ei heller, at saadanne Ladninger indføres ved hans Undersaatters Skibe i nogen fremmed Havn.

4) Det Brev, som De har ommeldt, er dateret den 26de April 1794; det er ikke sandt, at det er blevet tilskrevet mig af min Rheder, hvilket De har foregivet for Raadet.

Skibet Börnholm hører mig til, i Følge det Kiøb, som jeg derom har sluttet med Hr. Rachender Gossain en dansk Mand i Friederichsnagor den 8de Januarii 1794; jeg har altid været dets Rheder og Capitain.

Dersom man har foreviist Dem dette Brev, maae De deri have fundet Beviis for, at det ikkun var skrevet mig til af mine Commissionairer; thi de have deri aflagt mig deres Regnskab; at mine Commissionairer have givet mig det Raad at forsyne mig med adskillige Passer paa min første Reise til Indien, er ikke min Handling; jeg har ikke fulgt dette Raad, Rhederen til den Kaper, som har opbragt mig, har ei heller bebreidet mig det.

5) Man har bedraget Dem, Borger-Repræsentant, naar man har sagt Dem, at jeg havde laant Huset Gardiner — Moscrop og Alexander mit Navn; Brevet fra dette Huus, af 26 April 1794, som De har paaberaabt Dem, burde allene være nok til min Retfærdiggiørelse, naar jeg end ikke havde alle

Be-

Beviiser for min Eiendoms Ret; dersom dette Huus havde været Eier af mit Skib, vilde det ikke have giort mig Regnskab for de Operationer, det har foretaget for mig, som Rheder og som Captain paa mit Skib.

6) Dersom jeg havde skrevet til de Herr. Dunzfelt & Comp. i Kiøbenhavn, at jeg havde faaet mine Passer attesterede for 1000 Rupier, bør man deraf intet slutte imod mig. Imidlertid kunde Deres Udtryk, udrevet af sin Sammenhæng, indgive ufordeelagtige Begreber; Man kunde troe, at disse Passer vare blevne kiøbte af Fienden; imidlertid er dette de Passer, som ere blevne mig leverede i Kiøbenhavn, og som jeg har affendt til det kongelige Raad i Friderichsnagor, da Rygte om Krig imellem Engelland og Danmark nødte mig, for at beholde min Eiendom, til at foregive, at jeg havde solgt mit Skib, og at lade det gaae under engelsk Flag. Saasnart dette Rygte ophørte, hørte jeg ogsaa op at betiene mig af dette urigtige Foregivende, og jeg sendte Bud til Friderichsnagor for at fordre mine Papirer tilbage; de bleve mig udleverede med den Akt paa Foden, som beviiser, at Skibets Navn er forandret fra Prindsesse Friderike til Bornholm.

Da havde jeg underrettet Huset Dunzfeld i Kiøbenhavn om det Partie, som Nødvendigheden havde tvunget mig til at tage, gav jeg det ogsaa Efterretning om, at jeg havde opgivet mit Forsæt; jeg skrev det da til, at jeg havde faaet mine Passer for 1000 Rupier.

De er altsaa bleven bedragen, Borger-Repræsentant, man har forleedt Dem til Vildfarelser, i det man har givet Dem falske Oplysninger; Femhundredes Raadet er da ogsaa bleven ført bag Lyset.

Dersom jeg havde taugt, vilde alle de Facta, som De har foregivet, have passeret for afgiorte; jeg vilde da have været strafskyldig, naar jeg ikke havde talt.

Deres Tale er offentlig, De ville derfor ei heller fortørnes over, at jeg lader mit Brev trykke, paa

det

det jeg saaledes kan virke paa dem, paa hvilke de Facta, som De har fremsat, kunde have giort Indtryk, jeg tilbyder den lovgivende Forsamling Beviiset for deres Urigtighed.

Jeg er med Ærbødighed
Underskrevet N. P. Mossin, eeneste Eier og Capitain paa Skibet Bornholm.

b) Politiske Betragtninger om de danske Skibes Neutralitet. Med Hensyn til Frankerig og Holland.

Man troer at have klarligen beviist, at Frankerig skylder den ved Traktater paadragne Forbindtlighed, at holde det danske Flags Frihed opret.

Men Frankrig skylder ikke mindre sin egen personlige Fordeel og sine Bundsforvandtes Hollændernes, dette.

I Sagernes nærværende Stilling kan det danske Flag ei allene beviise dem begge de vigtigste Tienester, men det bliver dem endog aldeles nødendigt, og man kan ikke for Alvor befrygte, det vil giøre nogen Skade.

Ved en Sammenkiædning af Aarsager, som det er mere vigtigt at bryde, end at gienkalde sig, er Frankerigs og Hollands Søemagt mærkeligen svækket. Deres Handels-Marine har lidt Tab, i samme Forhold som deres Orlogs-Marine.

Begge Moderlandene ere blevne afskaarne fra deres Colonier. Og imidlertid er Forbruget af de Produkter og Handelsvare, som de hentede derfra, vedbleven, og Millioner Armie ere satte ud af Virksomhed.

Man har seet det begierlige Engelland benytte sig duelig af disse ufordeelagtige Omstændigheder, og at gaae frem med store Skridt imod den Despotisme over Havene, som det stedse har eftertragtet. Man har fornemmelig seet det giøre sig næsten udelukkende til Mester over den indiske Handel.

Een

Een eeneste Modvægt har fra nu af tynget i Vægtskaalen, det er de neutrale Staters Handel.

Og hvad især angaaer den indiske Handel, have de Danske allene krydset det engelske Monopols strafværdige Bestræbelser; de allene beholdt Etablissementer i Indien; de allene havde en Traktat med Engelland, som tillod dem at giøre Expeditioner derhen.

Ogsaa have de giort mange for Retourerne Kiøbmands-Vare, især siden Communikationen imellem Holland og dets Koloner er bleven afbrudt.

Disse er Aarsagerne, hvorfor man har truffet paa eengang saa mange danske Skibe, paa Retour fra Indien.

I Frankrig have nogle overdrevne Tilhængere af Kap riet foregivet at blive urolige derover, i den Hensigt at giøre dissere Priser.

De have opvakt Bekymringer hos Regieringen, som altid er ængstelig i Henseende til de Farer, som synes at true Fædrelandet.

Just havde Amerikanernes tvetydige Opførsel voldet Mistillid til de neutrale Magter. Derfra de almindelige Forholdsregler imod tøilesløs Frihed og Misbrug af det neutrale Flag.

Strax har Capernes Udvidelses Aand benyttet sig af disse Forholdsregler, for at anholde uden Forskiel alle de danske Skibe, som komme tilbage fra Indien.

Hvilket end Stedet var, hvorfra de afreiste, hvordan Beskaffenheden af deres Ladning end var, have Caperne om Kap med hinanden, eensformingen foregivet, at de vare alle for engelsk Regning.

Og man har sat sig paa den Fod at konfiskere dem alle. Og Manien at opbringe alt har endog udvidet sig over de danske Skibe, som seile i europæiske Farvande.

Førend vi gjennemgaae de uhældige Virkninger af dette System, ville vi anmærke, at det hviler paa en aabenbar falsk Grundvold.

For

For at kunne troe Engellænderne til at ville forstille sig i dette Tilfælde, og at ville laane neutrale Flag, maatte man vide, at de have dette Tilflugtsmiddel nødig. Men deres Søemagts saa udmærkede Overlegenhed fritager dem tilstrækkelig fra at bruge Kneeb i deres Seilads, fornemmelig ved Retour fra Indien.

Man veed, hvor let det er dem at konvoiere; de konvoiere derfor og altid deres Kiøbmandsskibe, og ikkun paa denne Maade komme disse deres Skibe fra Indien.

Man veed, hvorvidt desuden deres merkantilske Skinsyges Aand gaaer, og hvor meget denne understøttes af deres Love, eftersom disse forbyde alle fremmede Skibe, som komme fra Indien, Adgangen til deres Havne i Europa.

Hvorledes skulde Engellænderne med dette Forbuds-System, der holdes opret ved deres Toldbetientes ubøielige Fiskal-Aand, betiene sig af det danske Flag?

Imidlertid foregiver man det, og man plager de Neutrale, og man ødelægger deres Søefart.

Har alle Tiders Erfaring ikke beviist, at de neutrale vare nyttige for de krigende Søe-Magter?

De ere mere end nyttige for den Magt, som har de mindste Kræfter til Søes; de ere den nødvendige; naar dens Kræfter ere aldeles lammede, kan den aldeles ikke undvære de neutrale, hverken for dens Handel, eller for dens Provisionering, eller for dens Transporter.

Hvilken Fordeel har den da ikke af at skaane dem? Den bør endog gaae saa vidt, at den tilbyder dem Opmuntringer.

Saadan er, som det synes, den Rulle, der tilkommer Frankerig, og hvorfra det synes, at det umuligen kan afvige, uden de største Uleiligheder.

Aldrig burde nogen krigførende Magt mere erkiende Nødvendigheden af dette System, fornemmelig siden Hollands Fordele ere sammenblandede med Frankerigs egne.

Al-

Aldrig stemmede nogen Neutralitet bedre med dens Fordele, end det danske Flags.

Frankerig behøver til sin Flodes Ophielpning en nhyre Mængde af Skibs Munitioner, som hentes fra Danmark og Sverrig; hvorledes vil det lade dem komme?

Det bør vedligeholde en Understøttelses Forbindelse med sine forskiellige Colonier, fornemmelig med Oerne Isle de France og Bourbon. Hvor meget har det danske Flag hidindtil ikke lettet denne Forbindelse?

Det skal have alle Slags Provisioneringer fra Fremmede, til sine Manufakturer, til sine daglige Forbrug af Handelsvare ꝛc. ꝛc.

Derimod pleier det aarligen at giøre betydelige Udførseler, som ere rige Produkter af en frugtbar Jordbund eller af en virksom Vindskibelighed, og uudtørrelige Kilder til Erstatninger, som Sieldenheden af de rede Penge bør lade det ønske *).

Hvad angaaer Hollænderne deres Bundsforvandte, da ere disse beleirede af alle Fornødenheder paa een Gang; de, som for ikke længe siden underholdt, ved deres Handels-Skibe, en saa stor Deel af det handlende Europa; de som giorde de fleste Transporter, de som ikkun havde Tilværelse ved deres Colonier og som nu ved sig selv intet kunne faae derfra!

Det er klart, at dersom disse to forenede Nationer bortfierne de Neutrale fra sig, ville de skade og svække sig særdeles.

Men hvad mere er, de ville umiddelbar berige deres fælles Fiende.

Naar de neutrales Handel en Gang er tilintetgiort, ville Engellænderne høste Levningerne deraf. Disse Oeboer ville i det samme Oieblik vorde de eeneste Sælgere i Europa.

De

*) Man kan af Journalerne bevise, at næsten alle de neutrale Skibe, som udgaae af Frankrigs Havne, gaae nu derfra med Ballast.

Forf. Anmærk.

De blive da ogsaa de eeneste Befragtere, og de ville med store Fordele iværksætte alle de Transporter, som de neutrale tvinges til at opgive.

Det er beviist, at den stærkeste Søemagt vinder sædvanligen, hvad de neutrale tabe.

Engelland vil sikkerligen ikke lade sig den skiønneste Leilighed slippe af Hænderne, som endnu har tilbudet sig til at giøre sig Herrer over det hele.

Hvilke urørte Hielpekilder giver denne udelukkende Handel, hvilken Tilvæxt af Magt! hvilket Fremskridt til dette Despotie over Havene, som det i saa lang Tid har eftertragtet!

Nogle neutrale Magter ville da gaae saa vidt at de anraabe det om Bistand af dets Convoier, og de ville betale dem dyrt.

Det skal ikke være Frankrig og Holland allene, Undertrykkelsen skal nedtynge; Italien og Spanien skulle i sin Tid ogsaa vorde Offere derfor.

For ikke at tabe de danske Skibes Neutralitet og denne Neutralitets sieldne Vigtighed af Øinene! man veed, at det er disse Skibe, som næsten holde den hele Communikation mellem Syd-Europa og Norden og Østersøen vedlige.

Danmarks Havne ere Oplags-Steder, der ere af Vigtighed for alle Europæer, undtagen for Engellænderne. Frankerig oplægger der sine Vine og Silketøier, hvoraf der skeer umaadeligt Forbrug; Engellænderne derimod oplægge intet, men føre deres Vare lige til Østersøens Søestæder.

Og man vil kuldkaste den danske Handel! Fornemmelig er man opbragt imod Danmarks Handel paa Indien. Har det ikke kostet det nok at lægge Grunden dertil? Har man glemt de Hindringer, som det skinsyge Engelland satte et heelt Aarhundrede imod den.

Man søger at give os at forstaae, at denne de Danskes Handel paa Indien er for engelsk Regning.

Ikke desmindre veed den hele handlende Verden, at det fornemmelig er Danmark, som forsyner

det

det nordlige Europa med indiske Vahre, som det forarbeider, og behandler. — Man sætter disse indiske Vahre i Ligning med de engelske.

Kan det være ubekiendt, at de ere Produkten af Indianernes Jordbrug eller Konstflid? De danske Contoirer kunne ikke faae dem samlede uden formedelst Forskud, som uddeles til Landets Indfødte, og formedelst megen Umage, saa at man med Føie kan i mange Henseender sige, at de naar de indskibes, ere raa danske Kiøbmandsvare.

Man raadføre sig desuden over denne Punkt med Storbritannens navnkundige Søefarts Akt, og man vil da see, om det er mueligt, fordi de Danske drive deres Handel i Nabolandene, dog derfor at sammenblande den med de Engelskes Handel.

Danmark er den eeneste neutrale Magt, som har Besiddelser i Indien, og en fordeelaagtig Traktat med Engelland, som denne sidste holder i Hæder.

Danmark er den eeneste Magt, hvis Skibe kunne bruges med Sikkerhed, følgeligen den eeneste, som kan redde Europa for det engelske Monopols Ødelæggelser.

Danmark er ved sin politiske Stilling allene i Stand til at vedligeholde Frankerigs og Hollands Forbindelser med deres Colonier.

Danmark har ogsaa hidindtil i den nu værende Krig ved sin Handel paa Indien virksomt tient de franske Colonier.

Man forespørge sig ikkun hos de franske Agenter, som have afløst hinanden i Danmark! de ville sige, hvad de Danske, efter deres ivrige Anmodning, have udrettet for at hielpe disse Colonier, og hvilke Farer de have trodset.

Et vel bekiendt Rivalitets-System fra de Engelskes Side, som stedse har faaet større Fasthed ved deres Forbuds Love og deres fiskalske Foranstaltninger, bortfierner fra deres Havne de danske Skibe, som ere paa Retouren fra Indien.

De danske Skibe ere nyttige og nødvendige for Frankerig, men de kunne ikke være det for Engelland.

Alle Handels-Oekonomiens Beregninger adskille de Danske og Engelænderne fra hinanden.

Hvad bør man slutte af disse Sandheder?

At det er vigtigt for Frankerig at holde sig i Henseende til Danmark efter Traktatens Bestemmelser, og saa snart muligt at giengive dets Flag den Frihed, som blev det saa mange Gange og endnu saa nyelig forsikret. P. C.

Det fuldbyrdende Directoriums Sendebud til Femhundredes Raadet, af 22de Floreal, uddraget af Journal du Commerce for 18de Messidor i det fjette Aar.

Borger-Repræsentanter.

Det fuldbyrdende Direktorium troer at burde oversende Dem en det nyelig aflagte Indberetning fra Ministeren for de udenlandske Anliggender, og som har til Gienstand at godtgiøre, at de gieldende Love om Rettergangs-Maaden i Pris-Sager, hverken stemme overens med Grundsætningerne for en god Lovgivning eller med Republikens Fordele. Fuldkommen overbeviist om den indlysende Sandhed af de Grunde, hvorpaa dette dobbelte Beviis er støttet, indbyder det fuldbyrdende Directorium Dem til at tage disse Grunde under alvorlig Betragtning, og saa vel i det hele som stykkeviis at giennemsee denne vigtige Deel af vor Lovgivning.

Underskrevet
Merlin Præsident
Lagarde General-Sekretair.

Indberetning til Direktoriet.

Siden den Tid, da den engelske Regierings Rænker, dens vedvarende fiendtlige Sindelag, dens hemmelige og offentlige Angreb antændte Krigen, har man ikke ophørt at føle, at, da den brittiske Magt beroede aldeles paa denne Nations Handel, var det og denne Handel, som man maatte angribe, enten ved at lukke den dens Markedspladser paa det faste Land, eller ved at forfølge paa alle Have Frugterne af dens Konstflid og af dens Colonial Besiddelser. Derfor bleve ogsaa Caper-Rustningerne fra Begyndelsen

satte

sætte i Bevægelse, indskrede og beskyttede, og Directoriet har ofte havt Lellighed til selv at fremkalde de Forholds-Regler, som kunde meest tiene til Caperiernes Fordeel.

Imidlertid, dersom de Love, som Tid efter anden ere givne for at give Caperfarten den størst mulige Udvidelse, frembyde aabenbare Fordele, saa have og de talrige og heftige Klager fra de neutrale eller allierede Magter, som jeg har havt Anledning til at lægge for Direktoriets Øine, givet det Beviser, at de Love, som have til Gienstand at bestemme Rettergangsmaaden i Pris Sager, ikke vare frie for betydelige Mangler; og hvad der maaskee allerede giver stærk Formodning imod denne Deel af vor nuværende Lovgivning, er dette, at dens Grundvolde og Udviklinger have i en Tid af 5 Aar, adskillige Gange undergaaet en fuldkommen Forandring.

Under de forrige Søe Krige ere Pris-Sagerne blevne anlagte af Admiralitets Betiente og Dommere, som vare afhængige af Regieringen, derefter bragte for det saa kaldte Pris-Raad (Conseil des prises), og bleve i Tilfælde af Appel og i sidste Instanz paadømte af Finanz-Raadet; det er at sige, dette Slags Domme vare aldeles overdragne til Regieringen, og Pris-Sagerne bleve der foredragne som Collegial-Sager.

I Begyndelsen af denne Krig, fandt National-Conventen det passeligt i Anledning af Admiralitets-Retternes Ophævelse og formedelst de i Rettergangs-Maaden foregaaede Forandringer, at underkaste Trætter i Pris-Sager den indenlandske Processes sædvanlige Form.

Ved et Dekret af 14 Febr. 1793 blev Paadømmelsen af Pris-Sager provisorisk overdraget til Handels-Retterne paa de Steder, hvor Priserne bleve henbragte, eller i Mangel af dem, til de ordentlige Retter i Distriktet.

"De ved Handels-Retten eller Distrikts-Retterne afsagte Domme i Pris-Sager, skulde appelleres

til Distrikts Retten for den Havn, som var nærmest den Domstoel, hvor den sidste Dom var afsagt."

"Freds-Dommerne skulde paa Begiering af den foresatte Embedsmand eller Syndikus for Klasserne paa Stedet provisorisk besørge de Forretninger, som tilforn vare tillagte Admiralitetet. De gamle Love angaaende Priserne, skulde gielde for Fremtiden, indtil derom blev anderledes anordnet."

Det Ord provisorisk, som er brugt to Gange i dette Dekret, synes at forkynde, at man allerede paa den Tid forudsaae, at dets Iværksættelse ikke vilde være frietaget for Uleiligheder, og man frygtede for at give det Karakteren af en Grundlov.

Virkelig blev og dette Dekret inden kort Tid kaldt tilbage ved Dekretet af 18 Brumaire i det andet Aar, som fastsatte, at alle opkomne og i Fremtiden opstaaende Trætter om Gyldigheden af de ved Caperne giorte Priser, skulde paakiendes paa den Maade, hvorpaa Regierings-Sager vorde forhandlede, af det provisoriske fuldbyrdende Raad.

Men ved en nye og fuldkommen Forandring, giengav Loven af 3die Brumaire i det fierde Aar Handels-Tribunalerne den Ret at dømme i Pris-Sager, og bevarede Fredsdommerne den Ret at begynde Processen.

Loven af den 8de Floreal, som var et Tillæg til den foregaaende, og som er den sidste almindelige Lov, der er udkommen over denne Materie, fastsatte, at Pris-Sagerne skulde fra Handels-Retterne appelleres til Departements-Retterne; at man om Sager af denne Natur, hvori Neutrale skulde have nogen Andeel, skulde meddele Directoriets Commissarius Underretning, inden 24 Timer, efterat Sagens Dokumenter vare nedlagte i Rettens Secretariat; at dersom Commissairen ansaae det nødvendigt, skulde han strax give Indberetning derom til Justits Ministeren, som efterat have raadført sig derom med det fuldbyrdende Directorium skulde inden en Dekades Forløb svare paa Commissairens Tilsendte. Denne skulde, forend Dommen faldt, være

for-

forpligtet at give sin Betænkning, og opsætte den skriftlig. Republikens Consuler eller Vice-Consuler i de fremmede Havne, hvor de af Franske giorte Priser vare opbragte, skulde ligesom Handels-Retterne paadømme Prisernes Gyldighed og ved deres Secretairer iagttage de Formaliteter, som ved Loven af 3die Brumaire vare Fredsdommerne foreskrevne. Fra deres Domme skulde ligesom fra Handels-Retterne appelleres til Departements-Retterne: nemlig fra Consulerne i Havnene ved Middelhavet, til Departements-Retten for Rhonens Mundinger (Bouches du Rhone) fra dem ved Nordsøen til Tribunalet for Nord-Departementet; fra dem i de andre Havne i Oceanet eller America, til Departements-Retten for Nedre Loire, og fra dem paa hiin Side det gode Haabs Forbierg til Morbihans Departement.

Disse ere de Forandringer, som vor Lovgivning i Priis-Sager i kort Tid har været underkastet, og denne er dens nuværende Forfatning, som jeg burde lægge Direktoriet for Øinene, for at lade det mærke, at den Grundvold, hvorpaa den hviler, har væsentlige Mangler, og kan drage de farligste Følger efter sig.

Trætterne om Prisernes Gyldighed ere ikke almindelige og private Trætter imellem Borgere af den samme Stat. De burde ikke paadømmes uden tillige med Hensyn til de Love, som ere egne for Opbringernes Fædreneland og til de med de opbragtes Fædreneland oprettede Traktater; thi disse Traktater ere tillige Love imellem Nation og Nation, og deres Jagttagelse er vigtig for disses fælles Fordele; dersom de almindelige Øvrigheder i hver Nation vel kan dømme i første Instanz om Omstændighederne ved en Prise og om de særdeles Grunde, som kunne bevise dens Lovlighed, alt efter Anordningerne for ethvert Land, saa kan ikkun Regieringen være Dommer over de Betragtninger, som udledes af selve Traktaternes Tilværelse, og dømme endeligen i en

Sag,

Sag, hvor Capererns Fordeel ofte findes sig sammenblandet med selve Nationens.

Denne Sandhed er man ikkun svagt bleven vaer, da man ved Loven af 8de Floreal i det 4de Aar befalede, at Processens Documenter skulde i alle de Sager, hvori de neutrale maatte have nogen Andeel, meddeles Direktoriets Commissair, som, hvis han ansaae det nødvendigt, skulde giøre Indberetning derom til Justits-Ministren.

I det man saaledes overlod Direktoriets Commissair den Ret at bedømme, om det var nødvendigt at give Ministeren Underretning, har man svækket Virkningen af en Forholdsregel, som allerede i sig selv var utilstrækkelig; eftersom Ministerens Indberetning til Direktoriet og den derpaa følgende Viedelse ikke hindrer, at Sagen jo er bragt for en Domstoel — og det altsaa endnu stedse staaer i denne Domstoels Magt at tage eller ikke tage Hensyn paa Regieringens Mening, og at afsige en Dom, som strider imod den af Direktoriets Commissair givne Beslutning; hvoraf følger, at ethvert Departements Tribunal, som dømmer i sidste Instanz om Gyldigheden af en Prise, hvori en neutral Magt er deelstagende, har derved tillige faaet Ret til at sætte Republiken i Krigs-Stand ved denne Magt; thi det kan hænde, at den fældte Dom er saadan, at den Magt, som det opbragte Skib tilhører, som seer sine Traktater mishandlede, seer Sø-Retten og Folke-Retten krænket imod den, og har ingen Fyldestgiørelse at vente af en Regiering, som ikke har Magt til at give den, at denne Magt endelig tager Partie for dens plyndrede Landsmænd, og i en Angrebs Krig søger Erstatning eller Hevn for det Onde, som man har tilføiet den; saaledes at Frankerig skulde befinde sig i Krig, ei allene for en Begivenhed, der er fremmed for dens Regiering, men endog uden at denne ved at erholde Efterretning derom har engang været i Stand til at giøre de Tilberedelser, som nye Fiendtligheder skulde fordre.

Lov-

Lovgivernes Hensigt har sikkert ikke været at overlade Domstolene denne græsselige Initiativ, og det vilde være nok, at en saadan Følge kunde udledes af de gieldende Love, for at de vilde blive tilbagekaldte og forandrede, fornemmelig i et Dieblik, da denne Betragtning af den juridiske Side af Sagen understøttes af de vigtigste politiske Betragtninger, og da det er bekiendt, at den brittiske Regiering forener alle sine Bestræbelser for at forskrække vore Bundsforvandte, for at forbitre de neutrale imod os, for at sværte vore Foretagender, og give dem alle et fiendtligt Udseende

End mere, i den nugieldende Lovgivning i Pris-Sager er det umueligt at ikke gienkiende en Sammendyngning, en Blanding, en Forvirring af Magter, som strider imod alle Grundsætninger for en god Regiering.

Capere ere aabenbare en Deel af den væbnede Magt, eftersom de ikke virke, uden efter den Berettigelse, som gives dem, og da de uden Commisfahrts Breve skulde være Søerøvere, der vare overleverede til Lovenes hele Strenghed.

Hvorledes hænder det da, at Resultaterne af en Handling, som udøves i Regieringens Navn og for dens Sag, og i hvilken Rehderne af Caper-Skibene ikkun ere den offentlige Magts Hielpetropper, skulle være underkastede en civil Jurisdiktion, imedens alt det, som hører til Bestyrelsen af Krigen, dens Hendelser og dens Virkninger, er ved Constitutionen væsentligen og allene overdraget til det fuldbyrdende Direktorium?

Denne Afvigelse fra de rigtige Grundsætninger findes ei allene i den Myndighed, som er Domstolene tilstaaet at paadømme Pris-Sager i første og sidste Instanz, man mærker den endog i den Maade, hvorpaa disse Sager anlægges og udføres.

Fredsdommerne, som denne Forretning er overdraget, befinde sig i Følge deres Beskikkelses Natur, i en fuldkommen Afhængighed af Regieringen; og hvilke Midler har dog denne i sin Magt til at forvisse

visse sig om de Vildfarelser, som maatte være begaaede under Sagens Anlæg, eller at straffe dem? Og hvorledes er den efter sin Natur meest elementære og forligende Magistratur kommen til at blive overdraget Afgiørelsen af det meest omtvistelige Spørsmaal, og i hvilket Forlig aldrig finder Sted, da Opbringelsen af et Skib er nødvendigen enten lovlig eller ulovlig, og det følgelig, uden at noget tredie kan gives, enten maae blive prisdømt eller løsgivet?

Saa vigtige Betragtninger, som nødvendigen maatte faae mere Styrke i min Siæl ved de daglige Begivenheder, hvorom jeg er underrettet ved de uigiendrivelige Klager, som jeg ofte har modtaget, have forekommet mig af den Natur, at de i dette Dieblik burde foredrages det fuldbyrdende Direktorium, som maaskee vil ansee det nødvendigt at oversende dem til den lovgivende Forsamling, og at opfordre en fuldstændig Revision af de i Pris-Sager gieldende Love. Det synes uundgaaeligt, at denne Deel af vor Lovgivning vorder forandret, og alle de opkomne eller i Fremtiden opkommende Trætter om Prisernes Gyldighed, vorde paadømte administrativt af det fuldbyrdende Direktorium, som de ere blevne det i de Krige, der foregik denne, og som Dekretet af 18de Brumaire i det 2det Aar havde befalet, at de skulde.

Meget langt fra, at Rhederne til Caperskibene deres Fordeel er udsat for nogen Fare ved denne Forholds-Regel i Lovgivningen, skal endog Direktoriet, som den naturlige Dommer om alt, hvad der staaer i Forbindelse med denne Hielpe-Magt, stedse vide at forene Jagttagelsen af de i Capersagen gieldende Anordninger og Love, samt Jagttagelsen af de Traktater, som forbinde os med de allierede eller neutrale Magter med Capernes paa Fornuft grundede Fordeel, skal Direktoriet forene Nationens og Handelens Fordeel i Almindelighed, og man skal ikke mere see Regieringen uden Midler til at forekomme eller oprette de virkelige Fornærmelser, som muueligt skulde være udøvede imod en neutral Nations

tions Skibe og Eiendomme, uden Kraft til at beskytte de franske Eiendomme, endog dem, som tiene til at forsyne Marinen, fra at opbringes af franske Capere, fra at dømmes til Priser af Domstolene.

Underskrevet.

P. C. Talleyrand — Perigord.

Litteratur.

Kort tydsk Sproglære for Begyndere af J. N. Tileman; hos Schubothe for 24 ß.

Tydsk Sproglære til Skolebrug, af Zwilgmeier, Lærer ved det norske militaire Institut i Christiania, sælges her i Kiøbenhavn; hos Capitain Hegerman for 40 ß.

Af Hermoder No. 10 og 11 nedkommen fra Norge og faaes; hos Poulsen for 4 Mk. og 8 ß.

Af den berømte Romanskrivers Lafontaines Klara du Plessis og Klairant er 1ste Deel udkommen hos Hempel & Comp. i Odense, og sælges i Kiøbenhavn hos Brummer, Soldin, Tikiøb, for 4 Mk. 4 ß.

Spøgelserne, korte Fortællinger af Sandhedens Rige, ved P. C. Wagener, oversatte af J. F. Bergsøe; hos Brummer for 1 Rdlr.

Smidts Læreborg i den theologiske Moral oversat ved J. Lund; hos Proft & Storch for 5 Mk.

Udkast til en Brandanordning i Almindelighed og i Hensyn til Kiøbenhavn i Særdeleshed; hos Directeur Schultz for 20 ß.

Frantz W. Morderen af Tungsind og religiøs Overtroe et psychologisk Forsøg af Carl Christian von Gehren, oversat af A. P. Meden; hos Brünnich for 20 ß.

Beitsebog, eller Beskrivelse over adskillige Sorter Træefarverie o. s. v. samlet og oversat af tydske og engelske Skrifter; hos Schubothe for 16 ß.

Jun-

Funkes Geographie oversat af Ole Albertsen; hos Soldin for 3 Mk.

Rønnes Læsebog for Bønderbørn, 2det Oplag; hos Buch for 10 ß.

Denne Maaneds Continuationer ere:

Euphrosine, et Tidsskrift for Fruentimmer, 2den Aargang 9de og 10de Hæfte.

Muserne, et Tidsskrift for Damer, 1ste Binds tredie og fierde Hæfte.

For Sandhed, et Fierdingaarsskrift, 2det Hæfte.

Rousseau's Emil 4de Deel.

Andre's og Becksteins almeennyttige Underholdninger 3die Deel.

Peter Clausens Hændelser af Knigge, 2den Deel.

Prof. Olufsens oeconomiske Annaler 5te Hæfte.

Lunds gode Borgeres ædle Handlinger 7de Binds, 1ste Hæfte. (Til al Lykke og Held har Hr. Lund, som han beretter i Adresseavisen, mistet sin Subscribentliste, saa man kan have det glade Haab, at dette elendige Smørerie ved den Anledning dog engang kan faae Ende).

Notarialfeiden, som i forrige Maaned beløb sig til 6 Numinère, har i denne faaet en Tilvext af atter 6 Piecer, nemlig: Neminem læde, eller, et Par Ord til Hr. Translateur Heiberg fra P. M. Kiønig; hos Stadthagen for 4 ß, Et Par foreløbende Ord til mine Medborgere af Notarius publicus Hr. Professor G. H. Olsen; hos Seidelin for 10 ß. I Anledning af et Par foreløbende Ord; hos Brummer og Hegelund for 4 ß. Et Par efterløbige Ord; hos Heidner junior for 8 ß. Til Publicum fra Forfatteren til nok en Dosis Carl Friderik Primon; hos Reistrup for 8 ß, og endelig; Bevis, at en monarkisk Regiering ikke er forbunden at bortgive Embeder efter de Søgendes Duelighed, med Motto af danske Lovs 1—1—1. "Kongen haver ene høieste Magt og Myndighed at isætte og afsætte alle Betiente o. s. v.; hos Seidelin for 10 ß. (Dette Bevis fik Generalfiskalen af Cancelliet Ordre

at

at contrabegegne. Ved det over Bogtrykkeren Hr. Seidelin holdte Forhør opdagedes, at Hr. M. C. Bruun var Autor, men da han er udenrigs, fortsættes nu den fiskalske Action imod Hr. Seidelin som Udgiveren. Det forstaaer sig af sig selv, at ved Sags Anlæggelse have Vedkommende bidraget til, at denne Piece fremfor nogen af de andre er bleven læst og søgt og forsendt til Provindserne. Afsætningen, som ellers var blevet ved nogle faa Snese, gaaer nu vist nok i de Hundrede og maaskee i de Tusinde).

Dagens øvrige Pamphlets ere: Bidrag til M. G. Birkners Biographie, eller saaledes lønnes Fortienesten i Dannemark, paa alle Byens Boglader for 16 ß. Tycho Brahes Dage, en Fabel, hos Reizmann for 6 ß. Noget i Anledning af en Bekiendtgiørelse fra Præsten i Moss om Brændeviinssælgeren paa Hiørnet af Sølvgaden No. 459 for 12 ß. Brændevin og Præstestand en Sammenligning; hos Winding for 10 ß. Om William Pitts Død og Jordefærd; hos Brummer for 14 ß. Om Meningsfriheden, sammesteds for 10 ß. (Denne sidste er i afgangne Manderfelds Maneer).

Ugebladet Politivennen fortsættes, og gaaer nu til No. 12. Af et nyt Ugeblad, som udgaaer Arkeviis hos Brummer under Titel Kopenhagen im Jahr 1798, er udkommen 4 Nummere. Af Galliana er udkommen No. 2. Hr. Østs Intelligentsblade ere sluttede, men fortsættes under Titel af Litteraturblade.

Kiøbenhavn d. 30 Jul. 1798.

Nyerup.

Historien.

Ikke saare langt — i det mindste for uindviede Øine at dømme — er i sidstafvigte Maaned det store

Pa

politiske Sorgespils Handling fremrykket. Det eneste af nogen Betydenhed, der er skeet, og med Føie kan ansees, som eet Skridt nærmere til Knudens Opløsning, er Malthas Erobring ved Bonapartes Flode, hvorom man i Begyndelsen af Maaneden fik Underretning. Denne Øe, der fordum ved sin tappre Modstand mod den paa den Tid saa frygtelige tyrkiske Magt har giort sig saa navnkundig, og der ved sin Beliggenhed, sine Befæstninger og sine Beboeres Tapperhed ansaaes, som uovervindelig, overgav sig efter to Dages Beleiring til Italiens Overvinder. Meget Mørke synes endnu at hvile over denne hele Begivenhed. Efter de franske officiel Beretninger synes Troppernes Tapperhed ikke at tilkomme Æren for denne Erobring; andre Efterretninger paastaae derimod, at de spanske Riddere der paa Øen ikke have havt liden Deel deri, da de have frievilligen overgivet de Fæstninger, de havde i Hænde, ligesom og Capitulationen er skeet under den spanske Ministers Mægling. I Neapel paastaaer man, at de franske Emigrerede, der opholdt sig paa Malta, havde betydelig bidraget dertil, hvilket og stemmer vel overeens med de alt adskillige Gange løbende Rygter, om en i Giærde værende Revolution paa Malta; ogsaa seer man, at en fransk Ridder af den saakaldte auvergnatiske Tunge strax erklærede sig mod at bære Vaaben til Maltas Forsvar mod sine Landsmænd, hvorover han vel blev hæftet, men snart friegivet, og siden brugt til at afslutte Capitulationen.

Ogsaa om Capitulationen selv ere der forskiellige Sagn. Efter de parisiske officielle Sagn var den meget fordeelagtig for Overgiveren, og skulde blandt andet Stormesteren Hompesch være bevilget en anseelig Pension indtil ham ved Rastadt Underhandlingerne et Fyrstendom i Tydskland kunde forskaffes. I Mergentheim vil derimod den tydske Orden have Efterretninger, at Stormesteren skulde sidde fangen; og endelig mælde de seenere Tidender fra Wien, at han

med

med nogle Storkors (Comthurer) en bortsendt til Skibs. Maltha er strax erklæret et fransk Departement, og hører det mellem Mærkelighederne, at den fra den constituerende Forsamling saa navnkundige Feuillantiner, Regnaud de Saint Jean d'Angely, hvem ydermere Bertrand de Molleville fremstiller som saare redebon til at lade sig bruge af det østerrigske Committee, er af Bonaparte indsat til Regieringscommissair der paa Øen, formodenlig indtil Tallien, som af Directoriet er didsendt, kan tage denne Post i Besiddelse.

Saare vigtig er denne Erobring for Frankrig, ikke blot for de betydelige fra Frankrig og Italien, blandt andet fra Loretto, did flygtede Rigdomme, men og tillige for den Mængde brave og befarne Søemænd, de her forefinde, og hvoraf de allerede have udtaget en Deel til deres Flode, og fornemmelig for dens fordeelagtige Beliggenhed, da den med Føie kan ansees som Forbindelses Punctet, mellem Hovedlandet og de ny erhvervede Eiendomme i det adriatiske Hav; ligesom det og for det forehavende Tog, hvorhen saa dets Bestemmelse gaaer, er af yderste Vigtighed, at denne Øe ikke, som den bebudedes, bliver de engelskes og Russernes Vaabenplads — en Forventning, der nok mere end nogen af de opgivne Grunde, bestemte Buonaparte til at bemestre sig den; saa ubegribeligt det end synes, at han ikke af den overmægtige engelske Søemagt blev forekommet deri. Men — som Posselt saa rigtigen anmærker — ikke at tale om, at Flagskibet Orienten fører Cæsar og hans Lykke, synes det og, som de engelske just af det meget Skryd, der giordes af denne Flodes Bestemmelse mod Østen, saa meget fastere styrkedes i den Mening, at den vilde gaae ud mod Westen, at udfrie Spanierne fra Blockaden i Cadiz. Nu er Admiral Nelson, fra Sicilien iilet derhen med sin Flode, og har erklæret at han skyder ethvert neutralt Skib i Sænk, der vil nærme sig Maltha; men forudsat, at det end ikke, som man med Buonapartes egne Ord har villet forsikkre, er Buonapartes Hen-

Hensigt med sin Orlogsflaade af gaae ham imode, og levere ham et Søeslag, for desbedre at betrygge sin Transportflode, der allerede har et saa anseeligt Forspring, at Nelson endog efter en Seier unyttelig kunde hente den ind; er det dog neppe at formode, at denne Øe nu, da den har en fransk Besætning af 5000 Mænd under den fra de italienske Feldtog bekiendte stærke General Vaubois, vil være saa let at tage tilbage, som den var Buonaparte at erobre.

Men hvad er nu Hensigten af denne Erobring? hvad ville dens Følger blive, hvorhen gaaer nu Buonaparte? hvad er hans Plan? at fremskynde Freden, eller at holde en vordende Coalition fra denne Side i Ave, eller give Engelland sit Banesaar i Ostindien? over alt dette hviler i det Øieblik, denne Artikel skrives, endnu den forrige Taage. "Hvor er — siger det franske halv officielle Blad Conservateuren — vor toulonske Flode, siden den er gaaet fra Maltha? dette er det almindelige Spørgsmaal. Vi svare blot herpaa; den er med Buonaparte. Dette er nok til at hæve Urolighederne i saa Henseende". Saa fransk fiin denne smigrende Vending end er, maae man dog uden Tvivl tilstaae, den ikke er meget oplysende. Ikke stort bedre ere de Orakelsvar, Poultier giver. "Du, Journalist — siger hans Lovenes Ven — giv os Efterretninger fra Buonaparte. Hvad giør han, hvor gaaer han hen? vil hans Flode endnu længe blive uvirksom? hvorfor tier man saa stille om hans Operationer? — det er de Complimenter, de fleste af vore Læsere næsten daglig giøre os. Vort Svar vil være kort, og efter Oraklernes Maade; og man vil lettelig giætte, hvorfor? (formodentlig for desbedre at dølge Uvidenheden om det tilkommende under en prophetisk Tvetydighed, der i sin Tid kan forklares efter Omstændighederne) her er vort Svar: Buonaparte gaaer ikke, for at giøre sin Fart desbedre; han giør meget, i det han giør intet. Man maae spørge Hofferne i Wien, Neapel og Portugal hvorhen han skal gaae? Hans Bestemmelse vil fastsættes

tes ved de fremmede Magters Forhold. Man kan følgelig sige, at han vil gaae, hvorhen de vil have, og hvorhen de ikke vil have. Forhen sagde man for et Ordsprog: hver Vei fører til Rom; nu kunne vi sige til dem, der ikke ville Fred: hver Vei fører til T.... (Turin eller Triest?) og W... (Wien eller Warschau?) fører til N.... og S.... (Neapel og Sicilien) fører til L.. (London eller Lissabon?) og til Ve(nedig) man seer heraf, at man fornemmelig fra Rastadt maae vente Tidender fra Buonaparte; og saa ville vi endnu nogle Dage sige: ingen Tidender! gode Tidender!„

Et andet fransk Blad taler endnu mere bestemt, og paastaaer ligefrem: at saafremt det atter skulde komme til Krig, torde Buonapartes Bestemmelse blive forandret, og falde ud til en Landgang i det adriatiske Hav.

Derimod fortælle italienske Beretninger, at han skulde være gaaet til Øerne Cypern og Candia, der, med Portens Tilladelse, at sætte Tropper i Land; andre kun lidet ældre Tidender have tvertimod ladet alting i Alexandrien være paa rede Hænder; og da de nu ikke vidste, hvorledes de beqvemmelig skulde skaffe ham derfra til Ostindien, have de — foruden de Foranstaltninger, de tillægge Tippo Saib — og saa bragt i Erindring, at den bekiendte driftige Admiral Richery allerede for adskillige Maaneder siden er afgaaet til en hemmelig Expedition; og at det ingen Urimelighed vilde være, da man ikke siden den Tid har hørt det mindste til ham, at antage, at han nu var ved Haanden i den arabiske Havbugt, for at bringe Armeen over til de engelskes indiske Eiendomme. Saa meget seer man upaatvivlelig, at de engelske ere i hiertelig Angest for et Stød fra denne Kant. Foruden, hvad umiddelbar fra England sendes did, hedder det og, at de Tropper, der staae i Portugal, og som man mindre end nogensinde synes der at kunde undvære, da den portugisiske Regiering skal have faaet det Budskab fra den spanske, at den ikke kunde forbyde de franske Giennemmar-

marschen, ere bestemte didhen; ogsaa vil man der have Efterretninger, at Tippo Saib i Fortrøstning til fransk Hielp virkelig ruster sig. At en russisk Flode paa 12 Linieskibe, 14 Fregatter og 60 Galleier med Landgangstropper skulde være udløbet af Crims Havne, og at i Cherson en ny Flode skulde tiltakles, benægtes fra Constantinopel med Tillæg, at hverken russisk eller tyrkisk Flode lod sig i Aar see i det sorte Hav, og at alle russiske Krigsskibe i hine Havne vare aftaklede. Derimod vil man vide, at det tyrkiske Hof skal være uroeligt over Buonapartes Søtog, at en Coureer i denne Anledning skal i største Hast være sendt til Paris; at Divanet har sendt ny Ordrer til Gouverneurerne paa Øerne i Archipelagus, samt i Morea og Macedonien, og at der skal herske megen Kulde mellem den tyrkiske og franske Regiering, hvorimod den russiske Gesandt ved Porten skal staae i nogen Anseelse. Ja man har endog bebudet, at den tyrkiske Regiering af denne Aarsag vilde, paa hvad Maade skee kunde, see til at blive færdig med Bassaen af Viddin, der i Steden for, som Rygtet udspredde, at være myrdet, og halshugget af sine egne Folk, skal have vundet en betydelig Seier over Storvizirен, som skal have kostet denne over 10000 Mand.

I øvrigt trækkes man i Tyrkiet med Pest, som næsten skal have giort Belgrad til en Ørk, og har man i Constantinopel havt een af de der saa hyppige Ildsvaader, som skal have lagt 3000 Huse, og mange kostbare Vare og andre Eiendomme i Aske.

Høist besynderligen kommer atter i den Tidspunkt Helten Koszinsko atter til Syne, og det i Frankerig, hvorhen han fra Nordamerica har begivet sig. Alt synes at bebude, at han er bestemt til en stor Demonstration, om ikke just til en Diversion, skiøndt det ikke lader usandsynligt, at han i Spidsen for sine gamle Vaabenbrødre det Dombrowskyske Corps kraftigen vilde kunde opkalde sine Medborgere til at afkaste de fremmede Aag. Ogsaa giøre de parisiske Blade sig al Umage for at vække

den

den Troe, at dette er hans Bestemmelse; de fortælle saaledes i en meget betydende Tone, at han i America ikke har seet Washington, og kun eengang tilfældig træffet Præsidenten Adams; men derimod stedse holdet sig til den republicansk og fransk sindede Jefferson: de bebude, at han aldrig har lovet Ruslands Keiser, ikke at bære Vaaben mod Polens Deelere; og at han fra Paris vil sende den ham ved hans Frigivelse skiænkede Summa tilbage; ja de gaae endog saa vidt, at de af hans Physiognomie stille hans Nativitet, og i ham forudsige en af den sarmatiske Republiks tilkommende Directeurer. En Efterretning fra Berlin, men som siden ikke har hiemlet sig, bebudede og en Opstand i Gallicien, — et østerrigsk Stykke af det forhen værende Polen — at være opdaget, saa at man over Hals og Hoved havde seet sig nødsaget at forstærke Tropperne der; og at selve Rusland ikke troer sig alt for sikker, maae sluttes, naar man i Enden af det attende Aarhundrede seer trende Ukasier, hvoraf een forbyder Indførselen af Moniteuren, og andre i Frankrig og de under fransk Herredom staaende Lande udgivne Tidskrifter og Bøger, samt udnævner for enhver Havn et Censurcollegium af to Lemmer, der have at giennemlæse og billige alle Tidender eller Skrifter, der komme med noget Skib, inden disse maae indføres i Landet, og at underrette Captainen og Passagererne ved Ankomsten om denne Anordning; hvilket og giælder for Hovedstædernes og Rigernes Postamter; ligesom Senatet har at vitterliggiøre, at den, der ved en Reisende, Courer eller Posten faaer en Tidende eller Tidskrift, og giver den til nogen anden uden først at have indleveret den til Censur, skal tiltales for Ulydighed mod Loven, hvilket og skal skee Postdirecteurer og Havnerenforer, hvis Skrifter forfattede paa franske Stæder, eller hvori noget mod Guds Love, den høieste Øvrighed, eller den almindelige gode Orden indeholdes, komme ind i Landet. Den anden Ukasie lukker det russiske Rige for alle Udlændige, Courerer, Gesandte, Tilfor-

 ordnede

ordnede fra fremmede Hoffer, Personer i russisk Tieneste, Udlændinge af høi Distinction, Prindser o. s. v. undtagne. Alle andre Udlændinge maae uden udtrykkelig Keiserlig Tilladelse ikke komme i Landet, og have derfor og adskillige i Rusland boesatte svenske, der med keiserlig Tilladelse havde besøgt deres Slægt, og nu vilde reise hiem, maattet vende tilbage. Den tredie hiemkalder alle unge Mennesker, der ere fødde i det russiske Riges Provindser, og opholde sig paa udenrigs Academier og Skoleanstalter, enten de ere reiste med Tilladelse eller ikke, under Straf af at ansees som undvigte, og deres Gods at confiskeres; og hæves paa samme Tid Rigets Borgerskoler.

Midlertid vrimle russiske Flaader paa de nordlige Have, og alt synes at bebude, at det er Keiserens Alvor at tage den virksomste Deel i denne Krig.

Derimod synes det at haabe, at Preussens unge Konge fremdeles vil hylde det Fredssystem, hvis Vedligeholdelse vil bevare ham den Almeenyndest, som fra hans tidligste Aar har omgivet ham. Sieyes, der nu er kommet til Berlin, har i sin Indtrædelses Tale udtrykkelig erklæret, at han har antaget denne Sending, fordi han altid har været for det System, der havde til Formaal at forene Frankrigs og Preussens Interesse ved de nøieste Baand, fordi dette Foreningssystem, hvorpaa Europas gode Stilling, og maaskee en Deel af Tydsklands Vel beroer, og der vilde været den mellem Kongerne store, mellem Menneskene udødelige Fredrik den andens System, er den oplyste Fornuft, og det gode Sindelag, der udmærke Begyndelsen af denne Konges Regiering, værdigt.„ O at denne Forening maatte lykkes, maatte tilbagegive Tydskland Rolighed og Fred og det øvrige faste Land Tryghed!

I Rastadt underhandler man endnu bestandig; derimod ere Conferencerne i Selz — som officiel Sproget lyder — til Ende; uden at man endnu veed, om noget der er afgiort. Den pludselige Maade de entledigedes paa, opvakte i Begyndelsen megen Frygt

at

at det med Underhandlingerne i Rastadt ligeledes vilde være forbi; men tvertimod har det franske Gesandtskab formildet sine Fordringer, og i Stæden for samtlige Rhinøer forlanger kun dem, der ligge paa venstre Side af den saa kaldte Thalweg, der antages som Midten af Rhinen; ligesom den og opgiver sin Vaastand paa Redouterne ved Kehl. Derimod ville de ingenlunde give Slip paa Castel og Marsfortet ved Mainz, og Ehrenbreitsteins Sløifning. Udslaget vil vel beroe saavel paa Underhandlingerne i Berlin, som paa Forstaaelsen mellem de franske og Østerrig. De franske Tropper ved Rhinen synes at være belavede paa alle Tilfælde; og vilde nok Krigen nu, da de franske fra trende Kanter kunne bryde ind, blive af en meget farlig Natur.

Den Gnist Krig, der mellem Sardinien og den genuesiske Republik var udbrudt, og hvori den cisalpinske Republik tegnede til at ville tage Deel, er ved et Magtord fra det franske Directorium blevet qvalt i sin Fødsel; derimod har den sardinske Konge paa den franske Republiks Forlangende, til provisorisk Sikkerhed indrømt de franske Castellet i Turin paa to Maaneder, samt paa den franske Regierings Begiæring bevilget de piemontesiske Insurgenter en fuldkommen Amnestie, og lovet at friegive alle fængslede, og sende deres Eiendele efter dem ud af Landet. Rygtet bebudede endog, at han havde nedlagt sin Krone i de franskes Hænder; men i det mindste holdes den endnu over hans Hoved.

Foruden det, at den cisalpinske Regiering maatte trække sine Tropper tilbage, saasnart Fiendtlighederne fra fransk Side vare afbestilte (som Aviserne udtrykke sig) har Obergeneral Brune ogsaa ladet det cisalpinske Directorium vide, at ved Kirkestatens Erobring, den i Tollentino sluttede Fred var tilintetgiort, og at følgelig alle i de forhenværende pavelige Legationer, Bologna, Ferrara og Romagna liggende Abbedier, Priorater, Commanderier, og andre geistlige Godser, som den franske Republik ikke har fundet afstræde til den cisalpinske, og heller

ikke af den inden 21de Martii vare besatte, erklæres den franske Republiks Eiendom.

Meget travlt har man med at afgiøre et Opholdssted for hans Hellighed, som man snart forsikkrer at skulle gaae til Sardinien, snart til Spanien, medens andre og sandsynlige Efterretninger bebude, at han neppe oplever nogen ny Flytning.

I Schweitz have Tingene i afvigte Maaned taget adskillige høistsynderlige Vendinger. I forrige Hæfte fortaltes de vilkaarlige Affættelser, Pressetvangslove, og flere deslige Fremfærd Rapinat, og hans Medhielpere tillode sig. Directorernes Affættelse vakte almindelig Uvillie i det store Raad. Escher vilde, at man skulde indbyde de tvende Directorer, der paa Rapinats Bud havde taget deres Afskeed, at blive paa de Poster, hvortil Folkets fuldeste Tillid havde kaldet dem, og ikke vige, før Repræsentanterne bortkaldte, eller Vaaben fordrev dem derfra. Dog understøttede ingen ham; og i det Sted, bevilgedes Secretans Forslag at modtage deres Udmældelse, bevidne dem Lovgivningens Tak og Sorg, og indbyde dem efter Constitutionen at tage Sæde i Senatet; hvilket Dagen derpaa blev taget tilbage, og dem blot deres Aftrædelse bevilget med Taksigelse for deres Forhold. Dagen derpaa tilmældtes de tvende ny Directorers Ochs og Dolders Udnævnelse ved Rapinat. I det store Raad herskede ved dette Budskab en dyb Taushed, da — som Koch anmærkede — de blot havde at høre, ikke at handle — I Senatet, hvis Medlemmer de to nye Directorer vare, blev — klappet, og viist stor Glæde. Kun tvende Medlemmer — og Annalisten vare takket, at han har bevaret os disse ædle og kiække Borgeres Navne — Laflechere og Usteri hyldede ikke disse tvende ved fremmed Magt indsatte Directorer. Et Par Dage efter kom en Skrivelse fra Schauenborg, som mældte, at det franske Directorium ikke billigede Rapinats Fremfærd, at han var hiemkaldet, og Borger Rudler skulde afløse ham. Med overvættes Glæde modtoges dette Budskab. Koch, Kuhn,

 Zim-

Zimmermann, Graffenried o. fl. fordrede i det store Raad, at de med Magt uddrevne Directorer strax igien maatte indsættes. Nuzet vilde ikke engang vide af nye Directorer at sige, da disse ikke vare valgte af Folket. Ogsaa i Senatet optoges denne Tidende med megen Glæde, og begge Raad besluttede, at et Taksigelses Gesandtskab skulde til Paris. Men længe varte ikke denne Glæde; tre Dage derpaa mældte en ny Skrivelse fra Schauenburg, at Borger Rapinat var stadfæstet i sin forrige Post. Bay og Pfyffer, der vare indsatte i Directoriet igien, toge deres Afskeed, og Ochs blev da af Lovgivningen valgt til Directeur tilligemed den navnkundige Laharpe, en af den helvetiske Revolutions nidkiæreste Forfremmere. Rapinat vilde vel giøre Laharpes Valg til intet, for at vedligeholde den af ham udnævnte Dolder i Directorium, men af den franske Regiering kiendtes Laharpes Valg ved Magt. De øvrige, der af Rapinat vare afsatte, ere blevne i deres Embeder; deriblandt den kiække Ruttimann, Statholder i Zürich, der, da den franske Krigscommissair Buxiere vilde verificere Nationalcassen, og borttage det helvitiske Segl, og til den Ende havde omgivet Skatmesterens Huus med franske Soldater, havde den Kiækhed at sige: Deres væbnede Magt er uden for Døren, min ligger blot i min Sags Retfærd. Jeg viger for Bajonetterne, og Europa skal dømme os. Ogsaa er Rapinats Pressetvangslov tilbagekaldet, og den helvetiske Lovgivning selv opfordret af Schauenburg, at finde Raad imod, hvad man kalder, Pressens Misbrug; Commissairen Roulhiere, berygtet fra Optrinnet med Pfenninger — Mage til Buxieres med Ruttiman — er casseret, og man nærer paa ny det Haab, dog omsider for Alvor at blive Rapinat qvit, hvem Poultier for hans Forhold i Schweitz meget hæftig har angrebet.

Var det blot i Henseende til ham, det franske Directoriums Forhold syntes saa vaklende, lod det sig maaskee forklare af det, at hans Svoger Rewbell

just i afvigte Maaned var dødelig syg, og uventet kom sig; men ogsaa i flere af de Republikers Anliggender, der staae under fransk Almagt, sporer man kiendelig det samme. Man vil fra forrige Hæfte erindre, at General Daendels i Holland med et Par Grenadeer Compagnier giorde, hvad man der kaldte en Revolution, og at man strax bebudede, denne vilde blive det den 22de Januar fældede Partie til Fordeel. Ogsaa tilbagetoges strax det Decret, der havde erklæret de Repræsentanter, som 22de Januar skriftlig nedlagde deres Poster, at have forbrudt Nationens Tillid, og snart derpaa decreteredes, at de paa nysnævnte Dag hæftede Deputerede skulde friegives, hvorimod de ved den sidste Revolution hæftede skulde blive i Arrest til den næstkommende Lovgivning, der den 31 Julii træder sammen, bestemte deres Skiæbne. Men nu fandt den franske Charge d'Affaires Champigny Aubin Betænkeligheder, og ansaae disse Friegivelser som Beskiæmmelse for Dagen den 22de Januar, samt befrygtede, at disse friegivne paa ny maatte blive valgte til Lovgivningen. Efter nogle Conferencer eenedes man midlertid med ham, at de begge Dagene hæftede — paa nogle faa nær — skulde sættes i Frihed, dog saa at nogle af dem tillige havde at holde sig fra Stæderne Amsterdam, Rotterdam og Haag.

Midlertid indløb og til den provisoriske Lovgivning adskillige Adresser, der erkiendte sig for d. 22de Januars Revolution, og fremstilte den af 12te Junii som constitutionstridig, og billigede Lacroixs derom udstædede Protestation. Nu kom ydermere det Budskab, at General Joubert, der havde været et af Hovedhiulene ved sidste Revolution, kaldtes fra Armeen der, og sendtes til Mainz, og at General Hotry afløste ham. Det faldne Partie troede, dette var et Løsen til at reise sig igien, udspredede, at den nærværende Tingenes Orden ikke længe vil bestaae, og tillod sig i deres Clubber adskillige Uroeligheder. Den provisoriske Lovgivning har i denne Anledning taget nogle strænge Beslutninger; midlertid kommer

det

det øiensynligen atter kun an paa et nyt Vink fra den franske Regiering, hvilket af Partierne der atter skal seire.

I Paris har det Rygte lydelig gaaet, at i selve Directoriet var Tvedragt, og at i det mindste een Directeur vilde komme ud; i hvilken Anledning tillige anmærkedes, at Barras endnu ikke havde frasagt sig sin Plads i Oldingsraadet: midlertid forsikkres bestandig officialiter, at slige Rygter ere ugrundede. Aldeles uventet fremstod Lecointe Puyraveaux i 500s Raadet at fordre et Budskab til Directoriet med Forespørgsel, om de bestaaende Politielove vare tilstrækkelige til at kunde hæfte de i Paris skiulte Emigranter, Engelskmænd og Republikfiender; og da Directoriet naturligviis strax sendte et benægtende Svar med Tillæg, at de i Paris skiulte Engelskmænd, Emigranter og Fiender af den offentlige Orden paa alle Maader bevægede sig, at Engellands Regiering anvendte alle Midler at afvende det truende Slag, at fremmede Ansigter talrige strømmede til Paris, og at en ny Lov var fornøden, blev det strax paa Lecointes Forslag bemyndiget paa en Maaned over hele Republiken at foretage Huusføgninger, for at hæfte engelske Agenter, hiemkomne Emigranter, deporterede, eller til Deportation skyldige Præster, Mordere, Chouanshøvdinger, og Røvere." Hæftelsen begyndte da ufortøvet i Paris, og gik det da haardt ud over dem, der vare friserede a la Titus, og bare en bredrygget Kiole, hvilket ansaaes for Contrarevolutions Uniform; mange skulle være hæftede, deels i, deels omkring Paris, dog ikke, det man veed, nogen af Betydenhed, ingen af dem, der undgik 19de Fructidors-Deportationsdecretet, og, som det er at haabe, Republiken er for lykkelig til at finde. Rædsom var i øvrigt den Skildring Lecointe Puyraveaux i sin Tale gav af Stemningen i Paris: "Udlændingen — sagde han — der kommer til Paris at beundre vor Revolution, maae falde i største Forundring, naar han seer de offenlige Stæder fulde med Roialister og Emigranter,

saa den mindre talrige Patriot ikke vover at betiene sig af Hædersordet Borger. Titelen Monsieur udsiges paa det omhyggeligste. Nationalcocarden ansees som et Proscriptions Tegn. I Stæden for at bære den med Stolthed, bæres den med Foragt, umærkelig og tit bedækket med et breedt Baand. De patriotiske Sange høres ikke mere uden i nogle Skuespilhuse; og hvorledes synges, og høres de der? Skuespilleren synger dem med yderste Skiødesløshed, som blot for at vise, at han giør noget af Tvang; Tilhørerne viise deres Had mod Republiken enten ved ublue Murren, eller ved ondskabsfulde Anmærkninger og Allusioner. Ved hver Skridt, den fremmede her giør, seer han Utilfredsheds Tegn. Han hører, hvorledes man uophørlig nægter vore Armeers Mod, og bagvasker deres Anførere. Det Indre og Ydre af Karether og Vogne, bærer Roialismens Livree. Udlændingen seer overalt Mennesker, han vilde beundre, og udraaber tilsidst: i mit Fædreneland taler man bedre om Revolutionen. Ja Repræsentanter! Republikens Fiender vaage. De have sagt: lad dem sønderrive hinanden med deres egne Hænder, og da ville vi slaae til. Men hvor tage de Feil: Folkets Repræsentanter skulle stedse blive eenige for at overvinde dem!" han kaldte en Repræsentant Chabert til Vidne, at man havde skrevet ham til: med det første skulde en veltalende Stemme lade sig høre paa Talestolen for at standse Hævnens Løb ɔ: for at faae 19de Fructidors Loven hævet.

For denne Iver har Lecointe siden faaet et Brev med Udskrivt, til Lecointe, Slagter i Femhundredes Raadet, hvorunder tree Lilier, og Kongen leve! ogsaa Militaircommissionen, der er nedsat at dømme Emigranterne, har faaet navnløse Breve med Trudsler, som den dog har erklæret ikke at agte.

Hvad midlertid endnu mere viiser Tingenes Stilling, er at Directoriet atter har grebet til det sørgelige Rædselsmiddel, at forbyde 15 Journaler, hvoriblandt den betydeligste er Republikaneren, en

Fort-

Fortsættelse af frie Mænds Journal, der især i t seeneste bataviske Anliggender var hvos. Midlei tid er denne Journal allerede under en ny Tite. Journal des Francs, opstaaet af sin Aske, og ha nu to Deputerede af den sidste Trediedeel, Marqv zy og Qvesdon i Spidsen.

Som en Grund til den Frygt, der foranledige Directoriet til at fremture i denne Halvrædsel (D miterreur) som Sieyes skal have kaldt det, anføre at en for nogen Tid siden hæftet Snyder, ved Nav Beuregard, forhen Friseur, men i Revolution tiden blevet Eier af uhyre Rigdomme, hos hvem ha opdaget Papirer, der indeholdt Planen til en n roialistisk Sammenrottelse, for hvilken han stod Spidsen, og hvortil han af Ludvig den 18 havt uindskrænkede Fuldmagter, er undveget; ogsaa sk man paa ny været giort opmærksom paa den b kiendte Digter Laharpe, der i sit Skiul har udarbe det, og udgivet en poetisk Oversættelse af David Psalmer, samt paa den af Menneskeheden saa fo tiente Sicard, forhen Forstander af det ypperlig Institut for Døvstumme, begge decreterede til D portation den 19de Fructidor, den sidste for en Jou nal hvortil han blot laante sit hædrede Navn. O saa har nyelig Redacteuren undersøgt og omstænd lig benægtet det Spørgsmaal, om ikke Emigran terne med mere Mildhed kunde behandles? Lecoin Puyraveaux, har paa Femhundredes Raadets Pr sidentstoel afløst Chenier.

Et andet ikke blot for Frankerig vigtigt Anli gende, hvormed Lovgivningen i nærværende Diebl sysselsættes, er den ny Udarbeidelse af Prislov hvortil Directoriet — ved det ovenaftrykte Bu skab — har opfordret den. Hvad den neutrale Sø fart vinder, eller taber, naar Pressesagerne, som sees v være Budskabets Hensigt — fratages Domstolen og lægges under Regieringen, vil Tiden lære. M Nordamerica tegner det bestandig til, at dette A liggende vil bringe Frankerig i Krig. Halvand hundrede Franske, og deriblandt Consulen Dupon

en Søn af den navnkundige Lovgiver af dette Navn, have i denne Forventning forladt de nordamericanske Stater, og ere komne til Bourdeaux. Ogsaa berette de seeneste Tidender, at Gerry, den af det americanske Gesandtskab, der endnu var blevet i Paris, nu har faaet Pas af Directorio, og reiser hiem; samt at de nordamericanske Skibe ile at forlade Frankerigs Havne, da Rygtet gaaer, at der vil blive lagt Beslag paa dem.

At midlertid HadDet til Frankerig ikke i America gaaer saavidt, som en engelsk Tidende har vildet indbilde, sees øiensynlig deraf, at, da Forster i Repræsentanthuset giorde det Forslag at udruste Capere mod de franske Koffardieskibe, blev det med 42 mod 41 Stemmer forkastet; og giorde strax derpaa Repræsentanten Blount det Forslag, at, da Storbritanniens Konge og Regiering, uden at binde sig til Oprigtighedens Grundsætninger, som skulde betrygge Tractaternes vedbørlige Efterlevelse, adskillige Gange paa en høist retstridig og for de forenede Stater ærerørig Maade har krænket de mellem de forenede Stater, og den brittiske Nation bestaaende Tractater, ere de sidste paa deres Side frietagne fra al Forpligtelse fremdeles at iagttage de sluttede Fordrag; at det følgelig var tienligt, fra Lovgivningens Side at giøre de forenede Staters Borgere den Erklæring, at bemældte Tractater for de forenede Stater ingen videre Forpligtelse have". Midlertid tog Hr. Blount indtil videre dette Forslag tilbage, for igien i vedbørlig Tid at fremkomme dermed. Ogsaa fortæller et nordamericansk Blad, the Porcupine Gazette, at et Selskab udvandrede forenede Irlændere i America er ligesaa syssesat med at omstøde de forenede Staters Regieringsforfatning, som deres Brødre i Irland med dette Lands.

I øvrigt begynder man nu atter i Frankerig, som det synes, alvorlig at tænke paa et Besøg til Storbritannien. Efter de seeneste Tidender, bleve i Dunkirchen sex Batailloner udsøgte Tropper, et Corps Artillerister, og en overordenlig Mængde Vaaben

deñ af alle Slags indskibede paa en Eskadre, som der udrustes, og som man troer bestemt til Irland. Staben ved dette Armement, som med det første skal afgaae, bestaaer af brestiske Marineofficerer Ogsaa fra selve Brest hedder det, at Floden, naar den engelske Flode daglig signaleres derfra, i første gunstige Dieblik skal udløbe, skiøndt — efter andre Efterretninger — den endnu leed Mangel paa fornødent Tougvæk. Et Par Fregatter ere til en hemmelig Expedition udløbne derfra. Mærkeligt er det, at de forenede Irlænders Committee under den bekiændte Napper Tandys Forsæde har ladet afgaae en Skrivelse til adskillige Journalister, for at anmode dem, intet i deres Blade at mælde om den betydelige Rustning, som med første til de irlandske Insurgenters Understøttelse skulde afgaae; de upatriotiske Journalister — haabede de — vilde af dem selv lade det være. Ogsaa er i Redacteuren erklæret, at de Rygter, der udspreddes om nærforestaaende Fred mellem Engelland og Frankerig, vare falske, og digtede i den Hensigt, at giøre de irlandske Insurgenter modløse. Aviserne fortalte engang adskilligt om en spansk Flode, der skulde været udløbet fra Ferrol; men aldeles uden Hiemmel. Derimod blokkere de engelske endnu bestandig Cadixes, Brests, og i Forening med en russisk Escadre Texelens Udløb; ogsaa er en Escadre under Captain Lawford afgaaet til en hemmelig Expedition, som menes, mod een af de smaa franske Havne.

Saare vigtigt vilde det i saadant Dieblik være, hvis den seeneste Efterretning fra Dublin: at Rebellionen var til Ende, havde sin Rigtighed. Uhældigviis er Barreres evindelige: Vendeen er ikke mere! i alt for friskt Minde til, at slige Tidender saa let skulde finde Tiltroe. Meget mueligt, som bemeldte Efterretninger foregive, at der ikke mere noget Steds er 300 Rebeller samlede paa een Plet; ogsaa mueligt, at de Kongeliges Seiervindinger hidtil ere gangne fort i en saa uafbrudt Række, som Aviserne have meddeelt os dem; at Disciplin og

Krigs-

Krigserfaring allevegne have seiret over vild og slet-væbnet Rasenhed; meget mueligt og, at det nyere mildere System, og den Pardonsbill, som man seer imøde, have fundet formaae mange til at nedlægge deres Vaaben; at Udeblivelsen af den franske Undsætning, man havde regnet paa, har fundet nedslaae Modet paa andre. Underkuet kan Opstanden maaskee være; til Ende er den sikkerlig ikke. Har end Cornwallis strax efter sin Ankomst forbudet at pidske Folk til Bekiendelse, forbudet at sætte Ild paa ledige Gaarde og Huse, med mindre en Officeer ved denne Mordbrand var tilstæde; har endog Kongen sendt begge irlandske Parlamentshuse det Budskab, at han agtede at tilstaae almindelig Pardon for enhver anden og til en bestemt Dag begaaet Forbrydelse, under Betingelser og Undtagelser, der var overeensstemmende med den offentlige Sikkerhed, og at sanctionere en Parlamentsbill derom i sædvanlig Form; lod endog Rædselregimentets kraftigste Talsmand, den irlandske Storcanzler Lord Clare saaledes være kommet til sine Synders Erkiendelse, at han føler oprigtig Medlidenhed med de tusende Ulyksalige, der have havt den sorgelige Lod, at forføres af Misdædere, men der nu vende tilbage til deres Pligt, og ved Pardonbillen ikke seer anden Undtagelse gavnlig, end Landsforviisning for Rebellhøvdingerne! Endnu ryge de afbrændte Boeliger! endnu damper Marken af de Ihielslagnes, Myrdedes, Henrettedes Blod! og om end alt dette var forsonet, saasnart det var forbi, er den Trængsel da ogsaa forbi, der bragte Folket i Vaaben? der aabnede dets Øren for Opæggernes Stemme? Er Frygten for Jernscepteret forbi, saasnart det for eet Øieblik ikke længere føles?

Glædeligt er det imidlertid, at see, at hine mildere Fremfærd endelig, saa ofte de end baade i Engellands og Irlands Parlamenter haanlig ere forkastede, ved Nødvendighedens kraftige Forord have seiret; trøsteligt, at de ikke høres mere, de cannibaliske Raadgivere, der f. Ex. i Emigrantbladdet

Anti-

Antijacobineren, bekostet ved en Committee af Pitts nøieste Venner, efter at have fortalt, at Buonaparte ved Udbruddet af en Sammenrottelse i Cisalpinien havde omringet Pavia, og mynstret alle sine Soldater med Forsæt, at hvis blot een Draabe fransk Blod var udgydet, skulde en Støtte paa Pavias Ruiner have forkyndet Stedet, hvor det stod — tilføie: "og hvor mange saadanne Støtter ville vi ikke faae at sætte i Irland!" Ogsaa et andet Blad Courier de Londres — ligeledes fransk Emigrant-Arbeid, og ikke at forvexle med det engelske Oppositionsblad the Courier — har ophøiet Rædselssystemet, og erklæret, at, hvis den franske Regiering 1789 havde baaret sig saaledes ad, vilde det have sparet Frankrig for alle dets nærværende, forbigangne og tilkommende Lidelser, og sparet Millioner Menneskers Blod." Skrækkeligt er det, at der kan gives Mennesker, som forkynde Regieringerne en saadan forførende Blodlærdom i Steden for den eene rene ustridige Sandhed: at der ingen Maade er til at holde Nationer i Roelighed, undtagen at regiere dem vel, og giøre dem lykkelige; og ingen til at bringe dem tilbage til Roelighed, naar de ulykkeligviis ere bragte ud deraf, undtagen at rette de Feil og Uretfærdigheder, som bragde dem i Harnisk.

Meget caracteristisk var i øvrigt en Reisendes Svar, da man spurgte ham om Rebellionen i Irland: den er — sagde han — allevegne, hvor Soldaterne ikke ere." Lykkes det de Franske at bringe Tropper derover, er det i høieste Grad sandsynligt, at den under Asken ulmende Ild paa ny vil slaae op i høie Luer.

Det irlandske Parlament har i øvrigt kraftigen ivret mod den Dristighed, Moira og flere have taget sig, at berøre Irlands Anliggender i Engellands Parlament; og have især begge Beresforderne, der ligesom Clare hørte til de meest forhadte Rædselsmænd i Irland, meget haardelig angrebet Lord Moira, og yttret den Meening, at om man end ikke umiddelbar kunde faae ham fat for hans Udladelser

delser mod Fremfærdet i Irland, kunde man det angribe Udgiverne af de engelske Blade, hvor hine Parlamentsmøder anførtes. Midlertid har man endnu ikke antaget dette med det nuværende Pressetvangs System saa aldeles overeensstemmende Middel: at tage Uvedkommende fat, naar Vedkommende ere uden for eens Ram.

Moira er ikke den eeneste, de irlandske Rædselsmænd i saa Fald have Anke imod. To Dage før Parlamentet den 29 Junii af Kongen blev prorogeret indtil 8 August, skeede i Overhuset tvende Motioner, Irland angaaende; den første af Grev Bessborough, der foreslog, naar Rebellionen var underkuet, at indføre et mildere System; den anden af Hertug Bedford, som vilde, man strax skulde høre op med Pidsken, Tortur og Mordbrand o. s. v. Begge Forslag bleve naturligviis forkastede; den sidste — som mærkeligt er — med 10 Stemmer flere mod sig, end den første; og bør det tillige antegnes, at en Biskop — han af Rochester — var blandt dem, der ikke engang vilde, man maatte fare mildelig frem, naar Opstanden var dæmpet; samt at Prindsen af Wallis vilde have talt for de tvende Forslag, men af Moira blev raadet derfra. Dagen derpaa bleve to Protestationer nedlagte i Overhusets Protokol, een af Hertugen af Norfolk, mod engelsk Landmilices Forsending til Irland, den anden af Lord Orford, der blandt andet motiverer sin Protest saaledes: "Da, saa ofte vore Brødre og Medundersaatter i Irland eller andensteds pidskes, sættes til Pæls, halvhænges, og i anden Maade piines for at aftvinges Tilstaaelser, jeg anseer det for hvert Menneskes Pligt, efter sine forskjællige Forhold at bruge alle i hans Magt værende lovlige Midler, for at forkynde sin Afskye mod slige sataniske og tyranniske Forholdsregler.

"Da jeg holder for, at, naar en Irlænder piines, en Engelskmand pines; thi de samme Mennesker, der, trods deres Fædrelands Love, og hver menneskelig Indskydelse, vove at lægge Irlændere

paa

paa Pinebænken, ville ikke tage i Betænkning, saasnart de finde det raadeligt, at giøre det samme ved Engelskmænd.

"Da det er en uimodsigelig moralsk Sandhed, at saa tit Mennesker, til Trods for al Lov og al Fornuft, ved Pidsk og Piinsel ere drevne til aabenbare Modstand, denne Modstands Brøde og Følger maae tilskrives dem, der trods alle Love og al Fornuft pidske, og pine, men ikke dem, som derved drives til aabenbar Modstand.

"Da at pidske, og pine Folk til aabenbar Modstand, paa det der kan blive lagt Magt i de pidskendes og pinendes Hænder til at undertrykke denne Modstand, ikke blot er et Raffinement af Grusomhed, hvorimod Lov, Fornuft, Retfærd, Menneskelighed, og Naturraabe, men og alle Tiders Erfaring lærer, at dermed er ikket at udrette.

"Da Verdens Historie lærer os, at det ikke er Smaating, der ægge et Folk til, at bryde sin Undersaats Pligt, og at, naar det har brudt denne, Opmærksomhed for dets retfærdige Fordringer, Beskiærmelse for Nydelsen af dens Rettigheder Friheder og Eiendom, ere de eeneste Midler til at tilbagevinde Undersaatter, der ere værd at have.

"Da jeg holder for, at disse Tider kræve Forkyndelse af disse Grundsætninger, og at handle efter dem, er den eneste Maade til at bilægge de nærværende Tvistigheder, og forebygge Fædrelandets hurtige Undergang o. s. v."

En skiøn Sag vilde det være, at see den irlandske Ministerialbænk faae anlagt Action mod de Bogtrykkere, der havde aftrykt, hvad Oxford fortiener en Egekrands af Menneskeheden og Fædrelandet, for at have skreven!

Midlertid er det ikke at troe, at hiint ligesaa sande som kraftige Sprog, er Aarsagen til det mildere Fremfærd, man synes at ville vælge; snarere maae dette tilskrives det Aftagende, hvori Pitts Indflydelse — til Held for Engelland, Europa og Menneskeheden — synes at være.

Ogsaa bebude de sidste Tidender, at hans nærværende Tilstand, da han kun siden Duellen med Tierney eengang har talt med Kongen, skal have en stor Indflydelse paa hans Gemytstilstand. Var han, som hiin Oldtidens Ædling, hvis kiæreste Tanke var, at aldrig nogen Medborger havde baaret Sørgedragt for hans Skyld, Storbritanniens, ja Europas, og Menneskehedens Stilling maatte unægtelig giøre uendelig dybere Indtryk paa hans Sind, end hans egen.

K. R.

Minerva,

for

August Maaned 1798.

Breve om Konstsager fra Rom.

(See f. Hefte.)

Rom d. 29 Januar 1791.

Konsten har i disse Dage lidet et stort Tab ved den berømte Steenskrider Pichler's Afgang, som den 25 af denne Maaned er død i en Alder af 52 Aar. Vi have ingen Konstner i dette Fag, der kan sættes ved Siden af ham; thi Hecker og Amastini, der nu maae ansees som de fornemmeste, opnaae ham hverken i Storhed af Tegningen eller i Delicatessen af Udførelsen. Marchant har forladt Rom for to Aar siden, og det synes at han ei mere kommer tilbage. Han er med Uret bleven anseet som en Rival af Pichler; thi hans Fortièneste indskrænkede sig næsten til slavisk at copiere Antikerne, uden at besidde eget Genie eller at kunde indgaae i de Gamles Aand, hvilket i alle Verker fremviiser sig ved en Slags Stivhed og affecterede Vendinger. Pichler var mere fortroelig med de Gamle, end maaskee nogen anden af vore nærværende Konstnere, mange af hans Arbeider ere endog af

Kiendere bleven kiøbte for Antiker, særdeles Hoveder, i hvilke han havde opnaaet saa høi en Grad af Fuldkommenhed, at der neppe blev noget Kiendemærke tilbage for at skille dem fra gamle Gemmer. Han havde foretaget og begyndt en systematisk Samling af Svovel Aftryk af antike og moderne Stene, fornemmelig med Henseende til Konsten efter de forskiellige Tidsaldere og Skoler: men har ei havt Tid til at fuldende den. Af sine egne Verker havde han forenet en Rad af 160 Stykker, hvoriblandt Portraiterne ei vare indbegrebne, og som han pleiede at sælge for 16 Scudi. Man taler her for nærværende Tid om en nye opfunden Machine, hvorved Gemmernes Incision meget skal lettes, men jeg har endnu ikke fundet Leilighed at blive nøie underviist om dens Natur og Beskaffenhed.

Blant Malerne har Gagneraux, een af de meest agtede franske Konstnere, udstillet et stort Stykke, hvis Indhold er Prinds Conde's Overgang over Rhinstrømmen i Aaret 1672, og Seieren som han umiddelbar derefter vandt over Hollænderne. Figurerne ere omtrent en trediedeel af naturlig Størrelse, de ere behandlet med megen Flid og Nøiagtighed, og udførte med megen Relief og Perspective. Særdeles har han viist stor Konst i Hestene, og man vil, at han i disse endog overgaaer den berømte

te Dyrmaler Peters. Tidernes Costume er meget nøie iagttaget, hvorved dog Stykket fra den maleriske Side ikke vinder. De snedre Trøier og deres svære Harnisske giøre Figurene ubeqvemme, og borttage næsten alt, hvad som kunde smiggre Øiet: og Røgen af Skydegeværet, der for sig selv er meget vel behandlet, bedekker Halvdelen af Scenen. Et Partie af Armeen er endnu i Begreb at svømme over Strømmen, medens Conde, der allerede befinder sig paa den fiendtlige Side, angriber, og adspreder Hollændernes Trupper. Capitain Orsembroek skyder efter ham, og saarer ham i den opløftede høire Haand, men bliver i samme Øieblik nedskudt af de Franske, og den hollandske Armee tvinges til at vige. Man laster Compositionen, at være alt for regelmæssig, og ikke indeholde nogen af de Episoder, som i Battaille Stykker allene kunne underholde og sysselsætte en uinteresseret Tilskuer. I mange af Figurerne vil man finde det overdrevne og kunstlede, som ansees for nationalt hos de Franske. Hovedfiguren selv er ikke frie derfor, og taber endnu mere derved at en vis Overensstemmelse i Stillingen erindrer Tilskueren om Constantinus, i Raphaels Battaille. Man seer tillige i hans Værksted et mindre Stykke af allegorisk Indhold, meget brillant udført, men som i Henseende til Allegoriens Valg ei giør ham megen Ære. For at udtrykke

Freden, som giør Ende paa Krigen, har han malt en nøgen Figur med Vinger, som dandsende i Luften regieres med tynde silke Lidser tre vilde Heste. Disse skulle da ansees for at være fraspendte fra Mars's Vogn, og den vingede Figur kronet med Oliegrene skal være Fredens Genius. Den mangler for Resten al Character af en Genius, er meget middelmaadig tegnet, og dens Stilning er kunstlet og ubehagelig. Neden under ham sees adskillige Vaaben og en Fakkel, som sætter Ild paa dem. For Gagneraux's bedste Arbeide ansees en Plafond i Villa Borghese, det eneste Stykke, som han har udført i levende Størrelse, og hvilket paa en meget fordeelagtig Maade udmærker sig blandt de moderne Malerier i denne Villa. Det forestiller Antiope, der sovende overraskes af Jupiter i Skikkelse af en Satyr: er af en god og simpel Opfindelse, gandske vel tegnet, og særdeles Satyren fortreffelig coloreret. To store Malerier af ham, som for nogle Aar siden ere gaaede til Sverrige, og hvoraf det eene forestillede Kongen af Sverrigs Samtale med Paven i Museum, har jeg ikke seet.

Hos Md. Angelica sees for nærværende tre Stykker i naturlig Størrelse, i hendes sædvanlige smiggrende og ucorrecte Maneer. Det ene er den tragiske og den comiske Muse, hvis Hoveder er Portraiter af Md. Morghen og den yngre Md. Volpato.

pato. Det andet er de tre Gratier legende med hverandre i en Skov. De ere Portraiter af tre Søstere, Døttre af en reisende Engelskmand, og Landskabet er taget efter et Partie af Villa Borghese. Dette er et af de behageligste Malerier, jeg har seet af Angelica. Det tredie, hvor Hovedfiguren er Portrait af en tydsk Dame, forestiller Hero, da Leander første Gang faaer hende at see ved en Offerfest i Venus Templet. Dette bestaaer af mange Figurer, men er meget uheldig componeret, og Søderne og Architecturen saa urigtige, at man neppe skulde troe det at være malt i Rom.

Trippel har endnu ikke fuldendt sin Gravsteen for Geßner. Han havde begyndt at udføre sin Gruppe af Amor og Psyche i Marmor, men fandt Blokken indvendig plettet, og har maattet udsætte Arbeidet. Canova arbeider allerede længe paa en Gruppe af samme Emne, som han agter at blive færdig med til Foraaret.

Rom den 26 Martii 1791.

Siden forrige Maand seer man her udstillet fire Malerier, hvoriblandt to med Figurer i levende Størrelse ere af Frandsmanden Fabre, om hvis Abel jeg ved Leilighed af Salonen af det franske Academie i sidste Sommer har havt Anledning at

melde

melde. Det eene af dem forestiller Atleten Milo, der med sine Hænder har villet kløve en Træstamme, men uformuende dertil, bliver hængende ved Træet, og anfaldes af en Løve: det andet er Susanna's Historie. Begge Stykkerne roses meget, og have unægtelig deres store Fortienester, dog give Kienderne hans Abel Fortrinnet for begge disse. I Milo er Tegningen af Laarene, Benene og Halsen særdeles skiøn, men Maven er for plump, Armene vise ei den Styrke, som man forudsætter hos denne Kiempe, og Hovedet er meget svagt. Isteden for Rasenhed og Forbittrelse, Affecter, som naturligviis maatte fremkomme hos den ualmindelig stærke Mand i det Dieblik, da han seer sig fængslet og overfalden, finder man i hans Ansigt blot Udtryk af Smerte og Angest, paa samme Maade, som de vilde viise sig hos enhver anden ulykkelig Person. Han er nøgen, med et Stykke flyvende Gevandt, som man ei egentlig begriber, hvorledes det kommer til at flyve, da Landskabet er roeligt. Løven har endnu ikke anfaldet ham, men nærmer sig langsom, og det synes som om Athleten ikke agter paa den, men allene er sysselsat med at anvende alle sine Kræfter for at løsrive sig fra Træet. Hans venstre Haand indklemmes i Kløften af samme, den høire er fri og søger at udvide Aabningen af Kløften. Men han synes ei at anvende al den Styrke, man tiltroer ham,

og

og som i dette Dieblik burde opfordres; og Maleren har tillige begaaet den Feiltagelse at giøre Træestammen saa kort og saa tyk, at ingen Hercules med nogen Sandsynlighed kunde vente at kløve den. Landskabet omkring er vel behandlet, og overensstemmende med Æmnet: det er en Ørken med Klipper og eenlige store Træer.

Susanna's Stykke er et Knæestykke, dog hendes Figur, som siddende og sammentrukken, sees heel, Fødderne allene undtagen. Hendes Hoved er deiligt, som et Hoved af Guido, og Udtrykket deri er fortreffeligt. Den beængstede Kydskhed kan neppe bedre udtrykkes. Hun opløfter sine taarefulde Øine, og nøgen, som hun er, søger hun at skiule sig med Armene og Benene. Hendes Colorit efterligner den skiønneste Natur, og Underdelelen af Legemet er overmaade vel tegnet. Overdelen derimod er noget svær, og Brystet flad. I de to Gamles Hoveder er Begiertighed og Lumskhed meget vel udtrykt, og tillige forenet med en Slags Værdighed, som tilkiendegiver dem at være af de ypperste blandt Folket. Den eene af dem udstrækker sine Hænder for at tage fat paa hende, medens den anden truer at beskiemme hende, ifald hun giør Modstand. Deres Gevandter ere i en stor Stil, men Tegningen i deres Arme anseer ei for rigtig. For Resten er Holdningen af Stykket god, og Figurene giøre de-

res

res fulde Virkning. Fabre er en Discipel af David, og endnu en meget ung Mand. Han lover at blive een af vores Tiders bedste Malere; i det mindste er der for nærværende neppe nogen i Rom, som alt sammentaget kan sættes ved Siden af ham.

Mindre er Publikum tilfreds med de to Stykker, som Saint Ours og Sable have udsat. Sable's Malerie er som sædvanlig en Bambocciata i smaae Figurer, og forestiller en Bondeforlystelse, som man her kalder gatta cieca og som jeg troer i Danmark kaldes Blindebuk. Tegning eller Colorit søger man ikke hos denne Mand; man maatte her have ventet mere Naivetet i Compositionen, mere Afvexling og Tæk i Grupperne, mere Sammenhæng i det Hele, mere Effect af Lys og Skygge, og en behageligere Ordning i Skoven, der udgiør Scenen. Det eneste, man finder at rose, er Drapperierne, hvilke med megen Nøiagtighed ere efterlignede og afvexlede efter Naturen.

Saint Ours har malt en Forestilling af de olympiske Veddespil. En ung Athlet, som har nedkastet tre Modstandere, een efter den anden, fremstiller sig for Dommerne, og fordrer Seierkronen. Dommerne sidde paa en ophøiet Basis eller Tribuna i Enden af Stadium. De opløfte Kronen, vise den til de bifaldende Tilskuere, og befale Skriveren at optegne Seiervinderens Navn.

Ne-

Neden for Tribunen staae paa den eene Side Socrates med hans Discipler, paa den anden Side af Præstinderne Ceres, som de, der havde Privilegium at være tilstæde ved Legene, medens de øvrige Fruentimmer vare udelukte. Folket sidder deels paa Trappetrin omkring Stadium, deels neden i samme, andre staae bag ved Dommerne. Alle give ved udstrakte Arme, opløftede Øine, og andre deslige Bevægelser deres Beundring og Bifald tilkiende. Over Stadium seer man Templet af Jupiter Olympius, og en Deel af den Olympiske Lund, og bag ved samme andre Templer, offentlige Bygninger og Høie. Stykket har kostet Maleren megen Møie, da det indeholder aldeles over 200 Figurer og Hoveder, hvoraf de største ere omtrent tre til fire Palm høie. Men det er mislidt lykket, at man anseer det for det sletteste af, hvad han i Rom har frembragt. Compositionen er svag og uordentlig: den viiser hverken Genie eller Kundskab, eller er paa nogen Maade istand til at interessere Tilskueren. Endog en omstændelig Beskrivelse vilde være kiedsommelig. Ligesaa mat og ubetydende som Udtrykket i Figurene. Stillingerne ere deels stive, deels overdrevne. I Tegningen savnes Correction og Character, Coloriten er kold og uudstaaelig, og Stykket mangler endog det nette og delicate, hvormed andre Arbeider af denne Mand

smig-

smigre Øiet, og hvorved han har forhvervet sig et Navn i Rom. Han har denne Gang tiltroet sig selv for meget, og medens han søgte at frembringe noget stort, er han bleven under det middelmaadige.

I disse Dage er den berømte Madame Lebrun kommen her tilbage, og har medbragt Portraitet af Cappelmesteren Paisiello i Knæestykke, som hun har malt i Neapel, og nu her er udstillet for Publicums Øine. Stemmerne ere meget deelte angaaende dets Værd. Nogle ophøie det over alt hvad man i vore Tider har seet i denne Klasse, andre forkaste det aldeles. Det forstaaer sig, at deslige Domme komme paa den ene saavel som paa den anden Side af en Parti Aand eller fra individual Smag. Farverne ere behandlede i Rubens's Maneer, satte i Streger og Pletter ved Siden af hinanden, men saa vel stemmende, at de i en vis Frastand frembringe en fuldkommen Harmonie og en meget frappant Virkning. Manden synes at leve og bevæge sig. Han sidder, og componerer ved Claveret, vendende Hovedet paa Siden mod Tilskuerne, som om han agtede paa Tonernes Virkning. Udtrykket er maaskee alt for liveligt, og gaaer over til det affecterede. Drapperiet er simpelt og vel behandlet. Tegningen er ei fuldkommen rigtig. Øinene synes ei ret at svare til hverandre, Hænderne

ere

ere plumpe, og Underdelen af Figuren er forsømt.

Rom d. 7 Maj 1791.

Den nærværende Aarstid som har kaldet en stor Mængde Fremmede til Byen, har tillige opmuntret mange af vores Malere at fremstille nye Arbeider. Schmidt fra Darmstat har fuldendt et Stykke i Figurer under halv levende Størrelse, forestillende Orestes og Electra. Maco, Pensionair af Marggreven af Anspach, har udstilt en Cephalus og Procris: Rehberg fra Berlin en Kain, efter at han har dræbt sin Broder. Berger fra Savoien har malt det samme Emne, og tillige Patriarken Jacob, som man bringer Josephs blodige Kiortel. Englænderen Robinson en Amor og Psyche. Alle disse ere i levende Størrelse. Af Gauffier sees en Achilles i Scyrus, og af Madamme Gauffier en Bondefamilie, begge i smaae Figurer. En anden fransk Malere Boguet har udstillet et Landskab, der i sin Art er fortreffeligt, og fortiener Rangen for alle de omtalte Stykker. Denne unge Mand efterligner Naturen med en Sandhed som faa Landskabsmalere opnaae, uden at falde i det sminkede, som hersker hos More, eller i det preciøse, der i Almindelighed findes hos Hackert. Opfin-

findelsen af Stykket er simpel, det er en snever Slette med adspredte Træer, omgiven af Høie, bag hvilke sees Toppen af en Klippe. Igiennem Sletten løber en liden Bek, nær ved denne ligger Begravelses Stenen af en Hyrde med Inscription tagen af Virgils femte Ecloga, Vers 43 44, og omkring samme sidde adskillige Hyrder med deres Hiord hos sig. Hvad særdeles fortryller, er Prospecten igiennem en tynd Taage over Sletten henimod Skiødet af Biergene: man troer at være paa Stedet og at nyde Naturen selv. Luften over Biergene er klar, og Klippe-Toppen oplyses ved den nedgaaende Soel. Det hvori han har mindst været heldig er Vandet. Sauffier's Stykke er en Pendant til det af ham, som jeg forrige Aar havde Anledning at melde om: samme Størrelse, samme Maneer, og omtrent samme Feil og Dyder. Han har i disse to Malerier villdet sætte romerske og græske Sæder og Handlemaader ved Siden af hinanden, og derfor valgt to Æmner, hvor han har troet at have Leilighed til at vise den eenes Stadighed og de andres Letsindighed i Contrast. Hvorvidt den hele Idee kan billiges, vil jeg ikke undersøge: Compositionen af begge Stykkerne beroer paa samme. Det romerske Æmne, hvor Damerne giøre Forærung af deres Smykke til Skatkammeret, ligner en Procession: det andet taget af den græske Fabel,

synes

synes en Dands, og Maleriet istedet for at fremstille en Heltebegivenhed, bliver til en Comediescene. Achilles klædt, som Fruentimmer, bevæbnet med Hielm, Skiold og Kaarde, sees i Stilling som een, der udfordrer sin Fiende. Deidamia, som allene er underrettet om hans Kiøn, betragter ham med Udtryk af Frygt og Bestyrtelse. De øvrige Fruentimmer forestilles at ansee det for en Skiemt af deres formeente Veninde, hoppe leende omkring ham, og een af dem holder ham et Speil for Ansigtet for at giøre ham latterlig. Ulysses og Diomedes staae i Afstand, halv skiulte imellem Colonnerne af en dorisk Porticus, der omgiver Gaarden, hvor Handlingen foregaaer. Madame Gaussier's Familiestykke er meget artigt, fuld af Følelse og Sandhed, og Landsby Costumet, som det findes i Nabolaget af Rom paa Veien til Neapel, er vel iagttaget. Med Tegning og Colorit regner man det i deslige Arbeider ikke saa nøie. Det forestiller en Bondekone, som sidder uden for sin Dør, og lærer sin liden Søn at gaae eene. Hendes øvrige Børn staae, eller sidde omkring hende, hver sysselsat paa sin Maade. Berger fortiener Roes for en praktisk Pensel; og Bietingene i hans Stykker, som Træer, Redskaber, ogsaa Drapperierne, er vel behandlede. Hans Arbeider finde derfor megen Bifald, og hans Studium har havt stort Tilløb.

Dog

Dog er Tegningen meget ucorrect, Compositionen uden Smag, og Affecterne ere behandlede med en Carricatur, som falder i det latterlige. Cains Hoved røres af en bred Straale, som skal forestille det Tegn, hvorom tales i Genesis. Han falder paa Knæe ved Siden af sin Broders Legeme, og skraaker af al Magt: hans hele Figur ligner en Besat. Rehberg har forestillet Cain, hvor han vandrer fortvivlende i en Ørk, og bedækker sit Ansigt med begge Armene. I Afstand sees Abels Legeme, med Adam og Eva, som sørge over ham. Han har derved sparet sig Møien at udtrykke Lidenskaber i Detail: ikke heller er for Resten noget som kan roses i Stykket, ingen Tegning, ingen Colorit, ingen Perspectiv; det synes snarere en Skizze end et Malerie. Maco's Stykke, hvor Cephalus nærmer sig til Procris, som han uvidende har dræbt, er ligeledes under Kritiken. Robinson bestræber sig fornemmelig at frembringe en frappant Virkning af Couleurer og Chiaroscure, men falder derved i det mørke og skumle. Hans Amor og Psyche ere forestillede i en Lund, der ved den nedgaaende Soel oplyses paa saadan Maade, at nogle Partier synes at brænde, medens andre blive sorte. Amor sidder paa Psyches Skiød, og de omfavne hverandre. Hun er i Proportion for stor, og tillige behandlet i en Character, at man snarere antager hende for

hans

hans Moder end for hans Yndling. For Resten er Tegningen middelmaadig, Farverne saftige, Contourerne og Tinterne i den smeltende Maneer af den venetianske Skole, som denne Malere har valgt til Mønster og paa alle Maader søger at efterligne. For endnu bedre at lykkes deri, har han begyndt at male et andet stort Stykke paa en Slags Lerred, som han har fundet anvendt af Titian og andre Venetianer, og er en Sort grov flammet Dreil, troende, at samme vil biedrage meget til at give Farverne Blødhed og Varme. Emnet dertil er ogsaa taget af Psyches Fabel, hvor hun af Nysgierrighed efter at kiende sin skiulte Elskere overrumpler ham sovende. Man seer tillige hos denne Maler adskillige Skizzer efter Shakespear, som ere artige og vidne om megen Imagination. Schmidts Electra er blandt de nævnte Malerier det correcteste og meest studerte. Men det er koldt og uden Effect, og Compositionen mangler Alderdommens Aand, som er almindeligt hos vore Konstnere, naar de vælge grædske Fabler. Isteden for at læse i Forveien en Poet, som har behandlet Emnet, og saaledes hensætte sig i Tidernes Sæder og Tænkemaade, og nøie indpræge sig Situationerne med deres Hensigt og Virkning; slaae de en Artikel op i et eller andet mythologisk Lexicon, og med de skieve halvmodne Ideer, som derved forhverves, sætte de sig ned at

com-

componere. Sohpocles digter, at Orestes, der havde ladet udsprede om sig at han var død, overgiver til Electra en Urne, som antages, at indeholde hans Aske: hvorpaa hun veemodig trykker Urnen til sit Bryst begrædende sin Familiens ulykkelige Skiebne, indtil Orestes tilkiendegiver sig som levende, og kommer at hævne sin Faders Død. Dette er Tanken til Maleriet. At Maleren imod Poetens Forestilling har lagt Scenen ved Siden af Agamemnons Grav, fortiener ei at lastes: Handlingen bliver derved mere interessant. Men denne Grav er anlagt tvert imod Tidernes Costume, en uhyre stor Sarcophag, der optager to tredie Dele af Maleriets Brede, og synes at være Hovedgienstanden i samme: for ved den et Altar og Offervaser. Vi vide, at Gravmonumenterne i de heroiske Tider bestode blot i en lav Støtte, der tillige tiente at nedlægge de Ofringer paa, som man bragde til den afdøde. Agamemnons Gravsteen laae paa en liden Høi, omtrent ligesom de Skandinaviske Begravelser, og var kort tilforn af Orestes bleven prydet med Blomster og med hans egne afskaarne Haarlokker, hvoraf Chrysothemis allerede i Forveien havde giettet sig til, at deres Broder var i Nærheden. Maleren havde altsaa ved at forestille det paa denne Maade, ei allene bevaret Costumet, men tillige lagt nye og interessante Tanker i sit Stykke, havde beholdt

Rum

Rum til at lade sine Figurer handle, og til at vise Clytæmnestra i en tilbørlig Frastand; isteden for at Figurene nu trykkes af den store Gravkiste, og nogle Colonner af en Porticus, som sees tæt bag ved samme, synes at indelukke Graven i Residencen. Electra sidder paa Basen af Kisten, og trykker Urnen mod sit Bryst, seende sorgfuld op til Himlen. Hendes Søster Chrysothemis staaer ved Siden af hende, næsten i samme Stilling, som man pleier at male Maria ved Foden af Korset; og Orest og Pylades betragte begge med en kold Nysgierrighed. Havde Maleren valgt det Øieblik, hvor Orestes fremviiser sin Faders Ring, og giver sig tilkiende, saa Electra's Sorg omskiftes til Glæde: havde han fulgt Poeten i at udelade den overflødige Chrysothemis, og derimod at indføre Orestes Pædagog, der advarer dem ei at forraade sig selv ved en lang Samtale: saa vilde hans Stykke uden Tvivl have faaet mere Action, mere Interesse og Afvexling.

Trippel har fuldendt sit Monument over Gesner. Denne værdige Konstners Fortienester i Tegningen og i Behandlingen af Marmor er alt for bekiendte, til jeg derved skulde opholde mig. Det nærværende Arbeide er meget flittig udført, og vil være en stor Ziir for Zürch og for hele Sweitz. Hvad Opfindelsen angaaer, har jeg allerede tilforn havt den Ære at meddele mine Tanker, og finder

ei Aarsag at tilbagetage, hvad jeg i den Henseende har skrevet.

Over Rotonden er her nyelig udkommen en kort Afhandling af den Tydske Antiqvarius Hirt: Osservazioni istorico — architettoniche sopra il Panteon, hvori han imod den almindelige Mening søger at bevise, at denne Bygning fra sin første Grundlægning af har i det Udvortes været, ligesom den endnu staaer, tillige med sin Porticus; at hele Bygningen er bleven fra Grund af opført af Agrippa, og at den bestandig har tient til Tempel, uden nogensinde at have været Bad eller deslige, som mange have paastaaet. Angaaende det Indvortes antager han, at Hovedforandringen har angaaet Nicherne, der i Begyndelsen alle sammen var hvelvede og ligesaa høie som den i Midten, hvor nu Hovedalteret staaer, og paa samme Maade som denne prydet med to Colonner paa Hiørnerne. Paa Toppen af disse Colonner sætter han Cariatiderne ligesom Slaverne paa Constantins Bue, forudsættende, at Caryatides hos Plinius betyder det samme som Canephorae, og at de ei vare bestemte til at understøtte et Gesims, som Cariatider ellers pleie at giøre. Pavimentet efter hans Mening var ikkun det lavere, end det paa nærværende Tid er, og Hvelvingen var prydet med Stuccatur Arbeide ligesom næsten i alle antike Bygninger. Porticussen

var

var hvelvet, og havde et Tag, hvis Bielker, Sparrer og Plader vare af Kobber; og fra dette Kobbertag hidrører det almindelige Sagn, at Dekket af Porticus og Ornementerne af Templets Hvelving havde været af dette Metal. Kort derefter har Fea udgivet et Brev, hvor han paastaaer, at Rotonden i Republikens Tid har tient til at svømme i, og at Agrippa allene har tilføiet Porticus, og omskabt Bygningen til et Tempel. Forskiellen imellem de to Afhandlinger er fornemmelig denne, at Hirt har fremstillet sine Grunde, der overhoved synes at være gode, skiønt her og der meget kunde indvendes. Fea derimod har nøiet sig med at erklære sin Mening, og hvad Bevisene angaaer, henviiser til et stort Verk, som han med Tiden agter at udgive.

Tanini har i disse Dage udgivet sit Supplement til Banduri's Keiser-Mynter, begyndende fra Traian Decius Regiering indtil Constantinopels Erobring ved Tyrkene. Dette Verk interesserer Konsthistorien for saa vidt, som af samme sees, at Konsten i det tredie og i Begyndelsen af det fierde Seculum ikke var saa aldeles i Forfald, som i Almindelighed troes. Tanini har med megen Nøiagtighed ladet stikke i Kobber en Deel Medailler af disse Tider, som han selv eier, og som er meget vel prægede.

Ikke langt borte fra Rom, i Dalen Ariccia er denne Vinter skeet en meget vigtig Opdagelse af Oldsager. Monsignor Despuiches, en Spansk Prælat, har ladet eftergrabe paa et Sted, som formodentlig er Situationen af de Gamles Clivus Virbii, og blandt Levningerne af en betydelig Bygning har man foruden adskillige andre mindre merkværdige Ting fundet en meget skiøn Statue, der udentvivl forestiller Virbius selv, og et Basrelief, som kan ansees for det ældste Marmorarbeide der hidindtil er opdaget i Italien. Jeg, i det mindste kiender ikke noget andet, der viiser den saa kaldte Etruriske Stil med saadan Haardhed og Originalitet som dette, og i Compositionen og Stillinggerne saa meget nærmer sig til Malerierne paa de Campaniske Vaser. Det er omtrent 4 Palm langt og noget over 2 Palm høit. Det indeholder sex Figurer, to næsten nøgne Helte og fire klædte Fruentimmer. Af Heltene ligger den eene paa Jorden som døende: den anden, som holder en Dolk i Haanden, synes at have dræbt ham, og at ville bortvige, medens et af Fruentimmerne holder ham tilbage, og de øvrige tilkiendegive Skræk og Bestyrtelse. Emnet tør jeg ikke afgiøre, dog har jeg Aarsag at formode, at det forestiller Neoptolemus, der af Orestes blev dræbt i Templet i Delphi. Den omtalte Statue er i levende Størrelse, og efter mine Tanker fore-

stiller

den Hippolytus eller Virbius, Diana's Genius, der tilligemed hende paa en særdeles Maade blev dyrket i Egnen af Aricia og Nemi. Det er en ung Helt, klædt som Diana, naar hun gaaer paa Jagt, i Stilling af en Jæger, og ledsaget af en Hund. Hovedet og Hænderne mangle, Resten er vel bevaret, og Arbeidet er fortreffeligt. Liigheden med Diana i Dragt og Stilling, og tillige Delicatessen af Lemmerne, der nærmer sig til Characteren af en ung Pige, havde forledet Eieren at antage den for et Billede af denne Gudinde, og Bildhuggeren Cremaschi havde allerede begyndt at istandsætte den som samme, da jeg første Gang fik den at see. Det synes utroligt, at her skulle findes Konstnere, endog af en Slags Fordring, saa uvidende et at skiælne imellem Kionnene. Man tog det ikke heller vel op, at jeg paastod, at den formeente Diana var en ung Helt, og blev ved at udgive den for Diana, indtil jeg siden førte adskillige Konstnere hen at betragte den, som alle kiendte til Fordeel for min Mening, saa jeg nu har Haab om at man lader den blive, hvad den er. Stykket er saa godt som mageløst: en anden Statue af Virbius, men forestillet paa en meget forskiellig Maade, findes i Museum Pio-Clementinum, og er i den tredie Tome af Verket over samme bleven udgivet for en Apollo. Paa et andet Sted i samme Naboelag har man opgra-

det et Antal af Hermer og Buster, hvoriblandt et overmaade smukt Hoved af Augustus, og en Buste som man holder for Alcibiades. Paa denne sidste og ligeledes paa en Fruentimmer Buste, som man kalder Sabina, er ogsaa den høire Arm og Haand udarbeidet, en Omstændighed der overmaade sielden findes i de Gamles Brystbilleder, og neppe fortiener at efterlignes, uagtet de moderne Bildhuggere ofte have giort det.

Rom d. 22 Junii 1791.

Det mærkværdigste i Konsten for indeværende Maaned er et stort Malerie af Engländern Durno, forestillende Priamus, som bringer Hectors Legeme fra Achilles Leir tilbage til Troia: Figurer i levende Størrelse. Denne Maler har allerede tilforn viist sig i adskillige større og mindre Stykker, der særdeles ved Compositionen og ved Characterernes og ved Affecternes Udtryk have fundet Bifald, men hvori man har lastet den kolde Colorit og Mangelen af Chiaroscuro, der just skal være det, hvad Engländerne for nærværende Tid fornemmelig yndе i Konsten. Durno har denne Gang angrebet sig for ogsaa heri at tilfredsstille sine Landsmænd, og man kommer overeens, at han deri har været meget heldig. Han har været saa lykkelig at

bringe

bringe en stor Virkning af Lys og Skygge i sit Malerie, uden at falde i det overdrevne og skumle, som hersker hos Robinson og adskillige andre af denne Nation. Hans Couleurer er varme, Contourerne bløde, og Figurene staae frem fra Lerredet. Drapperierne ere i Almindelighed vel behandlede; men i Tegningen synes han ei at være meget stærk, og dette er vel den sande Aarsag, hvorfor han har søgt at undgaae det Nøgne, uagtet han selv paastaaer at det troianske Costume har forpligtet ham at indhylle næsten alle sine Figurer fra Top til Taa. I Henseende til Compositionen af et Æmne som vi næsten allene kiende udaf Iliaden, burde naturligviis Homerus raadspørges, og det er hans Fortelning som Maleren selv siger at have havt for Øinene. Men enten har han ikke ret forstaaet Poeten, eller ifald han har menet at forbedre Tingen, da har han taget meget feil. Hos Homerus befinder Priamus sig allene paa sin Vogn, der ei i noget fraskiller sig fra de i den heroiske Tidsalder sædvanlige Strids- og Rende-Vogne, hvorpaa ei flere end to Personer rummedes, der oftest stode lige op, dog imellem ogsaa findes siddende, og er vel sandsynligst, at den gamle Konge sad, uagtet Poeten synes at tale om ham som staaende. Med ham fulgte Liget indsvøbt i de Klæder, som Priamus havde taget med sig fra Troia, og udstrakt paa en

Ha-

Hamaxo eller Fragtvogn, trukket af Muler og regieret af hans Tiener Idæus. Af disse to Vogne har Maleren sammensat een af gandske ny Opfindelse, hvis uhyre Længde optager næsten hele Breden af Stykket, og der ved sin usædvanlige Form og den besynderlige Flid, med hvilken den er udført, frem for hele Resten drager Tilskuernes Øine paa sig. Den trekkes af to hvide Heste, som vende op mod Byen, og tabe sig blandt Folket. For paa den ligger Hectors Legeme udstrakt paa et broderet Teppe, nøgent, men næsten aldeles skiult ved Andromache som kaster sig over det, saa man allene seer Hovedet, den høire Arm og Fødderne. Paa Bagdelen af Vognen sidder Priamus ophøiet som paa en Trone, nedbøiende sig over Hovedet af Liget, og lænende sit Ansigt paa Haanden med Albuen støttet paa Knæene, som en, der gandske overlader sig til Sorrig og Tungsindighed. Dette er igien stridigt med Homers Fortelling, hvor Priamus ved al den Smerte, han som Fader maatte føle, ei glemmer, at han var Konge, men tiltaler det omkringstormende Folk, og befaler dem at fatte og styre sig. Maleren har derved forsømt en ypperlig Leilighed til at afbryde den Monotonie af Sorrig og Graad, som hersker i Stykket, og som skader det saa meget mere, da denne Lidenskab allerede af Konstnerne er bleven saa ofte og saa forskiellig be-

hand-

handlet, at det er overmaade vanskeligt at udtrykke den paa ny, uden at synes at have copieret. Priamus burde have været forestillet som en gammel ulykkelig, men ikke desmindre standhaftig og virksom Mand, og man vilde med Fornøielse have merket, medens alle sørge, at den som har tabt allermest, undertrykker sin Smerte, og henvender sine Tanker paa at bevare, hvad ham endnu er bleven tilovers. I Maleriet troer man at see en fangen Konge, der tilligemed sin Forsvarers Liig føres i Triumph af sine Fiender. Foran paa Stykket sees Andromache, der har kastet sig over sin Mands Legeme, og ligger ubevægelig paa samme. Paa den anden Side af Vognen staaer Hecuba med udbredede Arme og flyvende Gevand, fuld af Fortvivlelse. Udtrykket i hendes Hoved er fortreffeligt, og hele Actionen er meget passende. Hendes Smerte er blandet med Hævngierrighed, og synes at gaae over til Raserie; og man føler, at det er den samme Person, der efter Byens Indtagelse saaledes opirrede Grækerne med sine Bebreidelser, at de tilsidst stenede hende. Hun indtager Middelpunkten af Maleriet, og er tillige i Henseende til Tilskuernes Interesse Hovedfiguren i samme. Bag ved hende staaer Cassandra i en orgisk Bevægelse, med flyvende Haar, opløftede Arme, seende hen imod Folket og raabende over Trojas Skiebne. Bag ved

Andromache sees den lille Astyanax, nøgen i Skiødet af sin Amme, der sidder paa Jorden, rekkende sine Hænder op mod sin Faders Fødder: og bag ved Ammen paa Hiørnet af Maleriet fremkommer Overlivet af en nøgen Slave, som kaster sig med Hovedet imod Jorden. Efter Vognen følger Paris støttende sig paa samme og grædende. Dette er een af de svageste Figurer i Stykket, men to gamle Trojaner der tilligemed andre staae ved Siden af ham omkring Bagdelen af Vognen, have fortreffelige Hoveder, fulde af Character og levende Udtryk. Den eene, hvilken ved Apex han bærer paa Hovedet, udmærker sig som Præst, viser i sit Ansigt og sin Gang en stille Sörrig; den anden oploster sine Øine til Himmelen, og raaber af Smerte. For ved Vognen omkring Hestene staaer en stor Trop af forskiellig Alder og Kiøn, hver paa sin Maade tilkiendegivende sin Deeltagelse i fælles Tab. Baggrunden opfyldes af Byens Muke, paa hvis Top sees Helena i en sorrigfuld og bekiemmet Stilling, ledsaget af sin gamle Slavinde Aetra. Hvad Costumen i Drapperierne angaaer, da har Maleren villdet vise sin Lærdom ved at klæde alle sine Mandspersoner i Phrygisk Dragt, korte Kioler med Ærmer indtil Haandledene, lange vide Buxer, Kappen, som de Gamle kalde Chlamys, og den toppede Hue, som bedekker Hovedet og Halsen. Priamus

amus som Konge har Hovedet blottet og et Baand eller Diadem omkring Haaret: og Paris har blotte Been, fordi han havde reist i Grækenland, og altsaa kunde have antaget noget af de grædske Sæder. Fruentimmerne skille sig fra de Grædske fornemmeligen ved de lange Ærmer paa Kiolen. Dette sidste var nu gandske overflødigt, da alle Basrelieser af trojanske Emner fremstille Fruentimmerne med nøgne Arme. Men overalt tvivler jeg paa, at en Maler er forpligtet til at forestille Trojanerne i en Dragt, der var Homerus aldeles ubekiendt, hvis Trojaner i Henseende til Sæderne ei vare forskiellige fra Grækerne, og derfor af de ældre grædske Konstnere behandledes ligesom disse. Da man siden begyndte at ansee dem for Barbarer, nøiede man sig med at sætte dem den phrygiske Hue paa Hovedet; og først i de seenere Tider, da man opoffrede Konsten for en paataget Lærdom, fandt man for godt at forestille dem med alt, hvad henhører til denne ubehagelige Klædedragt, der formodentlig har havt sin Oprindelse fra de Nordlige asiatiske Nationer, som længe efter Trojas Undergang oversvømmede det mindre Asien.

I Bildhuggerkonsten har Angelini paa ny viist sig ved et Monument, som Hr. v. Fredenheim af ham har ladet arbeide for sin afdøde Fader Erkebiskop Mennander i Upsala. Det er en flad Pyramide af rød Marmor med hvide Aarer, mod hvilken

ken staaer en Figur i høi Relief noget over naturlig Størrelse, der forestiller Religionen. Hun bærer en lang Kiol omtrent som de Gamle pleie at klæde Muserne, med et bredt Belte, og paa Brystet en Triangel med Straaler omkring. Over Panden og Nakken og ned af Ryggen falder et langt Slør. Hovedet er noget bøiet, den høire Arm støttet paa et stort Kors med Haanden opløftet. Den venstre Haand ligger paa en Urne, som staaer ved Siden af hende, og paa hvilken læses en Inscription med den Afdødes Navn og Værdighed, og at hans Søn har ladet Monumentet oprette. Figuren og Urnen er af hvid Marmor, og i Høiden mod Spidsen af Pyramiden sees syv Stierner af forgyldet Bronze. Under Pyramiden er en Base af sort guldsprængt Marmor, og paa samme et Basrelief, hvor Erkebispen forestilles siddende i sin Embedsdragt, og ligeover for ham staae syv allegoriske Figurer, Veltalenhed, Theologie, Botanik, Agerdyrkning, Architectur, Malerkonst og Bildhuggerkonst. De er ordnede een bag ved den anden med de sædvanlige Attributer. Theologien holder to aabne Bind, paa den eene staaer et Sprog af den hebraiske Bibel, paa det andet et af det græske nye Testamente. Veltalenheden har Vinger paa Hovedet, og staaer i en Stilling, som om hun med fransk Grace fremstillede de øvrige

for

for den siddende. Dette Baskrelief er et af de skiønneste Stykker af carrarisk Marmor, jeg nogensinde har seet, og det er og derved fornemmeligen, at det anbefaler sig. Arbeidet af samme saavelsom af den store Figur er flittigt og Tegningen taalelig, men Behandlingsmaaden af Stenen er overmaade tør og træeartig, og derved Øiet ubehagelig. Man seer tillige hos denne Konstner Modellerne til to Statuer af St. Peder og St. Povel., som han venter at faae Commission at udføre i det Store for St. Pederskirken. De er af god Opfindelse, særdeles er St. Povel behandlet i en stor Stil, som faa iblandt de mange Statuer af Apostler og Helgen der findes i de romerske Kirker.

Rom d. 6 Julii 1791.

Bildhugger Trippel har faaet Commission af Fyrsten af Schwarzenberg at giøre et Grav-Monument for hans afdøde Fader, og er for nærværende sysselsat med at udføre Modellet i det store. Det bliver i den sædvanlige Kirkestil, en Sarcophag i Midten af to Figurer, og oven paa samme den Afdødes Brystbillede. Figurerne staae egentlig neden for Kisten, ved Enden af Sokkelen, paa hvilken samme er hensat, og paa hvis Façade kommer en Inscription. Ved den ene Ende er det Retfær-

dig-

digheden, som bøier sig sorrigfuld over Sokkelen, støttende sit Hoved paa den høire Haand, og holdende i den venstre Vægtskaalen. Hendes Bryst og venstre Skulder, som vender imod Tilskuerne, er blottet, Hovedet dækket med et Slør, som hviler paa den høire Arm. Ved hendes Fødder sidder en liden Genius, holdende i den venstre Haand en omvendt Fakkel, og støttende den høire paa Randen af et Skiold med det Schwarzenbergiske Vaaben. Ved den anden Ende staaer Landets Lyksalighed, forestillet som et Fruentimmer i Matrone-Dragt, der paa den venstre Arm bærer et Fyldehorn, og oploefter den anden mod Sarcophagen, seende op til Busten, som smertefuld over sin Fyrstes Tab. Neden for hende sees en Pelican, som med Næbbet river sit Bryst op, og med sit Blod føder sine Unger. Alt dette kommer til at staae paa en bred Base, foran ved hvilken just paa Midten henstilles en stor vinget Genius næsten nogen, der i den høire Haand holder en Medaillon med Portraitet af den Afdødes Enke i Basrelief, i den venstre en omvendt Fakkel, og støtter samme Arm paa en Askeurne opstillet paa en lav Støtte. Paa Askeurnen er en Turteldue i Basrelief. Denne Genius, som sigter til Fyrstindens Ønske at være begravet tilligemed sin Gemal, bliver ikke opstillet, førend efter hendes Død.

Den tydske Maler Peter har nylig fuldendt sit Paradis, og agter at ledsage det med et andet stort Stykke, forestillende Dyrenes Udgang af Arken. Denne Mand, der i at male enkelte Dyr er saa fortreffelig, vil neppe nogensinde være heldig i store Compositioner. Hans Paradis Udviser, at han mangler alt, hvad dertil udfordres, Opfindelse, Ordning, Virkning af Lys og Skygge, Natur og Smag i Landskabet. Det er ei andet end en Mængde af Dyr hendelsesviis sammenstillet, uden at frembringe nogen Gruppe der kunde fysselsætte Sindet, hvortil dog Æmnet frembød saa megen Anledning. I Træene savner man Natur, og Blomsterne er just der anbragte, hvor man mindst ønsker dem. Hele Landskabet er saa klart og brillant, at Øiet forvildes, og taber Sammenhængen. Dyrene saavelsom Figurerne mangle Liv og Indtryk, Adam er forestillet siddende ved Foden af det forbudne Træe, og Eva nedrækker til ham et Æble, som hun har imodtaget af Slangen, der nedbøier sig fra samme. De ere begge to meget almindelige Figurer uden nogen Slags Character eller Interesse.

Meget mærkværdigt for Konstens Historie er et Verk, som her for kort siden er udkommet, under Titel af Storia del Duomo d'Orvietto dedicata alla Santità di Pio Sesto. Dedicationen er skrevet

vet af Cardinal Antamori Bisstop af Orvieto, som har ladet Verket trykke, og er ledsaget af tre Breve til ham ved Cardinalerne Garampi, Carrara, og Borgia. Forfatteren er Padre della Valle, en Franceskaner Munk af Santi Apostoli, allerede bekiendt ved sine for nogle Aar siden udgivne Lettere Sanesi, der handle om Konstens Tilstand i Siena for og efter Raphaels Tid, og indeholde mange hidindtil ubekiendte Efterretninger, som han har forefunden i samme Byes Archiver. Domkirken af Orvieto, som een af de prægtigste gothiske Bygninger i Italien, blev begyndt i Aaret 1290, og var i 1310 næsten opbygget, men dens fuldkomne Udprydelse og Indvielse skeede først 1677. Dens første Architect var Lorenzo Maitani fra Siena, der i sin Tid var anseet for den største Bygmester i Italien. Han døde 1330. Saalænge han levede, sparede Orvietanerne ingen Møie eller Bekostning med at kalde de bedste Konstnere allevegne fra til sig for at biedrage til Kirkens Udprydelse med Malerier, Billedhuggerværk, Mosaik, al Slags indlagt Arbeide, farvede Vinduer, Emaille og Snidsverk. Foruden de berømteste Konstnere i Italien, bidroge ogsaa Tydskere, Frandsmænd og Spanier til at forskiønne den: men særdeles udmærkede sig Bildhuggeren Nicolo Pisano, hvis Basrelieuer udgiøre et af Kirkens fornemmeste Pryd-

dels

menter. I Aaret 1321 blev oprettet et eget Archiv for de Bygningen angaaende Documenter, af hvilket fornemmeligen Forfatteren har uddraget sine Efterretninger. Ved Maitani's Død standsede Verket for nogen Tid, og som adskillige Uroligheder opstode i Byen, gik det dermed meget langsomt frem, indtil i det 15 Sæculum, da man paa ny med Iver fortsatte det, og blandt andre Artister kaldte den berømte Maler Luca Signorelli fra Cortona, hvis bedste Arbeider findes i denne Kirke. Verket er ledsaget af 38 Kobbertavler, hvoriblandt adskillige i Folioreal. Foruden Planen af Kirken, dens Façade og Giennemsnit, indeholde de en Suite af Basrelievet af Nicolo Pisano, forestillende de første Menneskers Historie og de med Dommedag forbundne Ting; adskillige Statuer af Mocchi og de to Scalzi; endeel Malerier af Luca Signorelli, hvoriblandt fire meget store Stykker forestillende Antichristus, Opstandelsen, Helvede og Paradis; en Suite af Mosaiker af Alessandro Scalra; og en anden af Sinalti, hvormed Ugolino da Siena har prydet Capellet del S. Sacramento. Kobberne ere af forskiellige Mestere, men for største Deel ret vel stukkede, og synes at være nøiagtig tegnede efter Originalerne.

Rom d. 31 August 1791.

I Udstillingen fra det franske Academie, det som sædvanlig har taget sin Begyndelse d. 25 i indeværende Maaned, har man hidindtil ikke seet andet end fem Malerier i levende Størrelse, hvoriblandt er to Copier af Tierce efter Coracci og Spagnoletto, hvortil Originalerne findes i Neapel, og som begge forestille Christus nedtaget fra Korset. De øvrige Stykker ere Daniel i Løvehulen af Granger, Milo af Fabre, og et Portrait af samme, forestillende i Knæestykke en ung Mand klædt i sort Silke siddende ved et Bord med Bøger og Papirer paa. Dette sidste roses af alle som fortreffeligt, og i alle Henseende lige saa godt, som det Favre forrige Aar udstillede. Om hans Milo har jeg allerede for nogen Tid siden havt den Ære at melde. Granger's Daniel er et meget middelmaadigt Stykke, baade i Henseende til Tegning og Couleuren; og hvad Opfindelsen angaaer, da er man neppe i Stand til at giætte Malerens Tanke. Daniel er malet nøgen som en ung græsk Helt, med et meget fad Ansigt; han sidder paa en Steen, over hvilken er kastet to Klædestykker; Actionen saavel som Udtrykket i Hovedet er mere overeenstemmende med en fortvivlende Elsker paa Theatret end med en Prophet i Løvehulen. Ikke heller er det en Grotte, hvori han befinder sig, men en snæver Fordyb-

 ning

ning imellem grønne Høie. To Løver, som ligge ved hans Fødder, er den eneste Ting, der tilkiendegiver Historien.

Overalt er her for nærværende Tid Fattigdom paa Konstværker. Maron har fuldendt sit Stykke for Kirken i Loretto: men der er ei meget at rose derpaa. Det forestiller to Helgene. S. Carolus Borromæus sidder i Kardinalsdragt, og oploefter sit Ansigt imod S. Emidius, der i Bispeklæder staaer noget ophøiet imellem Skyer, og omgiven af Engler, blandt hvilke een bærer paa Nakken et lidet Tempel, der styrter sammen ved Jordskiælv. Herved tilkiendegives, at S. Emidius færdeles dyrkes imod denne frygtelige Naturbegivenhed. Nogle andre Engle staae omkring S. Carolus. Hele Baggrunden er opfyldt af Skyer og Taage. Carnationen er overalt violet, Foldene af Gevandterne er maniererede, Tegningen langt fra at være correct: det eneste man roser er Staffernes Efterligning, der meget nøie ligne Naturen.

Den gamle Cavaceppi bliver endnu utrættelig ved at arbeide, uagtet Liebhaberne allerede længe ere blevne kiede af at kiøbe hans Arbeider. Han besidder et Magasin af egne Arbeider, deels Copier efter Antiker, deels Originaler, Hoveder, Figurer og Grupper, i alle Størrelser oder Naturlige, indtil, hvad man kan kalde Dukker. Han

eier og en Mængde Antiker, hvoriblandt er nogle merkværdige Stykker, og som alle ere med megen Konst istandsatte. Men ved egne Arbeider gaaer det ham ligesom de fleste af vore istandsættere, at det i Henseende til Opfindelsen er under al Kritik, og synes giort af Folk, der aldrig have seet nogen gammel Statue. Hvad som udmærker Cavaceppi's Figurer er en vis overdreven Politur, saa de see ud som glasserede. Dette var den herskende Smag for omtrent 30 Aar siden: nu er man falden paa det imodsatte, og ved et vist Anstrøg søger at betage Marmor sin Glands og en Deel af sin naturlige Hvidhed.

Det pavelige Museum har faaet en ny Tilvext i en Statue af Tiberius, over levende Størrelse, hvis Toga ansees, som det skiønneste Drapperie i sit Slags man hidindtil kiender. Den er arbeidet med overmaade megen Flid, Ziirlighed og Fiinhed: Foldene er gandske transparente, Haar-Overkiol, istedenfor at den sædvanlig synes af Klæde, er her behandlet som fiint Linned. Men Figuren taber derved i Værdighed, og medens Delicatessen med hvilken Stenen er behandlet, smigrer Øiet, giøre de store skarpe Folder et ubehageligt Indtryk. Hænderne af denne Statue ere nye; Hovedet er antik, men hører ei til denne Torso. Den er udbedret af Pierantoni kaldet lo Sposino, lige-

som

som de fleste Monumenter, der i disse sidste Aar ere komne ind i Museum.

Blandt Steenslierne er for nærværende en vis Ammastini bekiendt, ikke saa meget for de Arbeider, der gaae under hans eget Navn, som for en Deel Cameer, der sælges for antike, og hvorved mange Fremmede ere blevne bedragne for anselige Summer. Stundum copierer han, stundum opfinder han selv Emnet i antik Smag, tegner dem ret artig, og udfører dem med megen Flid; og besidder tillige en besynderlig Konst i at berede Stenen, saa den synes at have lagt længe under Jorden. Det er eene ved Øvelse og ved nøie at give Agt paa Costumen, hvori alle disse Bedragere gierne begaae een eller anden Feil, at man kan skille disse Cameer fra de ægte Antiker: man finder endog adskillige hos Anticaglisterne her, om hvis Ægthed man ei tører afdømme.

Om en Dommers Embeds Pligter.

Oversat af Baco de Verulams Sermones fideles ethici, politici & oeconomici, med Anmærkninger af P. C.

"Dommerne bør erindre sig, at det er deres Embede at forkynde Loven, men ikke at give Lov. "De bør, jeg igientager det, tolke Loven, ikke for-

"fatte

"fatte den. Deres Myndighed vil ellers vorde no-
"get lignende den Myndighed, som den romerske
"Kirke tilegner sig. Under det Paaskud at fortolke
"Skriften, giør denne Kirke ogsaa hist og her nog-
"le Tillæg og Forandringer, og affiger, hvad den
"aldrig har funden. Under Skin af gammelt, ind-
"fører den nyt."

Jeg beklager ikkun, at Baco ikke har været kon-
seqvent. Dersom han var bleven de Grundsætnin-
ger troe, hvormed han har begyndt denne Afhand-
ling, vilde han ikke i sine Aphorismer om Lovene
have anseet Dommeren for berettiget til at supplere,
skiærpe, eller formilde Loven. Han vilde ikke havetil-
sagt Loven nogen tilbagevirkende Kraft, og ligesaa lidt
vilde han have givet alle de ubestemte Regler, som
han i sine Aphorismer har foredraget. At Staten
ved at tilstaae Dommerne den Myndighed at be-
handle Loven, som en Handske, udsætter Borgerne
for den samme Fare, som den catholske Kirke har
udsat Menigheden for, at Dommerne ofte vilde bru-
ge denne Magt til at dømme, ei allene uden for Lo-
ven, men endog lige tvertderimod, dette kunde af
Fornuftgrunde antages for afgiort, og Fortidens
Historie saavelsom vore egne Tiders Erfaring lærer
os, at der er ingen Stat til, hvor det jo er skeet og
skeer. Vi ere derfor og berettigede til at slutte, at
det samme i den umaalelige Fremtid vil skee.

En

"En Dommer bør snarere være lærd end sindrig, mere ærværdig end behagelig, og mere hælde "til at pønse og overveie, end til Selvtillid. Frem"for alt er Redelighed, ligesom Dommernes Lod og "den dem egne Dyd. Forbandet (siger Loven) være "den, som flytter det gamle Markeskiel. Sande"lig, hvo der flytter en Grændsesteen, er ikke frie for "Brøde. Men den uretfærdige Dommer er især "den, som forandrer Grændserne, naar han afsiger "en ubillig Dom i Trætter over Jorderne og Eien"doms Retten. Visselig en uretfærdig Dom skader "mere, end mange Exempler. Thi disse forgifte al"lene Bækkene, men hine Kilderne. Saaledes si"ger Salamon: Den retfærdige, som taber sin Sag "imod sin Vederpart, er en plumret Kilde og en for"dærvet Vandaare.

Baco har her med megen Styrke viist de skadelige Følger af Dommeres Uretfærdighed. Unægtelig ere og Fornærmelser tilføiede af disse Embedsmænd af langt mere udbredt Indflydelse end de, som paaføres af private Medborgere. For de sidste Fornærmelser kan jeg dog vente mig Erstatning og Straf, men Dommeren handler under Betryggelse af Constitutionen og Lovens Former, han udøver en efter sin Natur uafhængig Myndighed, han kan derfor sielden eller aldrig kræves til Regnskab for sin Handling. Min Sikkerhed imod ham er endog

nødvendigviis mindre end imod de Embedsmænd, som paa Statens og den øverste Regierings Vegne udøve den executive Magt, thi disses Handlinger kunne dog af Regenten kasseres, og omgiøres; men med den dømmende Magt kan Regenten sielden eller aldrig befatte sig, uden tillige at give den hele Statsbygning de farligste Rystelser.

Det er derfor af høieste Vigtighed, at Statens øverste Mandatarier befordre Retfærdighedens Udøvelse af Domstolene ved alle mulige Midler, og iblandt disse især ved Publiciteten, ved at besætte enhver enkelt Domstoel med flere Dommere, og ved Strenghed imod de Dommere, som have (at jeg skal betiene mig af 5te Christians Udtryk i Danske Lov) taget Gunst, Gave, Vild, eller Frendskab for Retten.

Ikke er det min Mening, at Regenten skal annullere de Domme som have været Virkninger af Dommernes Uretfærdighed eller Partiskhed. End og disse Domme maae i Følge mit ovenanførte beholde Gyldighed og juridisk Virkning! men den forurettede Part skal tildeles den muligste Erstatning, og den uretfærdige Dommer skal belegges med en følelig og afskrækkende Straf. Men saa nødvendigt som det er, at betrygge Staten imod Domstolenes mulige Uretfærdighed, saa vigtigt og nyttigt er det derimod at hædre og ved Belønninger opmuntre de

Dom-

Dommere, der i deres Embede have viist sig, som Retfærdighedens strenge og upartiske Haandthævere. Som Menneske og sandseligt Væsen trænger Dommeren til Opmuntring for at gaae med saa meget fastere Skridt frem paa Retfærdighedens Bane. Derfor handler den Regiering ei allene uretfærdigt, men ogsaa uklogt, som besolder Justitz-Betientene saa slet, at disse ikke kunne fremskaffe det nødvendige til deres eget og deres Families Ophold uden at sælge Retten for de Riges Guld eller de Mægtiges Yndest. Det kan ikke være den almindelige Villie, at Nationens Dommere skulle formedelst deres usle Kaar være hvert Øieblik udsatte for den Fristelse at lade sig afkiøbe eller aftrue de Domme, som uretfærdige Parter kunne ønske sig, og det er derfor Pligt for den fuldbyrdende Magt at sætte Dommerne i den Forfatning, at de end ikke med Grund kunne mistænkes for at ville bøie Retten. Denne saavidt muueligt uafhængige Forfatning stemmer saa meget mere med, hvad man her maae antage for Nationens Villie, som det da vorder Borgerne lettere at taale den Uforanderlighed i Dommene, som Fornuften paa Grund af det ovenanførte fordrer.

"Dommernes Embeds Forretninger kunne staae "i Forbindelse, deels med Parterne, deels med "Procuratorerne, deels med Skriverne og Ju-

stitz-

"stits-Betientene for neden, deels med Fyrsten "eller Staten foroven."

"Hvad nu Sagerne og de trættende Partier "angaaer:

"Der ere (siger Skriften) de som forvende "Rettergang til Malurt. Der ere vísselig ogsaa "de, som forvende den til Eddike. Thi Uretfær- "dighed giør Rettergang bitter, Forhaling giør den "suur. En paapasselig Dommer giør det især til "sin Syssel, at tæmme Vold og Svig. Af disse "er Vold saa meget skadeligere, som den er mere "aabenbar, Svig, som den er mere skiult og hem- "melig. Hertil maae ogsaa føies de Processer som "ere opstaaede af Trættelyst, disse bør udspyes, som "Retternes Uhumskheder. Det sømmer sig en Dom- "mer at berede Veien til en retfærdig Dom, saa- "dan som Gud bereder den, ved at løfte Dale i "Veiret, og ved at nedtrykke Hoie. Paa sam- "me Maade, naar Dommeren seer paa en af Si- "derne Haanden opløftet, til utidig Forfølgel- "se, i ondskabsfulde Kroglove, Forbindelser, Be- "skyttelse af de Mægtige, Procuratorernes Ulig- "hed, og deslige; da fremskinne Dommerens For- "tienester i at bringe Lighed tilveie i disse Uligheder, "paa det han dereſter kan anlægge sin Rettergang "ligesom paa en jævn Flade. Den som snyder "Næsen stærkt, lokker Blodet ud. Og naar

Viin-

"Bliv Personen trykkes for stærkt, kommer der en "bitter Viin, der smager af Edike. Derfor bør "Dommeren tage sig i Agt for haarde Lovfortolk"ninger, og Analogier, som de have søgt langt "borte. Thi ingen Tortur er værre, end Lovenes "Tortur. Ved Straffelove bør de især sørge for, "at ikke de Love, som have til Hensigt at afskrække, "bruges imod deres Bestemmelse til Strenghed, og "at de drage over Folket den Pladsregn, om hvilken "det hedder i Skriften: Der skal regne Snarer ned "over dem. Thi dersom Straffelovene udøves "med Strenghed, ligne de en Regn af Snarer, "som falder over Folket. Derfor bør saadanne Lo"ve, som enten længe have sovet, eller som ikke "passe til de nuværende Tider, holdes af kloge Dom"mere tilbage i deres Udførelse.

"I Livs-Sager sømmer det sig for Dommer"ne (saa meget som Loven tillader) at erindre sig "Barmhiertighed i Rettergang, og at tage et strengt "Hensyn til Exemplet, men et medynksomt til "Personen."

De Forholds Regler, som Baco har foreskrevet Dommerne for deres Embeds Førelse under Behandling af private Tvistigheder, lede saa meget til det vilkaarlige, at jeg ikke tør anbefale dem til Jagttagelse. For Domstolen har Bedrageren og den Bedragne, Stormanden og Betleren, den Lovkyn-

dige

dige og den Borger, som neppe kiender Lov og Ret af Navn, Rabulisten og hans med juridisk Praxis aldeles ubekiendte Medborger, de samme Rettigheder *). Samtlige kunne de fordre Dom for de Rettigheder, som Loven, der gielder for alle og imod alle, har i Forveien tilkiendt dem. Derfor er Retfærdighedens Gudinde afbildet med tilbundne Øine, ikke for at kunne dømme imod Loven under Paaskud, at den ei har seet den, hvilket man af mange Dommeres Forhold rigtig nok skulde slutte, ei heller fordi den ikke vidste, at der var givet nogen Lov for det omtvistede Tilfælde, hvilket let kunde være Tilfældet i saadanne Stater, hvor man har en Vrimmel af Love, som under Navn af Reskripter end ikke ere offentligen bekiendtgiorte. Men det Baand, som denne Gudinde har for Øinene, skal lære Dommerne, at de uden Hensyn til Person, Handlingens Moralitet, og alle øvrige Biomstændigheder

*) Enhver Statsborger bør have Tvangsrettigheder imod Enhver af sine Medborger. Ingen bør kunne tvinge de øvrige uden ved den offentlige Lov og dens Fuldbyrder, Statens Overhoved. Men ved Loven og dens Fuldbyrder bør ogsaa enhver anden Borger kunne giøre ham Modstand i lige Grad. I denne lige Berettigelse bestaaer, som Kant har viist, den borgerlige Lighed, som er een af den borgerlige Forfatnings væsentlige Bestanddele, og denne Lighed kan ikkun tabes ved Forbrydelser og ikke afstaaes uden med Borgernes godvillige og udtrykkelige Samtykke.

Overs. Anmærk.

heder. bør tildele Enhver, hvad Ret er efter Loven. Derfor holdtes Areopaget eller Athenienserne øverste Ret i de ældste Tider om Natten; og derfor kan man med Føle ansee den Dommer, som Overtræder af sine Pligter, der tolker, og anvender, ikke Loven, men hvad hans Begreber om Billighed lader ham i det individuelle Tilfælde, som er under hans Paakiendelse, ansee for Ret. Ved denne Fremgangsmaade bliver Veien til Retfærdighedens Tempel vild-som for Borgerne, og Dommene ere da intet andet end vilkaarlige Magtsprog.

Jeg anseer det især af høieste Vigtighed, at de Dommere, som ved Landets øverste Tribunaler skulde med en uforanderlig Dom afgiøre Parternes Trætter, holde sig nøie til Lovens Forskrifter. Deres Antal er ikke ubetydeligt, som troe disse Domstole berettigede til at rette Lovens Mangler, og efter Billigheds Grundsætninger at afgiøre, hvad streng Ret og klar Lov havde anderledes bestemt. Men ere da disse Retter andet, end hvad Underretterne ogsaa ere, Lovens Anvendere og Fortolkere? Passer det ikke ogsaa paa dem, hvad hiin store Philosoph har sagt om de Magter, som udgiøre Statssamfundets Bestanddele, at ikkun den lovgivende Magt skal forkynde, hvad der skal ansees for Ret, men at den dømmende Magt har intet andet at forrette, end at forkynde den allerede givne Lov, som passende paa

det

det nu existerende Tilfælde. Undersøge vi ogsaa her, hvad der kan antages for den almindelige Villie, da kan vel neppe Nationen formodes at ville betroe sine Dommere i det øverste Tribunal den Myndighed at kunne vilkaarligen og uforanderligen bestemme deres Skiebne efter Regler, som Ingen kan forudsee; thi hvo kunde vel forud beregne, hvad disse Dommere vilde ansee for ret?

Naar Bacos Menneskelighed har kommet ham i sine Tanker om de kriminelle Loves Anvendelse til at gyse for Udøvelsen af alle de Blodlove, som saa hyppigen forekomme i de europæiske Staters og fornemmelig i Engellands Criminal-Ret; naar han derfor har anbefalet Dommerne Skaansel, da gior dette vel hans Hierte Ære, men hans Forstand vilde efter koldt Overlæg neppe have billiget den Myndighed, som hans blødende Hierte har givet Dommeren. Ogsaa har han ved den Indskrænkning, saa vidt Loven tillader det, igien frataget Dommeren, hvad han i Øieblikket forhen havde tilstaaet ham. Uden Tvivl vilde det ei heller kunne forenes med rigtige Grundsætningrr for Lovgivning og Lovens Anvendelse, at Domstolene skulde kunne skienke den Forbryder Livet, som Loven havde erklæret saa farlig for den borgerlige Sikkerhed, at denne fordrede det som Offer. Alt hvad man derfor uden at giøre Dommeren til Lovgiver kan ansee ham berettiget

rettiget til, er i kriminelle Sager at erindre sig den Fortolknings-Regel: man bør give tvivlsomme Straffelove den mildeste Mening; men at ikke anvende Straffen, enten fordi den er grusom eller upolitisk, at give formildende Straffelove en tilbagevirkende Kraft til Fordeel for de Forbrydere, som ere tiltalte, men ikke dømte, førend disse Straffelove udkom, alt dette strider imod Dommerens Pligter, og foretages uden for den Myndighed, som efter hans Embede tilkommer ham.

"I Henseende til Procuratørerne, som føre "Sagerne er Taalmodighed og Alvorlighed under "Sagernes Procedure en væsentlig Deel af Ret"færdigheden, og den Dommer, som taler for me"get under Sagens Behandling er ingenlunde en "veiklingende Bielde. Det er ingen Berømmelse "for Dommeren, om han først finder noget i Sa"gen, og opsnapper det, hvad han i sin Tid havde "bedre kunnet høre af Sagføreren, eller om han "vil bramme af sin Skarpsindighed i alt for hastig "at afbryde Beviisføringen, eller Procuratorernes "Deductioner eller at anticipere Oplysningerne, "om end Spørsmaalene vedkomme Sagen. Dom"merens Forretninger under Sagens Behandling "ere fire: at ordne Beviisernes Række; at dæm"pe Sagførernes og Vidnernes Vidtløftighed,

Igien-

"Igientagelse og deres Sagen uvedkommende Snak;
"at rekapitulere Marven og det vigtigste af, hvad
"der er anført, sætte det ud fra hinanden, og for-
"ene det med sig selv; endelig at afsige Dom. Hvad
"der er over dette, er for meget, og opstaaer en-
"ten af Forfængelighed eller af Snakkelyst, eller af
"Utaalmodighed over Sagførelsen, af Svaghed paa
"Hukommelsen, eller af Mangel paa roelig og jævn
"Opmærksomhed. Det er ofte forunderligt at see,
"hvormeget Sagførernes Dristighed formaaer over
"Dommerne, da dog Dommerne tvertimod burde
"efterligne Guddommen (paa hvis Domstoel de sid-
"de) i at nedtrykke de Stolte, og hæve de Ydmy-
"ge. Men end mere forunderligt er det, at Dom-
"merne undertiden vise nogle Procuratorer frem for
"andre en overdreven og aabenbare Yndest; hvilket
"nødvendigen maae forøge og mangfoldiggiøre Sag-
"førernes Salarier, og tillige opvække Mistanke
"imod Dommeren, at han lader sig bestikke og til-
"stæder Adgang til sig ad Smugveie."

"Naar en Procurator udfører, og behandler sin
"Sag vel, skylder Dommeren ham Berømmelse og
"Anbefaling, især dersom han taber sin Sag. Thi
"dette værner om Sagførerens Agtelse hos sin Part,
"og nedsætter tillige dennes Mening om sin Sag.
"Thi Staten skylder man, at give de Sagførere en
"maadeholdende Irettesættelse, som give alt for

"lerdske Raad, eller visse skiødesløs Efterladenhed, "som forsømme at oplyse Sagen eller giøre sig skyl"dige i uanstændig Saggivelse eller uforskammet For"svar. Men Dommeren bør hindre Sagførerne fra "at udskiælde ham, eller fra igien trædskeligen at "begynde Sagen paa nye, efter at Dommeren har "paadømt den. Men derimod bør Dommeren ikke "give sig af med Sagen, imedens den endnu er i "Midten af sin Gang og ikke udprocederet. Ei hel"ler bør han give Parten Anledning til at klage over "at hans Sagførere eller deres Beviiser ikke ere "hørte til Ende."

Der er efter min Overbeviisning saa meget sandt og rigtigt i hvad Baco her har sagt om den Opførsel, som Dommerne håve at iagttage imod Procuratorerne, at jeg veed lidet eller intet betydeligt at indvende eller tilføie.

Unægteligen skylder Dommeren saa vel Parten som sig selv at tage sig i Agt for enhver forudfattet Mening om Sagen eller, som man kalder det, at præjudicere den. Der gives Dommere, som neppe have hørt det halve af Stevningen førend de allerede ere færdige med Dommen. Den Part, til hvis Skade Sagen saa overilet er in petto bleven paadømt, maae nu føre saa mange Beviiser som mueligt, og sette sin Sags Godhed i det klareste Lys, det er alt forgiæves. Stevningen har havt

et vist Indhold, den er fremlagt af en vis Procurator, Sagen er i øvrigt giort anhængig under visse Omstændigheder. Altsaa har hiin Part Uret. Hvo vil nu kunne undres, om denne Part anseer Dommeren for bestukken eller partisk. Hvem skulde den Tanke vel falde ind, at Dommeren har, med alt det været in bona fide. Dog er dette ofte Tilfældet. Ikke altid grunder hiin Overilelse sig i ond Villie, i Jagen efter Gunst, Partiskhed eller i Bestikkelse, men blot i en ond Vane og Selvtillid. Lettere hendes det den Dommer, som formedelst den Stand, hvori han tilforn har levet, er bleven vant til at see Sagen mere fra een Synspunkt end fra en anden, og disse Dommere bør derfor især med høieste Varsomhed veie begge Parters Beviiser.

Da Domstolenes Udsagn bør til den borgerlige Sikkerheds, Roligheds og Ordens Vedligeholdelse være uforanderlige, og den tabende Part derfor og har Føie til at klage, naar enten Staten eller Dommeren ikke saa vidt mueligt sørger for at Borgerne kunne have grundet Tillid til den afsagte uforanderlige Doms Retfærdighed, saa følger og at Dommerne ei allene bør være men ogsaa saa vidt mueligt, synes retfærdige. Det er derfor Dommerens Pligt, ikke blot at veie Parternes Beviiser og førend de bestemme sig at tage det virkelig afgiørende i

Sa-

gen under Overveielse, men det paaligger dem og saa at laane Parterne et villigt Øre, saa længe disse under deres Procedure holde sig inden de Grændser og iagttage de Former, som Loven har foreskrevet dem. Men — hører jeg her endeel Dommere spørge — fordrer man ikke for meget, naar man vil at jeg skal spilde min Tid og min Opmærksomhed paa alt det unyttige Snak, som Parternes Engstelighed eller Enfoldighed, og Procuratorernes Vindesyge eller Vidtløftighed maatte foranledige? Jeg svarer: Dommeren maae ved Modtagelsen af sit Embede ansees at have forpligtet sig til at bære alle de Byrder, som dette Embede medfører. Dersom det nu er Pligt for Dommeren at skiænke Parterne sin Opmærksomhed saa længe disse rette sig efter Lovens Former, saa maae han og være forpligtet til at kiede sig, hvis dette skulde være den anvendte Opmærksomheds uudeblivelige Virkning. Bevidstheden at have opfyldt sit Embeds Pligter vil være den redelige Dommeres fyldestgiørende Trøst, og til hiin Indvending fremsat af enhver anden Dommer har jeg intet at svare.

"Hvad angaaer Skriverne og Justitzens Under- "betiente, da er Retfærdighedens Boelig ligesom "et helliget Sted, hvor ei allene Domstolene selv, "men ogsaa Bænkene og Dørtærsklerne bør "være frie for Forargelse og Fordærvelse. Thi

et vist Indhold, den er fremlagt af en vis Procurator, Sagen er i øvrigt giort anhængig under visse Omstændigheder. Altsaa har hiin Part Uret. Hvo vil nu kunne undres, om denne Part anseer Dommeren for bestukken eller partisk. Hvem skulde den Tanke vel falde ind, at Dommeren har, med alt det været in bona fide. Dog er dette ofte Tilfældet. Ikke altid grunder hiin Overilelse sig i ond Villie, i Jagen efter Gunst, Partiskhed eller i Bestikkelse, men blot i en ond Vane og Selvtillid. Lettere hendes det den Dommer, som formedelst den Stand, hvori han tilforn har levet, er bleven vant til at see Sagen mere fra een Synspunkt end fra en anden, og disse Dommere bør derfor især med høieste Varsomhed veie begge Parters Beviiser.

Da Domstolenes Udsagn bør til den borgerlige Sikkerheds, Roligheds og Ordens Vedligeholdelse være uforanderlige, og den tabende Part derfor og har Føie til at klage, naar enten Staten eller Dommeren ikke saa vidt mueligt sørger for at Borgerne kunne have grundet Tillid til den afsagte uforanderlige Doms Retfærdighed, saa følger og at Dommerne ei allene bør være men ogsaa saa vidt mueligt, synes retfærdige. Det er derfor Dommerens Pligt, ikke blot at veie Parternes Beviiser og førend de bestemme sig at tage det virkelig afgiørende i

Sa-

gen under Overveielse, men det paaligger dem og-
saa at laane Parterne et villigt Øre, saa længe
disse under deres Procedure holde sig inden de Grænd-
ser og iagttage de Former, som Loven har foreskre-
vet dem. Men — hører jeg her endeel Dommere
spørge — fordrer man ikke for meget, naar man
vil at jeg skal spilde min Tid og min Opmærksom-
hed paa alt det unyttige Snak, som Parternes
Ængstelighed eller Enfoldighed, og Procuratorer-
nes Vindesyge eller Vidtløftighed maatte foranledi-
ge? Jeg svarer: Dommeren maae ved Modtagelsen
af sit Embede ansees at have forpligtet sig til at
bære alle de Byrder, som dette Embede medfører.
Dersom det nu er Pligt for Dommeren at skiænke
Parterne sin Opmærksomhed, saa længe disse rette
sig efter Lovens Former, saa maae han og være
forpligtet til at kiede sig, hvis dette skulde være den
anvendte Opmærksomheds uudeblivelige Virkning.
Bevidstheden at have opfyldt sit Embeds Pligter vil
være den redelige Dommeres fyldestgiørende Trøst,
og til hiin Indvending fremsat af enhver anden
Dommer har jeg intet at svare.

"Hvad angaaer Skriverne og Justitzens Under-
"betiente, da er Retfærdighedens Boelig ligesom
"et helliget Sted, hvor ei allene Domstolene selv,
"men ogsaa Bænkene og Dørtærsklerne bør
"være frie for Forargelse og Fordærvelse. Thi

"Druen samles (som Skriften siger ikke af Torne;
"ei heller kan Retfærdigheden frembringe sine søde
"Frugter iblandt rovgierrige, og efter Fordeel hi-
"gende Skriveres og Underbetientes Tidsler og Tiør-
"ne. Retterne have fire Slags farlige Svende, først
"de som skabe Processer; disse bringe Retterne
"til at svolme, men Folket til at svinde. For det
"andet, de som indvikle Retterne i Tvistigheder om
"Jurisdiction, og de ere ikke i det virkelige, hvad
"de ansees for, nemlig Domstolenes Venner, men
"deres Snyltegieste; for egen Fordeels Skyld bringe
"de Retterne til at puste sig op over Grændserne.
"For det tredie, de der kunne ansees som Domsto-
"lenes venstre Hænder, Mennesker som ved Krog-
"love og Kneb fordreie lovmæssige Processer og træk-
"ke Retfærdigheden i skiæve Linier og Labyrinther.
"For det fierde, Contrakters Fortolkere og Inddri-
"vere, som bekræfte den forslidte Sammenligning
"imellem Domstolene og Tornebusken, hvor Faa-
"ret flygtede for Uveiret, og hvor det mistede en
"Deel af sin Uld. En gammel Skriver derimod,
"som er erfaren i hvad der forhen er passeret ved
"Retten, varsom i at forfatte Fortællingen over
"Rets Sager, og paapassende i sine Forretninger,
"er en herlig Finger for Domstolene. Ofte viiser
"han ogsaa selv Dommeren den rette Vei."

Bäco har i denne Liste over dem som skade Retterne i deres Anseelse forglemt dem, som søge ved Bagvaskelse og Løgne at svække den Tillid til Domstolene, som er det Almindelige saa gavnlig. Disse kunne være enten private Borgere, som fordi de have tabt en Sag ved Domstolene eller fordi de havde en eller flere iblant Dommerne, stræbe ved alle Leiligheder at giøre disse Embedsmænd mistænkte iblandt deres Medborgere for Uduelighed eller Uredelighed. Eller og kunne disse Skumlere være Regieringsmænd, som fordi de ønske efterhaanden at rive den dømmende Magt til sig, hvilken de om muligt gierne vilde forene med den lovgivende eller exsecutive, ideligen søge efter Leiligheder til paa Embeds Vegne at give Dommeren Irettesættelser, eller i private Samtaler at giøre de affagte Domme latterlige, naar disse ikke have været overensstemmende med deres Begreber om Lovens rigtige Fortolkning, eller naar de, maaskee blot have været i Strid med deres Ønsker. Jeg vil gierne tilstaae den Mulighed, at disse Regieringsmænd ikke saa gandske vide hvad de giøre, at de maaskee ikke have aldeles klare Begreber om Vigtigheden af Domstolenes Anseelse. Jeg vil ogsaa troe at deres Lyst til at giøre alt det latterligt, som ikke er overensstemmende med dens Meninger, undertiden imod deres Vidende og Villie kan forføre dem til høist ska-

delige Sarkasmer, men derfor er det og saa meget vigtigere at vække disse Mænds Opmærksomhed paa det yderst farlige i deres dadlesyge og letsindige Adfærd.

"Endelig i Henseende til Fyrsten eller Sta"ten, bør Dommerne frem for alt have fast ind"præget i deres Hukommelse den sidste Linie af de "romerske to'v Tavles Love: Folkets Bedste "er den øverste Lov; og antage for vist, at der"som Lovene, ikke ere i Orden til denne Hensigt "er de besnærende Ting og Orakler af ond Indsky"delse. Derfor lykkes alting vel naar Kongen el"ler Staten ofte holder Raad med Dommerne, "og giensidigen naar Dommerne ofte raadføre sig "med Staten. Denne, naar der iblandt de poli"tiske Overveielser forekommer et juridisk Spørgs"maal. Hine naar der i et Tilfælde, da Lovene "skal anvendes, forekomme Statsbetragtninger; "thi det hænder ikke sielden, at en Sag, som er "bragt for Domstolene, angaaer Mit og Dit, og "at dens Følger dog vedrøre Statssager, naar det "omtvistede Tilfælde ei allene gaaer ud paa at giøre "Indgreb i de Kongelige Rettigheder, men endog naar "det medfører en Forandring som kan ryste Statens "Sikkerhed eller giver et farligt Exempel; eller ende"lig om det aabenbare betynger en betydelig Deel "af Folket. Ei heller maae nogen mene, at ret-

"færdige Love have nogen Slags Antipathie for "den sande Statsklogskab. Dette vilde forraade en "svag Dommekraft. Thi retfærdige Love og sand "Politik ere tvertimod Livsgeisterne og Nerverne i "Statslegemet, og staae i Henseende til deres gien- "sidige Bevægelse i det samme Forhold til hinan- "den. Ogsaa bør Dommerne erindre sig, at Sa- "lomons Throne var paa begge Sider støttet paa "Løver; De skulle rigtig nok være Løver, men Lø- "ver under Thronen; derfor bør de tage sig i Agt "for at angribe eller frarive Kronen nogen af dens "Rettigheder. Endelig maae Dommerne ikke være "saa uvidende om deres Rettigheder og Prærogati- "ver, at de skulle tænke, at ikke en klog og forsig- "tig Brug og Anvendelse af Lovene er dem over- "ladt som den fornemste Deel af deres Embede. "Thi de bør kunne gienkalde sig i deres Minde dette "Apostelens Udtryk om en Lov, som dog er større "end de menneskelige Love; vi vide hvad en god "Lov er, allene at man bruger den rigtig."

Hvad mine Tanker ere om Rigtigheden i den Maxime af de 12 Tavlers Love, som Baco har søgt at indskiærpe Dommerne: Folkets Bedste er den øverste Lov, det er Læseren allerede bekiendt. Allerede tilforn har jeg godtgiort, at Retfærdighed ikke bør vige for Nytten og det er meget offe bragt til høieste Evidenz, at den nylig nævnte Maxime

bør

bør sættes ved Siden af hiin jesuitiske: Hensigten retfærdiggiør Midlerne. Men den Statsstyrer og Embedsmand som vil iagttage disse Maximer og tillige vil handle konseqvent maae nødvendigen ansee alle de Grusomheder og Rænker, som den menneskelige Ondskab og Snedighed har opfunden, for tilladelige. De blodigste Kiætterforfølgelser, de skiændigste Love og Dekreter til Opretholdelse af den politiske Orthodoxie, de meest trykkende og udsuende Skatter, Opmuntringers Love for Denuncianter, ja selv den skiændige Censur lade sig alle retfærdiggiøre ved denne Maxime; thi de afværge Vantroens og Anarkiets Ulykker — de tiene altsaa til Statens Bedste.

Men vil man indvende: Er da ikke den almindelige Villie det hvortil Regenten som Statens Repræsentant bør tage Hensyn, og kan denne Villie antages at have havt andet til Formaal end samtlige Individers Vel eller Statens Bedste?

Jeg svarer, den almindelige Villie maae ikke formodes saadan som Historien fremviser os den, det er som det sandselige og umoralske Menneskes Villie der ikke handler af Agtelse for Moral-Loven og der ikke sætter sin Værdighed i at handle efter den praktiske Fornufts ubetingede Bud. Nei Mennesket, dette paa engang sandselige og fornuftige Væsen, maae Philosophen tænke sig som bestemt til

at

at realisere det Ideal som Moral-Loven opstiller til Efterlignelse. Det er i Følge Menneskets Stilling som Borger i den moralske Verden, hvor han skal stræbe efter at giøre Fornuften og Moral-Loven til herskende, det er i Følge den ham til Realiseringen af dette Ideal tilkommende Frihed, at man tænker sig Mennesket som et Væsen, der ikke er pligtig at efterleve andre Love end dem han selv har foreskrevet sig. Men af det Foregaaende er det og klart at disse Love tillige ikke uden den meest indlysende Modsigelse kunne tænkes uoverensstemmende med den praktiske Fornufts Fordringer og Moral-Lovens Forskrifter. Nu indsees det vel og tilfulde at Folket ikke kan antages, at billige Maximer som ei kunne bestaae ved Siden af hine Fordringer, eller stemme med hine Forskrifter, og det er nu vel ikke mindre klart, at hvad Nationen ikke kan beslutte over sig selv det kan Statsstyreren og hans Underordnede, Embedsmanden, ikke beslutte over Nationen, at han altsaa ikke kan tilsidesætte Retfærdigheden for Nytten.

Gielder nu denne Deduktion med Almindelighed og i Henseende til alle Embedsmænd, maae den med saa meget større Vished kunne anvendes paa Dommeren, som efter mine Begreber om hans Stilling som Embedsmand ikke er andet end Lovens Tolk og Anvender. Som saadan maae han nødvendigen ansees uberettiget til at undersøge, om den stem-

mer

mer med Statens Bedste, eller endog med almindelig Retfærdigheds Bud, eller ikke. Det er nok for ham, at Loven har giort ham en Bestemmelse, og han har nu intet andet at giøre end at viise og med juridisk Virkning i Følge den ham tillagte offentlige Myndighed at udsige dens Anvendelighed paa det Tilfælde, som er underkastet hans Paakiendelse. Eller skulde maaskee Folket, forudsat endog at hiin Bacos Maxime var rigtig og her anvendelig, forudsat at Folket var berettiget til at ville det almindelige Bedste, hvor det kom i Collision med Retfærdighedens Fordringer og Fornuftens Forskrifter, skulde det da formodes at have villet antage ligesaa mange Love, som der vare Meninger hos de forskiellige Individer der beklæde Domstolene? men dette var jo dog en nødvendig Følge deraf, at man tillagde Dommeren hiin Myndighed at tilsidesætte Loven for det almindelige Bedste.

Bør da ogsaa Dommeren følge Lovens Bogstav, naar han anseer dens Forskrift for stridende imod de første Grundsætninger for Moralitet? Burde Dommerne i Athenen anvende Dracos Blodlove, burde Dommeren i de romerske Stater under Caligulas Regiering fordømme de Borgere som bleve overbeviiste ei at have holdt sig de Love efterrettelige, som vare saa høit opslaaede, at Ingen kunde læse dem, eller er det Pligt for Dommerne

man-

i mangen europæisk Stat endnu ved Enden af det 18de Aarhundrede fordi Loven vil det at fradømme den ulykkelige Moder Livet, som i det Dieblik da heftige Legems Smerter berøvede hende sin Fornufts Brug lagde voldsom Haand paa sit Foster?

Jeg svarer: det maae enten antages at Dommeren og med ham enhver Embedsmand kan ansees berettiget til ved enhver Leilighed at undersøge om Loven er retfærdig, eller man maae antage, at Dommeren ubetinget og altid skal dømme efter Lovens Forskrift. Den første Mening kunde man ikke billige uden at erklære Loven for overflødig, den sidste er altsaa unægtelig den, som stemmer med Sandheden.

Men skulde Dommeren troe at han ikke uden Forbrydelse imod Moral-Loven kunde dømme efter Love, som han ansaae enten for uretfærdige eller uviise, da er ikkun dette tilbage, at nedlægge det Dommer-Embede, som efter hans Overbeviisning ikke kan forvaltes uden Tilsidesættelse af Moral-Lovens Forskrifter. Er derimod Dommeren dog ikke fuldkommen overbeviist at den Lov er Moralitetsstridig, hvis Anvendelse i Følge hans Embede er ham paalagt, da paaligger det ham vel at dømme efter Loven, der som forestillende den almindelige Villies Udsagn skal have Formodningen for sig, men det er tillige hans Pligt at indberette sine Tvivl

til

til den eller dem, som den lovgivende Magt er betroet. Naar Dommeren iagttager denne Fremgangsmaade, maae Loogiveren formodes at vorde nøie og fuldstændigen underrettet om Lovenes Mangler, og om den Maade, hvorpaa disse kunne afhielpes, og i denne Henseende allene anseer jeg Forbindelse imellem Staten og Dommerne for gavnlig.

Vist nok vilde og Dommerne oftere indgive Forslag til den lovgivende Magt om de gieldende Loves Forbedring, naar disse Forslag ikkun hver Gang de havde virkeligt Værd, ogsaa tildroge sig Lovgiverens Opmærksomhed. Men det er i mere end een af de Stater vi kiender Tilfældet, at Initiativet til Forslags Retten i Lovgivningens Værket er betroet til et enkelt Individ. Det hænder da lettelig at denne enkelte Mand, som maaskee hverken har Tid eller Evne nok til det ham betroede Embede, vredes naar hans Med-Embedsmænd, Personer som han skiønt ofte med Uret anseer langt under sig i Kundskaber og Talenter, giøre ham Forslag til Forbedringer, som han vil have Ord for i lang Tid at have tænkt paa. Hvad Under nu om Embedsmænd holde sig af Veien for at undgaae den egoistiske Magthaveres Vrede og Forfølgelse. Jeg tilstaaer at dette undskylder, men jeg paastaaer derhos, at det retfærdiggiør ikke; thi en andens pligtstridige Forhold kan ikke fritage mig for mine Pligters

tets Opfyldelse. Desuden, der som mine Forslag ikke værdiges Opmærksomhed i denne Tidspunkt, hø-res og følges de maaskee dog i en sildere og klogere Fremtid. Hvad kan og afholde mig fra ved Trykken at fremlægge mine Tanker for Nationen og Efterverdenen, og saaledes sætte mine Medbor-gere saa vidt muligt i Stand til at prøve, bedøm-me og om de saa vilde, nytte mine Forslag?

Efter Bacos Mening skulde det høre til en rig-tig Statsstyrelse, at Regieringen og Dommeren ofte holdt Raad med hinanden, ei allene i de Til-fælde, hvor Spørsmaalet umiddelbar angik Maje-stæts Rettigheder, eller det i Engelland saa kaldte Kongelige Prærogativ, men endog da, naar Sta-tens Sikkerhed paa en eller anden Maade kunde væ-re udsat for Fare ved Sagens Paakiendelse i Over-ensstemmelse med Loven.

Denne Bacos Mening stemmer saa aldeles med de Grundsætninger, efter hvilke Engellands da regie-rende Monark Jacob den Første handlede, saa vel i den Tid, da vor Philosoph havde Deel i Stats-styrelsen, som efter Bacos Afsættelse, at jeg troer Minervas Læsere ikke ville finde det uinteressant, naar jeg fortæller nogle Træk af Engellands Historie fra den Tid, som kunne kaste et stærkere Lys over vor Forfatters Mening om Nødvendigheden og Gavnlig-heden af Domstolenes og Kronens giensidige Forbin-

delse, og tillige tiene til at give en fuldstændigere Efterretning over Jacob den Forstes Despotisme, som forberedede Revolutionen af 1648, der styrtede Carl den Første som arvede sin Faders Throne og hans Grundsætninger.

I Aaret 1667 opstod det Spørgsmaal ved Domstolene om de saa kaldte Ante-Nati eller de som vare fødte førend Jacob ved Elisabeths Død besteeg Engellands Throne, og derved tilveiebragte en Slags Forening imellem det af ham allerede i nogle Aar regierede Skotland og det nyelig erhvervede Engelland, om disse skulde have lige Rettigheder med Post Nati eller dem som vare fødte efter hiin Begivenhed. Dette Spørgsmaal afgiorde Jacob den Første ved en constitutionsstridig Proclamation som de ham aldeles hengivne Embedsmænd Dommerne villigen fulgte. Parlamentet, hvem det tilkom at besvare dette Spørgsmaal, havde den i Kongens og hans Ministres Øine utilgivelige Uforskammenhed, at være af anden Mening, men Kongen tilskrev og derfor Nationens Repræsentanter, at de vel maatte vogte sig for at tilsidesætte hans Proclamation, eller at bringe Dommernes Anseelse i Fare; thi de burde betænke, at de derved viste Foragt for deres Konge og for Lovene, og de maatte erindre at deres Liv og deres Formue var udsat for Fare, naar Parlamentet var endt.

„I

"I Aaret 1616. holdt Kong Jacob en Tale i "Parlamentet, hvor han tog til Text dette Sted "af Skriften Psalm. 72, 1. Herre, giv Kongen "din Dom og Kongens Søn din Retfærdig"hed. Dette Steds bogstavelige Mening burde, "efter hans Fortolkning anvendes paa David og "hans Søn Salomon, men dets mystiske Mening "havde Hensyn til Gud og Jesus, og det var efter "det her givne Mynster, at alle Regieringer, og "især den monarkiske, vare indrettede. Kongerne "lagde han til, sidde paa Guds Throne. Derfra "have alle Domme deres Oprindelse. Ligesom Dom"merne bleve af Moses efter Jethros Raad beskikke"de for at paadømme de sædvanlige Processer, men "de vigtigere vare Moses forbeholdte; saaledes bør "ogsaa de christne Konger regiere. Gud og Kon"gen paa det øverste Sted, Kongen og Dommeren "paa det nederste. Derfor burde Dommerne vel "vogte sig for at giøre Indgreb i Kongens Rettig"heder, og ikke driste sig til at paakiende vanskelige "Sager, uden først at have raadført sig med Kon"gen og hans Raad. Det er ikke tilladt at tviste "om den Kongelige Magt. Derved synes man at "ville trænge ind i Monarkernes Svaghed, og at "ville formindske den mystiske Ærefrygt, som skyldes "dem, der sidde paa Guds Throne."

Denne Tale har som vi see, ei allene i Henseende til den Aand hvori den er affattet, men endog i Henseende til sine Udtryk den muligste Lighed med det, Baco har foredraget om Dommerens Forbindelse med Regieringen. Den forklarer nu og tilstrækkelig hvad Baco har meent med de Forholdsregler, som han tilraader disse Embedsmænd. Vi kunne nu begribe at en Forfatter med saa megen Philosophie som Baco, desuagtet af Hengivenhed til Første Jacob, hvem han skyldte sin høie Værdighed som Kanzler, kunde antage Grundsætninger, som ikke lade sig forene med de rigtige Begreber, om Dommernes Pligter og deres Stilling som Embedsmænd.

Naar vi derimod ikke kunne tænke os Dommeren anderledes end som den Embedsmand, der er beskikket til Anvender, ikke af Regentens for Øieblikket gieldende og efter Omstændigheder indrettede Bestemmelser, men af de for Nu og Fremtiden gieldende Love, indsee vi og at disse Embedsmænd krænke deres Pligter, naar de dømme efter Tidernes Leilighed, og i deres Domme tage Hensyn til Regieringens Ønsker. Vi maae efter denne Theorie antage, at Dommerne ikke, som Baco udtrykker sig, ere Løver under Thronen, men ved Siden af Thronen.

Den

Den dømmende Magt bør nemlig ansees at staae ved Siden af den lovgivende og den fuldbyrdende. Disse 3 Magter ere ligesom 3 moralske Personer hinanden koordinerede, saa at den eene er som Kant udtrykker sig, den andens Supplement (Ergänzungstück) Alle ere de nødvendige til Statsforfatningens Fuldstændighed. Den ene kan ikke usurpere den andens Forretninger, og de have hver sit eget Princip *).

Naar derfor den lovgivende Magt gjør den dømmende Indgreb i dens Forretninger, og selv vil anvende de Love, som den har givet, eller vil anvende en nye Lov paa et Tilfælde eller en Handling, som havde faaet Tilværelse, førend Loven udkom; Naar den fuldbyrdende Magt vil udøve Loven, førend Dommeren har forkyndt Lovens Anvendelighed, eller naar den vil tvinge, lokke, true, eller paa anden Maade forlede den dømmende Magt til at

*) Kant har forestilt sig de 3. Magter, som enhver Stat indbefatter, ligesom 3 Sætninger i en praktisk Fornufts Slutning. Oversætningen er Loven som er Nationens Villie udsagt i Almindelighed, og uden Hensyn til et enkelt givet Tilfælde. Undersætningen er det Bud (fra den fuldbyrdende Magt) at man i dette Tilfælde skal gaae frem efter Loven. Conklusionen eller Slutningssætningen er Dommen eller Dommerens Udsagn om, hvad Loven det i forekommende Tilfælde har villet.

Overs. Anmerk.

at handle efter sine Ønsker. I alle disse Tilfælde opstaaer Forvirring og Stats-Legemet kan for det Øieblik ansees, som opløst.

Hvad maae derfor Philosophen tænke om saadanne Øvrigheds-Personer, som ikke skamme sig ved i de Befalinger, hvorved en eller anden Borger underkastes Action og Tiltale ved Domstolene, derhos at karakterisere Handlingen som Forbrydelse, uagtet de vel vide, og ved Befalingen selv vise at det er dem meget vel bekiendt, at Domstolene allene ere berettigede til at udsige, om Handlingen er Forbrydelse eller ikke.

Hvad bør man tænke om de Øvrigheds Mænd, som have den Dristighed at de underkaste en Borgers Tiltale, blot fordi han har foretaget sig en Handling, som hverken Loven eller Dommeren, men som de selv egenmægtig have giort til Forbrydelse.

Hvad Dom bør man endelig fælde om saadanne Embedsmænd, som ikke blues ved at tilraade Regenten uden foregaaende Undersøgelse og Paakiendelse af Domstolene, at antage og erklære en Borgers Handling for en Misgierning, og selv at tilkiende ham en Straf, som efter hans Følelse er langt haardere end den, han havde at vente sig fra Domstolene, forudsat endog, at disse vare eenige med

hine

hine Øvrigheds Personer i at erkiende Handlingen for en Forbrydelse.

Hvilke ere endelig de Forsvars Grunde, som lade sig anføre for de Øvrigheder, som, offentlig og officialiter misbillige de Grunde, som have bestemt en eller anden Domstoel til at friefinde en formeentlig Forbryder? Vide de maaskee ikke, at Domstolene ere langt ophøiede over deres officielle Censur? Og hvad er forunderligere end at see deslige Øvrigheds-mænd befale en Sags Indstævning, enten blot for at vorde underrettet om Domstolene ville yttre samme Mening, som den de have erklæret deres Bifald uværdig, eller af enhver anden Grund end den, at faae den lovbestemte Straf anvendt. Skulde her ikke den mindre vel underrettede slutte, at Domstolene og de øvrige Rettens Betiente vare blot bestemte til at tilfredsstille disse Øvrigshedsmænd Nysgierrighed eller Videlyst? men dersom Nationen ikke kan antages at lønne Dommere og Sagførere for at faae denne Nysgierrighed eller Videlyst tilfredsstillet, saa følger og, vilde han sige, at saadanne Øvrighedsmænd ikke giøre det ønskelige Brug af deres Myndighed, og at man neppe kan undgaae at skrive hine Underligheder paa deres Forstands Regning, det er, paa en anden Overbeviisning end den efter min Theorie rigtige Mening om deres Competence.

De have maaskee ikke havt det rigtige Begreb om de Grændser, som efter mit Skiønnende ere afmaalte for deres Myndighed. Eller de troe maaskee ikke, at disse Grændser aldrig kunne overskrides uden at volde Anarkie og Forvirring i Statssamfundet. Men hvad er Anarkie, hvad er Forvirring uden dette, at Love og Orden ikke overholdes, og hvad er uundgaaeligere, naar andre Embedsmænd end de dertil beskikkede skulle fastsætte, hvad der er Ret, hvad Uret, naar det ikke er Loven, som ligger til Grund for disse Bestemmelser, (thi Loven ville disse Embedsmænd maaskee undertiden lade Regenten endog udtrykkelig erklære, at han ikke vil anvende), men det er vilkaarlige umotiverede Bestemmelser.

Borgerne have saa meget mere Grund til at ønske, at den høieste konstituerede Authoritet vil paaagte, at de af dens Embedsmænd, som ere beskikkede til paa dens Vegne at udøve den fuldbyrdende Magt, og som Regierings Collegier at vaage over Lovenes Haandthævelse, ikke befatte sig med den dømmende Magt, som det undertiden hænder, at saadanne underordnede Magthavere ikke undsee sig ved aabenhiertigen at fortælle Nationen, at de troe sig frietagne for at aflegge den Regnskab for deres Handlinger. Disse Grundsætninger ere dog ikke Domstolenes; thi disse Collegiers hele Indretning

og

og Bestemmelse medfører, at man i Almindelighed kan komme til Kundskab om de Grunde, som have bestemt dem, og hvor der endnu ere Domstole tilbage, ved hvilke dette ikke skeer, eller kan skee, der er dog denne Forandring at vente. Sandheden vil ogsaa her seire over Vildfarelse, at Hemmeligholdelse af Dommernes Grunde skulde ved noget Tribunal være gavnlig for det Almindelige.

Saadanne Indgreb i Dommernes Myndighed, som de jeg har omtalt, bør man troe ei at kunne skee i Danmark. (See Kongelovens 26de §.) Og denne Lov skal jo respekteres af samtlige konstituerede Authoriteter. Det er ikke ethvert Land, som kan rose sig af ved viise Love at være betrygget imod Misbrug af Ministervælde. Men da vore Lovgivere have viiseligen sørget for, at forebygge deslige Misbrug, som ellers ere muelige endog for de bedste Ministre, men derfor dog af lige skadelig Indflydelse paa det almindelige Vel, kan man og med største Føie vente, at alle de Uordener, som jeg ovenfor har anseet at være Følgerne af den fuldbyrdende Magts Indgreb i den dømmendes Rettigheder, ikke ville foregaae hos os. Derimod frembyder Engellands Historie især under Stuarterne os talrige og opfaldende Exempler paa de foranførte Misbrug.

Førend jeg slutter, maae det tillades mig at tale et Par Ord om den Pligt, som paaligger en Dommer ikke paa Domstolene at afgive sig med andre

Vi-

Videnskaber end Lovkyndigheden. Han maae ikke være Medicus, ikke Lingvist, ikke Antiqvar, i Almindelighed ikke tillægge sine virkelige eller blot formeente Indsigter i andre Dele af den menneskelige Viden, en Værd, som Regenten paa Statens Vegne ikke er blevet underrettet om, eller har erkiendt ham for at besidde. Til Dommerens Kundskab om Lovene kunne Borgerne fatte grundet Tillid, fordi han i denne Videnskab har udstaaet offentlig Prøvelse af de dertil beskikkede Embedsmænd, og paa denne Grund maae det antages, at Lovgiveren i endeel Stater har villet at Dommeren skal i Forveien have underkastet sig den offentlige Embeds-Examen; men uden for de Videnskaber, hvori han under denne Examen er prøvet, have Borgerne ingen Grund at tiltroe ham flere Kundskaber end enhver anden af deres Medborgere. Naar derfor den almindelige Tillid til Dommerens Duelighed skal blive urokket, maae denne Embedsmand som saadan nøie vogte sig for at spille en Polyhistors Rulle, og at grunde sine Domme paa endeel af ham selv anstillede Undersøgelser eller ved egen Flid erhvervede Kundskaber, som ere uden for hans egentlige Fag. Derfor kan man og antage, at den Dommer forseer sig imod den Agtelse, han skylder sine Medborgere, som paa Domstolen, selv og uden at have tilkaldt en som Sprogkyndig offentligen erkiendt

Em-

Embedsmand, modtager Svar af Parter eller Vidner, som udtrykke sig i fremmede Sprog. Ikke mindre maae det tilregnes Dommeren som Feil, naar han i sine Domme brammer af medicinske Kundskaber, uden at grunde sine Meninger paa de af de offentlige Autoriteter erkiendte Lægers Vidnesbyrd, eller naar han som Dommer, befatter sig med videnskabelige Theorier, som ere fremmede for hans egentlige Fag som Jurist.

Han bør ved denne som ved alle andre Leiligheder erindre sig, hvad han skylder den offentlige Mening, og at det bør især være ham som Embedsmand vigtigt, at han ei allene har sin egen Bevidsthed om en troe Opfyldelse af sine Pligter, men at han ogsaa bør hylde den offentlige Meening, for saa vidt denne intet Moralitetsstridigt medfører. Thi som privat Mand eller Menneske og Borger er han især skyldig at staae til Rette for sin egen Samvittighed, men som offentlig Person, Statens Tiener og Embedsmand, bør han ogsaa staae Folket til Rette.

P. Collet.

Tillæg til Beskrivelsen over Fængslet i Philadelphia *).

(See Minerva for Novbr. Maaned 1796.)

Siden Aaret 1795, da Beskrivelsen over Fængslet i Philadelphia blev sammenskrevet, er dette Fængsel, saavel i Henseende til sine Bygninger som sin Bestyrelse, endnu bleven forbedret. Den Grund, hvorpaa Fængslet staaer, er saa indkneben formedelst de tilstødende Gader, at den ei kan forstørres, den er, og bliver desaarsag for liden til sin Bestemmelse. Men i den bagerste Deel af Gaarden har man opført en Bygning i Form af en halv Cirkel, i hvis første Etage man har etableret alle de Værksteder, som tilforn vare i Forhuset. Nogle store Skure under disse Værksteder ere indrettede til Brug for dem

*) Enhver veed nu, at Forfatteren til denne Beskrivelse er Mr. de la Rochefaucauld Liancourt. Manuscriptet, hvorefter Gen. W. har oversat denne Beskrivelse er trykt under Titel:

Sur les Prisons de Philadelphie
par un Européen.

Dette Tillæg er ligeledes oversat efter Mr. de Liancourts Optegnelser i Manuscript, hvilke han ved sit Ophold i Kiøbenhavn for omtrent 3 Maaneder siden, havde den Godhed at meddele Oversætteren, tilligemed Bilagerne, som, efter de trykte Originaler, fra det engelske Sprog ere oversatte.

dem, som sauge Marmor, eller forrette andet grovt Arbeide.

Der er og en særskilt Bygning for Søm-Fabriqven. Fangerne (Misconvicts) ere der ikke længere udsatte for Kuldens skrækkelige Strænghed, eller Solens fortærende Hede. Det indvendige Gaards Rum, som nu er bleven skilt ved de Værksteder, hvormed det var opfyldt, tillader nu Luften at have en friere Cirkulation; ved disse Forandringer er da Fængslet bleven meget sundere, end det var tilforn. Det er og blevet lettere at holde Orden vedlige i samme. Fangerne, som tilforn stedse arbeidede sammen i een og den samme Gaard, fandt derved Leilighed til at giøre sig forstaaelige for hverandre, i det mindste ved Tegn, og at giøre Sammenrottelser.

Det daglige Samqvem, hvori de stode med hverandre, var og til nogen Hinder i deres Forbedring, og har foraarsaget nogle Uordener. Den ny Bygning staaer et godt Stykke fra Muren, der omringer det Hele, og som er meget høi. Fangerne kunne saaledes ikke have Communication med Nogen uden for Fængslet: man bliver og allerede vaer, at nu, da der ere færre, som arbeide sammen i et Værksted, og da de ere mere adskilte, forrette de og mere Arbeide.

Værkstæderne, som nu ere bortflyttede fra den Part af Bygningen, hvor de tilforn vare, have levnet

net et større Rum til Sove-Værelserne, og i et-hvert af disse er der nu færre Sænge end tilforn. De af Politiet indsatte Arrestanter og Forbrydere, som endnu ikke ere dømte, holdes nu ikke, som for to Aar siden, indelukte i et lavt og usundt Fængsel overladte til Leddiggang, og tvungne til selv at tillave den grove Føde, som tilstædes dem. Foruden den underste Etage, hvori de tilforn holdtes, har man nu og givet dem den anden Etage.

Ogsaa de nyde godt af den beundringsværdige Orden, som sætter Fængslerne i Philadelphia i den første Rang iblandt hædrende, nyttige og velgiørende Stiftelser og Indretninger. Da dette Slags Arrestantere i Almindelighed ikkun holdes i Fængsel for en meget kort Tid, saa giver man dem ikkun let Arbeide, saasom at rense Blaar og Krølhaar, og man holder dem adskilte fra de egentlige Fanger (Convicts).

Foran ved deres Sovebærelser har man anbragt store Sale, hvori de arbeide. Den samme Kok, som koger for Fangerne, tillaver og deres Mad, som bestaaer af Suppe, Hauge-Urter, Brød og Pudding af Mais.

Denne Føde er tilstrækkelig for dem, fordi deres Arbeide ikke er besværligt; desuden blive de ikke længe i dette Opholdssted. Kiødet, hvorpaa man har kogt deres Suppe, gives til Fangerne (Convicts)

viets) hvilke behøve en stærkere Føde, saasom de ere sysselsatte med tungere Arbeide. Og da disse Fanger maa dvæle længe i Fængsel, saa vilde Inspecteurerne ikke finde Betænkelighed ved at tilstaae dem dette Gode, var det end ikke nødvendigt, for at vedligeholde deres Kræfter.

Ved Spise-Tiden adskilles nu ikke som tilforn Negerne fra de hvide Fanger. Inspecteurerne, som nu lade Hvide og de Sorte spise sammen ved et Bord, synes at være bleven bevægede dertil, mindre ved en Følelse af Retfærdighed og Menneske-Kierlighed, end ved Undseelse over de Bebreidelser, som man i saa Henseende tilforn giorde dem. Men denne Undseelse har endnu ikke været stærk nok til at udrydde alle Fordomme; thi vel spise Negerne og de Blanke ved et og det samme Bord, men Negerne sidde alle ved den eene Ende af Bordet, de giøre og den fornødne Opvartning ved Bordet, ligesom de og uden Løn forrette alle smaa Tienester i Huset.

Man bør haabe, at Inspecteurernes Philosophie snart vil vorde mere fordomsfrie, og at de ikke længere vil viise en saadan Svaghed i deres Forhold, som ellers er saa agtværdig, og berettiger dem til enhver Mands Taknemmelighed, som sætter Priis paa Menneskekierlighed og Dyd. Men har endnu ikke giort, og troer det næsten ikke muligt at giøre nogen

gen forbedrende Indretning i Henseende til Qvinde-Fangerne, eller saadanne Fruentimmer, som for Løsagtighed ere indsatte i Fængsel. Deres ringe Antal, og det indknebne Rum, som tiener til deres Bevaring, giør det vist nok vanskeligt, at indføre i denne Part af Fængslet den samme Orden og Fuldkommenhed, som findes i den anden. Men man kan forlade sig paa, at Inspecteurernes Nidkierhed og Klogskab vil med Tiden udfinde Midler, hvorved alle Vanskeligheder ville vorde ryddede af Veien.

En alt for stor Tilbøielighed til Eftergivelse er den eeneste Klippe, hvorpaa de løbe Fare for at strande.

Saa agtværdig en saadan Tilbøielighed i og for sig selv end er, saa kunde dens Følger dog vorde farlige. Ved ikke alt for let at smiggre sig med Forbryderens Forbedring, ved stricte at holde ham i det eensomme Fængsel i den ved hans Dom bestemte Tid, giør man hans Forbedring vissere; de indsee allerede Nødvendigheden heraf; thi deres alt for store Tillid har forvoldt nogle Uordener. Men da de tragte efter at opnaae det tilsigtede Gode, da de ideligen tænke derpaa, da de dertil opofre deres Tid og derved endog ofte forsømme deres egne Forretninger, saa ville de føle Nødvendigheden af at bruge en alvorlig Strenghed, og de ville indsee,

at

at den er en Velgierning endog imod Fangerne selv, ligesom imod det borgerlige Samund.

Jeg tilføier her en Extract af Repræsentants Forsamlingens Journaler med dertil hørende Rapport fra Fængslets Inspecteurer samt de deri paaberaabte Beregninger. Disse originale Documenter beviise, at bemeldte Fængslers Bestyrelse endog i Henseende til den oekonomiske Deel udmærker sig ved Klogskab, Orden og Redelighed.

Extract,

af Journalerne, som holdes i Repræsentanternes Forsamling for Staten Pesylvanien:

Onsdagen den 22de Martii 1797.

Gouvernementets Budskab, betræffende Fængslet for Forbrydere, som den 16de sidstl. var bleven læst, blev læst anden Gang, hvornæst i Følge en Motion, giort af Mr. S. Sehoematter og understøttet af Mr. v. Cielme blev befalet, at efterstaaende Rapport fra Fængslets Inspecteurer, hvilken var fulgt med bemeldte Budskab, skal trykkes tilligemed dette Huses Journal nemlig:

Til Thomas Mifflin, Gouverneur for Staten Pensylvanien:

Den

Men en Summa af 3989 Dolls og 74 Cts., omendskiøndt modtaget i Aaret 1794 blev erlagt for at betale Provisioner og andre Ting, som i Følge Contract vare blevne leverede forinden den Tid. Og den Sum 2675 Dolls og 62 Cts. er af Commissarierne urigtigen anført, som en Udgivt ved Fængslet i disse 2de Aar, saasom den er betalt for Reparationer, som maatte have havt Sted, endog om ingen Forandring i Systemet var bleven indført. Disse 2de Summer udgiøre, naar sammenlagte . . . . . . 6665. 36.

Inspecteurerne kunne desaarsag ikke tilstaae at have havt en større Activ Fond end . . . . 13702. 21.

a) Sidst afvigte 31te Octbr. lod de forfatte en Beregning over Fængslets Effecter og Tilgodehavende, som beløb sig til . . . . 16743. 16.

Da alle disse Effecter ere anslagne efter første Indkiøbs Pris, som be-

finder

findes at være 3040 Dolls. og 95 Cts. mere end det virkelige Tilskud af Countyen for de sidste 2 Aar, Beholdningen i Novbr. 1794 indberegnet, og da Indretningen saaledes i disse har en reen Fordeel, efter at alle Omkostninger for Fangevogterne og andre Udgifter ere bestridede, saa beløbe Fængslets samtlige Udgifter for dette Tidsrum sig til . . . 30569. 30

Hertil kommer Beholdningen som foranmeldt 16743. 16

Tilsammen den Sum . . . 47,312. 46

Hvorfra maae afdrages Beholdningen i Novbr. Maaned og det af Countyen giorte Forskud . . . 13,702. 22

Efterlader en Ballance af 33610. 25. som ere blevne betalte af Fængslets Indkomster 33610. 25

b) De have ligeledes ladet forfatte en summarisk Forklaring over Indtægterne og Udgifterne, som viser hvorfra de Ressourcer ere komne, som have tient til at betale denne Indretnings Udgifter og uden Understøttelse nys anførte 33610. 25.

Den simple og korte Maade, paa hvilken den summariske Forklaring er fremsadt, gjør vidére Oplysninger unødvendige; det kan alligevel være passende at anmærke: at Fangernes Arbejdsløn, Salget af Stuc (plaister of Paris) Farvetræe og Værk samt Beholdningen i Novbr. 1794, og Forskuddene, som ere giorte af Cauntyen, udgiør i bemeldte 2de Aar en General-Indtægts Summa af 50909 Dolls. og 71 Cents; og at Udgiverne, i Følge Fængslets Regnskaber for Fangernes Underholdning tilligemed Opholdningen til 1ste Novbr. 1796 udgiør | 47312. 46

Hvortil endnu maae tillægges for raae Materialier, smaae Stykker Tougværk til at giøre Værk af; Farvetræe til at raspes; Stuc i Masse til at males; og Maschiner, som bruges til at væve og spinde; samt Tømmermands Værktøier 2c. som beløber sig til | 3597. 25

Hvilket udgiør som forommeldt Dol. 50909. 71

Saa-

Saaledes have vi, saa kortelig, som Tingenes Natur det tillod, fremlagt til den lovgivende Magts Eftersyn det under vores Bestyrelse værende Instituts Penge-Omsætninger, hvoraf erfares: at, efterat alle Omkostninger ere fradragne, og efter at man har anslaget Beholdningen i Gods og Effecter efter den laveste Taxation, saa er der endnu giort en reen Gevinst af 3040 Dolls. 95 Cents, hvilket vi smigre os med at være ligesaa fyldestgiørende for Menneskelighedens Venner, som det har været fordeelagtigt for det borgerlige Selskab og for de Borgere som ere Gienstanden for den offentlige Omsorg.

Charles Skoemager	John Teyrin
Caleb Lownes	Richard N. Morris
Richard Tunis	Anthony Cuthbert
Caleb North	Robert Ralston
Robert Warton	Samuel Povel Griffits
Daniel Thomas.	John Connelli.

Philadelphia d. 9de Marti 1797.

Beregning over Indtægter og Udgifter ved Fængslet i Philadelphia.

Byen og Districtet *) af Philadelphia i Regning med bemeldte Byes og Districts Fængsel for Fangernes sikkre Bevaring og Underholdning, fra 1ste Novmbr. 1794 til 1ste Novbr. 1796.

Novbr. 1. 1796.

Beløbet af Beholdning af Inventarium, Materialier, Redskaber m. v. nemlig:

gammelt Tougværk og) .	441.	33.
Logwood (Raspe-Træ) .	750.	=
Hamp, Tou, Traad og Lærred	719.	60.
Læder og Skoe	30.	=
Marmor-Sauge . . .	155.	17.
Som til Forhandling, Jern til Som, og Maschiner til at skiære og forfærdige Som med	4,736.	7.

Fan=

*) Enhver veed at man i America har biebeholdet den gamle engelske Inddeling i Counties, som egentlig paa dem burde oversættes Grevskaber; men man troer, at have giort det mindre skurrende, og mere forstaaelig ved at oversætte Ordet County ved District.

Fangernes Sænge, Senge-
klæder, Meubler og Kiøk-
kentøi . . . . 1,299. 77.
Fængslets active Gield hos
adskillige Personer efter
Afdrag af dets passive
Gield . . 7218. 25.
Tilgodehaven-
de hos Fan-
gerne som nu
ere i Fængslet
for Klæder og
Provisioner . 1112. 97.
8341. 22.
Total Beløb af Beholdning i Effecter
og udestaaende Fordringer . . . . 16,743. 16.
Beløbet af hvad er betalt for Provi-
sioners og Fangevogternes Løn:
fra 1. Nov.
1794 til 1.
Nov. 1795. 10,445. 83.
fra 1. Nov.
1795 til 1.
Nov. 1796. 12,163. 48.
22,609. 81.
Beløbet af hvad er betalt
for Materialier, Klæder

til

til Fangerne og Arbeids-løn:		
fra 1. Nov. 1794 til 1. Nov. 1795	2260. 7.	
fra 1. Nov. 1795 til 1. Nov. 1796.	1894. 48.	
		4154. 55.

Nov. 1. 1794.

Beløbet af netto Beholdning til Dato		1210. 72.
Adskillige Forskud modtagne af Countys Casserer imellem 1. Nov. 1794 og 1. Nov. 1796 ifølge hans Regning	18895. 12.	
Beløbet af Doctorens Regning som er accepteret men endnu ikke betalt	261. 73.	
Total Sum af Byen og County Philadelphia	19,156. 85.	

NB. For at give en rigtig og nøiagtig Forklaring over Fængslets oekonomiske Bestyrelse bør

man

man anmærke: at efter den 1. Nov. 1794 ere adskillige Ordres blevet trukne paa Casfererne for Fornødenheder som vare anskaffede og brugte ire den 1. Nov. 1794 og som beløb sig til . . 3989. 74.

I forbemelte Sum af 19156. 85. ere og indbefattede adskillige Summer betalte for Reparationer og Indretninger der ikke kunde ansees som Udgivter henhørende til Fangernes Underholdning beløbende sig til . 2675. 62.

6665. 36.

Vir-

Virkelig Sum modtagen til Fængslets Underholdning fra 1. Nov. 1794 til 1. Nov. 1796		12,491. 49.
Total Beløb og netto Beholdning d. 1. Nov. 1794 og siden bemeldte Dato modtagne Penge Summer		13,702. 21.
Ballance i Fængslets Faveur		33,610. 25.
Latr.		47,312. 46.
Betalt for Læder og i Arbeidsløn for Fangernes Skoe nemlig: fra 1. Nov. 1794 til 1. Nov. 1795 . 418. 9. fra 1. Nov. 1795 til 1. Nov. 1796 . 519. 49.	337. 58.	
betalt for adskillige Reparationer ved Fængslet for Bredder, Tømmer, Smede og Tømmer Arbeide: fra 1. Nov. 1794 til 1. Nov. 1796	317. 84.	
Balance som adskillige Fanger ere blevne skyldig hvilke af adskillige		

Aar:

Aarsager ikke have været i Stand til at underholde sig selv og hvis Regning desaarsag er bleven afsluttet ved Vindens og Tabende Conto, efterat Processes Omkostninger ere fradragne . . .	2116. 92.
Contant betalt adskillige Fanger ved deres Udgang af Fængslet, som var den enhver af dem tilkommende Balance efter lovlig Liqvidation . . .	433. 10.

Total Beløb af Udgifterne til Fængslets Underholdning fra 1. Nov. 1794 til 1. Nov. 1796	30,9.9. 30.
	47,312. 46.
Nov. 1. 1796. Ballance i Fængslets Favenr . . .	33,610. 25.

S. E. Philadelphia d. 21. Febr. 1797.

B. Wood, Bogholder ved Fængslet.

Committeen udnævnt til at udfærdige en Status over Byen og District Philadelphias Fængsels Regnskab for tvende Aar at regne fra 1 Nov.

1794 have fremlagt Foregaaende, som de andre faste Directioners Bedømmelse.

d. 6te Martii 1797.

John Connelly. Caleb Lowns. Samuel Povel Griffits.

Summarisk = Forklaring.

Over Indtægterne og Udgifterne ved Fængslet for Byen og Districtet Philadelphia fra 1ste Novbr. 1794. til 1ste Novbr. 1796.

1. Novbr. 1796.	Dolls.	Cts.	Dolls.	Cts.
Beløbet af Beholdningen til dato			16743.	16.
Beløbet af Udgifter for Provisioner og Klæder til Fangerne, samt for Reparationer ved Fængslet			30569.	30.
Beløbet af hvad er betalt for gammelt Værk, parisisk Stue, Værktøier &c.			3597.	25.
			50,909.	71.

1ste

1. Novbr. 1794.	Dolls.	Cts.	Dolls.	Cts.
Beløbet af Beholdningen til dato			1210.	72.
dito af hvad er indkommen for solgt Logwood .	1862.	67.		
dito af parisisk Stuc .	2658.	30.		
dito af udplukket Tougværk	2620.	95.		
dito af Traadklæder ꝛc. .	1723.	34.		
dito af Arbeidslønnen af de blandt Fangerne som bruges til efterstaaende Arbeider, nemlig: at forfærdige Skoe . . .	923.	34.		
sauge Marmor	6979.	4.		
plukke Krølhaar o. d. l. .	94.	2.		
arbeide ved de nye Bygninger	345.	59.		
Tømmer=Arbeide . .	385.	59.		
Søm=Fabriqven . .	3344.	90.		
Mulcter, som ere betalte af adskillige Personer, som ere blevne friegivne	24.	80.		
den halve Part, som er reserveret til Brug for Fængslet ved Regnings Opgiørelse med de Fanger,				

ger, som befandtes at være Fængslets Creditorer.	397. 85.	
Beløbet af hvad der er bleven debiteret Fangerne for deres Underholdning saa og hvad der er bleven betalt for at føde bortrømte Tienere og Arrestantere, som have været indsatte for de forenede Staters Reg. .	15847.	
		37,207. 50.
Netto Beløb af hvad der er modtaget af Countyens Skat-Kammer		12491. 49.
		50,909. 71.

Skrive-Frihed.

Et poetisk Forsøg

af

Edvard Storm.

Gudinde, som nedsteeg fra Himmelen
Til Jorden for at giøre Mennesket

Vist,

Viist, ædelt, stark, og godt og lykkeligt;
O Sandhed! stil dig frem i al din Pragt,
Med al din Straaleglands om Hovedet,
At jeg maa see dig, mens jeg maler dig
Saa yndig og veldædig, som du est.
Det Danske Folk dit Billed kiende skal,
Og henrykt glædes, at dets Kongestoel
Vær Gienskin af dit Aasyns Majestæt.
Foruden dig er alting Mulm og Nat,
Ei nogen hader dig, undtagen den
Hvis Handlinger ei taale Dagens Lys.
Dit Blus forfølger kiekt den lumske Last
Og sorte Løgn i alle deres Vraaer;
Du griber, blotter og beskiemmer dem,
Om de endog bag Purpur skiulte sig.
Du lader dig ei blinde af en Damp,
Og ei bestikke af det røde Guld,
Dig bøier ei Persons Anseelse,
Dig kyser ei forbittret Overmagt.
Du est saa retviis og saa upartisk,
Som Gud, fra hvilken du dit Udspring har.
Men dette har du og tilfælles med
Din høie Ophavsmand, at de, som du
Fra Tid til Tid i Verden sendte ud,
At tale i dit Navn, de ædle Faa,
Som havde Mod til at bekiende sig
For dine Venner, Tolke, Tienere;

At

At de forfulgtes af et bittert Had,
Belagdes med Misgierningsmandens Baand,
Ja førtes ofte ud til skiændig Død.

Saa rased Avindskab, Dumhed, Overtroe
Paa tusindhaande Viis; Tidt syntes det
Som Sandhed laae i sidste Aandefang.
Men pludselig frembrød den med et Glimt,
Liigt Solens, naar den paa en regnfuld Dag
Fremkiger stundum af de brustne Skyer.
Da vakte man en Fiende mod den op,
Som skulde føre en bestandig Krig
Mod Himlens Datter, ængste, trykke den,
Og hindre, at det himmelsendte Lys
Ei skulde meer adsprede Løgnens Muslm.
Da blev det mørkt paa Vidskabs Firmament,
Og Nattens Herredom blev grueligt.

Nævn, Musa! nævn det Udyr, som paatog
Sig at udføre den forvorpne Sag.
Man gyser ved Tyrannens grumme Navn,
Han heed Censur. Af Blye hans Trone var,
Af Jern hans Spiir; En svovlet Tordensky
Omgav hans Tinding, som et Diadem.
Der sad han, og Fornuften Love skrev,
Og Overtroe og Dumhed bøied Knæ,
Som for en Gud. Ei Præstevælden blev

An-

Ansaae han for sin Støtte, men endog
Den verdslige Despot fandt at hans Arm
Var stærkere, end mangen næseviis
Og übeleilig Sandhed, som iblandt
Oplod sin Røst mod Uret og mod Vold.
Ved Forstebud han derfor hævdet blev,
Og givet Magt at veie hvert et Ord,
Som taltes offentlig. Af Sandheds Børn
Faldt Hekatomber for hans Altere.
Paa Pharaos, den grumme Statsmands, Viis
Han dræbte strax i Fødselen de Børn,
Hvoraf han frygted Fare og Fortred.

Fast hele Verden bar engang hans Aag;
Ak! hist og her hans Trone staaer endnu.
Hvor er han grim! Hans blotte Oiesyn
Forfærder Kunst og Videnskab og Flid;
De flygte til en bedre Himmelegn,
Og for den Agt og Roe og Sikkerhed,
Den yder dem, udsprer Lys og Hæld,
Og Velstand, Kraft, og Munterhed og Dyd;
Imens Censuren, som en vild Despot,
Udbreder Traurighed og slavisk Skræk,
Og aldrig seer et ret fornøiet Smiil.
Den himmelskienkte Harpe ligger fuld
Af Støv, ubrugt; thi Musen tør ei gaae
Ind over Grændsen for at tage den.

Virkelig Sum modtagen til Fængselets Underholdning fra 1. Nov. 1794 til 1. Nov. 1796		12,491. 49.
Total Beløb og netto Beholdning d. 1. Nov. 1794 og siden bemeldte Dato modtagne Penge Summer . . .		13,702. 21.
Ballance i Fængselets Faveur .		33,610. 25.
	Latr. .	47,312. 46.
Betalt for Læder og i Arbeidsløn for Fangernes Skoe nemlig: fra 1. Nov. 1794 til 1. Nov. 1795 . 418. 9. fra 1. Nov. 1795 til 1. Nov. 1796 . 519. 49.	337. 58.	
betalt for adskillige Reparationer ved Fængslet for Bredder, Tømmer, Smede og Tømmer Arbeide: fra 1. Nov. 1794 til 1. Nov. 1796	317. 84.	
Balance som adskillige Fanger ere blevne skyldig hvilke af adskillige		

Aar-

Aarsager ikke have været i Stand til at underholde sig selv og hvis Regning desaarsag er bleven afsluttet ved Vindens og Tabende Conto, efterat Processes Omkostninger ere fradragne . . . . 2116. 92.

Contant betalt adskillige Fanger ved deres Udgang af Fængslet, som var den enhver af dem tilkommende Balance efter lovlig Liqvidation . . . 433. 10.

Total Beløb af Udgifterne til Fængslets Underholdning fra 1. Nov. 1794 til 1. Nov. 1796 . . . . 30569. 30.

47,312. 46.

Nov. 1. 1796.

Ballance i Fængslets Faveur . . 33,610. 25.

S. E. Philadelphia d. 21. Febr. 1797.

B. Wood, Bogholder ved Fængslet.

Committeen udnævnt til at udfærdige en Status over Byen og District Philadelphias Fængsels Regnskab for tvende Aar at regne fra 1. Nov. 1794

Virkelig Sum modtagen til Fængslets Underholdning fra 1. Nov. 1794 til 1. Nov. 1796 . . . . 12,491. 49.

Total Beløb og netto Beholdning d. 1. Nov. 1794 og siden bemeldte Dato modtagne Penge Summer . . . 13,702. 21.

Ballance i Fængslets Faveur . 33,610. 25.

Latr. . 47,312. 46.

Betalt for Læder og i Arbeidsløn for Fangernes Skoe nemlig:

fra 1. Nov. 1794 til 1. Nov. 1795 . 418. 9.

fra 1. Nov. 1795 til 1. Nov. 1796 . 519. 49.

337. 58.

betalt for adskillige Reparationer ved Fængslet for Bredder, Tømmer, Smede og Tømmer Arbeide: fra 1. Nov. 1794 til 1. Nov. 1796 . . . . 317. 84.

Balance som adskillige Fanger ere blevne skyldig hvilke af adskillige

Aar-

Aarsager ikke have været
i Stand til at underholde
sig selv og hvis Regning
desaarsag er bleven af-
sluttet ved Vindens og
Tabende Conto, efterat
Processes Omkostninger
ere fradragne . . . . 2116. 92.
Contant betalt adskillige
Fanger ved deres Udgang
af Fængslet, som var
den enhver af dem tilkom-
mende Balance efter lov-
lig Liqvidation . . . 433. 10.

Total Beløb af Udgifterne til Fængs-
lets Underholdning fra 1. Nov. 1794
til 1. Nov. 1796 . . . . 30569. 30.

47312. 46.

Nov. 1. 1796.
Ballance i Fængslets Faveur . . 33610. 25.

S. E. Philadelphia d. 21. Febr. 1797.

B. Wood, Bogholder ved Fængslet.

Committeen udnævnt til at udfærdige en Sta-
tus over Byen og District Philadelphias Fæng-
sels Regnskab for tvende Aar at regne fra 1. Nov.
1794

1794 have fremlagt Foreſtaaende, ſom de underkaſte Directionerꝛs Bedømmelſe.

d. 6te Martii 1797.

John Connelly. Caleb Lowns. Samuel Povel Griffits.

Summariſk = Forklaring.

Over Indtægterne og Udgifterne ved Fængslet for Byen og Diſtrictet Philadelphia fra 1ſte Novbr. 1794. til 1ſte Novbr. 1796.

1. Novbr. 1796.	Dolls.	Cts.	Dolls.	Cts.
Beløbet af Beholdningen til dato			16743.	16.
Beløbet af Udgifter for Proviſioner og Klæder til Fångerne, ſamt for Reparationer ved Fængslet . . .			30569.	30.
Beløbet af hvad er betalt for gammelt Værk, pariſiſk Stue, Værktøier ꝛc.			3597.	25.
			50,909.	71.

1. Novbr. 1794.	Dolls.	Cts.	Dolls.	Cts.
Beløbet af Beholdningen til dato			1210.	72.
dito af hvad er indkommen for solgt Logwood .	1862.	67.		
dito af parisisk Stuc .	2658.	30.		
dito af udplukket Tougværk	2620.	95.		
dito af Traadklæder ꝛc. .	1723.	34.		
dito af Arbeidslønnen af de blandt Fangerne som bruges til efterstaaende Arbeider, nemlig: at forfærdige Skoe . . .	923.	34.		
sauge Marmor	6979.	4.		
plukke Krølhaar o. d. l. .	94.	2.		
arbeide ved de nye Bygninger	345.	59.		
Tømmer-Arbeide . .	385.	59.		
Søm-Fabriqven . .	3344.	90.		
Mulcter, som ere betalte af adskillige Personer, som ere blevne friegivne	24.	80.		
den halve Part, som er reserveret til Brug for Fængslet ved Regnings Opgiørelse med de Fanger,				

ger, som befandtes at være Fængslets Creditorer.	397. 85.	
Beløbet af hvad der er bleven debiteret Fangerne for deres Underholdning saa og hvad der er bleven betalt for at føde bortrømte Tienere og Arrestantere, som have været indsatte for de forenede Staters Reg. .	15847.	
		37,207. 50.
Netto Beløb af hvad der er modtaget af Countyens Skat=Kammer		12491. 49.
		50,909. 71.

Skrive = Frihed.

Et poetisk Forsøg

af

Edvard Storm.

Gudinde, som nedsteeg fra Himmelen
Til Jorden for at giøre Mennesket

Viist,

Vilst, ædelt, stærk, og godt og lykkeligt;
O Sandhed! stil dig frem i al din Pragt,
Med al din Straaleglands om Hovedet,
At jeg maa see dig, mens jeg maler dig
Saa yndig og veldædig, som du est.
Det Danske Folk dit Billed kiende skal,
Og henrykt glædes, at dets Kongestoel
Vær Gienskin af dit Aasyns Majestæt.
Foruden dig er alting Muhm og Nat,
Ei nogen hader dig, undtagen den
Hvis Handlinger ei taale Dagens Lys.
Dit Blus forfølger kiekt den lumske Last
Og sorte Løgn i alle deres Vraaer;
Du griber, blotter og beskiemmer dem,
Om de endog bag Purpur skiulte sig.
Du lader dig ei blinde af en Damp,
Og ei bestikke af det røde Guld,
Dig bøier ei Persons Anseelse,
Dig kyser ei forbittret Overmagt.
Du est saa retviis og saa upartisk,
Som Gud, fra hvilken du dit Udspring har.
Men dette har du og tilfælles med
Din høie Ophavsmand, at de, som du
Fra Tid til Tid i Verden sendte ud,
At tale i dit Navn, de ædle Faa,
Som havde Mod til at bekiende sig
For dine Venner, Tolke, Tienere;

At

At de forfulgtes af et bittert Had,
Belagdes med Misgierningsmandens Baand,
Ja førtes ofte ud til skiændig Død.

Saa rased Undskab, Dumhed, Overtroe
Paa tusindfoldige Viis; Tidt syntes det
Som Sandhed laae i sidste Aandefang.
Men pludselig fremdrød den med et Glimt,
Liigt Solens, naar den paa en regnfuld Dag
Fremtiger stundum af de brustne Skyer.
Da vakte man en Fiende mod den op,
Som skulde føre en bestandig Krig
Mod Himlens Datter, ængste, trykke den,
Og hindre, at det himmelsendte Lys
Ei skulde meer adsprede Løgnens Mulm.
Da blev det mørkt paa Vidskabs Firmament,
Og Nattens Herredom blev grueligt.

Nævn, Musa! nævn det Uhyr, som paatog
Sig at udføre den forvorpne Sag.
Man gyser ved Tyrannens grumme Navn,
Han heed Censur. Af Blye hans Trone var,
Af Jern hans Spiir; En svovlet Tordensky
Omgav hans Tinding, som et Diadem.
Der sad han, og Fornuften Love skrev,
Og Overtroe og Dumhed bøied Knæ,
Som for en Gud. Ei Præstevælden blot

An-

Ansaae ham for sin Støtte, men endog
Den verdslige Despot fandt at hans Arm
Var stærkere, end mangen næsevviis
Og ubeleilig Sandhed, som iblandt
Oplod sin Røst mod Uret og mod Vold.
Ved Fyrstebud han derfor hævdet blev,
Og givet Magt at veie hvert et Ord,
Som taltes offentlig. Af Sandheds Børn
Faldt Hekatomber for hans Altere.
Paa Pharaos, den grumme Statsmands, Viis
Han dræbte strax i Fødselen de Børn,
Hvoraf han frygted Fare og Fortred.

Fast hele Verden bar engang hans Aag;
Ak! hist og her hans Trone staaer endnu.
Hvor er han grim! Hans blotte Diesyn
Forfærder Kunst og Videnskab og Flid;
De flygte til en bedre Himmelegn,
Og for den Agt og Roe og Sikkerhed,
Den yder dem, udsprer Lys og Hæld,
Og Velstand, Kraft, og Munterhed og Dyd;
Imens Censuren, som en vild Despot,
Udbreder Traurighed og slavisk Skræk,
Og aldrig seer et ret fornøiet Smiil.
Den himmelskienkte Harpe ligger fuld
Af Støv, ubrugt; thi Masen tør ei gaae
Ind over Grændsen for at tage den.

Alt

Alt hvad der hædre kan en sund Fornuft,
Staaer fiern og sukker. Selv Naturens Rost
Maa tie. Mennesket udjages fra
Sin fødde Arv og Odelsrettighed,
Og synker ned til skiændigt Vornedskab,
Mens Sandhed, som en fangen Dronning, man
Sig lade slæbe om i stolt Triumph.
Dog mist i sin Fornedrelse den har
Forborgne Venner, som tilbede den,
Skiønt de ei tør bekiende høit dens Navn.
De see til Himmelen, om den har reent
Forglemt sit eget Barn, og ikke snart
Udstrække vil en vældig Forsvars Arm,
At hævde Sandheds Ret blandt Mennesker
Til Trods for alle dens Modstandere.

Og see! fra Vesten udgaaer der et Lys,
Censuren flyer, og Nattens hele Hær,
Og Dag nedstrømmer i en gylden Flod.
Det stolte Albion, hvis Lod det blev
I alt, hvad der er ædelt, stort og godt,
At være først, og raskest overgaae
Det øvrige af den beboede Jord,
Og lære den at see sit eget Vel;
Det stolte Albion brød allerførst
Censurens Aag, og bandt Tyrannen selv
Med haarde Lænker fast til Sandheds Stol.

At tiene til en Skämmel for dens Fod.
Med Tiden traadde fleer og flere Folk
I disse Spor, og vinked Frihed ind.

Da skreg Censurens Præster overlydt:
„Ja! seer kun til, hvad her vil blive af!
„Oplader Sluserne! Lad strømme ud
„I Verden alt, hvad Frækhed toilelos
„Kan yde af sit Hiertes onde Væld!
„Bryd Skranken ned, hvori den rene Troe,
„Som et Palladium bevogtet, stod!
„Giv, hvad den leede Spotter ønsker sig,
„Giv Frihed til at sætte Mening frem
„Uhindret, upaatalt, og Himlen selv
„Skal gribes an af en gigantisk Hær,
„Og Dyd, Samvittighed og Frygt for Gud
„Skal stilles frem, som Pøblens Legetøi,
„Hvoraf den Viise leer. Bagvaskelse,
„Som myrder den Retskafnes gode Navn,
„Og tusind andre sorte Løgne skal
„Gaae ud i Verden under Sandheds Skin,
„Og med dens Pas, og stifte lutter Ondt.
„Selv sprudsat, at alt, hvad offentlig
„Blev talt, var kun den ægte Sandheds Sprog,
„Er man vel altid tient endog dermed?
„O! I, som Fødsel og som Lykketræf
„Gav Roer i Haand at styre Staters Gang,

„Forglemmer ei den sørgelige Lod,
„Som alle Mennesker tilfælles fik,
„At kunne gaae i Blinde, tage feil,
„Nedbryde, hvad man selv opbygget har,
„Forvirres af en Lidenskab, og da
„Maaskee udskeie lidt fra Ret og Skiel.
„Om sligt traf engang ind, nu Herre Gud!
„Bør Sandhed strax basune saadant frem?
„Censurens Kaabe har fra gammel Tid
„Bedækket Syndernes Mangfoldighed.
„En Statsmand er saa viis, som Salomon,
„Om han endog bar Midæ Diadem,
„Saasnart hans Publikum ei Stemme har."

Nu tång Censurens Præsteskab. Og see!
Den sunde Statskunst selv stod hart i Tvivl
Om hiin ei burde kaldes ind igien.
Thi Friheden, at tænke høit og lydt,
Frembragte vel saa mangen dyrebar
Og nyttig Sandhed fra sin mørke Vraae
Til Dagens Lys, men ogsaa mangen Løgn.
Den skumle Pasqvillant, det Udyr, som
Strøer Blomster ud paa Lastens brede Vei,
Og den Afsindige, som spotter Gud,
Sig trængte ind ad samme aabne Dør.
Det blev besluttet hos Erfarenhed

At hente Raad i denne mørke Sag.
Med langsomt Overlæg den talte saa:

"Hvad er der til, som ei misbruges kan?
"Aflader derfor Godt at være godt?
"Magt, Ære, Rigdom, Sundhed, Tænkekraft
"Misbruges tidt, er' dog unægtelig
"Velsignelser og Tegn paa Himlens Gunst.
"Slig er Indretningen i dette Liv;
"Skal Sandhed taales, Løgn maa taales med,
"De let adskilles fra hinanden; thi
"De ere stridige, som Ild og Vand,
"Og naar vi glæde os ved Sandheds Lys,
"Og vandre stolte i dens Middags Sol,
"Da træde vi med ubekymret Fod
"Paa Løgnen, som i Støvet kryber om,
"Og værdige den knap et Diekast."

Saa lød Erfarings Røst. O! vel det Land,
Hvis Fyrste bøier huld sit Øre ned
At sanke Viisdom af dens Læber, og
Adlyder dens usvigelige Raad.

Det giorde Nordens Ven, vor Christian;
Han løste sine Barn, og dreu Censuren
Paa Flugt, og sønderbrød dens Seiersvogn.
Blev denne Handling vil i Kroniken

Forevige hans Ære og hans Navn
Langt meer, end Slag, og nye Erobringer,
Og Laurbærkroner, dyppede i Blod.
Hvor gjennemtænkt det kongelige Bud!
Enhver af Frihedens Velsignelser
Staaer aaben, kun dens skadelige Brug
Er hæmmet med en Faders ømme Flid.

En ny Epok af Klarhed, Lys og Dag
Begynder nu. See Videnskabers Mand
Tør kaste sit System, og tænke selv.
See Patrioten tør om Statens Tarv
Og Mangler tale høit og lydeligt.
Han Bondeplageren i al sin Skræk
Tør skildre; give mangt et nyttigt Vink;
Fremføre Folkets Ord og Ønsker, som
Tidt lyde langt, — langt anderledes, end
Mildøiet Hykleries Sirene Sang.

Medborgere! o lader eders Tak
Til Himlen stige, for den eder gav
En Konge, som vil høre Sandheds Røst,
Og baned selv til Tronen Vei for den.
Kun sielden lyder den i Fyrste-Sal
Ustraffet, uforfulgt, skiøndt det er den,
Som eene gjør en Fyrste stor og viis,
Og tilbereder ham sin Evighed,

Mens Løgn og Smiger ham foragtet gier,
Og svag i al sin Daad, og hastig glemt.
Hvad veier slig en Puslings snævre Aand
Ved Siden af Borussiers Friderik?

Udlænding! spot ei meer det danske Folk!
Det lærer Dag fra Dag at tænke selv,
At elske sig og see sit eget Gavn.
Den nye Morgen har vakt Industrie
Op af sin Søvn, og klog Huusholdnings Kunst,
Og giort Lovgiveren til Philosoph.
Naar Christian (gid silde) vandrer hen
Til sine Fædres Roe, da skal hans Søn
Og Arving træde i hans kloge Spor,
Beskytte Sandhed og forjage Tvang,
Og hæve Danmarks Roes til Skyerne,
Og vorde selv udødelig derved.

Bidrag til Litteraturartiklen.

Erklæring fra P. A. Heiberg.

Promemoria!

Hvad jeg i skyldigst Giensvar paa Høi- og Velædle Magistratens Skrivelse af 24de i denne Maaned haver at erklære over Herr Professor og Notarius publikus Olsens hermed tilbagefølgende Ansøgning, af dato 7de dennes indskrænker sig til en Undersøgelse af disse tvende Spørgsmaal 1) Er det nødvendigt, at der beskikkes flere Translatører? og 2) Er det nyttigt?

1) Angaaende Nødvendigheden, hvorved jeg maae bede anmærket følgende Punkter:

a) Uagtet jeg i elleve Aar med egen Haand forfattede alle Translationer i Kiøbenhavn (thi afdøde Meldola havde, som bekiendt, næsten intet at bestille, og det som translateres af Tydsk skal være yderst ubetydeligt) saa har dog Fortienesten derved været saare ringe. In specie kan jeg med mine Optegnelser, ja selv med min Eed, om det nogensinde skulle giøres fornødent, bevise, at J. R. S. der, indtil Taxens Død, tog Halvparten af, hvad enhver af de Oversættelser, som jeg expederede for ham, indbragte, kuns eet eeneste Aar har havt lidet over 300 Rdlr. for denne Green af sit Embede; og at jeg nominatim i Aarene 1789, 1790 og 1791 ikke engang fortiente 500 Rdlr. aarlig, og maatte altsaa paa andre Maader søge at supplere, hvad jeg behøvede til mine egne og Familiens Nødvendigheder. Det er ogsaa først siden Aaret 1795, at jeg med uophørligt Arbeide fra tidlig om Morgenen til sildig om Aftenen har været i Stand til at fortiene, hvad jeg behøver til en gandske tarvelig Underholdning. Det er Krigen, som er Aarsag hertil; og naar den ophører, vil rimeligviis Translationernes Antal blive, som før dens Begyndelse. At der dog endnu i disse Tider stundum er saare lidet at bestille i dette Fag, sees deraf, at jeg i Fior Sommer kunde være borte i 5 Uger her fra Byen, og i hele den Tid havde Justitsraad Schmidt, efter hans egen Forsikring for mig, kuns to meget smaae Oversættelser at besørge.

b) I al den Tid jeg, saa at sige, eene forestoed Oversættelserne, har endnu intet Document liidt mere end det høistnødvendige Ophold, og ingen har endnu klaget over langsom Expedition. Vi ere nu to, der kunne, og bør arbeide, jeg maae altsaae dele saavel Fortienesten, som Forretningerne med en anden, og Expeditio-

nen

nen maae kunne gaae endnu hurtigere. Fra denne Side betragtet vil det følgelig neppe lade sig tænke, at Translationer kunne blive opholdte, hvilket derimod lettelig kan blive Tilfældet med de andre Notarial Forretninger, ifald en Periode indtraf, som den, der indtraf sidst i afvigte Aar. Professor Olsen havde altsaa handlet ædlere, og sørget bedre for det Offentliges Vel, dersom han havde indgivet Ansøgning om, at der maatte blive beskikket flere Notarier, naar hans Formand eengang ved Døden afgaaer.

c) Prof. Olsen synes at tage meget i Tvivl, om der paaligger ham, som Notarius publicus, nogen Oversætterpligter. Jeg formoder, at han har faaet Embedet med de samme Forpligtelser som hans Formand Justitsraad Schmidt; og at denne Mand, der dog nok kiender Embedet nøiere, end hans Eftermand har kunnet lære paa fem Maaneder, altid har anseet det for sin Pligt at besørge Oversættelser, det veed jeg med den fuldeste Vished; det bestyrkes end mere derved, at jeg et Par Gange, i de seenere Tider, har giort ham Forslag om at søge Tilladelse til at afstaae alle Oversættelser til mig, dog uden at hans Eftermand derved skulle tabe Ret til saadanne Expeditioner, hvorom han ogsaa, i Salig Tuxens Levetid, havde givet mig noget Haab; men han afsloeg siden dette Forslag, sigende at han ikke kunde forsvare at fordærve Embedet for sin Eftermand.

d) Professor Olsen siger: at det Hollandske Sprog nu aldeles savner en Oversætter. At det savner ham, det veed jeg, ikke allene af hans egen udtrykkelige Tilstaaelse, men endogsaa deraf, at han aldeles har nægtet at besørge Hollandske Oversættelser. Men at det derfor reent skulde savne en Oversætter, er nok for dristig sluttet. Naar min Bestalling, i det den fuldkommen hiemler mig Ret til de extra-

judi-

judicielle Oversættelser, hvoraf der dog forefalder endeel, i det Tydske, Hollandske, Franske, og Engelske, nægter mig den samme Ret i Henseende til de judicielle, da skeer saadant af den i Bestallingen udtrykkeligen anførte Aarsag, at den da værende Notarius publicus personligen forstoed disse Sprog. Naar Aarsagen ophører ophører ogsaa Virkningen; og i ethvert af disse Sprog, som den nu værende eller nogen efterkommende Notarius erklærer sig selv, personligen ikke at forstaae, formoder jeg, efter al sund Hermeneutik, at min Bestalling hiemler mig Ret til at besørge, endog de judicielle Oversættelser, da det er beviist, at jeg forstaaer disse Sprog.

e) Efter alt, hvad jeg her foran har sagt, synes det beviist, at der ikke existerer nogen Nødvendighed, der raader til at beskikke flere Translatører. Kuns een Omstændighed kunne giøre dette fornødent, (siden det ikke er mig tilladt at forrette alt, hvad jeg kan) den nemlig: at man præsumerede — ikke offentlig erklærede — at Professor Olsen ei kunde præstere alt, hvad han burde, eller at han havde Ret til at troe sig dispenseret fra Opfyldelsen af nogle af de Pligter, som man hidindtil har holdt for at ligge paa hans Embede; men neppe skulle jeg troe, at det vil blive nødvendigt, paa den Grund, at Hr. Olsen, da han søgte om og erholdt Notarial Tienesten, ikke kiendte de byrdefulde Pligter, der laae paa Embedet; som han selv siger i Begyndelsen af sin Ansøgning. Det var hans Pligt i Tide at underrette sig om Embedets Fordringer; og hans egen Forsømmelse kan ikke fritage ham fra at opfylde disse Fordringer.

2) Angaaende Nytten.

Jeg indseer meget vel, at det ville være saare nyttigt for Hr Olsen, om han kunde udvirke Beskikkelsen af een eller flere Translatører, der da

vel

vel maatte blive forpligtede til at besørge de Forretninger, som han selv ikke kan, eller ikke skiøtter om at forrette; om han saaledes kunde liste sig fra vanskelige og lidet indbringende Pligter, og beholde magelige og fordeelagtige Enerettigheder. Han siger jo selv i sine foreløbige Ord. S. 20. at Oversættelser i Dannemark betales saa ringe, at blot en uophørlig Øvelse deri kan holde Oversætteren skadesløs for sin Tid og Flid. Og naar han paa det anførte Sted, saavelsom ogsaa i Ansøgningen, taler om at bringe Embedet tilbage til den Organisation det bør have, da er det saa klart som Solen, at han derved forstaaer, at Embedet bør organiseres efter hans Lyst og Duelighed, isteden for at man ellers troer, at en Mand bør organisere sig efter sit Embeds Fordringer. Dette søger Hr. Olsen at opnaae, ubekymret om, at det mae skee paa min og fleres Bekostning; thi naar han i sin Ansøgning anfører den Bevæggrund: at flere skulle høste Lønnen for deres Bestræbelser i Sprogkundskab; og man sammenligner dem med ovenstaaende Citation; saa er det klart nok, at han vil, at disse flere Translateurer skulle lønnes med Sult og Mangel, saasom de, i alle Tilfælde, dog maatte dele Fortienesten med ham og mig.

Om derimod flere Translateurers Beskikkelse kunne være nyttig for det almindelige? er et Spørgsmaal, som jeg troer, at jeg ikke bør besvare. Hans Majestæt Kongen og de Kongelige Collegier ville upaatvivleligen rigtigere og bedre kunne anstille denne Undersøgelse, hvorfra jeg altsaa troer at burde afholde mig.

Gierne vilde jeg troe, hvad Herr Olsen siger i Ansøgningen: at dette hans Allerunderdanigste Forslag er grundet paa Motiver, som hverken krænke hans Character som Embedsmand, eller kaste Skygge paa hans Navn som Menneske og Borger; naar det ikke var saa øiensynligt, at han ved Forslaget har tænkt at opnaae

wende

tvende Hensigter: først at forskaffe sig Magelighed og gode Indtægter; for det andet, efter Evne at beklippe mine sandelig ikke brillante Indkomster. At dette har været hans Hensigt, lige fra den Tid han blev Notarius publicus, derpaa gav han mig i de allerførste Dage af hans Embeds Førelse, og førend jeg endnu havde tænkt paa at skrive imod ham, et eclatant Beviis, som, jeg nægter det ikke, bidrog meget til at forbittre mig imod ham; og sloeg, saa at sige, Hovedet paa Sømmet. Erfaringen har lært ham, at dette ikke lader sig giøre ved hans egen Styrke, og derfor har han nu valgt en mere kraftig Vei til at opnaae sit Maal. Hertil sigter ogsaa hans allerunderdanigste Begiering, om at Kongen vilde bestemme, hvilke de flere Sprog ere, hvori jeg er ansat som Translatør; thi var det ikke Herr Olsens Hensigt at skade mig, da vilde han see, hvad enhver anden kan see, at ved disse flere Sprog forstaaes alle de Sprog, som jeg forstaaer, eller kan faae i Sinde at lægge mig efter, forsaavidt som ingen udtrykkelige Indskrænkninger ere giorte i Henseende til et eller andet af dem.

Uagtet alt dette er det langt fra at jeg vil lægge nogen Hinder i Veien for Opfyldelsen af Hr. Professor Olsens Ønske. Endskiønt Høi- og Velædle Magistraten ved at fordre min Betænkning over Herr Olsens Ansøgning, har givet mig Ret til at erklære mig imod samme, anseer jeg det dog for nok at have anført nogle af de Grunde, hvorefter jeg kunde giøre det. Jeg har ingen Ret til at fordre, at Staten skal tage noget besynderligt Hensyn til mine private Fordele. Som Embedsmand har jeg ingen udelukkende Rettigheder; og havde jeg dem endog, da skulde ingen være mere villig end jeg, til at dele dem med andre. Det er altsaa min Pligt at erklære, og jeg erklærer herved høitideligen, at jeg, for min ringe Deel, ikke haver noget imod, at Professor Olsens Ansøgning bliver ham bevilget; allerhelst ifald Hans

Maje-

Majestæt Kongen og de Kongelige Collegier skulle ansee flere Translatørers Beskikkelse at være nyttig for det Almindelige. Hvad jeg ved en saadan forbedret Indretning taber i mine Indkomster, og altsaa maae savne til min Families Fornødenheder, skal jeg, ligesom forhen, søge at supplere paa andre lovlige Veie og Maader. Jeg skyer ikke Arbeide; ønsker mig ikke magelige Dage; og selv det mislykkede Haab at see mig og min Familie sikret for Mangel i Sygdoms Tilfælde og i en tilstundende Alderdom, har ikke nedslaaet mit Mod, men snarere givet mig fornyede Kræfter til at opfylde min og alle Menneskers Bestemmelse: at æde mit Brød i mit Ansigtes Sved.

Kiøbenhavn d. 23de August 1798.

P. A. Heiberg.

Til Udgiverne af Minerva.

Professor Olsen har anseet det for vigtigt at meddele Publikum ved Trykken sin Ansøgning om flere Translateurers Beskikkelse. Magistraten har fordret min Betænkning over samme. Man vil altsaa, haaber jeg, ikke finde det upasseligt, om jeg betiener mig af den ved Hr. Olsen selv anviiste Vei, til at underrette Publikum om hvad jeg har havt at anmærke ved denne Ansøgning. Eensidige Domme kunne ikke paa anden Maade undgaaes. Det er ingenlunde min Hensigt herved at fornye vore Stridigheder; jeg ønsker det ikke, men frygter heller ikke derfor. Skulle derimod Omstændighederne tvinge mig til at værge mig, da skal jeg, saa nødig som jeg endog gaaer til det Arbeide, tilstrækkeligen godtgiøre, at man ikke altid har Uret, fordi man tier.

Ville de Herrer Udgivere forunde disse faa Blade en Plads i deres Maanedsskrift, da ville de meget forbinde mig.

Kiøbenhavn d. 28de August 1798.

P. A. Heiberg.

Rious

Rious Forestilling til 500s Raadet, som Ordfører for den over Directoriets (i sidste Hæfte meddeelte) Budskab, angaaende Prissagers Bedømmelse nedsatte Commission.

Riou. Folkets Repræsentanter! paa 3 Aar har Lovgivningen aldrig sysselsat sig med Prisanliggender, uden der jo har reist sig stærke Indsigelser mod den hidindtil antagne Maade at godtgiøre deres Gyldighed. Henhører denne Sag under Domstolene? kan den uden Fare overlades disses hierarkiske Behandling?

Eders Revisions Commission over Søelovene har meer end eengang erklæret sig for Ja; og meer end eengang have og begge Raad antaget og helliget denne Mening.

Midlertid kan man ikke nægte sig, at jo en Tvist i Priissager kan frembyde diplomatiske Forhold; deraf kommer deres Mening, som vilde, der skulde oprettes en egen og eeneste Domstoel, ligesom det Prisraad, der vare under Monarkiet; deres, som vilde, at denne Sag skulde paa Forvaltningsviis bestyres; og endelig deres, der i Priser paa Søen ikke see andet, end Krigshandlinger, og paastaae, at det udelukkende tilhører det fuldbyrdende Raad at kiænde derpaa.

Hvorvel disse forskiellige Systemer ere alt blevne forhandlede og forkastede i Lovgivningen, maae de dog undersøges paa ny; vor Lovgivnings Grundvolde i denne Sag ere paa ny angrebne, og selve det fuldbyrdende Directorium indbyder eder at undersøge, om det ikke vilde være passeligt at forandre dem aldeles. Det har med sit Budskab af 22 Floreal sidstleden, sendt Eder en Forestilling, som er blevet det forelagt af Ministeren for de udenlandske Anliggender; en Forestilling, hvori, efter en Udvik-

ling

ling af den nuværende Lovgivning om Maaden, at faae Priser kiendte gyldige, man fremsætter den bestemte Paastand, at den Grundsætning, den hviler paa, er feilfuld, og kan drage de farligste Følger efter sig.

Trætter om Prisernes Gyldighed, siges der i denne Forestilling, ere ikke almindelige private Trætter mellem Borgere af samme Stat. De burde ikke bedømmes uden at tilsammentage de særegne Love for Opbringernes Land, og de med de opbragtes værende Tractater; thi disse Tractater ere ogsaa Love mellem Nation og Nation, hvis Jagttagelse er deres fælles Tarv vigtig; og kunne enhver Nations sædvanlige Øvrigheder end i første Instants bedømme Omstændighederne ved en Pris, de særegne Grunde, som efter hvert Lands Regler kunne giøre den gyldig, da er der ikke uden Regieringen, der kan bedømme de Betragtninger, som udvælde af selve Tractaternes Tilværelse, og endelig paakiende en Sag, hvor Opbringerens Fordeel findes ofte blandet med selve Nationens.„

"Det synes da uundgaaeligt, tilføier man, at denne Deel af vor Lovgivning forandres, og at alle opkomne og opkommende Trætter om Prisers Gyldighed paa Forvaltningsviis bedømmes af det fuldbyrdende Directorium, som de ere blevne i de foregaaende Krige, og som Decretet af 2den Brumaire Aar to havde anordnet, de skulde.„

Dette er det System, Eders Commission har skuldet undersøge.

Først, om og det hidtilværende System kunde ombyttes med en anden Lovgivning, kunde vi dog ikke troe, at det var politisk, at det engang var giørligt, pludselig at giøre denne Almeenforandring i den Tidspunkt, hvor vi ere. Det er især, naar der ingen Rustninger skeer for Republikens Regning, at Caperrustningerne blive mangfoldige; da sysselsætte Caperne fordeelagtigen vore Matroser, og blive national Sømagtens Hielpetropper. Men i det Dieblik, da Regieringen har den Viisdom at hæfte sine

Blik

Blik paa vore Havne og Arsenaler, i det Dieblik da 30 Linieskibe (?) ere rustede i Brest, da en seierrig Flode betrygger vort Herredom i Middelhavet, og ved en vigtig Erobring varsler for de største Skiæbner, hvor Capernes Mandskaber gaae over paa Republikens Skibe. Det er ikke blot de engelskes Handel eene, vi angribe; det er deres Regiering, deres Grund.

Og det skulde være under saadanne Omstændigheder, skulde være, naar Caperrhederierne bør vige for den Fornødenhed at udruste Republikens Skibe, at man skulde indføre en ny Maade at gyldiggiøre Priser? I Begyndelsen af en Krig var det, et saadant Fremfærd kunde antages, og ikke, naar Begivenhedernes Vælde snart maae giøre Ende derpaa.

Men det er ikke nok, at beviise, at denne Forandring vilde være utidig, lader os undersøge dette System i sig selv, og I ville deraf slutte, Borgere Colleger! at det ikke i nogen Tidspunkt, eller under noget Forhold, vilde kunde antages.

At Prisanliggender i Følge deres Natur høre under Domstolene, det er en Sandhed, man ikke kan kalde i Tvivl, hver Trætte af dette Slags fremstiller en Sagsøger, en Forsvar, en omtvistet Ting, en virkelig Proces, endelig en individuel Eiendom der æskes af de tvende interesserede Parter.

De, som dadle den Maade, vi have antaget, burde mindes, at de ophævede Admiraliteter, efter at have, som nu Fredsdommerne giøre, paakiændt Prisenes Tilstand, og begyndt Sagen, dømte som Domstolene, og ikke som Forvaltninger; at de havde offentlig Rettergang, at de hørte de respective Parter, eller deres befuldmægtigede, og vare omgivne med Domstolenes Tilbehør og Formaliteter. Var ikke selve Priseraadet en virkelig Domstoel? Vist nok havde Regieringen der en offentlig Embeds Mand paa sine Vegne, men denne Øvrighedsperson tog ingen Deel i Kiændelserne; hans Forretninger indskrænkede sig til at giøre Paastand og inlede Sagen.

Det, man ikke engang seer i Monarkier, skulde da sees i Republikens Skiød; Regieringen beklædt med en Deel af den dømmende Magt, skulde kiænde mellem Privatpersoner om en individuel Eiendom! men hvad skulde overalt være Rettesnoren for dens Kiændelser? Hvad Myndighed det end betroes at paakiende Prisernes Gyldighed, forstaaer det sig uden Tvivl fuldkommen selv, at dens Domme skulle grundes paa de tilværende Love. Anordningen af 1681, Reglementerne af 1744 og 1778, vedligeholdne ved Conventens Decret af 14 Febr. 1793, og fornyede i Directoriets Rescript af 12 Veet. Aar 5, udgiøre i denne Sag al den Lovgivning, det er væsentligt at kiænde.

Men eet af to; enten skulde Directoriet indskrænke sig til, at anvende denne Lovgivning paa de forskiellige enkelte Tilfælde, og da giorde det ikke andet, end hvad Domstolene giøre; de neutrales Misfornøielse vilde ikke ophøre, og de Følger, man dadler, vilde netop blive de samme. Eller og det vilde ikke rette sig efter denne Lovgivning, og da havde vi indført den meest forhadte Vilkaarlighed. Priserne vilde være gyldige eller ugyldige efter Regieringens Tykke, og det kunde hænde, at af Statsaarsager en Rheder blev berøvet en Eiendom, han dyre, og med sit Blod havde kiøbt, og som de giældende Love hiemlede ham.

Jeg tilstaaer, at der gives visse overordentlige Tilfælde, som Lovene ikke have forudseet, og som ere uden for Domstolenes Virkekreds, og som ingen uden Regieringen kan sørge for. Maaskee er det Grunden til den Forandring, Directoriets Budskab frembyder.

For Exempel! et neutralt Skib er anholdt af en af vore Capere; det har overtraad Lovene; det er rigtig confiskeret, lovlig priisdømt; dets Ladning er blevet Opbringernes lovlige Eiendom; men politiske Betragtninger, Statsaarsager, lade føle Nødvendigheden af at give den tilbage. Nu vel! kan ikke efter selve Constitutioner en Borgers Eiendom, naar den

er

Blik paa vore Havne og Arsenaler, i det Oieblik da 30 Linieskibe (?) ere rustede i Brest, da en seierrig Flode betrygger vort Herredom i Middelhavet, og ved en vigtig Erobring varsler for de største Skiæbner, hvor Capernes Mandskaber gaae over paa Republikens Skibe. Det er ikke blot de engelskes Handel eene, vi angribe; det er deres Regiering, deres Grund.

Og det skulde være under saadanne Omstændigheder, skulde være, naar Caperrhederierne bør vige for den Fornødenhed at udruste Republikens Skibe, at man skulde indføre en ny Maade at gyldiggiøre Priser? I Begyndelsen af en Krig var det, et saadant Fremfærd kunde antages, og ikke, naar Begivenhedernes Vælde snart maae giøre Ende derpaa.

Men det er ikke nok, at bevise, at denne Forandring vilde være utidig, lader os undersøge dette System i sig selv, og I ville deraf slutte, Borgere Colleger! at det ikke i nogen Tidspunkt, eller under noget Forhold, vilde kunde antages.

At Prisanliggender i Følge deres Natur høre under Domstolene, det er en Sandhed, man ikke kan kalde i Tvivl, hver Trætte af dette Slags fremstiller en Sagsøger, en Forsvar, en omtvistet Ting, en virkelig Proces, endelig en individuel Eiendom der æskes af de tvende interesserede Parter.

De, som dadle den Maade, vi have antaget, burde mindes, at de ophævede Admiraliteter, efter at have, som nu Fredsdommerne giøre, paakiændt Prisenes Tilstand, og begyndt Sagen, dømte som Domstolene, og ikke som Forvaltninger; at de havde offentlig Rettergang, at de hørte de respective Parter, eller deres befuldmægtigede, og vare omgivne med Domstolenes Tilbehør og Formaliteter. Var ikke selve Priseraadet en virkelig Domstoel? Vist nok havde Regieringen der en offentlig Embeds Mand paa sine Vegne, men denne Øvrigheds-person tog ingen Deel i Kiændelserne; hans Forretninger indskrænkede sig til at giøre Paastand og indlede Sagen.

Det, man ikke engang seer i Monarkier, skulde da sees i Republikens Skiød; Regieringen beklædt med en Deel af den dømmende Magt, skulde kiænde mellem Privatpersoner om en individuel Eiendom! men hvad skulde overalt være Rettesnoren for dens Kiændelser? Hvad Myndighed det end betroes at paakiende Prisernes Gyldighed, forstaaer det sig uden Tvivl fuldkommen selv, at dens Domme skulle grundes paa de tilværende Love. Anordningen af 1681, Reglementerne af 1744 og 1778, vedligeholdne ved Conventens Decret af 14 Febr. 1793, og fornyede i Directoriets Rescript af 12 Veet. Aar 5, udgiøre i denne Sag al den Lovgivning, det er væsentligt at kiænde.

Men eet af to; enten skulde Directoriet indskrænke sig til, at anvende denne Lovgivning paa de forskiellige enkelte Tilfælde, og da giorde det ikke andet, end hvad Domstolene giøre; de neutrales Misfornøielse vilde ikke ophøre, og de Følger, man dadler, vilde netop blive de samme. Eller og det vilde ikke rette sig efter denne Lovgivning, og da havde vi indført den meest forhadte Vilkaarlighed. Priserne vilde være gyldige eller ugyldige efter Regieringens Tykke, og det kunde hænde, at af Statsaarsager en Rheder blev berøvet en Eiendom, han dyre, og med sit Blod havde kiøbt, og som de giældende Love hiemlede ham.

Jeg tilstaaer, at der gives visse overordentlige Tilfælde, som Lovene ikke have forudseet, og som ere uden for Domstolenes Virkekreds, og som ingen uden Regieringen kan sørge for. Maaskee er det Grunden til den Forandring, Directoriets Budskab frembyder.

For Exempel! et neutralt Skib er anholdt af en af vore Capere; det har overtraad Lovene; det er rigtig confiskeret, lovlig priisdømt; dets Ladning er blevet Opbringernes lovlige Eiendom; men politiske Betragtninger, Statsaarsager, lade føle Nødvendigheden af at give den tilbage. Nu vel! kan ikke efter selve Constitutioner en Borgers Eiendom, naar den

er

er Republiken aldeles fornbden, fratages ham med en billig og foregaaende Skadesløsholdelse? I dette Tilfælde kunde Directoriet bemyndiges at handle med de interesserede Parter, som det undertiden bemyndiges til at giøre et Mageskifte eller et Kiøb.

Det kan ydermere hænde sig, at et Skib, der er ladet for Regieringens Regiering med Ting, der behøves til vore Havne og Arsenaler, kan anholdes, og paa Grund af nogle forsømte Formaliteter være udsat for Confiskation. Sikkerlig kan der raades Bod paa denne Uleilighed, der er ingen Domstoel, der jo paa Stædet hævede Beslaget paa Provisioner, der æskedes af Directoriet selv. I øvrigt for at forekomme al Vanskelighed forbeholder jeg mig, herom at foreslaae Raadet et Lovgivnings Fremfærd.

Holdt nogen endnu ved det System, at lade Regieringen dømme Priserne, da lad ham kaste sine Øine paa den Mængde Uleiligheder, der vilde blive den uundgaaelige Følge deraf Alle Trætter af denne Natur, der nu ere omsaaede blandt en stor Mængde Domstole, vilde da komme til at opdynge sig i Directoriets Comptoirer, hvilket, overgivet til vigtigere Sorger, til mere hastende og høiere Arbeider, vilde finde det physisk umueligt, at skiænke dem sin Opmærksomhed; Bureacratiet vilde da sætte sig i Besiddelse af alle disse Anliggender, som, da de giælde betydelige Summer, ikke vilde undlade at vække Begierligheden, og forplante Bestikkelsen. Ved Domstolene bedømmes de offentligen og med beskiærmende og bevarende Formaliteter; her vilde de dømmes med en Slags altid mistænkt Løndom. Ved Domstolene ansees Prissagerne, som hastende; de ere undergivne den Foretagelses Orden og saadanne Udsættelser, at det er umueligt, at der efter Søelovenes Ønske af 3die Brumaire Aar 4, ikke forløber mere end 3 Maaneder mellem en Prises Ankomst, og dens Fordeling; men i Bureauererne vilde alting være vilkaarligt, og maaskee vilde Adgangen dertil ikke altid være let for den lovlige Sag.

Men

Men man vilde indrette et Priseraad som under forrige Regiering! vil man maaskee indvende mig.

Var dette Raad en Domstoel, der dømte efter de nærværende Love; da vilde det heri ikke giøre andet, end hvad Domstolene giøre, kun med den Forskiel, at dets Tilværelse vilde være et uophørligt Brud af Constitutionen. Den nævner virkelig de forskiellige Domstole, den vil have oprettede, og forbyder udtrykkelig, at oprette nogen Domstoel for enkelte Sager.

Er det en ny Forvaltning, en ny Green af Bureaucratiet, man ved denne Indretning vilde indføre; vilde de Misbrug, jeg har talt, om i Mængde findes derved.

Man maae da forsage disse farlige Nyheder; bortskyde de vilde Skud, der vilde skade Forvaltningens Gang, bevare det, der stemmer overeens med Constitutionen, ved Domstoelsorganisationens Grundvolde, med eet Ord, bevare en Tingenes Orden, man adskillige Aar er vant til og som man ikke uden Forvirring og Omkastning kan omstøde.

(Ordføreren undersøger i alle sine Dele den nu brugelige Maade.)

Forskiellige Domstole, der saaledes ere overdragne at paakiende Prissager, kunne — tilføier han — afvige fra hinanden i deres Gang og Lovenes Anvendelse: ogsaa ere de ved Appellen til Cassations Tribunalet lagde under en øverste og styrende Domstoels Bedømmelse, der, Lovgivningen og Directoriet nær, besiæler sig med deres Aand, og forplanter den over hele Retspleien.

I Følge heraf kunne vi ikke alvorligen troe paa den Budskabet hoslagde Forestillings Ord, at det staaer i en Domstoels Magt at bringe os uden Directoriets Vidende i Krigsstand med en neutral Nation; ved at fremføre en saadan Paastand, maatte man antage en strafværdig men umuelig Forening mellem flere Domstole; man maatte antage, at Regieringen var uvidende om en notorisk Tvist, der var dets Agenter paa Embedsvegne bekiendt. Denne

ne foregivne Indvending er da blot en hyperbolisk Talemaade, som maae nedsættes til dens rette Værd.

Men giennemtrængt af de samme Hensigter, der besiæle Directoriet, med Villie at beskytte national Handelen, og de Neutrales Søefart, og betrygge de for Søemagten fornødne Tilførslers Komme, har Eders Commission burdet undersøge, hvilke Lovgivnings Anstalter der kunne opfylde dette tredobbelte Formaal, og følgelig vil den forelægge Eder tree Forslag, hvis Grunde jeg vil igiennemgaae, og vise deres Retfærd og Fornødenhed.

Jeg undersøger først det, der angaaer de neutrale. Kun heri frembyder Spørgsmaalet om Priser nogle Vanskeligheder; de have stedse været sindrige til at ophitte Sviigmidler for at skuffe Caperne; ogsaa frembyde vore Love, og især Reglementet fra 26 Julii 1778, der er blevet hele Europas i Henseende til Søefarten, de smaaligste Forsigtigheder for at forvisse sig fiendtlige Eiendomme.

Men hvis de neutrale tiene vore Fiender, og undertiden ere os meget skadelige, blive de os ofte fornødne til at betrygge vore Tilførsler, og udføre Producterne af vor Jordbund og vore Manufacturer; de blive paa en Maade, under to mægtige Nationers blodige Tvistigheder, usynlige Baand, der holde Verdens forskiellige Dele sammen, og bevare den levendegiørende Vindskibelighed selv midt iblandt Krigens Afskyeligheder. Lad os da giøre en viis og billig Forskiel mellem de neutrale Skibe, en Forskiel grundet paa Reglementerne af 1744 og 1778.

Enten gaae disse Skibe fra en fremmed eller en fransk Havn. Lad i første Tilfælde Forsigtighederne mod dem mangfoldiggiøre sig, og Eders Lovgivning blive stræng, smaagrandskende, endog mistænksom. De Papirer, de føre, ere fremmede for Directoriets og dets Agenters Undersøgelse; de kunne være falske; de kunne tiene til at begunstige Fiendens Handel, eller dække hans Eiendom. Lad dem da blive tilholdne, paa Søen at godtgiøre deres og Ladningernes

nes Neutralitet, ved Passer, Conossementer, Facturer og andre Skibspapirer; Documenterne være i god Form, eller og vorde de anseete som intet, og ugyldige; det mindste Document, der er stukket til Side, eller borttaget, medføre Konfiskation; med eet Ord: man udføre efter Bogstaven de viise Anordninger, der indeholdes i Artiklerne I til XV af Reglementet fra 1744, og I til X i Reglementet fra 26 Julii 1778.

Men udgaae de af en fransk Havn, da værer fuldkommen sikkre, og Paapassenheden forvandle sig til Beskiærmelse. Virkelig, under denne Forudsætning bidrage ikke blot disse neutrale Skibe til Nationalhandelens Fremme, til vore Fabrikers og vort Jordbrugs Opmuntring, ikke blot forøge de vore Indtægter, ved de Toldafgifter, de ere underkastede; men de have været under en saadan Undersøgelse, at de ikke mere kunne indskyde mindste Uroe.

Disse erkiendte for neutrale lade for egen Regning, eller ere fragtede af franske Handelsmænd.

De lades. De betale Afgifter af de Vare og Levnesmidler, de udføre, og det er først, naar de godtgiøre, de have erlagt alle Rettigheder, at Toldboden tilbagegiver dem de Papirer, de der havde nedlagt, og giver dem et Pas fra Regieringen, hvorved det befales alle civile og militaire Embedsmænd at ære dem, og, naar behøves, tilstaae dem Beskyttelse og Hielp.

Naar denne Forskiel er fastsat, er det billigt, er det nødvendigt, at vore Capere ære de neutrale, der ere udgangne af franske Havne; selv hines Fordeel kræver det; thi ved disse ulovlige Anholdelser, udsætte de sig for Skadesløsholdelser, der undertiden ere meget betydelige, især i Tilfælde af Afjagning ved Fienden.

Der er en anden Deel af Søe- og Handelslovgivningen, som jeg troer at burde henkalde Raadets Opmærksomhed til. Det kan hænde, at neutrale Skibe, der ere udløbne af en fransk Havn, og ladede med franske Vare, blive fiendtlige, medens

 Rei-

Reisen varer, Krigen kan opflammes mellem Republiken, og den Nation, under hvis Flag disse Fartøier gaae; lad da Caperne anholde dem, upaatvivlelig ville de franske Ladere og Eiere æske dem tilbage; men da de for at anstille dem neutrale have maattet vogte dem for at lade Beviiser paa den franske Eiendom blive ombord, med hvad Beviiser vil de da understøtte deres Krav? Det er vigtigt at opfylde denne Rift, vor Lovgivning her frembyder, og foreskrive en eensformig Maade at godtgiøre de reclamerende franskes Eiendom, hvis ikke, vil i Handelsdomstolene blive megen Forskiæl af Meninger, og hvert af disse vil have sin egen Lovkyndighed.

Her maae anmærkes, at, naar de franske Handlende giøre her Expeditionen under et neutralt Flag, forstille de ligeledes deres sande Bestemmelse. Et neutralt Skib, som gaaer fra een fransk Havn til en anden, vilde give Fienden for stærke Grunde til Mistanke, og kunde sætte Ladningen i Fare. Passet angiver da ikke uden det foregivne, og ikke det virkelige Bestemmelses Sted, og i saa Tilfælde kan man ikke herpaa grunde nogen Slags Vanskelighed in Jure; Forstillelsen viger altid for Sandhed, og her er den des fornødnere, da den er eet af Midlerne til at undslippe de engelske.

For at bøde paa disse Uleiligheder vil eders Commission forelægge eder et andet Forslag; den vil forelægge et tredie for at hæve de Hindringer, nogle alt for graadige Capere kunde lægge for Søemagtens Tilførsler.

Disse Foranstaltninger, F. R. er i nærværende Omstændigheder alt, hvad det er mueligt at giøre for at opmuntre Søehandelen, og betrygge for Fornærmelser og ulovlige Anholdelser de Neutrale, som nyttige for Republiqven ere virkeligen værdige til Lovenes Beskyttelse og Directoriets Bekymring.

Vi have giort meget for Caperne; jeg har selv tit paa denne Talestoel anpriist de mangfoldige Tienester, de have giort Fædrenelandet; men jeg agter dem nok til at være overtydet, at de altid vil indslutte

slutte dem inden Lovens Skranker, og at de vil hædre fransk Eiendom og Neutralitetens helligede Rettigheder.

Han forelægger 3 hermed stemmende Forslag, adskillige Medlemmer høres mod disse; Talerne beordres til Trykken, og Hiemsending til Commissionen.

K. R.

Litteratur.

Af denne Maaneds originale danske Producter sætter jeg følgende trende i første Classe: den nordsiellandske Landalmues Karakteristik, Vahls *Eclogæ Americanæ* fasciculus 2dus, og *Scandinavisk Museum* 2det Binds 1ste Hæfte. Den første Bog koster hos Schubothe 5 Mk. 8 ß., den anden hos Autor 3 Rdlr., og den tredie hos Seidelin paa Trykpapir 3 Mk., paa Skrivpapir 8 ß. mere.

I 2den Classe disse tre: liden underjordisk Urtebog hos Seidelin for 28 ß., A. F. Just's Fortællinger 1ste og 2det Hæfte hos Børsens Boghandlere for 48 ß., og Veiledning til rigtig at bedømme Balles Bibellæsning hos Winding for 20 ß.

Dog — da jeg støder paa Artikler, til hvis Værds Bestemmelse jeg mangler Maalestok, vil jeg ikke gaae videre i min Rangforordnings-Classification, men simplement & purement opregne, at der i denne Maaned er udkommen 4 Skrifter i det juridiske Fag, nemlig: Schou's Register XII Deels 1ste Stykke hos Gyldendal for 4 Mk., Kiøbenhavns juridisk praktiske Maanedstidende 5te og 6te Hæfte hos Soldin for 4 Mk., Om Arv og Skiftebehandling hos Gyldendal for 4 Mk. 8 ß., og Christian 7des ny Landbolovgivning 2det Binds 1ste Stykke hos Schultz for 10 ß.

Sprog-

Sproglærer have vi faaet 4re, saasom: Wek-herlins hebraiske oversat af Tydsk hos Liunge for 56 ß., Reislers Tydske fierde Oplag, hos Brummer for 6 Mk., Badens Udtog af hans danske Grammatik hos Brummer for 20 ß. (Den 4de vid. infra).

To tydske Romaner ere blevne oversatte og to Comoedier. Romanerne ere Pillegrimen en Riddertildragelse af Schreiber, oversat af T. Mørk hos Liunge og Tikiøb for 2 Mark, og Agnes von Lilien hos Liunge for 1 Rdlr.; den sidstnævnte har en Fortale af Hr. Prof. Tode. Comoedierne ere Schröders Victorine hos Seidelin for 2 Mk., og Forsoningen af Kotzebue oversat af Hr. Instructeur Schwartz hos Brummer, Schubothe, Seidelin ꝛc. for 2 Mark.

Af Funkes Skrifter er bleven oversat saavel hans Technologie og Naturhistorie 2det Bind hos Buch for 10 Mk., som hans almindelige Lærebog for Borgerskoler 5te Hefte, N. B. indeholdende dansk Sproglære, hos Soldin for 6 Mk. 8 ß.

Eichhorns Geschichte der französ. Revolution 1ste og 2den Deel er udkommen paa dansk hos Gyldendal, for 1 Rdlr. 4 Mk.; og af Bourdons Samlinger af franske Helte- og Borgerbedrifter faaes No. 1. paa fransk og paa dansk hos Pelt for 12 ß.

Af Hr. Secretair Didrichsens Magazin for Næringsstanden er udkommen ellevte Hefte, med Tillæg, koster hos Soldin 4 Mk.

Notarialfeiden er sluttet med Prof. Olsens Duplik hos Brummer for 28 ß.

Hr. Seidelins Lommeudgave af Horats er tilendebragt med 2den Deel som koster 2 Mk.; *Iliados* Rhapsodia 1ma. ved Prof. Sahl faaes i en ny Udgave hos Schultz for 3 Mk.

Forresten er udkommen: til Interessenterne i Brandassurance-Compagniet for Vare og Effecter hos Popp for 10 ß.; Taxt og Regulativ for Arbeidspengene ved Kiøbenhavns Toldbodplads hos Schultz for 8 ß.; Brev fra X til Y hos Brummer for 4 ß.;

An-

Anviisning til at regne Brøk af F. H. sammesteds for 4 ß. 10 Piecer af Cancellieraad Holm, begge hos Bogtrykker Seest, den ene for 20 den anden for 4 ß.; og den politiske Histories Oversigt 1ste Deel, hos Proft og Schubothe for 10 ß.

Fra Trondhiem nedsendt er her i Adresseaviserne averteret til Salg Haandbog til Christendoms Studering af Biskop Schønheider hos Schubothe for 5 Mk.

Af Hertugdommenes Literatur ere følgende Artikler tilfals i den proftske saavelsom i den brummerske Boghandling: Sittliche Gemählde von Hennings for 1 Rdlr.; Niemans Uebersicht der neuen Armenpflege in Kiel for 40 ß.; Asmus von Hennings 32 ß.; Laurups Gedanken über Holtzmangel in den Herzogthümern for 64 ß.; Darstellung der Rechte der Neutralität in Beziehung auf die dänische Schiffahrt, aus dem französischen, for 40 ß.; Reinholds Verhandlungen über die Grundbegriffe und Grundsäze der Moralitæt 1ster Band 1 Rdlr.; og endelig No. 5 af Prof. Olivarius's Le Nord litteraire, der saa temmelig ufortjent i No. 58 af Gothaische gelehrte Zeitungen faaes Prædicat af en fortreffelig Journal.

Nyerup.

Historien.

Denne hele Maaned igiennem har Buonapartes Søetog ligesom aldeles opslugt hele Europas, ja hele den politiske Verdens Opmærksomhed; og utallige og utroelige ere de Rygter, som om ham have løbet. Snart har man ladet ham lande paa Morea, snart paa een af Øerne i Archipelagus, saa i Alexandrien, og saa igien ved Alexandrette i Syrien; snart forene sig med Tyrkerne, og saa igien levere dem blodige Fægtninger; snart skal han være gaaet

gaaet Nelson imøde, og have overvundet ham i et blodigt Søeslag; saa igien være indhentet eller mødt af ham, og efter en rasende Modstand ikke blot slaaet men endog tilligemed 20 andre franske Generaler og en betydelig Deel af Floden faldet Nelson i Hænde, hvo da igien havde maattet betale denne Seier med Livet, efter at have modtaget Buonapartes Kaarde, opgive sin Aand, og overlade Seierens Frugter til den næstcommanderende Captain Trowbridge. Dette sidste Rygte var især aldeles almindeligt, og omstændeligt, og meddeeltes een Postdag fra saa mange Sider paa eengang, at det begyndte at finde almindelig Tiltroe, og at endog for at hæve Modsigelsen mellem dette og en anden fra Constantinopel kommen Efterretning, der med mere paastaaet Authentie mældte Buonapartes Komme til Alexadrien, man forklarede det saaledes, at denne General — man angav ikke, hvorfor — atter skulde være udgaaet derfra igien, og paa denne Reise havde mødt Nelson og sin Undergang. Men følgende Postdag bebudede Tidenderne, at alle disse Nederlags-Rygter vare fuldkommelig usande, og at en vis Hr. Cinno, der havde fundet for godt, at udsprede dem i Livorno, var den eeneste Kilde, fra hvem de samtlig udvældede, saa mange forskiellige Veie de end siden havde taget. Ogsaa vilde man da have den Efterretning, at selv Beretningen om Buonapartes Ankomst til Alexandrien var en Feiltagelse, og at det tvertimod var Nelson, der, efter at have forfeilet Buonaparte underveis, ved det han holdt sig langs med Africas Kyster, medens de franske gik ad rum Søe, var kommet til Alexandria før de, og der, i den falske Formodning, at det var Buonaparte, høist fiendtligen modtaget, indtil han endelig kiendtes for at være Portens Ven. Om Buonaparte selv vidstes efter alle disse Efterretninger endnu saa meget, som intet; og tvistedes der endnu bestandig ikke mindre hæftigen om hans Bestemmelse, end inden han løb ud fra Toulon, saa man med Føie kunde sige, at denne Hærfører, ligesom Æneidens Helt, vandrer

indhyllet i en ugiennemtrængelig Taage, som ikke vil forsvinde, førend han er ved sit Maal.

Medens man i øvrigt er i denne Uvished, er man i Engelland glad over en liden Seier, og hovere over, at Buonapartes Vaabenbroder General Baragvay d'Hilliers, der med de paa Maltha erobrede Faner v. d. l. var sendt til Frankrig, underveis er faldet i den engelske Fregats, Havhestens, Hænder, og af den opbragt til Portsmouth, og har man i denne Anledning spottende sagt, at denne General havde nærmeste Adkomst til den Belønning, Buonaparte, som Engellandsarmeens øverste Befalingsmand, havde udsat for den af hans Vaabenbrødre, der først betraadde Engellands Grund. Det franske Directorium er paa sin Side meget forbittret paa den franske Fregatcapitain Bourdé, som beskyldes for ikke at have giort vedbørlig Modstand, og derfor er sat under Tiltale, og afsat, hvorvel han forsvarer sig med, at hans Skib, der nu var indrettet til en Fløyte, paa ingen Maade havde været i Stand til at modstaae den engelske Overmagt. General Baragvay d'Hilliers er løsgivet paa sit Ord, og menes at ville blive udvexlet mod den engelske General Cootes, som blev taget ved Landgangen paa Ostende; dog har Directoriet afsat ham for hans Forhold under Sotræfningen mellem de tvende Fregatter.

Saavel fra London som fra Paris vil man i dette Øieblik have Efterretning, at Buonaparte omtrent den 8de Julii med 15000 eller 20,000 Mand, og en Flode paa omtrent 300 Seilere skal være landet ved Alexandria. Da dette ikke er hans hele Magt, synes en Efterretning, at hans Flode skulde være deelt, og en Deel af den gaaet ad Syrien, at have stor Sandsynlighed. De engelske Blade mene tillige, at de franske Tropper allerede ere et langt Stykke paa Marchen ad de malabariske Kyster, da de — saafremt de vare bestemte til Ostindien — maatte iile, med at naae Suez, for at betiene sig af de gunstige Vinde, der paa denne Aarstid befordre deres

tes Seilads i den arabiske Havbugt. Tydske Efterretninger bebude, at Buonaparte skulde have ladet tilkiendegive i Constantinopel, at han vilde ansee det for et Fredsbrud mod Frankrig, hvis Porten tillod en russisk Flode fra det sorte Hav at gaae igiennem Dardanellerne (hvorom atter meget tales).

Derimod mælde saavel franske, som italienske Beretninger, at den engelske Flode under Nelson skal være vendt tilbage til de sicilianske Farvande, ja endog — hvis man kan troe det franske Directorial-Blad Redacteuren — skal den være indløbet i de sicilianske Havne Syracus og Agrigent for at understøtte combinerede Operationer. Dette Udtryk synes at stadfæste de fra forskiellige Kanter løbende Sagn at Neapel var tiltraad en ny Coalition med Engelland, Rusland, og Keiseren, og at den til Kiøbenhavn som Gesandt bestemte Hertug af Campochiaro skulde med det østerrigske Hof have sluttet en Forening, i Følge hvilken Keiseren forpligtede sig at understøtte Neapel med 60000 og Neapel igien Keiseren med 30000 Mand, og i fornødent Fald med yderste Magt; saa meget mere som den blotte Aabning af de sicilianske Havne for engelske Krigsskibe vilde være et Fredsbrud, som den franske Legationssecretair skal have skrevet, at han upaatvivlelig snart kom til at forlade dette Hof, og som der idelig tales om betydelige Rustninger og Krigstilberedelser, hvilke man har ondt at sammenrime med en nyelig fra Hans Majestæt af Neapel til Siciliens Indvaanere udstædt Proclamation, hvori han blandt andet forsikkrede, at han paa ingen Maade havde at befrygte, at Freden i nærværende Øieblik vilde blive brudt; ogsaa synes det synderligt, at den neapolitanske Regiering under slige Omstændigheder paa Frankrigs Forord havde friegivet saa mange for deres politiske Meninger hæftede Personer, og deriblandt den navnkundige Medicis.

Meget stemmer derimod det med ovenstaaende Rygte, at ved den maaskee blot derfor udspredte opdigtede Tidende om Buonapartes Vanheld paa mange

Stæ-

Stæder i Italien, og især i den til Neapel grændsende Deel af Kirkestaten er udbrudt Uroeligheder og Oprør, som i Terracina gik saa vidt, at man myrdede den franske Commandant, og adskillige af hans Soldater, ligesom man og adskillige Steder lod det neapolitanske Flag vaie. Den franske General lod Tropper rykke mod Insurgenterne, og slog dem i en mordisk Træfning ved Ferrentino. Dog skulle de ikke gandske være underkuede, men viise sig bestandig i smaa detacherede Corps, og kalde sig Jesu Troefaste. I selve Rom vare Transteverinerne i Forstaaelse med Insurgenterne, saa Vagterne ikke blot maatte fordobbles, men endog samtlige fem Consuler ere, nogle Tidender sige, suspenderede, andre — hvad vel blot torde være et mildere Udtryk — eenede om at befale Commandanten for de romerske Nationalgarder og Legioner at ansee den franske General for deres Overbefalingsmand, ligesom og den hele udøvende og lovgivende Magt — da tillige begge Roms Raad i Følge Constitutionen paa 4 Maaneder feriere — skal være overgivet i en fransk Commissions Hænder.

Overalt formørkes efter italienske Efterretninger, det nordlige Italiens Horizont mere og mere. Mellem det turinske Hof og den franske Regiering have været Misforstaaelser, der nu, saavelsom Sardiniens Misforstaaelse med den liguriske Republik, siges at skulde afgiøres i Paris. I den cisalpinske Republik, især i de Dele, der forhen have tilhørt Venedig og Mayland, skal man ved Rygtet om Buonapartes Nederlag have omhugget Frihedstræerne, og raabte: leve Frants! leve den hellige Marcus!

Selv de republikansk sindede Cisalpiner ere høit misfornøiede over en Forandring, som den franske Gesandt Trouve i Forening med General Brune, Daunou, Garat, Faypoult, Guingene og flere, have udkastet under Navn af oekonomisk Reform af den cisalpinske Regiering, hvorved Directeurernes Tal efter Sigende skulde nedsættes til tree;

begge

legge Raadene formindskes, o. s. v. I adskillige Stæder saasom Mantua, Bologna, Brescia, Reggio o. fl. have Nationalgarderne samlet sig om Frihedstræet, og fornyet den Eed, at beskytte Constitutionen, som den er. Den cisalpinske Lovgiver, General Lahoz, blev sendt til Paris, at hindre denne Reformeplan, men skiøndt han vär heldig nok at komme forend Trouves Gesandtskabssecretair David, der skulde forelægge Directoriet bemældte Plan til Antagelse, og hvorvel han i et meget kraftfuldt Brev til Talleyrand Perigord æskede Audients hos Directoriet, er han ikke blevet modtaget; men tvertimod forviist af Directoriet, som billiger denne Plan, der af Brune ved hans Komme til Mayland skal iværksættes; og samles franske Tropper allevegne i den cisalpinske Republik for at underkue de Uroligheder, hvortil den forestaaende Forandring, der menes at kunde blive af samme Natur, som den i Rom, torde give Anledning. I øvrigt forsynes Mantua stærkt med Provisioner, og dens Garnison forstærkes med franske og polske Tropper. Intet Under, at man under disse Auspicier i Wien vægrer sig ved at modtage en cisalpinsk Gesandt, saa længe til Republiken havde sin fulde Selvstændighed; ogsaa har Lucian Buonaparte, en yngre Broder af Helten, og af Ex Gesandten i Rom, i en meget kraftfuld Tale i Frankrigs 500s Raad indskiærpet den Forpligtelse at beskierme de allierede Republikers Constitution, og til Slutning æsket, at Directoriet skulde saa snart muelig give Oplysning om de desangaaende løbende Rygter, for enten at bortrydde Raadets Uroligheder, eller foranledige en Erklæring, der var dets Ære, Uafhængighed og Sikkerhed nødvendig; men et saa Pastoret-dumolardsk Forslag kunde i nærværende directoriale Tider umuelig bifaldes; og gik man da efter Raadslagning i Lencommittee over til Dagens Orden.

Et nyt Tvistens Æble, som i Europas nærværende Stilling og Stemming sandelig ikke behøvedes, tegner til at blive i de graubündtenske Anliggender.

Dette

I dette med Schweiz allierede Folk, have samtlige Indvaanere skuldet stemme, om de vilde forenes med den helvetiske Republik eller ikke; men de fleste Stemmer vare mod Foreningen, og ydermere ere de Franskes Tilhængere, og de saa kaldte Patrioter adskillige Steder blevne mishandlede. Den franske Resident, Exlovgiveren Florent Guiot, har forlangt ufortøvet Fyldestgiørelse derfor. Nogle Laug i Chur siges at have begiert østerrigsk Hielp; paa den anden Side har General Schauenburg faaet Befaling med et anseeligt Corps at bryde op mod Graubündter Landet, og Commandanten i Hüningen venter daglig paa Befaling, at tilføre ham svært Artillerie. Man er meget uroelig over at et betydeligt østerrigsk Corps, der staaer paa Graubündtens Grændser, skal have besat de snævre Passer, som giennem walteliner Landet føre did, og efter et Rygte endog skulde være rykket ind i Staden Chur, samt over Østerrigs meget betænkelige Yttringer i Henseende til dette Lands Selvstændighed.

Overalt synes Østerrig atter paa nogen Tid at tage en høiere Tone; det hedder i Paris, at Østerrig som Fredsbetingelse har fordret Mantua tilbage, Kirkestaten overgivet til Neapel, og Storhertugen af Toscanas politiske Tilværelse betrygget; ogsaa paastaaer man, at Directoriet paa disse Fordringer har givet Befaling at forøge Armeerne til 400000 Mand. De østerrigske Tropper ere især mod de italienske og schweizerske Grændser i bestandig Bevægelse; de franske forstærke sig tillige langs Rhinen, hvor adskillige Yttringer og Foranstaltninger af Hærføreren Joubert synes at bebude, at Krigen snart paa ny vil bryde løs. Underhandlingerne i Rastadt ere ligesom lammede af den keiserlige Plenipotentiarius, der har indskrænket sig til at overgive det franske Gesandtskab Rigsfredsdeputationens endelig aftvungne Samtykke til Ehrenbreitsteins Sløifning, men forbeholdt sig om denne Punkt at give sin Erklæring, hvorved altsaa hiint Samtykke ligesom sættes ud af Kraft; adskillige af de Rigsstænder, der have

i Krigs-

i Krigstilfælde meest at befrygte, have skriftlig ansøgt Deputationen om, at de vilde efterkomme de franskes seeneste Fordringer, paa det man blot kunde faae Freden i Stand. Samtlige Particulardeputerede have holdt en Samling for at følge dette Exempel; men man troer ikke, at Deputationen kan tage dette i synderlig Overveielse, om endog store Rigsstænder følge dette Skridt, saa at Rigets eeneste Haab om Fred eller Neutralitet nu synes at staae til de Underhandlinger, der foretages i Berlin; saa meget mere, som Uenigheden i det würtenbergske mellem Landstænderne, og Hertugen, der har kaldet keiserlige Tropper til Hielp, meget let kunde drage Krigens, og en ny Revolutions første Sæde til Schwaben.

Rusland skal have sendt Fyrsten Repnin, hvis Ophold i Berlin for at drage det preussiske Hof ind i den ny Coalition var forgieves, til Wien at underhandle om 60000 Russers Giennemmarch giennem Gallicien og Østerrig, at forene dem med de keiserlige Tropper paa Grændserne af Schweiz; ja det hedder endog, at alt adskillige russiske Regimenter alt virkelig ere komne til Gallicien, og at der af det wienske Hof er føiet Anstalter til deres Pleie. Dog torde det ikke være umueligt, at disse i Tilfælde af en Krig, saavel i det østerrigske som russiske Polen, og maaskee videre i samme Naboelaug kunde faae fuldt op at tage vare. Alt synes at bebude, at det er Frankrigs alvorligste Alvor, at fremme den polske Republiks Opstandelse; ikke blot er Kosziusko nu i Paris, og i megen Anseelse; og Dombrowsky reist did at tale med ham; men en anden af deres betydeligste Vaabenbrødre, Niemczewicz, er fra Constantinopel gaaet til Italien, der tilligemed Dombrowsky at tage Befalingen over den polske Legion.

Hvor lidet den russiske Keiser troer den indvortes Fred, sees tydeligen af alle hans Foranstaltninger. En ny Befaling paalægger alle russiske Godseiere, der ere udenlands, og ikke vende tilbage til 1ste September, under Straf af Confiskation in-

den

den 6 Uger at sælge deres Godser; samt de siden 6te Maj i det russiske Rige ankomne Udlændinger med nogle faa Undtagelser at forlade samme. Ogsaa straffes de haardelig, der ikke paa Gader og Stræder viise Hans Majestæt den behørige Underdanighed; ja Rygter fortælle endog, at Privatcorrespondence ud af Landet, samt franske Bøgers Læsning, og Fransktalen under haard Straf torde blive forbudne.

Kunne vi troe de tydske Aviser, skulle den engelske og russiske Gesandt ikke være uvirksomme for at kyse det tyrkiske Hof ind i den ny Coalition, da Rygtet om Buonapartes Tog, og især om Malthas Erobring, hos Porten skal have opvakt megen Uroelighed, og i Constantinopel megen Giæring. Det hedder, at Capitain Pacha er hiemkaldet fra Toget mod Pachaen af Widdin for at gaae med en betydelig Flode til Archipelagus, og at han af denne Aarsag havde sluttet en ufortøvet Fred med Pachaen af Widdin, der var bleven udnævnt til Pacha af tree Hesterumper, og stadfæstet i Widdins Stadtholderskab mod den Forpligtelse ikke at bruge sine Vaaben uden mod Portens Fiender, samt skaffe alle sine Europæer, meest Franske og Polakker, over Grændserne. Midlertid svæver over alt dette det sædvanlige Mørke, saavelsom over det Rygte, at Caffehusene i Constantinopel vare blevne randsagede, og mangfoldige urolige Hoveder, der havde yttret Længsel efter at see Paswan Oglou eller Buonaparte i denne Hovedstad, paagrebne og aflivede. Saa meget kan man dog uden Tvivl med Vished sige, at hvis Krigen vedbliver, eller udbryder paa ny, ville de østlige Lande ligesaavel som de vestlige føle dens Ødelæggelser.

Ogsaa den nordamericanske Republik synes nu fast besluttet at tage Deel i Krigen, og det engelske Partie seirer. Trende Bills have faaet Præsidentens Sanction, hvoraf den første tilintetgiør alle forhen med Frankrig indgangne Tractater, den anden befaler at bortskaffe fiendtlige Udlændinge, og den tredie, Militzens Vabning i de forenede Stater.

Den

Den gamle General Washington er udnævnt til Troppernes Overbefalings Mand, og har i et mod de Franske meget bittert Brev modtaget det. Paa Delavare rustes et Tog, der menes bestemt ad St. Domingo, hvorfra de franske ere i Begreb med aldeles at fordrive Engelskmændene. Midlertid synes ikke hele den nordamericanske Nation saa ganske tilfreds med denne Kiøbmands-Krig, og man har allerede efter Skik og Brug maattet gribe til Pressetvangs Foranstaltninger til at nedkue, hvad man maaskee ikke tiltroede sig at giendrive.

Engelland har været saa heldig at faae de irlandske Uroeligheder saa temmelig neddyssede, hvilket eene skyldes Lord Cornwallis billige og ønskelige Fremfærd. Han har sluttet en Slags formelig Tractat med en Deel af Insurgenternes øverste Høvdinger, hvorved disse forbinde sig til, at opgive alle Planer, og at deporteres til et neutralt Land; Oliver Bond, der var af de forenede Irlænderes fornemste Hoveder, er herved reddet fra Døden, hvortil han var dømt, og bliver nu saavel som Broderen Oconnor, og flere bragt ud af Landet. Midlertid fnyse de saa kaldte Orangemænd, eller Irlands Blodmænd, hvis Hoveder Familien Beresford er, over dette Fremfærd, der af det øvrige Folk modtages med Taknemmeligheds Jubel; ja deres Blodtørst gaaer endog saavidt, at man troer at have Føie til at beskylde dem for, nys at have villdet lade skyde paa Cornvallis; ligesom der virkelig er bleven skudt paa Lord Weycombe, en Søn af den navnkundige Landsdown. Ogsaa er deres Rige aldeles forbi, og deres bekiendte Forfægter Lord Canzler Clare, er — sige de engelske Aviser — omvendt af Cornwallis, og holder sig under Paaskud af en politisk Sygdom borte; og det hedder, at Grattan, Ponsonby, og det øvrige populaire Partie vil komme i Regieringen. Just nu bebude Tidenderne, at 10, til 12,00 Franske af 3 Fregatter ere satte i Land i det nordlige Irland, have bemestret sig Staden Killaly, og vente Forstærkning. Det hedder forresten, at Cornwallis, saasnart de blodige Uroeligheder ere til Ende, skal afløses; og vil da maaskee Tynder blive lagt til den ny dæmpede Ild.

Man har og ymtet om, at mellem det engelske Søemandskab adskillige Uroeligheder paa ny skulle være udbrudte, og især tales der meget om Misfornøielse paa Lord St. Vincents Flode, hvor endog Admiralerne skulle være anstukne af Misnøien.

De seeneste Efterretninger spaae i øvrigt fast idel Krig. Dog love de tillige, at Preussen, Sverrig og Danmark ville bevare en lykkelig Neutralitet.

Minerva,

for

September Maaned 1798.

Breve om Konstsager fra Rom.

(See 8. Hefte.)

Rom d. 30 September 1791.

Det franske Academie har paa ny exponeret fire Malere i levende Størrelse, og fire Basrelieveer af Gips, hvert med en eenlig Figur mindre end halv Natur, tilligemed et Portrait Hoved af en gammel Mand. Disse Sculpur Arbeider fortiener ingen Opmærksomhed: det er blotte Prøvestykker af unge Mennesker der ei i nogen Henseende distingvere sig. Ligesaa lidet er der at sige om to af Malerierne, nemlig en siddende academisk Figur af Gounou, og et ungt Portrait i Knæestykke af Granger. Derimod de andre to, som ere Aiax Oileus af Garnier og Endymion af Giraude, have vundet Publikums Bifald, og man hører tale med Beundring om Tegningen og Expressionen : den første, og om Opfindelsen, Coloriten og Effecten i den anden. Endymion ligger sovende i en tyk Skovnsgen og udstrakt paa en violet Kappe, under hvilken befinder sig en Tigerhud. Neden for ligger hans

Hue og Spyd ved Siden af en liden Bæk, og ved hans Fødder sover hans Hund. En Amorin med Sommerfugle Vinger, med en Myrtekrands i Haanden, rækker sig ned imellem Buskene, og aabner dem saa at Maanens Straaler falde paa Endymions Ansigt, ligesom for at kyse ham, og tillige oplyse hans høire Side. Hans Hoved vender sig som i Drømme hen imod Straalen, og han synes inderlig at nyde Gudindens Nærmelse. Hans høire Arm er kastet over Hovedet, og den venstre hænger udstrakt over Tigerhuden. Amorinen berører næsten med sine Tæer Benene af Endymion, og medens han opløfter sine Arme for at aabne Grenene seer han smilende hen paa den sovende Jæger. Maanen selv sees ikke, men igiennem Aabningen af Træerne bliver man nogle tykke oplyste Skyer vaer, og over Endymions Laar udbreder sig en guulagtig Taage. Der er megen Magie i Blandningen af Lys og Skygge, megen Konst i Straalernes Fordeling og deres Virkning paa Gienstandene: og jeg erindrer ikke at have seet noget Malerie behandlet paa denne Maade. Men paa den anden Side tvivler jeg derpaa at denne Slags Effect fortiener Bifald, saasom Naturen neppe nogensinde viser sig saaledes, og som Tingen, naar man endog vil supponere den sand, altid bliver kold og uden Indtryk paa Sielen. Det er maa-

skee

ſkte overalt ikke raadeligt at male ſtore nøgne Figurer i Maaneſkin, hvor Carnationen blegner og berøves al den Varme der fornemmeligen flatterer Øiet: alligevel troer jeg at ved en ſand Imitation af Naturen kunde frembringes en behageligere og intereſſantere Virkning end her er ſeet; noget der i viſſe Maader vilde nærme ſig til de Ideer vi have om Elyſiums ſtille Marker. I dette Malerie er alt det Røgne graae violet og Løvet paa Træerne blaaegrønt, hvilke to Couleurer blandede med den gule Taage ei kan andet end degoutere Øiet og Sindet. Tegningen er meget urigtig. Endymion er uproportionerlig lang, Hænderne plumpe, og Benene ſom ſynes copierede efter Apollo ſvare ei til den liggende Stilling af Figuren. Ligeledes er den udſtrakte venſtre Arm meget ſtiv, og Vendingen af Hovedet ſaavelſom Udtrykket i ſamme høiſt affecteret. Maaden paa hvilken Amorinen nedlader ſig over ham er ligeſaa ubeqvem ſom ubehagelig; og i Hovedet af denne, hvor Maleren har villet imitere Correggio's Engler, har han drevet den affecterede Grace til en Caricatur, der i Rom, hvor man beſtandig har de Gamles kydſke Gracier for Øinene, er uudſtaaelig. Overalt ſynes han fornemmeligen at have formeret ſig efter Correggio, og man kan ikke nægte at han meget nærmer ſig til denne Meſter i det ſaftfulde af Penſelen, Tinternes Sam-

mensmeltning, og Blødheden af Contourene, der tabe sig i hinanden og ikkun i en vis Distance tydelig destingveres. Barrie's Ajax er heraf det imodsatte: Contourene ere ferme og deciderede, Tinterne haarde og rødagtige i Rubens Maneer, ingen studeret Virkning af Lys og Skygge. I Tegningen er der meget Studium af Muskler, meget Udtryk af styrke i Lemmerne. Men Figuren hænger ei ret sammen, og Delene svare ei til hverandre; hvilket i Almindelighed hænder de unge Konstnere her, som studere efter Antikerne og troe at kunde transportere Partierne af samme i deres egne Verker. De tage een Deel af een Statue, en anden af en anden, og supplere Resten efter deres Natur-Modeller. Ajax's venstre Laar og Been synes copierede efter Fegteren i Villa Borghese, Kroppen efter Laocoon; og Hovedet er Portrait af en gemeen Person som agerer Modell for Konstnerne. Han er forestillet i det Øieblik, hvor han, efter at have lidt Skibbrud paa Tilbagereisen fra Troia, redder sig paa en Klippe og trodser Guderne. Han er just kommet ud af Vandet, klyver over to Stene imellem hvilke Søen skummer, og holder sig med begge Hænder krampet fast til en høiere Affætning paa Siden af Klippen, seende tilbage over Skuldrene op imod den mørke Himmel, og efter Homers Beskrivelse i fierde Bog af Odysseen bebrei-

dende

dende Guderne at han imod deres Villie har reddet sig. At der ei kan være nogen Helte Characteer i Figuren, forstaaer sig allerede af hvad jeg har sagt om Tegningen. Man troer at see en gemeen Søemand, og forundrer sig over den theatralske Vrede som ligger i hans Ansigt. Han er nøgen undtagen en rød Kappe som hænger ned paa Ryggen, og paa en forkeert Maade er trukket over det høire Laar for at bedække Naturen. I Henseende til Coloriten er Virkningen af Vand og Kulde paa det menneskelige Legeme vel imiteret. Vandet selv, Klippen og Skyerne ere negligerede i Anlægget saavel som i Coloriten.

Rom d. 31 October 1791.

Den franske Maler Le Tierce, som regnes iblandt de bedste Konstnere der for nærværende Tid opholde sig i Rom, har i denne Maaned exponeret i det venitianske Palais en stor Altertavle, bestemt for en Kirke i Montpellier, hvis Indhold er Korsets Opfindelse. S. Helena ledsaget af S. Macarius Biskop af Jerusalem kommer til den hellige Grav, for at forvisse sig om af iblant de tre Kors som var bleven funden, dette er det sande paa hvilket Frelseren var død. Man bringer en uhelbredelig Syg paa Stedet, og et Fruentimmer som plages

ges af den onde Aand, hvilke begge efter at have berørt Træer læges. Denne er Tildragelsen som Maleriet forestiller. Korset er opreist paa Midten af Tavlen, og indtager næsten dens hele Høide. Paa Forgrunden ved dets Fod sees de to Syge tilligemed fire andre Figurer i fuldkommen levende Størrelse. Tæt bag ved Korset paa Randen af Muren af den hellige Grav, ophøiet over Figurene paa Forgrunden, staae de to Helgene, tilligemed tre andre Personer, paa høire Side af Korset; og paa sammes venstre Side fremkomme i Distance to Lictores med de sædvanlige Fasces paa Skuldrene. Resten paa denne Side opfyldes af en tyk mørk Skye, der driver forbi Korset, og venteligen skal tilkiendegivt den onde Aand som piner den Besatte. Over Korsets Top svæve tre smaa Engler, holdende en Tornekrone. Luften, for at opfylde Resten, er varieret med graaegule Skyer, som i en urolig Morgenstund. Man føler at Maleren i Compositionen har været generet ved Tavlens aflange Form, og har maattet opoffre Connexionen og Virkningen af det Hele for at fordele Figurerne over samme. Men og desuden synes han ei at besidde Talens til at fremstille en Handling paa en interessant Maade, eller ved Affecternes levende Udtryk at opvække lige Følelser i Tilskueren. De fleste af Figurene ere kolde og ligegyldige, i andre

er

ere Affecterne behandlede som et Abstractum, uden de fine Modificationer hvorved de tilegnes visse Personer og visse Øieblikke. Helena som Hovedfiguren indtager i visse Maader Middelpuncten af Stykket, men synes ikkun lidet interesseret ved hvad som foregaaer. Ophøiet over Grupperne i Forgrunden, der meest tildrage sig Tilskuernes Opmærksomhed, kunde hun ei vise sin Deeltagelse uden at see lige ned for sig, og derved tabe af sin Værdighed. Maleren har derfor ladet hende opløfte Øinene til Korset, og henstillet hende med udbredte Hænder i en Attitude der mere ligner en Statue end en levende Person. Hendes Hoved mangler tillige Character og Expression, og hele Figuren er stiv og uinteressant. S. Macarius staaer ved Siden af hende, i Bispedragt, tæt ved Korset. Han bøier sig mod Forgrunden, og giver sin Overbeviisning og Andagt tilkiende; og samme Affect hersker i de øvrige Personer der omgive Keiserinden, men ingen af dem udtrykker den paa en Maade der kunde opfordre Tilskueren at tage Deel deri. Den Syge som føres til Korset understøttes af to Mænd, der ved hans Situation vise sig ligesaa ligegyldige som et Par Lastdragere ved at slæbe en Sæk. Han selv viser ikke heller noget Haab eller nogen Længsel efter at læges, men synes blot at overlade sig til sin Skiebne. Bedre havde det vel været at vælge Øie-

blik

blikket hvor han allerede har berørt Korset, hvor hans Kræfter vende tilbage, og han igien begynder at føle sig selv, at nyde Livet, og tilbede den Gud der har helbredet ham. Den Besatte er et ungt Fruentimmer. Hun er forestillet i Paroxysmus, hendes Øine er fordreiede, Læberne sammentrykkede, man bemærker Convulsioner i alle hendes Lemmer, imedens at hun kaster sig tilbage paa Armene af en aldrende Mand, som stirrer paa hende med Skræk og Forvirring. Ved hendes Fødder sidder halv knælende et andet Fruentimmer, og udstrækker Armene imod hende, som ynkefuld over hendes Tilstand. I alt dette søger man forgieves efter Øieblikket hvor Korset triumpherer. Man ønskede at have seet den Besatte befriet fra sine Lidelser, udmattet og forstyrret, men tillige beroliget og trøstet, hvor hun seer sig omkring efter sin Velgiører, og hendes Venner med taknemmelig Glæde henvise paa det hellige Træe som har reddet hende. Men det er ikke heri at man maae søge Le Tierce's Meriter. En fortreffelig Pensel, hvori han overgaaer de fleste af sine Landsmænd, der dog i denne Henseende have et upaatvivleligt Fortrin for alle andre Nationers Konstnere i Rom; en lykkelig Behandling af Lys og Skygge; en god Colorit, og en stor og simpel Maneer i Drapperierne, retfærdiggiøre den Agtelse som han nyder. Hans Gevand-

vandter ere mesterlige baade i Henseende til Folderne og til Valget af Farverne og den derved bevirkede Harmonie. I Tegningen af det Nøgne har han i dette Stykke ei havt megen Leilighed at vise sig; men de faa Partier som her findes, give ei noget stort Begreb om hans Styrke deri. Formene ere ordinaire, og mangle tillige den individuelle Character som bør vise sig i enhver Figurs mindre Dele. Hænderne ere overalt stive. De fleste af Hovederne synes Studier efter bekiendte Malerier, de mangle Siel, og man spørger forgieves efter Aarsagen, hvorfor ethvert af dem staaer paa det Sted hvor det staaer. Det bedste er Hovedet af det Fruentimmer som knæler i Forgrunden: dette synes Portrait af en levende Person, der uden at være en fuldkommen Skiønhed besidder meget indtagende Lineamenter. Overalt er det Gruppen af den Besatte som i hele Stykket meest interesserer og meest behager Tilskueren.

Rom d. 3 Decbr. 1791.

Af de her levende Konstnere er i afvigte Maaned ei noget blevet exponeret der kunde fortiene besynderlig Opmærksomhed. Tofanelli har malet to store Stykker, men som i alle Henseende er under Kritiken. Det ene er en Platfond for en Sal i

Prinds

Prinds Altieri's Palais, og forestiller Romulus optaget blandt Guderne. Jupiter har forsamlet Guderne paa Olympus. Mercurius er den som indfører Helten, og Mars kommer ham i Møde for at omfavne ham. Det andet Malerie er en hellig Familie over naturlig Størrelse, bestemt som Altertavle for en Kirke i Messina. Begge Stykkerne er blot praktisk henmalede, uden Studium af Composition, Action eller Tegning. Af Berger har man ligeledes seet to Malerier med Figurer i levende Størrelse, der i Alt ligne hans andre Arbeider som jeg i det forbigangne har havt den Ære at melde om. De forestille Abraham i Begreb at ofre sin Søn, med Englen der nedstiger og forhindrer ham at udføre Gierningen; og den unge Hannibal som i Overværelse af sin Fader Hamilcar aflegger en høitidelig Eed, sværende Romerne evindeligt Fienskab. Hvad nogenledes fortiener Roes er Drapperierne, og i nogle Partier Behandlingen af Carnationen. Sablet har ogsaa fremstillet to smaae Malerier i sin sædvanlige Maneer. Det ene er en Lysthave hvor en ung Bondekarl spiller paa Luten, medens hans Pige skiult imellem Buskene hører paa ham. Det andet er af sørgeligt Indhold, foranlediget ved Døden af en Liflænder, Baron von Groot, der tilligemed sin Broder og deres fælles Hovmester giorde Reisen igiennem Italien, og for-

rige Vinter blev begravet ved Pyramiden af Cestius. Maleriet forestiller dette bekiendte Begravelsessted, Pyramiden med de omkringliggende Gravstene sees i nogen Distance, og paa Forgrunden sidde Hovmesteren og Broderen af den Afdøde, lænende sig paa hans Grav og sørgende over hans Aske. Baggrunden indtages af et Tordenveir, der isteden for at forøge Virkningen af Stykket, bevirker en ubehagelig Contrast med den stille Melancholie, der burde herske i et Sujet af denne Natur. Derimod er Pyramiden, hvis store Masse ret anbragte allerede for sig vilde have giort Scenen høitidelig, er borttrykket fra Oiet og har tabt sin Effect. Desuagtet har Stykket funden saa megen Bifald, at Maleren har faaet Commission at repetere det. Men Sablet er nu for Orde som fortreffelig i saadanne Scener tagne af det almindelige Liv, og hans Navn er tilstrækkelig at overbevise reisende Liebhabere om Stykkernes Fortieneste. Canova's store Monument for Pave Rezzonico er næsten fuldendet; man har allerede begyndt at transportere det til S. Pietro, og forend Paaske skal det være opsat.

I Villa Negroni, hvor man i forskiellige Tider har opgravet en Deel mærkværdige Antiqviteter, har man i sidste October paa ny begyndt at eftergrave, men de forefundne Ruiner ere ikkun

sim-

ple Værelser uden nogen besynderlig Prydelse. Man har fundet der en liden vinget Genius som ligger sovende paa en Løvehud, med en Hercules Kølle i Haanden, og ved hvis Fødder kryber en Firebeen. Den er af middelmaadig Arbeide og vi- stingværer sig allene ved Køllen, som i deslige Figu- rer ikke er sædvanlig. * Rygtet havde giort en vin- get Hercules deraf, men jeg anseer den blot for en allegorisk Tanke, Hvile efter Arbeide. Mere Op- mærksomhed fortiener en trekantet Base af et Can- delabrum, som man tillige har antruffet, med en Figur i Basrelief paa hver af Siderne. Arbeidet er fortreffeligt og henhører i Konstens bedste Tider. Figurerne ere tre Nympher, indviklede i et hvidt og fiint Gevand, der tillige bedekker deres Hoved og Hænder, saa man ikkun seer Ansigtet, Fødderne og nogle Fingre nøgne. Alle tre er, forestillede Dandsende, og den eene af dem er i en orgisk Be- vægelse, Binene lukkede og Hovedet tilbagekastet paa Skuldrene, som Menaderne pleie at giøre. Denne Maade at behandle Nympherne er usædvan- lig, og man vilde maaskee ikke tillade mig at kalde dem saaledes, dersom vi ei havde et andet Monu- ment, som just i disse Dage er kommet for Lyset, med tre Figurer der fuldkommen ligne de omtalte og tillige ledsages af en Jagthund. Dette sidste er Overdelen af en liden sexkantet Obelisk, paa hvis

Top

Top var et Hoved af Diana Triformis, og som formedelst en Canal som passerer igiennem dens Længde synes at have tient til Fontæne. Arbeidet er smukt, men opnaaer ikke Skiønheden af den omtalte Vase.

Ved Ariccia har Monsignor Despuiches opdaget en Bygning der efter sin ovale Form synes at have været et Amphiteater. Den største Diameter af den indsluttede Plads, hvad man kalder Arena, er 140 Palme; den mindste Diameter 80 Palmer. Muren rundt omkring er vel conserveret indtil en vis Høide. To store Porte føre paa Arena, og ligeledes 10 Døre, som communicere med Hvelvingerne under Muren, i hvilke man har fundet en Mængde Been af vilde Dyr. Den øvre Deel af Muren tilligemed Sæderne for Tilskuerne er ganske ødelagt; ikke heller findes paa Arena noget Spor af Paviment. Derimod gaaer midt igiennem dens Længde en dyb Canal 16 Palme breed, udhugget i Steengrunden, paa hvilken Bygningen er opført, og forsynet i visse Distancer med murede Piller paa begge Sider. Over denne Canals Bestemmelse har endnu ikke kundet siges noget tilfredsstillende. Den synes ei at have været hvelvet; men af en Mængde Søm, som i samme er bleven forefundne, vil man slutte at den var tildækket med Bredder eller Bielker. Men herom og angaaende hele Bygnin-

ningen kan i Foraaret forventes ny Oplysning, da for nærværende Tid det indfaldende Regnveir ei tillader at opdekke det Hele.

Nogle Efterretninger om det berømte Malerie af Antonio Allegri (kaldet Corregio efter sin Fødebye) som nu er bragt til Paris.

Dette Malerie forestiller Marie med Barnet Jesus, Magdalena og den hellige Jeronimus. Moderen har Barnet paa Skiødet, og synes at finde Behag i den Høitid der giøres af hendes Søn, Magdalena er knælende for at kysse hans Fod, medens en Engel som er bag ved hende frembær en Krukke med Rægelse; paa den modsatte Side sees den hellige Jeronimus staaende, med en Løve ved Siden, han giver en Engel en Bog som denne synes at ville forklare Barnet Indholden, der smilende modtager dette Offer.

Dette Malerie, der er anseet for et af de nyere Tiders Mesterstykker, og er det betydeligste af alle de Malerier, de Franske have samlet i Parma. Det er malet paa Træe, 6 Fod 4 Tommer høit og 4 Fod 6 Linier bredt, Figurerne ere lidet mindre end naturlig Størrelse, Correggio giorde det i Aaret 1523 (paa samme Tid da han malede Capellet i den hellige Johannes Kirke i Parma) for Brisus Colla, Enke efter Octavianus; Bergonzi. Han fuldførte dette Malerie i 6 Maaneder, hvorfore ham efter

Akkort blev udbetalt 400 Liv. men da dette Stykke fandt saa almindelig Biefald, gav denne Dame ham til ydermere Beviis paa sin Tilfredshed, oven i Kiøbet, 2 Læs Brænde, et fedt Sviin, og nogle Skiepper Korn. Efter 5 Aars forløb, forærede Enken dette Malerie til Kirken St. Antonius i Parma, hvor det blev udstillet til offentlig Beundring indtil Aaret 1749, da Kongen af Portugal lod tilbyde Kirken 40,000 Zechiner, eller hollandske Ducater, for dette Malerie, et Tilbud som Kirkens Værger fandt antageligt, men da Byen Parma blev underrettet om denne Handel, giorde den Forestillinger desangaaende til Hertugen Don Philippus, som den 29 Nov. samme Aar, lod det forflytte til Katedral Kirken, hvor den forblev indtil 1756, da en fransk Maler ved Navn Jollain, nu Medlem af Bestyrelsen for det franske Museum, vilde tegne det igiennem Floer, for at Copiere det, men blev deri hindret af nogle Canonici, som paa en uhøflig Maade forjog ham, hvorover han klagede til Hertugen, som 3 Dage efter lod Maleriet hente derfra med en Eskorte af 24 Grenaderer, og lod det opstille i sit Land-Slot Calorno, hvor det ikke blev længe, da Prindsen det paafølgende Aar stiftede et Konst-Academie i Parma, hvor det atter blev henbragt, og udgiorde denne, Stiftelses eeneste Værd indtil vore Dage. Kongen af Portugal er ikke den

eene-

eeneste der har ønsket at blive Eiere af dette Konststykke; Hertugen af Beyren, Kongen af Preussen (Frederik den anden) og flere Regenter have til forskiellige Tider tilbuden betydelige Summer for dette Malerie, som vilde blive for vidtløftig her at anføre, vi ville allene tilføie til Ære for Hoffet i Parma, at alle muelige Tilbud have hidtil været forgieves. Der var altsaa intet andet Middel, end de Franskes overordentlige Seiervindinger i Italien, og den Tilstand, i hvilken den regierende Hertug befandt sig, der kunde bevæge ham til at skille sig ved dette Stykke. Ikke desmindre tilbød han de Franske i denne sin Trængsel en Million Liv. i dets Sted, men hans Tilbud blev anseete for uantageligt, og Maleriet blev sendt til Frankrig.

Ædle Handlinger af en norsk Bonde.

Paa en Tid, da man saa kraftig arbeider til Folke Oplysningens Fremme i vort Fædreneland; da Videnskabsmanden ikke anseer det for fornedrende, at nedlade sig til de ringere Folkeklasser, for ogsaa til deres Held at virke ved gavnlige Kundskabers Udbredelse; da ogsaa Landvæsenet og Agerdyrkningen ere blevne værdige Gienstænde for den Lærdes Grandskning, og grundige Afhandlinger i dette Fag, af Mænd som Hoegh og Wedel, berige

den

den flittige, og stille Gysler opofrede Landmand med de bedste Anviisninger til Agerdyrkningens Forbedring, da det danske Landhuusholdnings Selskab, i Forening med Videnskabernes Selskaber i Kiøbenhavn og Tronhiem ved opmuntrende Belønninger, arbeide dette store Maal i Møde; paa en saadan Tid, vil det formodentlig ikke være Oplysningens Venner ligegyldigt at erfare, disse Kundskabers Fremvext og Virkninger blandt Land-Almuen. Jeg griber derfor denne Leilighed, for at kunde meddele Publikum nedenstaaende Efterretning, om en hæderlig Landmand i min Føde-Egn, det nordenfieldske Norge.

Sivert Knudsen Aarflodt, Selveier-Bonde paa Gaarden Aarflodt i Ørsteens Annex Sogn, under Woldens Præstegield, Søndmøers Provstie, Bergens Stift, er den Mand, hvis Hædersdaad jeg her agter at meddele. Med utrættelig Iver har han søgt at forbedre sin paaboende Gaard, ved at skiære Vexter fra Gaardens Fæehuse, hen over de tørreste Bakker, for, ved den fra Fæhusene eller Moddingen nedflydende Vædske, at giøde og forbedre dem. Han har ogsaa opsat anseelige Steen-Giærder om Hiemme-Marken, hvilket her i Egnen tilforn har været aldeles ubrugeligt, og ved sit Exempel, opmuntret adskillige af Sognets Beboere til lige Flid. Med Frugttræers Plantning, og

Kaalhavers Anlæg (især den for Landhuusholdningen meget nyttige Kaalrabi) har han her i Egnen giort den første Begyndelse; om han enten har æsket, eller erholdet Præmie for nogen af disse Jordforbedringer, er mig ubekiendt; men at han derved har gavnet, ikke allene sig selv, men hele Egnen, som søger Ære i at ligne ham, er uimodsigeligt.

Ved egen Flid og Lyst til nyttig Læsning, som ogsaa i hans Ungdom, ved Veiledning af Stædets da værende Præst, vor udødelige Professor Strøm, har han forskaffet sig nogen Indsigt i Chirurgien, saa han godt aareslader, og er temmelig heldig i at helbrede udvortes Skader, han har derfor paa sin Gaard oprettet et lidet Huus-Apotek, fra hvilket han forsyner Egnens Indbyggere med fornødne Lægemidler for Betaling, og foreskriver Lægemidlernes Brug, efter det af Hr. Doctor Mangor udgivne Land-Apotek; hvilket er til megen Nytte i denne Egn, da den i Fogderiet beskikkede Provincial Medicus boer 5 norske Mile herfra. For at befordre Læselyst og Kundskabers Udbredelse blandt Almuen, har han stiftet et Laane-Bibliothek for Ørsteens Sogn, om hvilket jeg her vil anføre hans egne Ord, i Skrivelse til mig af 21de April sidstafvigte: "som det har fra Ungdom været min Lyst "til Læsning, og Fremgang i Kundskab, havde jeg

"als-

"anvendt alt hvad jeg kunde til at faae mig gode "Læsebøger, saa at jeg forrige Aar havde omtrent 100, "og tillige, for at kunde tiene mine Medmennesker "i min Egn, bortgav jeg forrige Aar, efter Selv "indrettet Plan af 24de November, som offentlig "blev af Provsten og Lensmanden bekiendtgiort for "Ørsteens Almue Søndagen den 26de November, "mine Bøger, til et frit Laane Bibliothek for hele "Ørsteens Sogn; hvad Læselyst, det hos mange, "som før havde næsten ingen Bøger, og hvad Op- "lysning det vil bidrage til, hos Unge og Gamle, "synes allerede at glæde mig, ved den Begierlighed "hvormed de søges, nu komme i Brug, og vanke "om blandt Almuen."" Jeg er ikke saa lykkelig, at kunde meddele ovenmeldte Plan til Indretningen, eller Efterretning om, hvilke Bøger der findes i Biblioteket, men haaber maaskee herefter, at kunde fremlægge dem for Publikum, da man derom nærmere vil erfare, hvad Nytte Indretningen kan stifte; man finder heri et værdigt Bidrag til den norske Bondes Tænkemaade i disse Egne, og Beviis paa, at ædel Gavnelyst stundum luer op, og saa i deres Barm, der henslængte i Afkroge, gaae bag Ploven, og for Resten leve ubemærkede af deres Samtidige. Landhuusholdnings Selskabet har vel i Aaret 1797 udsat en Præmie for den, der anlægger et Laane-Bibliothek, til Kundskabs Ud-

bredelse blandt Almuen *), men dette kan neppe have givet Anledning til Mandens Handling, da han i sin Egn ingen Kundskab har havt, eller kunde have om denne Præmies Udsættelse; end ikke en ganske tilladelig Egennytte kan altsaa siges, at have blandet sig i hans Foretagende, da Bøgerne desuden udlaanes frit uden mindste Betaling. Landhuusholdnings-Selskabet fordrer, at et saadant Bibliothek skal bestaae i det mindste af 40 eller 50 gode Danske, eller paa Dansk oversatte Bøger, Dette bestaaer, som sees af ovenanførte Brev, af dobbelt saa mange, det overlades derfor til Selskabets og enhver oplyst Patriots Omdømme, om ikke denne af ædel Virksomhed besjælede Mand fortiener et Agtelses Tegn, til opmuntrende Belønning for udvilske Gavnelyst. Enhver der kiender Landmandens Carakteer i denne Egn, vil letteligt indsee, hvor meget dette vilde bidrage hos Stifteren, til, utrættet og med fornyet Lyst, at bringe dette Anlæg til Fasthed for Eftertiden, og hos de øvrige Egnens Indbyggere, til at opvække Lyst til Fremgang i nyttige Kundskaber, da den Følelse af Ære, som besjæler den norske Landmand, kraftig

vilde

*) See: Fortegnelsen paa de Prismaterier og Præmier, som det Kongelige danske Landhuusholdnings-Selskab udsætter for hans Kongelige Majestæts Riger og Lande udi Aaret 1797. Pag. 36 No. 5.

vilde anspore flere til at betræde den samme Bane, for at værdiges lige Opmærksomhed. Han røber desuden ikke uheldigt Genie til Digtekunsten, men mangler de Indsigter og den Læsning, som kan frembringe noget Læseværdigt i dette Fag. Man vil heri finde nyt Beviis for, hvad det raae og ikke uddannede Genie, under andre Omstændigheder, kunde frembringe; man vil ogsaa heri finde et Træk af den norske Landmandsdds Caracter i Almindelighed, og Prøve paa denne Mands ædle Tænkemaade i Særdeleshed, der veed at skionne paa en Stroms Værd, uagtet denne store Mand intet udvortes besad, der kunde udmærke ham i Almuens Øine, eller tiltrække ham dens Opmærksomhed; man vil see Spoer af den oprigtige Erkiendtlighed og varme Taknemmelighed, som luede i Mandens Barm mod sin Ungdoms Lærer, da enhver, som kiender den norske Bondes usminkede Oprigtighed, let vil overbeviise sig om, at nedrig Smiger og Hyklerie ikke har besmittet hans Harpes Strænge; man opdager endelig et Træk, i Mandens uegennyttige Tænke- og Handlemaade deri, at han gratis lod uddele trykte Exemplarer af nedenstaaende Sange i Borgens, Woldens og Egers Præstegield, for at bevare sin elskede Lærers Minde hos de Menigheder, hvis Lærer han havde været.

Fra

Fra denne Synspunkt ønskede jeg, at enhver fornuftig og Fordomsfrie Læser vilde betragte ovenstaaende Sang, saa meget mere, som jeg allene paa ovenanførte Grunde har ladet den bekiendtgiøre. At denne virksomme Mand altsaa fortiener Sted mellem Norges hæderværdige Landsmænd, en Niels Justesen Eidet, en Christopher Siursen Hieltenæs, en Anders Nagesen Rougtved og flere, vil man ikke nægte; jeg troede derfor, at hans Handlinger ikke burde begraves i Mørket, da de ere et nyt Beviis for Folke-Oplysningens velgiørende Virkninger, ogsaa i Landets Afkroge.

L. A. Rodtwitt.

En Søndmørsk Bondes Digterske Tanker, helligede sin dyre Lærers roesværdige Minde *).

Bryst Søndmøer! dig af dine Strømme,
En søndmørsk Strøm vi maa berømme;

Af

*) Da jeg ikke anseer denne saa opbyggelig for Folk af min Stand, som den anden (da Mængden af Bønder lidet røres ved det physiske, hvor vigtigt det endog var), og min Leilighed ei tillod at faae dem begge i Trykken, har jeg kun beholdt denne i min strøvne Samling, men den trykte er uddeleret i Woldens, Borgens og Egers Menigheder, til Erindring om Doctor Strøm.

Indsf. Anmerk.

Af Mørket hialp han dig at stige,
Opmaalte os dit Floras Rige,
I talrig Mængde, gavnrig Stand, —
Paa Mineraler, Dyrehære,
Han lærte os opmærksom være,
Vor Norges indsigtsfulde Mand.

Den Plan han kunde Selv bestige,
Hvad fik hans Øiesyn undvige?
Nei! grandskende han saae hver Art
Med Fliid, han søgte at opdage,
Hvad Nytte kyndig Mand kan drage,
Af det, hvis Gavn laae før forvart.

Net mørske Spøler ved ham tegnes,
Han kunde og som Søemand regnes,
At kiende Seilads, Veir og Hav. —
Han Skabninger fra dybe Grunde,
Udforske og afskildre kunde,
Og derom Lys og Lære gav.

For tidlig syntes vi ham savne,
Forsynet bød, han maatte gavne,
For Slægter i en anden Egn,
Ei skal hans Minde fra os flytte,
Hans Lære, vore Born skal nytte,
Og de Ham reise Ærestegn.

End lærer han os Gud at kiende
Ved hans Anviisning — Øiet vende.
Vi-did de blanke Kloder gaae,
Som vores Soel sin Krebs oplider,
Om Stierne-Flokken Soele bliver,
Hvad Grændser kan da Tanken naae? —

Med dette værdige Exempel,
Vi figer i Naturens Tempel,
Der lyser Skaberen ret stoer,
Hvis Viisdom henrykt vi tilbeder,
Og Hædres bar den troe Veileder,
Som peged os det blanke Chor.

Mens mørske Strømme tordner lyder,
Sagtmodig Strøm dit Minde flyder,
Frugtbringende til fierne Kyst.
Dit Tab, begræder lærde Sanner,
Dit Værd hver ædel Siel paaskiønner,
Thi ivrig var Din Gavnelyst.

Den Videlyst, som var Dig egen,
Men nu — til hvilken Høide stegen,
Paa Aanders uindskrænkte Vei,
Hvor Hvirveler, og Kloders Baner,
Kan skues, som de mindste Planer,
Og Kiedsomhed fornærmes ei.

S. K. Aarflodt.

Om

Om og hvorvidt Regieringen er berettiget til at fordre Agtelse, og hvilke ere de Midler, hvorved denne Agtelse erhverves og holdes opret.

At Mennesket ikke bør foragte sit Medmenneske, det er indlysende deraf at Menneskeheden i sig selv er en Værdighed, fordi Mennesket som Fornuftvæsen ved sin Personlighed eller den Egenskab, at han aldrig kan blive blot brugt som Middel, hæver sig over alle andre os bekiendte Væsener, som vi her kunne tale om. Borgeren bør derfor ei heller foragte den eller dem, som sidde ved Statens Roer. Naar en Nation er saa ulykkelig at den høieste Myndighed er falden i en Sardanapals eller Heliogabals Lod, er det vel tilladt at ringeagte dem i Sammenligning med viise og retfærdige Magthavere, og at prise en anden Nation lykkelig, som styres efter Fornuftens Love. Det bør endog ansees for lovligt, at foredrage Folkets og sine egne grundede Klager, men at nægte disse Despoter den Agtelse, som man ved udvortes Handlinger bør viise Mennesket i Almindelighed og Menneskeværdigheden endog i disse Despoters Person, maae i Følge det foregaaende ansees for Pligtstridigt. Nu kan en Handling være pligtstridig,

uden at den dog derfor kan være Gienstand for den lovgivende og fuldbyrdende Magts Opmærksomhed, eller med andre Ord, at den retmæssigen vorder strafskyldig.

Det kommer derfor allene an paa rigtig at bestemme Grændserne inden hvilke en Borger bør holde sig, naar han ikke skal kunne siges at have nægtet Regieringen den Agtelse, hvilken han var den som Regiering skyldig. Vi ville siden faae at see, at Regenterne ikke altid som Regenter kunne giøre Fordring paa Agtelse, omendskiønt de kunne paastaae den som Mennesker. Denne Undersøgelse er efter min Overbeviisning af høieste Vigtighed. Endog de som erkiende Skrivefriheden for Borgersikkerhedens Palladium, som tilstaae, at det er en af Borgerens hellige og uafhændelige Rettigheder, og at dens uforstyrrede Udøvelse har de meest velgiørende Virkninger saa vel for de høieste og de dem underordnede Authoriteter, som for Statens øvrige Borgere — endog disse ansee Agtelse og Ærefrygt for Regieringen, af den Vigtighed, ja Uundværlighed, at de ikke ville, at haanende og bespottende Angreb paa Magthavere, maae hengaaede ustraffede. Jeg vil bestræbe mig for ved denne Undersøgelse, at sætte det Spørsmaal i et klarere Lys, om og hvorvidt Regieringen er berettiget til at fordre Agtelse, og hvilke de Midler ere,

hvor-

hvoraf den bør beslene sig for at erholde denne Agtelse.

Det er uden Tvivl en virkelig Affindighed, ei allene naar Regenten som hiine Roms Despoter fordrer guddommelig Tilbedelse, men ogsaa naar han vredes over de Sammenligninger, som en eller anden Skribent maatte anstille imellem sit Lands Regenter og fremmede Staters Magthavere, hvilke denne Forfatter anseer for mere villige til at erkiende og hædre Nationens Rettigheder. Ja dersom Tilfældet skulde være, at en Skribent havde sammenlignet sit Fædrelands nu værende Forfatning med Fortidens, dersom han maaskee havde foredraget for Nationen de, som det skulde synes, af Retfærdighed og Menneskekierlighed indgivne Grundsætninger, efter hvilke den i Følge hans Overbeviisning styredes for et Decennium tilbage, dersom han havde erindret Magthaverne at disse Grundsætninger nu vare aldeles tilsidesatte. Dersom han havde forestillet dem, at de strax efter at de havde faaet Magten i Hænderne, havde ikke ført andet end borgerlig Frihed i Munde, men at de nu forfølge alle de dem underordnede Medborgere, som tydeligen bekiende sig til hine Grundsætninger. Endelig dersom Skribenten havde advaret disse Magthavere om Følgerne af denne deres forandrede Fremgangsmaade, og raadt dem til, igien at vende tilbage paa Retfærdighedens

og

og den sande Statsklogskabs Vel, paa det de, om mueligt, kunne vinde den Popularitet tilbage, som nu mere end nogen Tid tilforn er Magthavernes eeneste sikre Værn, og paa det man ikke skal troe at de blot havde foret til Borgerfrihedens Fane, for ved Hielp af Nationens Yndest at kunne des sikrere styrte dem som de vilde rive Magten af Hænderne. Sæt at dette var Tilfældet, Magthaverne vilde derfor dog være uberettigede til at forfølge den Skribent, som har giort dem alle disse Forestillinger og Advarsler; thi han kan ikke siges derved at have nægtet dem den Agtelse, hvilken han var dem som Mennesker skyldig. Man maatte ellers antage at den som erindrer sine Overmænd eller Foresatte om deres Pligter, derfor ogsaa kunde siges at have krænket den Agtelse, som han var dem skyldig. Men dersom man antog dette, vilde man stille Sandheden ved sine Rettigheder og tilsperre Veien for Oplysning og Dyd.

Dog hvis man end kunde antage, at den Statsborger havde tilsidesat dem Regieringen skyldige Agtelse, som havde sagt Monarken sine Feil, saa følger dog aldeles ikke deraf Regentens Ret til at forfølge ham som Forbryder. Og herom henviiser jeg til de forhen saa ofte førte Beviiser for den Sætning, at Skrivefriheden bør være uindskrænket i Henseende til dens Form.

Men hvorledes — vil man sige — kunne Regenterne taale at en Statsborger dadler deres Handlinger og ved denne Daddel viiser dem Ringeagtelse. Er det ikke uundgaaeligen nødvendigt for Statens Sikkerhed, at Borgerne agte Regieringen, ja endog at de ansee denne Agtelse som en virkelig Deel af Statens Sikkerhed? Hvorledes vil Regieringen kunne vente Lydighed af dem som ansee den for ond eller uduelig? Endelig er Staten som en Foranstaltning sigtende til at hæve Mennesket til den Høide af moralsk Fuldkommenhed, som det er hans Pligt at bestræbe sig for at opnaae, ikke en Gienstand for Menneskets Ærefrygt, og kan Regenten ikke med Føie paastaae denne Ærefrygt, som Statens Repræsentant? Den sidste af disse Indvendinger har jeg nævnet sidst, fordi jeg anseer den for megen ubetydelig, for saa vidt den anføres som en Grund for Regenten til at fordre Agtelse, der nødvendigen maae som sand og fornuftig, komme an paa Magthaverens Karakter. Den er derimod et Argument for Lydighed, som jeg siden kommer til at tale om.

Forend jeg begynder at besvare disse Spørgsmaale, torde det være nødvendigt nøiere at bestemme, hvad der efter min Overbeviisning bør forstaaes ved Statens Sikkerhed. Denne Bestemmelse anseer jeg for saa meget mere nødvendig som rigtige

Begre-

Begreber om denne Sikkerhed have enten virkelig voldet, eller i det mindste tient til Paaskud for de meest vilkaarlige og selvraadige Misbrug af den offentlige Myndighed. Naar Tyrannen under en Borgerkrig eller kort efter dens Ende, myrder sine slaviske Undersaatter i Hundredeviis, paa den blotte Mistanke, at de have taget Deel i Opstanden imod ham, naar den Krigslystne og erobresyge Regent tager Anledning af en ussel Rangstrid til at føre Kiernen af sin Nations Mandskab paa Kamppladsen, naar den blodgierrige Hierarkægger Monarken til Kiætterforfølgelser, naar den hevngierrige Minister tilraader sin svage Fyrste voldsomme Forholdsregler imod den Borger, af hvem Ministeren anseer sig fornærmet, naar den feige og fordomsfulde Dommer supplerer Lovens formeentlige Mangler ved vilkaarlige Magtsprog, i alle disse Tilfælde maae Statens Sikkerhed tiene til Paaskud. Det er saa meget mere nødvendigt og nyttigt, her nøiagtigen at bestemme, hvad der bør forstaaes ved Statens Sikkerhed, som det har lykkedes de faedige Magthavere, at indbilde Folket, at Regentens, hans Ministres, Adelens, Geistlighedens og efter Omstændighederne, men langt fra ikke altid, Embedsmændenes personlige Sikkerhed var Statens Sikkerhed. Meget sielden har der været Spørgsmaal om Borgerens og Bondens Ret til

Sik-

Sikkerhed, og i de fleste Stater er denne neppe nu kommen i Betragtning.

Statens Sikkerhed, Borgersikkerheden, kan efter min Overbeviisning betragtes under en dobbelt Synspunkt. Forend Fornærmelse imod Borgernes lovbestemte Rettigheder er begaaet, er det den Tilstand, hvor i Enhver af Samfundets Medlemmer anseer sig fuldkommen forvisset, at ingen Krænkelse af hans ved Loven fastsatte Tvangsrettigheder skal vorde ham tilføiet, uden at han erholder den Erstatning og Straf, som Lovene have bestemt. Men naar denne Krænkelse er indtruffen, bestaaer Borgersikkerheden deri, at ei allene Den Fornærmede erholder netop den Fyldestgiørelse og Hevn, som Loven forud havde bestemt, men at ogsaa Fornærmeren ikke tilføies et større Onde, end det, som den samme Lov havde fastsat.

Denne Sikkerhed er det, som fornuftigviis kan betragtes som Borgersamfundets Hovedhensigt, og lykkelig havde Menneskeheden været, dersom Regenterne eene og allene havde indskrænket deres Omhue til at forskaffe og opretholde Borgerne denne Sikkerhed, istedet for at de saa længe Stater havde staaet, til Nationernes Uhæld have befattet sig med som Fædre og Formyndere at besørge deres Lyksalighed.

Saalænge denne Sikkerhed ei rystes, saalænge Borgerne ere forvissede, at deres Tvangs-Rettigheder med Upartiskhed og Strenghed vorde haandhævede, vil Borgersamfundet have Varighed, og Regenten behøver ikkun denne Borgernes Overbeviisning for at kunne med den meest uforstyrrede Rolighed og Tryghed nyde sin Vælde; thi Regentens Sikkerhed er i denne Henseende nadskillelig forbunden med Nationens.

Regenten er derfor og fuldkommen uberettiget til at fordre Agtelse af Borgerne, naar disse ikke frivilligen yde ham den. I Almindelighed kan den øverste Magthavere i Staten ei ansees berettiget til, ved Love eller Forskrifter at indskrænke Borgernes Frihed videre, end det er nødvendigt til Opnaaelsen af Borgersamfundets Formaal; thi han har sine Rettigheder af Folket, som ikke kan formodes, eller var berettiget at overdrage ham Ret til at giøre flere Indskrænkninger i dets Frihed, end hvad dette Formaal kan fornuftigviis ansees at fordre. Dersom nu Statens Sikkerhed er Statens Formaal, og denne kan staae uden at Borgerne yde Regieringen Agtelse, saa følger og at Regenten er uberettiget til derpaa at giøre Fordring.

Det kommer derfor nu ikkun an paa, om det kan af Historien vorde godtgiort, at der har været meer end een Stat, hvor Borgersikkerheden, ei alene

ikke den indvortes eller private, men ogsaa den udvortes eller offentlige, har jævnligen svævet i den yderste Fare, men Regenten desuagtet i den samme Stat har været udmærket saa vel for sin Forstand som for sit Hierte, og derfor ei allene fortient, men ogsaa har nydt Folkets Agtelse. At dette virkelig ofte har været Tilfældet, vil letteligen kunne bevises, og omvendt — vil det med ligesaa liden Møie vorde godtgiort, at den offentlige og private Sikkerhed har hvilet paa de sikkerste Grundvolde i saadanne Stater, hvis Magthavere vare de udueligste, foragteligste, og meest foragtede Skabninger.

Raadføre vi os med det gamle Nordens Historie, vil denne efter hiin, som Historieskriver hæderlige Snorros Vidnesbyrd kunne nævne os mange raske og kloge Regenter, som al deres Duelighed uagtet ei have kunnet voere sig af Tryghed. Oluf Tryggesen, Oluf Haraldsøn, Sverre, Hagen Hagensøn vare alle kiække, kloge; og hvad tilforn var oftere Tilfældet, end det er blevet siden, selvherskende Regenter, der fortiente og havde deres Undersaatters Agtelse, men det hele Norge var en Tumleplads for Faktionen, og Borgersikkerheden var under deres Regiering aldeles ikke større end under deres Formænd og Eftermænd lige til Unionen.

Af Danmarks Historie fortælles os om Valdemar den Første, at han var en helt og hvad der

især i hans Tidsalder, paabød Agtelse, en tapper Regent, men at han sin hele Regierings Tid igiennem havde at kiæmpe med en misfornøiet Almue.

Engellands Dronning Elisabeth og Ruslands Keiserinde Catharina den anden bør sættes ved Siden af de meest duelige, virksomme og statskloge Regenter, som Verdens Aarbøger have at opvise, men den første ængstedes i sine 40 Aars ærefulde Regiering af næsten uafbrudte Sammenrottelser, og den anden havde efter en af de nyeste Historieskriveres Beretning, ikkun sin Eftermands personlige Carakter sin Sikkerhed at takke.

Men — maaskee man lettere vil tilstaae mig Muligheden af en urolig Borgersamfundets Forfatning, endog naar Regenten har de Egenskaber, som paabyde Folket Agtelse, end den Mulighed at Borgersikkerheden kan være uforstyrret, naar Scepteret føres af svage og afmægtige Hænder, naar Monarken ikke kan ved sine personlige Egenskaber indgyde de gode Borgere Tillid, og de onde den Frygt, som her allene kan holde tilbage.

Foruden at jeg snart af Historien skal godtgiøre, at Rolighed kan gives under svage Fyrster, for-rekommer det mig af sig selv indlysende, at ligesom Staten under dulige Regenters Statsstyrelse letteligen kan befinde sig i den Giæring, at alle Regentens Bestræbelser, for at bringe Sikkerhed tilveie,

veir, ere unyttige eller i det mindste utilstrækkelige, saaledes kan det og hænde, at den offentlige og private Sikkerhed nydes i den Stat, hvor Regenten igenlunde hædres af Nationen.

Man tænke sig alle de elendige som igiennem den Række af Aarhundrede om hvilke Historien fortæller os, have — siddet paa Thronen, og — ladet regiere i deres Navn; man erindre sig f. E. de mange iblandt Frankrigs 16 Ludviger, iblandt Engellands 8te Henrikker og Tydsklands 7 Carler, som have været de uduelligste og foragteligste Fyrster, men desuagtet efter i mange Aar at have styret deres Stater ved blotte Underskrifter, have beholdt deres Scepter indtil deres Død. Revolutioner eller voldsomme Statsomveltninger ere undertrykte Nationers allersidste Redningsmidler og jeg tør endog paastaae, at man ei af Historien skal kunne nævne mig en eeneste Opstand, som allene eller fornemmelig har været Virkningen af Nationens Misfornøielse. Eller var maaskee den engelske Nation ikke yderlig misfornøiet med den vellystige, ødsle og letsindige 2den Carls daarlige Regiering, saae den maaskee med Ligegyldighed at Carl solgte Frankrigs 14de Ludvig for Louisd'orer og Matresser, sit Riges Selvstændighed og Sikkerhed? Nei den følte sin Elendighed, men bar den, og vilde have baaret den gierrige, intolerante og fanatiske 2de Jacobs, Carls Ef-

Eftermands Uretfærdigheder, hvis dennes snilde og ærgjerrige Svigerson Wilhelm af Oranien ikke havde faaet en Deel af den brittiske Adel kiøbt og lokket til at arbeide paa Jacobs Uddrivelse.

Hvor mange Udsuelser og haanende Undertrykkelser taalte ikke den franske Nation af sin voldsomme og alle øvrige Menneske-Klasser dybt foragtende Adel, førend den greb til Vaaben, og neppe havde Historien havt noget at optegne om Dagene den 14de Julii og den 10de August, dersom ikke dets Voltaire, Montesquieu, Rainal, Rousseau, Mably og de flere Philosopher havde lært det franske Folk at kiende sine Rettigheder, deels dersom ikke en stor Mængde af Frankerigs unge Krigere og Adelsmænd havde i det for sin Frihed og Selvstændighed kiæmpende Amerika, lært at giøre disse Rettigheder gieldende.

Oplysning maae nødvendigen være Forløber for enhver Revolution som skal have Indflydelse paa Statssamfundets Forfatning for Fremtiden. Nationen vexler ellers ikkun en Despot for en anden, men Formen bliver den samme, og Lelligheden saa vel som Evnen til Undertrykkelse for den øverste Magthaver den samme. Men imod den oplyste Nations, eller rettere dens rebellerende Thronrøvers Voldsomheder ville Regentens Bestræbelser for at skaffe sig Ærefrygt, give et aldeles utilstræk-

lsigt Værn. Saalænge derfor Nationen ikke har naaet den Grad af Oplysning, at dens Borgere, eller i det mindste et betydeligt Antal iblant dem kiender deres Menneskerettigheder, og sætter Priis paa disse Rettigheders, af Regenten uforstyrrede Nydelse, saa længe kan og Regieringen være saa meget vissere om at Folket vil taale de Fornærmelser, han maatte tilføie dem, og at de ville lyde ham, men Agtelse har han derfor dog ikke; thi denne Fordeel kan han allene vinde ved sande Fortienester, og uden disse er han selv iblandt Barbarer høist usikker.

Dersom Oplysning er saa farlig for Varigheden af Regenternes Vælde, dersom det er lettere at holde en raa og barbarisk Nation til Ærefrygt for de øverste Magthavere, end den hvor Videnskabernes Sool har udbredt Dag over Statsborgernes og Regentens indbyrdes Forhold, er det da at undres over, om Regenterne stedse alvorligere og ivrigere bestræbe sig for, at vedligeholde den Skillerumsvæg, som gamle Meninger have oprettet imellem Regent og Borgere, og som just ved den Ærefrygt, som Magthaverne søge at indprente dem skulde holdes opret?

Jeg henviiser for at besvare dette Spørgsmaal, til hvad jeg ovenfor sagt og tilføier, at det er Regenterne aldeles umueligt at hindre Nationens Fremgang paa Oplysningens Bane. Jeg sætter at en stor Deel af Europas Magthavere bleve eenige om at underkaste Folket

Censurens Aag, for dog saaledes at erholde den Vished, som hverken Aktioner i Skrivefriheds Sager eller blotte Magtsprog kunne give, at der nemlig intet skal vorde skreven, som kunde give Nationerne Begreber om nogen anden Forfatnings Mulighed end den, hvori de fleste nu saa længe have hendøset, jeg antager at en eller anden Nations Magthavere, som en Tid lang havde braamet i velklingende Sentenzer af den Sagtmildhed hvormed de allernaadigst havde tilladt Borgerne, at bruge deres Tanke-Evner og at meddele hinanden Resultatet af deres Granskning, at disse samme Magthavere nu raadede Regenten til at indføre Censur, enten fordi de nu troede sig sikre om at beholde den Myndighed som de ved Hielp af Populariteten havde erhvervet, og derfor ikke længere af Herskesyge bleve holdte tilbage fra at viise deres sande Tænkemaade, eller fordi de frygtede at Publiciteten skulde sætte deres Handlemaade i sit rette, og efter deres Overbeviisning for dem skadelige Lys. Jeg sætter endelig, at en eller anden Regent af panisk Skræk fulgte dette Raad, for dog paa denne Maade at redde sig for den Fare at Brug eller Misbrug af Skrivefriheden skulde skille ham ved Folkets Agtelse, og jeg vil nu tænke mig Følgerne.

Maaskee var nu Regenten og hans Yndlinger fuldkommen sikre for enhver Fremstilling af deres

Opførsel, maaskee blev nu Nationen neddysset i den dybeste politiske Søvn, og glemte aldeles at anstille Betragtninger over ethvert andet Aag, som Regieringen maatte finde for godt at paakaste dem, maaskee var Folket for Fremtiden aldeles uvidende om sine Rettigheder, og om end et eller andet Individ havde en svag Erindring om disse Rettigheder, saa var dog Antallet af disse Individer alt for ubetydeligt, at deres Tænkemaade eller Kundskaber kunde yttre nogen Indflydelse paa det hele, og Regieringen var følgelig nu i alle Henseender sat i Stand til at tiltrænge sig den dybeste Ærefrygt og den meest ubetingede, blindeste Lydighed? Men skulde det endog hænde at Antallet af de Borgere, som fra Tænkefrihedens Dage havde endnu en betydelig Indflydelse paa deres Medborgeres Handlinger og Dristighed nok til at bruge denne Indflydelse, var saa stort, at borgerlige Uroligheder desformedelst opstode, vilde det dog vel ikke feile, at jo de andre Staters Magthavere, som ogsaa ved Censuren havde søgt at kue den menneskelige Aand, havde Kraft nok, i Forening med den ængstede Regiering at holde Revolutionen tilbage i dens Fremskridt, og at enhver Magthaver med Glæde vilde bruge sine Kræfter til dette Øiemed, dette kunde hverken Fornuften, som letteligt begriber at enhver Revolutions Feber er smitsom, og at derfor enhver

Op-

stand hældigen udført har flere i sit Følge, eller Historien, tillade disse Magthavere at omtvivle.

Censuren var da, Rigtigheden af disse Formodninger forudsat, det sikkerste Middel, som Regenten kunde anvende imod Nutidens Giæring, og ethvert Øieblik, hvori man forsømmer at bruge dette Middel, bør paaregnes vore Magthavere, hvis Pligt det er, saasnart som muligt at bringe Statens Skib for Anker, inden de allerede rasende Revolutions Storme blive det for mægtige.

Jeg svarer: Statens Sikkerhed vorder ved Censuren dog ikke saa fuldkommen betrygget, som mange til Regentens Fordærvelse ville indbilde ham.

Det er nu kommen saa vidt med Menneskeheden, at ethvert Forsøg som nu maatte opfindes af Fyrsterne, eller dem der bruge Fyrsterne som Redskaber til Medborgeres Undertrykkelse, nu faaer et uhældigt Udfald, og lønner ikkun dets Opfindere med almindelig Afskye og Foragt. Det gaaer nu ikke saa let som tilforn at bedaare Menneskene og indbilde dem, at de ere ikkun til for Regenternes Skyld, og at disse sidste ere berettigede til at foreskrive dem, hvad de skulde tænke, hvor meget eller hvor lidet de skulde troe. Naar derfor endog en Regent faaer ved Censur lagt Capsur paa Nationen, naar det endog lykkes ham at finde en Borger som

er

er enfoldig eller uforskammet nok til at lade sig beskikke til Censor. Regenten er derfor ingensunde sikker, at i hans egne Stater et eller andet Skrift vil see Lyset, som viiser det fornedrende og skiændige i hans Handlemaade. Blev maaskee Niels Klims Reise under Jorden skrevet og udgivet i Trykkefrihedens Dage, eller var Lütkens oekonomiske Tanker et saadant Foster, som man skulde vente sig at Censuren vilde frembringe. Det var vanskeligt i den religieuse og politiske Vanetroes mørkeste Epoke, hver Gang det giordes fornødent, at finde Mænd som man med grundet Tillid kunde beskikke til Værger for den umyndige menneskelige Aand, men nu da mangen Nation af nogenledes Størrelse har Borgere i Tusindviis, som ei allene ansee hiint Formyndervæsen for et Væv af Skiændigheder, men endog troe sig berettigede og i Stand til at besvare de vigtige Spørsmaale om Statssamfundets Oprindelse, om Selskabs-Pagtens Indhold og om de Pligter og Rettigheder for Regenten og Folket, som af disse Undersøgelser lade sig udlede. Nu kan man med største Føie formode, at der iblandt de Censorer, som vel overalt i Riget maatte til den muelígst fuldkomne Betryggelse vorde beskikkede, vilde findes adskillige, som Regieringen beskikkede uden at formode, hvad de førte i deres Skiold, og som paatoge sig dette Embede i den

Hen-

Hensigt at fremme de saa kaldte antiministerielle Grundsætningers Udbredelse. Dette torde saa meget lettere vorde Tilfældet, som det vel var nødvendigt at beskikke et stort Antal af disse Censores; thi hvorledes var strængt Opsyn ellers mueligt. Og saa lære vi af det russiske Riges nyeste Historie, at denne Stats Regent, som i det mindste er sine Grundsætninger troe, har beskikket Censorer i enhver Havn, som skulle forhindre franske Skrifters Indførsel. Men jeg sætter endog, at Regieringen kunde fra denne Kant ansee sig med Føie for fuldkommen betrygget, hvo tør nu indestaae den for at Nationen ikke skal vorde oplyst eller forledet, hvad man vil kalde det, af de mange fremmede Skrifter, som indføres især fra de Stater, hvor Friheds og Ligheds Læren er bleven den herskende? Rimeligviis vil et saa meget større Antal af saadanne Skrifter finde Afsætning, som alle de læselystne i Nationen faae formedelst Censuren saa meget færre indenlandske Produkter, hvormed de kunne tilfredsstille deres Videlyst. Men derfor, Regieringen skulde efter Keiser Pauls Exempel udvide Censorernes Myndighed saaledes, at ogsaa udenlandske Bøger skulde vorde en Gienstand for deres Uarvaagenhed? Vare Magthaverne da fuldkommen betryggede?

I det mindste maatte vel denne Udholdelse være i høi Grad fornøden, naar Regieringen skulde kunne ansees at gaae konsiqvent til Værks. Den vilde ellers være udsat for at de Skribenter, som for Alvor vare betænkte paa at viise en eller anden Magthavers daarlige eller uretfærdige Handlemaade i sit rette Lys, sendte deres Manuskript udenlands for der at lade det trykke, og siden skaffede det indført, som et uden for deres Fædreneland forfattet Værk. Men hvo begriber ikke, at om end Censur-Loven kom til at omfatte udenlandske Værker, dog denne Foranstaltning vilde være utilstrækkelig til derved at opnaae det tilsigtede Hiemeed?

Skrivelysten er nu stegen til den Høide, at man med Føie kan inddele Skribenterne i Klasser, som det er Pligt imod mange Hædersmænd iblandt Forfatterne, at man vogter sig for at sammenblande. Der gives nemlig de som plagede af den saa kaldte prurītus scribendi, ansee det for den sødeste Nydelse at see deres Navn paa Forfatterlisten og at anføres som Skribent i et lærd Lexicon. Ikke mindre er deres Antal, som ansee Skriveriet for en Næringsvei og ere Forfattere hvergang Hungeren kalder, eller endelig de, som blot skrive fordi de troe at Pligten opfordrer den til at føre deres Medborgere ved Oplysning til moralsk Fuldkommenhed.

Alle

Alle disse Hvis Antal dagligt vorder større, ville visse sig saa meget virksommere for at giøre de Hindringer unyttige, som Regieringen maatte lægge dem i Veien. "Man vil skrive, har en af den franske Nations Repræsentanter ved en lige Leilighed sagt, og uddele sit Skrivt imod Eders Villie, man vil skrive med en Pen, et Blyant, med sympatetisk Blæk, hvad man ikke trykker. Og disse Tvungsskrifter og Blade ville, just fordi de ere vanskeligere at anskaffe sig, giøre større Lykke, have flere Læsere, flere Tilhørere og især flere Troere, end alle de Journaler (Skrifter) Regieringen vedkiender sig."

Sandelig, man maatte ikkun lidet kiende til den menneskelige Natur, for at kunne tvivle om disse Sandheder; Virkning og Modvirkning voxe i den moralske Verden ligesom i den physiske, med hinanden, og Meninger udbredes aldrig visere og hastigere, end naar de forfølges.

Disse vilde da være Virkningerne af en Regierings ængstelige Bestræbelser for ved Censur at vedligeholde den Ærefrygt hos Folket, som den frygtede ved Misbrug af Skrivefriheden at skulle tabe. Dette kunde vel endnu med god Føie tilægges, at den Nation, imod hvem dette Middel til Ærefrygtens Opretholdelse blev anvendt, letteligen kunde falde paa den Tanke, at denne Ærefrygt ikke var grundet i Fornuften; thi hvorfor skulde Regieringen

gen ellers frygte for at see den svækket ved dadlesyge Skribenters Bestræbelser, eller anseer den det maaskee for urimeligt at andre Skribenter vilde opstaae til dens Forsvar, og vilde denne Forventning dog ikke være saa meget mere grundet, som saa mange Fordele ere forbundne med den Bestilling at skrive Lovtaler over Regenten og hans Ministre, og saa megen Fare at befrygte for det iblandt Jordens Mægtige forhadte antiministerelle Partie.

Ingenlunde, vil man sige, der gives mange Skribenter, som ikkun have sværget til den antiministerelle Fane, fordi de af denne Fremgangsmaade ventede sig sildne Fordele som Regieringens Yndest ikke tilbød. Jeg veed intet bedre Svar paa denne besynderlige Indvending end hvad en af vore Forfattere nylig gav en af Aristokratismens Veltvaner: ja vist nok er det, at Deportationer, Fængslinger, Landsforviisninger, Afsættelser, Tiltaler, (Jeg vilde have tillagt: Irettesættelser og Trudsler ikke ere reene Fordele. Var Tilfældet endda altid saadant som det var i Frankerig i Tidsløbet fra Midten af 89 til Midten af 92, da Kongemagten stedse aftog og en Skribent blot ved at kaste Skygge paa de da værende Magthaveres Karakter og Handlinger, vandt i Popularitet og Indflydelse, men i rolige Stater at angribe Regieringen, som har den væbnede Magt til sin Disposition og i et

liden-

lidenskabeligt Øieblik let kan forledes til at bruge denne sin Vælde imod dette eller hiint Individ, hvoraf den troer sig fornærmet, dette synes ingen egentlige Fordele at love.

I vore Dage er det blevet saa meget mindre tillokkende for Skribenten at sætte Regieringens Handlinger i et ufordeelagtigt Lys, som det er nu bleven Mode, at øve sin Vittighed og at tilfredsstille sit Hang til Terrorismen ved at forfølge de Skribenter, som Regieringen har viist sig ugunstig. Denne Terrorisme er i vore Dage bleven saa meget mere udbredt, som man endnu i de fleste Stater med den fuldkomneste Tryghed for Angreb af Magthaverne, kan forfølge dem som bekiende sig til de saa kaldte antiministerielle Meninger. Det hænder ikke sielden, at man seer en eller anden Regiering med Iver og Varme at antage sig den Mands Sag, som En af de formeentligen Antiministerielle har vovet sig til at antaste, men er derimod Tilfældet det modsatte, har det behaget en Skribent, som for sine Meninger staaer i Naade hos Magthaverne, at slaae sig til Ridder paa de saa kaldte Demokrater, Angriberens Tone være saa uanstændig, hans hele Anfald saa umoralsk, som det kun lader sig tænke, alt dette er ikke Regieringens Sag, den overlader Jacobinerne, at forsvare sig selv, og ikke sielden belønnes Royalistens Ridderstog med Pensioner og Be-

Befordringer. Man har derfor endog seet Mænd som troede sig fornærmede af disse Forfulgte, at opfordre Regieringen til at udføre den Hevn, som de skammede sig ved, eller ikke følte sig i Stand til at udføre selv.

Ærefrygt er altsaa ikke det som Regenterne bør giøre til Formaalet for deres Bestræbelser, men et Baand er nødvendigt til at holde Folket sammen, og dette Baand er Lydighed under Loven, og for Regenten som Lovens Haandthæver.

Selve Begrebet om Folkets Ret til at bestemme Regieringsformen forudsætter ethvert Individs Pligt at adlyde den tilforn indrettede og nu herskende Regiering. Uden Lydighed under Lovene kan ingen Stat tænkes, det er, intet Samfund af Mennesker som leve i et saadant Forhold til hinanden, at Enhvers Tvangsretligheder ere tagne under een eeneste Garantie, som betrygger ham at disse Retligheder skulde paa hans Vegne vorde realiserede imod Enhver som nægter at erkiende dem. Hvilke disse Rettigheder ere, og Maaden hvorpaa de skulde vorde udførte, skal Loven bestemme, og denne Lov der tænkes som Produktet af samtlige Borgeres formodede Villie, maae antages at være retfærdig og at medføre Forbindtlighed for enhver enkelt Statsborger. Derfor har Kant kaldet den lovgivende Magt irreprensibel, men som en Følge deraf

af, er den fuldbyrdende Magt (efter hans Mening altid, eller i ethvert Tilfælde, efter Andres Mening i Almindelighed) uimodstaaelig. Revolution, udført ved physisk Magt, er derfor efter vor Konigsbergske Philosophs Theorie altid Krænkelse af Regentens og Folkets Rettigheder, og saa uretfærdig som den efter hans Skiønnende er, saa er den og daarlig og stridende mod Statsklogskab, fordi enhver overilet Reform har, og maae have Ulykker i sit Følge, som Ingen kan beregne.

Skulde man og behøve Kants Autoritet for at indsee dette? Eller kunde man endog tvivle, om der ikke skulde kunne gives saadanne Tilfælde, hvor en Nation havde høieste Rimelighed for at den med physisk Magt udførte Revolution ei vilde paadrage dem flere Ulykker, end det Tyran Aag medfører, under hvilket de nu sukke, saa er dog dette unægtelig vist, at en Reform er blot fra Nyttens Side og uden Hensyn til Retfærdigheden, i mange Henseender meget at foretrække for en Revolution, eller at det er bedre at taale en endog med Uretfærdigheder behæftet offentlig Ret, og at lade alting efterhaanden moderere sig selv, end at styrte sig i Anarkiets noverskuelige og bundløse Svælg. I sig selv er det ogsaa et overflødigt Arbeide, her at raisonnere vidtløftigen om det nyttige eller skadelige i en voldsom Revolution; thi saavel Historie som Fornuftgrunde

kode

nøde os til at antage, at Folket aldrig godvilligen kaster Statsskibet ud paa Revolutionernes Orkanfulde Hav, og at ingen Opstand har faaet Fremgang, som jo har skyldt det i Henseende til Revolutionens første Stiftere blinde Tilfælde sin nærmeste og umiddelbare Oprindelse og som jo har havt sit første, omendskiønt fiærnere og ikke ved første Øiekast synlige Udspring i langvarig og haanende Undertrykkelse af de vigtigste og kiæreste Menneskerettigheder?

Men dersom Regenten forsætligen og modtvilligen krænker sine Pligter imod sine Medborgere og Mandanter, dem han skylder sin Tilværelse som Regent, dem hvis Rettigheder han skal hædre, fordi han er beskikket til at haandthæve dem, dersom han behandler dem som Lastdyr og Slagtqvæg, hvo vilde da undres, om de uden at undersøge, hvad der i saa Tilfælde er ret eller uret, slide sig løs og sønderbryde deres Lænker? Eller hvad vilde din Naboe tænke, spørger en af vore nyere Stats-Rettens Lærere, naar du har sat Ild paa hans Huus, og han siden omhugger dine Træer, for at bygge sig et nyt, om du da tilraabte ham: holdt, holdt, Naboe! du har ingen Ret til disse Træer.

Opstand er da det sidste, efter mange Philosophers Mening altid uretmæssige, men derfor dog brugelige Nødmiddel, naar et undertrykt Folk ikke

veed paa anden Maade at redde sig fra Tyrannvælde; men saa længe Regenten ikkun indretter sin Statsstyrelse saaledes, at Folket dog kan søine Agtelse for det selv og dets Rettigheder, vil det og ikke nægte ham den Lydighed, som det letteligen indseer at have den fordeelagtigste Indflydelse paa dets eget Vel.

Men Agtelse fordrer man af Eder, I Regenten, og man fordrer den herefter stedse med større Ømfindtlighed, fordi man stedse mere lærer at indsee, hvad I ere Eders Medborgere pligtige, som betale Eder saa rundelig for Eders Tieneste. Denne Agtelse maae I selv bestræbe Eder for at fortiene ved Eders Handlinger. Enhver anden Maade er især i vor Tidsalder unyttig, som det vel allerede er indlysende af, hvad jeg ovenfor har anført. Den Egenskab, som især skal fremlyse af Eders Statsstyrelse, den Egenskab uden hvilken alle Eders øvrige, endog meest velmeente Bestræbelser aldeles vil forfeile Eders Maal, er Retfærdighed.

Erindrer Eder derfor, at man letteligen fatter høist ufordeelagtige Tanker om Eders Hierte eller Forstand, naar I selv eller Eders Ministre og høitbetroede Embedsmænd befatte sig med at sætte deres Medborgere i Rette for Handlinger, som, for saa vidt de skulle være utilladelige, allene bør være underkastede Lovenes Censur.

Men

Men, vil man sige, er da Regenten som saa, dan ikke tillige høieste Øvrighed, og bør han ikke li, gesom enhver anden mindre Øvrigheds Person, an, sees berettiget til at give Bebreidelser og Irettesæt, telser? Eller skulde det maaskee være bedre at straffe Forbrydelser end at stræbe at forekomme dem for Fremtiden?

Jeg svarer, Regenten bør ikke straffe Borgeren haardere end saaledes, som han havde fortient det, og hans Straf bør ikke paadrage ham et større Onde, end den samme Forbrydelse vilde paadrage andre i lignende Tilfælde. Endelig, det er ikke nok, at Regenten er retfærdig, men han bør ogsaa synes at være det. Dersom ellers Borgeren har Følelse for Ære, vil rimeligviis den givne Irettesættelse *) være i hans Oine en langt føleligere Straf, end selv betydelige Pengestraffe, som han efter foregaaet Tiltale maatte vorde idømt. Naar han fældes ved Domstolen, som skyldig, er det, eller formodes det dog i Almindelighed at være, Loven, som har fældet ham. Hans Skiæbne er altsaa ikke uhældigere end enhver anden Borgers, som har forbrudt sig i samme Grad som han selv, og i denne Betragtning maae han søge, ligesom han og ofte vil finde, tilstrækkelige Trøstegrunde. Men ikke mindre vigtig er ogsaa denne Betragtning, at Domstolenes kolde, varsomme og seene Fremgangsmaade giver ham dog

 no-

*) Hvis den ellers synes ham Retfærdig! R. R.

nogenledes den Sikkerhed, at om han denne Gang er fældet som skyldig, vil dette dog ikke saa let skee oftere, fordi han vel i Fremtiden vil vogte sig for at foretage sig den lovstridige Handling; og han veed, at han paa Grund af hiin Fremgangsmaade kan være roelig for ikke at fældes, naar han ikke igien forseer sig. Ogsaa er det mindre ydmygende at fældes efter en Lov, som friekiender, og fordømmer enhver af mine Medborgere, og som ikke i nogen Henseende har Udseende af personlig Hevn eller overlegen Vælde, men bør ansees som den kolde Fornufts ulidenskabelige Sprog, end at dømmes af Mennesker, som i det Øieblik, de fælde mig, have Udseendet at være mine personlige Fiender og hævnende Overmænd.

Naar derfor Regenten ei allene vil være retfærdig, men ogsaa synes det, bør han afholde sig fra alle Irettesættelse, og i ethvert Tilfælde, hvor Borgerne synes at have forbrudt sig, bør han lade dem tiltale ved Domstolne. Han bør, som jeg troer ved de ovenanførte Grunde at have giort indlysende, lade Loven og allene Loven fælde, eller friekiende, og det ikke allene for Borgernes Skyld, men ogsaa for sin egen.

Regenten er Menneske, og som saadant udsat for Lidenskabernes øieblikkige Herredømme. Hvor let kunde det da hænde, at han uden selv at vide det

det, bestemmes af urigtige Grunde til sin Irettesættelse, eller om endog denne min Overbeviisning om deres Upasselighed skulde være urigtig, at han dog i det mindste lader sig af personlige Aarsager bestemme til at affatte denne Irettesættelse i haardere Udtryk, end Forseelsen havde fortient dem. Naar derfor Regenten vil være fuldkommen forvisset, at den Borger, som efter hans Formening har feilet, ikke straffes haardere end skee burde, bør det være ham magtpaaliggende i alle Tilfælde, ei at antage en Forseelse som virkelig begaaet, førend den ved Domstolene er antaget derfor, og aldrig at belægge Borgerne med større eller anden Straf end den ved Domstolen idømte.

Men dersom det med Hensyn til Borgeren selv, som formeentligen har forbrudt sig, og til Regenten, som paa Statens Vegne skal paasee Lovenes Haandthævelse, er vigtigt at Regenten, ikke befatter sig med at give Borgerne Irettesættelser, er det ikke af mindre Vigtighed i Henseende til de underordnede Øvrigheds-Mænd.

Hvo kiender ikke disse Vice Regenters Hang til vilkaarligt og lidenskabeligt Brug af den dem overdragne Myndighed? Neppe behøver jeg her at erindre mine Læsere om de mange tusinde Exempler paa Minister-Despotisme, som Historien har at fremviise, og det vilde vel derfor være overflødigt at

føre

føre vidtløftige Bevilser for Regenternes Forpligtelse, at give disse sine underordnede Magthavere saa liden Anledning som muligt, til at mishandle deres Medborgere. Men da dette letteligen kan skee, naar en Borger straffes uden foregaaende Tiltale, og altsaa paa Grund af den Indberetning, som Ministeren har foredraget Regenten om Sagens Sammenhæng, saa følger, at den Regent eller øverste Statsborger, der vil betrygge sine Medborgere imod Minister-Despotisme, ei bør udsætte ham derfor ved at belægge ham med Straffe, som ikke ere tilkiendte ved Domstolene.

Jeg har nu saa vidt, jeg veed, tilstrækkeligen oplyst, hvor magtpaaliggende det er for den Regent, som vil forvisse sig om Borgernes Ærefrygt, at han vogter sig for selv at diktere Straf for en Forbrydelse. Jeg har endnu dette tilbage, at advare Regenten og hans underordnede Magthavere imod den indførte Skik eller den Vildfarelse, at ansee Skieldsord og Trudsler, som passende Regierings-Midler.

Neppe skulde man holde det for muligt, at Mænd af Forstand og Kundskaber, som ved virkelige Talenter eller ved den blotte Hændelse have erhvervet sig Regentens Tillid, skulde kunne troe det sømmeligt, at bruge den lidenskabelige og opbragte Mands Sprog i de Proklamationer eller Bekiendtgiørelser, som de paa Regentens Vegne udstæde til Nationen.

Kun-

Kunde man formode saadanne Mænd i den Grad ubekiendte med Menneskets Karakter, at de ei skulde vide, at Skieldsord ikkun forbittre, men aldrig forbedre eller afstraffe? De vide da ikke, at Fasthed, Selvstændighed og Værdighed ere væsentligen vigtige Egenskaber hos en Regent, og at derfor Injurier og Bitterheder ingenlunde ere ham anstændige! Hvorledes, ville Borgerne med Feie kunne sige, er Retfærdighed og Viisdom at vente hos den Fyrste, som ikke kan tale til sine Mandanter uden i Sindslidelsernes Sprog? Hvor sørgelig er vor Skiebne, at Magten skal være bleven ham til Deel, som hvert Øieblik maae befrygtes, at ville bruge den med Voldsomhed, efterdi han end ikke kan bringe Velanstændigheden det Offer, som denne saa øiensynligen affordrer ham!

Efterligner ikke den østerlandske Despots Forhold, I det forfinede Europas Magthavere. Eders offentlige eller officielle Stil bære Præget af Sindighed og Agtelse for den Nation, som lønner Eder, og nu stedse mere og mere troer sig berettiget til at bedømme Eders Handlinger.

Vogter Eder ogsaa for at rose Eders egne Handlinger. Taler ikke for meget om den Omhu, den Kierlighed, den Naade, som I vise, beflitter Eder derimod paa at vise i Gierningen, at I agte Nationens Rettigheder, og at I sætte Eders Tryghed

og

og Hædet i at opfylde Eders Pligter med Redelighed og Nidkiærhed.

Ikkun paa denne Maade er det, at I kunne vorde forvissede om Nationens Agtelse, som ogsaa da ufeilbarligen vil vorde Eders ærefulde Belønning.

Den ufornuftige personlige Agtelse, siger Birckner, som Regenten søger at tilvende sig ved Fordomme, udvortes Glimmer, indbildt Hellighed, (jeg vilde have tilføiet, ved Deklamationer og pompøse Talemaader i sine Anordninger og Proklamationer) denne ufornuftige Agtelse vænner Borgerne fra at see paa Loven selv, der i og for sig selv burde være Gienstanden for hans høieste Agtelse, til at stirre paa den udvortes Glorie, der omgiver den Person, som skal forestille Loven. Isteden for, at Personen skulde hente al sin Hellighed og Anseelse fra Loven, henter ivertimod, i de blændede Undersaatters Øie, Loven sin Hellighed og Anseelse fra Personen. Ethvert Forslag, der sigter til at forhøie den ufornuftige personlige Agtelse; ethvert Forslag, der sigter til at omgierde Regenten med helligt Mørke, med falsk Glimmer, med udvortes Hellighed, er i Grunden et Forslag til at formindske den ubetingede Agtelse for Loven selv, der ene er i Stand til at giøre os til gode Borgere.

Frag-

Fragment af Ciceros Bog om Pligterne, oversat ved den afdøde O. J. Samsøe.

Om de menneskelige Pligter.

Tredie Bog.

Indhold.

Den tredie moralske Undersøgelse, om Tilfældet af Strid imellem Pligt og Fordeel. Beviis at denne stedse kun er tilsyneladende, eftersom Pligtens Jagttagelse selv er den største Fordeel for Menneskene. Exempler af Historien. Bekræftelse derpaa af de borgerlige Love. Bedømmelse over enkelte Collisions Tilfælde i politiske og borgerlige Forretninger. Hvorvidt det er tilladt, i Handel at fortie Sandheden. De almindelige Grundsætningers Anvendelse paa enhver af de fire Hoveddyder. Regulus's Historie.

1) Om den ældre Africanus skriver Cato, der omtrent levede paa samme Tid, at han ofte skal have sagt: at han aldrig var mindre ledig end i sine ledige Timer; og aldrig mindre eensom, end naar han var allene. I Grunden en herlig Tanke, saa stor og saa viis en Mand værdig! den viser, at den som kunde sige dette om sig selv, maatte være van,

til, naar han var uden Forretninger, at tænke over Forretninger; og naar han var uden Selskab, at underholde sig med sig selv, saa at hans Siel aldrig blev uvirksom, endogsaa naar han en lang Tid maatte undvære Menneskers Selskab.

To Ting altsaa, som dysse andre Mennesker i Søvn, Ledighed og Eensomhed, de opmuntrede ham.

Jeg vilde ønske, jeg kunde sige det samme om mig selv. Imidlertid, dersom der fattes mig Kræfter til at opnaae saa høit et Mynster: saa har jeg i det mindste Villie, til at efterligne det. Thi da Vold og Fædrelandets Fienders Vaaben have drevet mig fra alle Forretninger i Staten og for Retten, saa har jeg ledige Timer nok; og da jeg af selvsamme Aarsag har forladt Staden, og henmulder paa Landet: saa er jeg ofte allene. Men hverken disse ledige Timer eller denne Eensomhed kan sammenlignes med Scipios.

Han vandrede frievillig ud fra de vigtigste Forretninger og de største mod Staten beviiste Tienester. Eensomhed var for ham en Havn, hvori han undertiden med Flid trak sig tilbage fra den store Verdens Tummel, der idelig omgav ham. Mine ledige Timer derimod ere tvungne og ikke selvvalgte: de komme af Mangel paa Forretninger, ikke af mit Forsæt at udhvile mig. Thi hvad kunde der

vel

vel for mig være at giøre, som ikke var mig uværdigt: da Raadet har tabt sin Indflydelse og Retten sin Anseelse? Saa stoer altsaa endog forhen den Kreds af Mennesker var, hvori jeg befandt mig; saa meget jeg endog ellers har søgt, at leve for alle mine Medborgeres Øine: saa meget skyer jeg nu Menneskers Aasyn, eftersom jeg allevegne kun seer slette Mennesker; saa meget søger jeg nu at skiule mig. Jeg er altsaa ofte allene.

Men eftersom det er en Regel for de Vise, at man ikke allene af to onde Ting skal vælge det mindste; men at man endogsaa af det Onde selv maae uddrage det Gode, som maaskee endnu kunde ligge deri: saa søger jeg ogsaa at nytte min Rolighed paa en eller anden Maade — omendskiønt ikke paa den Maade, hvorpaa en Mand skulde nytte den, der har tilveiebragt sit Fædreneland Rolighed; saa søger jeg at bevare min ikke frivillige men nødvendige Eensomhed, for Kiedsomhed og Uvirksomhed.

Omendskiøndt ogsaa Afrikanus endnu i en anden Henseende fortiener meer Roes end jeg. Han har ikke efterladt noget skriftligt Mindesmærke om sine Sindsevner, intet Værk af sine ledige Timer, ingen Frugter af sin Eensomhed. Man maa altsaa slutte, at han blot, ved stille Eftertanke, ved sin Forstands indvortes Sysselsætning, ved de Undersøgelser, som han hemmelig har giort hos sig

selv, har udfyldt det tomme af sine ledige Timer og sin Eensomhed. — Jeg derimod, som ikke besidder Sieis Styrke nok, ved blot Tænken at adsprede den ubehagelige Følelse af Eensomhed, jeg er nødt til at tage Skriven til Hielp, og deraf giøre en Hovedsyssel. Jeg har derfor i en kort Tid, siden Statsforfatningens Kuldkastelse, skrevet flere Bøger, end forhen i mange Aar, da Republiken endnu blomstrede.

Men da den hele Philosophie er en riig frugtbar Mark; og ingen Deel af den hverken er gold eller udyrket: saa er dog den Deel, som handler om Pligterne, og altsaa foreskriver os Regler til en sat og dydig Opførsel, saa vel den behageligste, som den meestfrugtbringende Egn af denne vidtløftige Landstrækning. Uagtet jeg nu er viis paa, at du uden Ophør underviises af vor Cratip i disse Sandheder, eller underholdes med dem i hans Samtaler; saa synes det mig dog meget gavnligt for Dig, at lade Dydens Stemme ogsaa fra flere Sider lyde i dine Øren, og om det var mueligt, ikke lade dig høre andet: da dette er nødvendigt for alle, som have den alvorlige Hensigt at blive dydige: saa er det maaskee hos Dig endnu mere Pligt, end hos nogen anden. Verden fordrer, og venter meget af dig, formedelst den Flid, som den har kiendt hos din Fader, og som den vil see efterlignet af dig,

me-

meget formedelst de Ærespøster, som han har beklædt, og som Du skal giøre Dig værdig til; noget maaskee ogsaa for hans Navn, hvis Roes Du maa vedligeholde. Du har desuden store Forventninger at opfylde, som dit Ophold i Athenen og hos Cratip opvækker. Du er reist hen til begge, som til et Marked for nyttige Kundskaber, for at berige dig dermed. At komme tom tilbage derfra, og tillige giøre Byens og Lærernes Navn Skam, det ville nedsætte dig i alles Øine.

Giør altsaa, min kiære Søn, alt, hvad Siels Anstrængelse og vedholdende Arbeide formaaer (isald det ellers er et Arbeide og ikke snarere en Fornøielse at lære), for at opnaae vort Maal. Lad Ingen sige om Dig, at, da din Fader har her skaffet dig alle Hielpemidler til at danne dig, det blot har manglet paa Dig selv og paa en god Villie. Dog nok herom. Du har allerede faaet adskillige skriftlige Formaninger af mig: og nu er det Tid at skride til Afhandlingen om den Deel, som endnu er tilbage, efter den Plan, som jeg i Begyndelsen lagde.

Panætius, som uden Modsigelse nøiagtigst og grundigst har handlet om Pligterne, og som jeg med nogle Forandringer fornemmelig lægger til Grund, havde bragt alle Menneskenes Undersøgelser om, hvad der er Pligt, under tre Hovedspørgs-

maal,

maal. Det første: er det som jeg vil giøre, ret eller Uret? det andet: er det nyttigt eller skadeligt? endelig det tredie: naar det, som er Ret, synes at stride imod det Nyttige; hvilket skal jeg da vælge? De to første Spørgsmaal har Panætius besvaret i to Bøger. Om det sidste lover han at tale siden efter: og dette Løfte har han ikke opfyldt. Hvorover man saa meget mere har Aarsag at forundre sig, som Panætius, efter hans Discipels Posidonius's Vidnesbyrd endnu levede tredive Aar efter hine Bøgers Udgave. Posidonius har ogsaa til min Forundring kun kortelig berørt dette Hovedstykke i et af sine Skrifter, omendskiønt han siger, at det er et af de vigtigste i den hele Philosophie.

Undersøgelse af det Spørgsmaal om en Strid imellem Dyd og Fordeel er muelig, og i hvad Mening.

Nogle troe, at Panætius ikke har udeladt denne Deel af Moralen, men forbigaaet den med Flid: da den ogsaa virkelig slet ikke hører dertil, eftersom Dyden aldrig kan stride mod vore sande Fordele. Denne Mening kan jeg ikke bifalde. Thi man kan maaskee nok stride om, hvorvidt den Artikel — den tredie efter Panætius's Inddeling, skulde have været optaget i Moralen, eller udeladt af den: men det er ustridigt, at Panætius virkelig har foresat sig at afhandle den, og kun ikke udført sit Forehavende.

Thi

Thi hvo som indeler sin Materie i tre Dele, og udfører kun to deraf; han bliver den tredie skyldig. Hertil kommer endnu det meget gyldige Vidnesbyrd af Posidonius, som skriver i et af sine Breve: "at Rutilius Rufus," (som havde hørt Panætius 36 Forelæsninger) pleiede ofte at sige, ligesom der ikke havde været en eeneste Maler, som havde villet udmale den manglende Deel af den Apelliske Venus paa Cos, eftersom det fuldendte Hovedes udmærkede Skiønhed havde betaget alt Haab om at giøre den øvrige Deel af Kroppen liig det: saa havde heller ingen Philosoph, formedelst Ypperligheden af det, som Panætius havde udarbeidet, vovet sig til at erstatte, hvad han havde efterladt sig ufuldendet.

Hvad altsaa Panætius har tænkt, og hvad han har havt i Sinde at giøre, derom kan ingen Tvivl være. Men hvad der i sig selv er Ret; — om han har giort vel i, at foie denne tredie Deel til Lærdommen om Pligternes derover kunde maaskee Meningerne være deelte.

Thi hvad enten nu Dyden er det eeneste sande Gode, som Stoikerne paastaae, eller og at den, som dine Peripathetiker troe, indtager saa høi en Rang blandt de øvrige gode Ting, at alle disse lagte i den anden Vægtskaal, kun giøre en ubetydelig Vægt: saa er det dog i begge Tilfælde

vist,

vist, at Dyden aldrig kan stride mod vor sande Fordeel. Sokrates skal derfor ofte have ønsket Ondt over den, som første Gang i sine Forestillinger har revet disse af Naturen uadskillelige Ting fra hinanden. Dette Sokratiske Udsagn have Stoikerne saaledes bifaldet, at de have antaget som en Grundsætning: at alt, hvad der er moralsk godt, er ogsaa nyttigt, og intet nyttigt, hvad der ikke er moralsk godt. Hørte Panætius til den Sect af Philosopher, som ikke kiende noget begierenværdigt, uden sandselig Lyst eller Frihed for Smerte; og troede han altsaa, at Dyden kun for saavidt fortiener at søges og udøves, som den befordrer sandselig Fornøielse, eller forebygger Smerte; saa havde han Ret til at sige, at Dyden undertiden kunde stride mod Nytten. Men da han i Følge af sin Lærebygning maatte paastaae, at det moralske Gode er det eeneste Gode, og at alle andre Ting, som ere tilsyneladende gode, men denne imodsatte, hverken giøre den, som besidder dem, lykkeligere, heller ikke den, som undværer dem, elendigere: saa synes det ikke, at han skulde have anført dette som stridigt, og altsaa som Gienstand for en Undersøgelse, om man skal foretrække det tilsyneladende Nyttige eller det virkelig Dydige.

Thi nemlig, som Stoikerne kalde det høieste Gode, at leve overeensstemmende med Naturen, det, troer jeg, vil sige saa meget: under alle Omstændig-

ligheder at stræbe efter den indvortes Fuldkommenhed; men at vælge eller forkaste de udvortes for vor Natur behagelige Ting, med Hensyn til samme, for saavidt de enten kunde bestaae med den eller ei. Er dette rigtigt, sige Nogle, saa var det urigtigt at fremstille en Sammenligning imellem Fordeel og Dyd, som en Artikel af Moralen, og der behøvedes i Grunden hverken Underviisning eller Forskrifter over denne Gienstand.

Men nu er det moralske Gode, i sand og egentlig Forstand, kun at finde hos den Viise allene, og lader sig ingensteds tænke, hvor der ikke er absolut Fuldkommenhed. Hvo der endnu ikke har opnaaet denne Høide af Viisdom: hos ham kunne vel visse Ligheder med moralsk Godt, men paa ingen Maade dette selv i sin hele Reenhed finde Sted.

Alle de Pligter nemlig: om hvilke vi hidindtil have handlet, kalde Stoikerne Mellem-Pligter, — det er, saa at sige, Handlinger, som ere midt imellem gode og onde.

Disse som strække sig til mangfoldige Tilfælde, og ere fælleds for flere Personer, kunde med gode Anlæg, endogsaa allerede da udøves, naar man kun har giort nogle Skridt i Viisdommens Studium. Den Pligt derimod, som hos dem kaldes det Rette (τὸ ὀρθόν) er noget ganske fuldkomment,

som ikke tilstæder nogen Grader, og kan ikke tilkomme nogen uden den Viise.

Men at alle de Handlinger, hvori der kun viser sig Noget af hiin ringere Retmæssighed, dog alligevel i Verden gielder for ganske fuldkomne, det kommer deraf; eftersom den største Deel Mennesker ikke have noget Begreb om det virkelig fuldkomne, og altsaa ikke blive vaer, hvor langt hine staae tilbage for dette; men saavidt deres Begreb om Fuldkommenhed rækker, for saavidt finde de ogsaa samme opfyldt.

Noget lignende seer man daglig, med Malerier, Digte, og andre Kunstverker: at nemlig Folk, som ikke ere Kiendere, ogsaa finde Fornøielse i slette Stykker, og rose det Middelmaadige. Hvortil Aarsagen, troer jeg, er denne, eftersom saadanne Ting virkelig indeholde noget Godt; og da kun det allene falder dem i Øinene, der ikke ere Kiendere, imedens Manglerne blive skiulte for dem, saa maa det nødvendig indtage dem. Derfor tage de ogsaa selv strax deres første Dom tilbage, saasnart Kiendere vise dem deres Feil.

4) De Pligter altsaa, som jeg afhandler i nærværende Skrift, ere saadanne Dyder af anden Rang som ikke blot ere den Viise egne, men kunde være fælles for alle Slags Mennesker. Det er naturligt, at de nægtet alt det, de mangle, ansees med

Hen-

Henrykkelse og Beundring af andre, og det endog, kun middelmaadige Mennesker, men som endnu have en Gnist af Dyd tilbage. Naar begge Decierne eller begge Scipionerne kaldes tappre — naar Fabricius og Aristides kaldes retfærdige Mænd; saa fremsattes i Stoisk Forstand, hverken hine som Mynstere paa Tapperhed, heller ikke disse som Mynster paa Retfærdighed. Thi ingen af dem var det, som vi i strengeste Betydning forstaae ved en Viis: — selv Cato og Lælius vare det ikke, omendskiøndt de havde Roes for og Tilnavn af Vise; ikke engang hine syv Gamle, hos hvilke det næsten er bleven det eiendommelige Navn. Men en Mængde af middelmaadig gode Handlinger, som disse sig i deres Liv, gave disse en vis Lighed med en viis Mands Caracter og erhvervede dem Anseende deraf.

Uagtet nu de egentlige Dyder i strengeste Forstand, og de, som vi i det daglige Liv kalde saaledes, og hvorefter de tragte, som ville holdes for ærlige Folk i Verden, ere meget forskiellige fra hinanden; saa kan dog den eene ligesaa lidt som den anden sammenlignes med de udvortes Fordele. Denne ufuldkomne Dyd, hvilken vi allene have tydeligt Begreb om og Exempler paa, den maae være os middelmaadige Mennesker ligesaa dyrebar, den maa nu pleies og bevares ligesaa omhyggelig af os; som hiin høie og fuldkomne Dyd af den Viise. Thi

det er den eeneste Maade, hvorpaa vi kunde giøre videre Fremgang i vor egen Forbedring, saafremt vi have giort nogen Begyndelse deri. Saaledes tænke, saaledes handle altsaa de, som ved at udøve deres Pligter, have erhvervet sig Navn af gode Mennesker. Men de, som antage udvortes Fordele og Beqvemmeligheder, til Maalestok for alt godt, og ikke indromme Dyden nogen Overvægt over samme: de ere naturligviis ofte i det Tilfælde, at de maa overlægge hos dem selv, hvilket af to, de skulle foretrække, det Nyttige eller det Retmæssige. Retskafne Folk komme aldrig i det Tilfælde.

Jeg troer derfor, at naar Panætius har sagt, at Mennesker ofte pleie at være raadvilde, naar de sammenligne Nytten med Pligten: saa har han just tænkt, som han har udtrykt sig; De pleie, ikke de skulle. Thi i Grunden er det høist skammeligt, ikke allene at agte sin Nytte høiere end sin Pligt, men endog kun at sammenligne dem med hinanden, og eet Øieblik staae i Tvivl imellem dem.

Hvad bliver der altsaa endnu tilbage at undersøge? Hvilken tilladt Tvivl kan der opstige, hvis Besvarelse paaligger os?

Jeg troer, denne, om det, som synes at stride mod Nytten, virkelig er Pligt eller ikke!

Nemlig, Omstændighederne forandre ofte en Sag saaledes, at det, som i de fleste Tilfælde er

utilladeligt, i et enkelt Tilfælde bliver retmæs- sigt.

Jeg vil give et Exempel, efter hvilket flere lig- nende let lade sig finde. Hvilken Forbrydelse kan være større, end at ombringe et Menneske, og end- da et, som man har levet i fortroelig Omgang med? Men er den derfor en Forbryder, som om- bringer sit Fædrenelands Tyran, endogsaa naar denne havde været hans Fortroelige? Det romer- ske Folk dømmer anderledes, naar det blandt alle Fortienester, som en Borger kan have af sit Fæ- dreneland, erkiender denne for den største. Sei- rer altsaa Nytten her over Pligten? Nei, men Pligten er paa selvsamme Side, som den alminde- lige Nytte.

For altsaa med Tilforladelighed at afgiøre Stri- den imellem en tilsynueladende Fordeel og en tilsyne- ladende Pligt: saa maa vi fastsætte en almindelig Regel, efter hvilken vi kunde anstille Sammenlig- ningen imellem begge. Denne Regel vil jeg for- nemmelig drage af Stoikernes Grundsætninger og Lærebygning. Vel lære ogsaa de gamle Academi- ker, og dine, forhen fra hine ikke forskiellige Pe- ripathetiker, at det moralske Gode maatte foretræk- kes alt andet Godt. Men dog følger jeg heri, som i det hele Verk, hellere Stoikerne, eftersom deres Forestillingsmaade, da de altid finde Nytten i Dy- den,

den, og uden for den sagen, forekommer mig ædlere og høiere, end hines Forestillingsmaade, der antage, at der gives dydige Handlinger, som ikke ere nyttige, og nyttige, som ere utilladelige.

Til Lykke tillader mig den academiske Philosophie, til hvilken jeg bekiender mig, at jeg maa optage enhver forekommende Sætning, der synes mig den sandsynligste, som Grundsætning for min egen Lærebygning. — Dog jeg vender tilbage til min Regel.

Og den er følgende: at skille en anden ved noget af Sit, og befordre sine egne Fordele ved at skade og trykke ham — strider mere imod vor Natur, end Armod, Smerte eller noget andet Onde, som kan treffe vor Legeme eller vor udvortes Tilstand.

Thi for det første ophæves derved al Selskabelighed; al Handel og Vandel blandt Menneskene. Hvor denne Tænkemaade bliver den herskende, at enhver, for at forskaffe sig en Fordeel, ikke tager i Betænkning at berøve eller fornærme en anden: der maa det Baand briste, som holder det menneskelige Kiøn i en saa naturlig Forbindelse. Sæt engang, at ethvert Lem paa vor Legeme havde sin særdeles Følelse for sig, efter hvilken det troede, at det vilde være stærkest og sundest, naar det trak det nærmeste Lems Styrke og Sundhed til sig: vilde

de ikke det hele Legeme derved blive syg og gaae til Grunde? Ligeledes, naar enhver af os trækker sin Næstes Fordele til sig, og formindsker andres Vel i, hvad han kan, for at formere sit eget; saa er Undergangen for det moralske Legeme, som Menneskene udgiøre ved deres Forening, uundgaaelig.

At enhver foretrækker sig selv for andre, naar det kommer an paa at erhverve det menneskelige Livs Nødvendigheder og Beqvemmeligheder, det er grundet i Naturen, og det er altsaa tilladt. Men at han erhverver sig dem derved, at han berøver andre dem; at han formerer sin Formue, sin Velstand og sin Magt ved det Bytte, som han faaer ved at plyndre sine Medmennesker, det er ganske og aldeles imod vor Natur.

Og ikke allene Naturen, som er alle Folks almindelige Lovbog; men ogsaa hver Nations og hver Stats særdeles Love, byde, at ingen for sin egen Fordeels Skyld maa berøve en anden noget.

Thi hvad er Lovens Diemeed? at vedligeholde Borgeres indbyrdes Forening i Staten. Hvo som for sin Deel ophæver dette Baand ved at fornærme sine Medborgere, den straffes af Lovene, paa Livet, med Landsforviisning, Fangenskab eller med Pengebøder.

Dog vor Naturs Indretning, som meget tydeligen fordrer dette, er endnu en høiere Lov, og

af

af umiddelbar guddommelig Oprindelse. Ingen kan adlyde denne Guds Stemme, eller som er det samme, ingen kan leve overensstemmende med sin egen Natur, uden den, som aldrig giver Begierligheden efter fremmed Gods Rum hos sig; aldrig tilegner sig det, som han har taget fra andre. Beviset derfor er let. Det er langt mere overensstemmende med vor Natur, at være høimodig og af en ædel Tænkemaade; — mere overensstemmende med den, at handle retfærdigt, og være godgiørende: end at leve, være riig eller have Fornøielse. Ja at foragte disse udvortes Fordele, og ansee dem for intetbetydende i Sammenligning med det almindelige Bedste, det er just en Deel af den Siels Adel og Høihed, der klæder vor Natur saa vel.

Derimod strider den Tænkemaade, som forleder et Menneske, at berøve en anden noget for sin egen Fordeels Skyld, mere imod det Væsentlige af vor Natur, end enten Smerte eller Død, eller ethvert andet lignende Onde.

Det er mere overeensstemmende med Naturen, at paatage sig med Herkules de største Besværligheder, og lide de største Smerter, — naar vi dermed, som han, kunde giøre alle Nationer vigtige Tienester til deres Frelse og deres Velfærd; end at tilbringe sine Dage i Ensomhed, uden Møie,

uden

uden Besværlighed, forsynet med alt Livets Gode, endog i Nydelsen af de største Fornøielser, jeg vil endnu føle til, udrustet med alle legemlige Fortrin af Skiønhed og Styrke. Jo større Siel, jo ædlere Hierte een har: jo mere vil han foretrække hiint Liv for dette.

Altsaa følger: et Menneske, som adlyder Naturen, kan aldrig skade et andet Menneske.

Endnu eet: den som tilføier en anden Skade, for at skaffe sig selv Nytte, troer enten, at han slet ikke giør noget Unaturligt; eller han finder vel noget deri, som strider imod hans Følelse; men han anseer Død, Armod, Smerte, Tabet af Børn, Slægt og Venner, for et endnu større og skrækkeligere Onde, end det Onde, at have giort en anden Uret; troer han det første, at det slet ikke er hans Natur imod at krænke og fornærme Mennesker: — saa fortiener han ingen Modsigelse, da han ophæver Menneskeligheden i Mennesket. Troer han det andet, at det at giøre Uret vel fortiener Uvillie og Afskye, men dog ikke saa stor, som enten Død eller Smerte, eller Armod: saa tager han Feil deri, at han holder en Uorden i Legemet, eller en Mangel i Lykkens udvortes Omstændigheder for et større Onde end en Forvirring i Sielen.

6) Denne Sandhed maa være alle Mennesker dybt indpræget: det som er det hele Samfund nyt-

tigt,

ligt, det er ogsaa nyttigt for ethvert enkelt Lem. At sætte dette Nyttige blot i sine Privat-Fordele, det kaldes at opløse Foreningsbaandet mellem Menneskene.

Gives der en naturlig Følelse hos Mennesket, som driver det til, at hielpe et andet Menneske i Nøden, i hvo det saa er, — blot fordi det er et Menneske: saa maa det ogsaa ligge i Naturen, at vi ansee Vel i Almindelighed, som noget nødvendigt til vor egen Lyksalighed. Men er det saaledes: saa staae vi allerede under visse naturlige almindelige Love; og hvis saa er, saa ere vi, som fødte Lemmer af et af Naturen stiftet Samfund, forbundne til ikke at skade hverandre indbyrdes. Da nu Forsætningerne ere sande, saa er Slutnings Sætningen det ogsaa.

Thi det, som nogle sige, — at en Fader, en Broder vilde de rigtig nok ikke giøre nogen Fortred for deres egen Fordeels Skyld, men de troede ikke, at de skylde de øvrige Borgere det samme, det strider baade imod Fornuft og Natur. Komme andre Borgere dem ikke ved, have disse ikke visse Rettigheder at fordre af dem, have de ikke visse Pligter at opfylde imod dem: saa er der intet Samfund, ingen Stat mere til; den borgerlige Forening er ophævet.

Et-

Eller ville de maaskee tilstaae deres Medborgere visse Rettigheder over sig, men de Fremmede ingen; saa ophæve de det langt ældre og naturligere Samfund, som er imellem det hele menneskelige Kiøn; saa ophæve de tillige de Dyder — almindelig Velvillighed, Godgiørenhed, Retfærdighed — som høre til dette store Samfund; saa forsynde de sig tillige imod Guddommen, som har stiftet denne Forening imellem Menneskene; hvis fornemste Stykke er den Overbeviisning, at de Handlinger, hvorved vi for vor egen Fordeels Skyld formindske andres Velfærd, ere langt mere stridende imod vor Natur, end alle Uheld i vor udvortes Tilstand, end alle Legemets Besværligheder, ja endog meer end de Sielens Ufuldkommenheder selv, som ikke hænge sammen med Uretfærdighed og Last. Thi Retfærdighed er Dronningen for alle Dyder, og skal være deres Beherskerinde.

"Men, kunde man her sige, tør en viis Mand "naar han er i Fare for at døe af Hunger, ikke ta"ge Brødet fra et andet slet Menneske, for at op"holde sig?" — Nei ingenlunde. Thi hans Liv er ikke saa stort et Gode for ham, som den Tænkemaade, paa Grund af hvilken han ikke vil skille nogen ved noget for sin egen Fordeels Skyld.

"Men hvad, om den anden var en Phalaris, "en grusom og umenneskelig Tyran? Skulde en dy-

dig,

"dig, for Samfundet nyttig Mand, ikke have Ret til at fratage en anden en Deel af sine Klæder, for "selv ikke at omkomme af Nøgenhed."

Svaret er let. Den anden maa være nok saa unyttigt og slet et Menneske, som han vil, naar Aarsagen, hvorfor jeg skiller ham ved noget, blot er min egen Nytte, saa handler jeg imod Menneskelighedens Rettigheder, og imod Naturens Lov, — men naar Aarsagen er den Nytte, som jeg selv kan forskaffe Samfundet og Staten ved mit Liv; naar jeg er en Mand, paa hvis Opholdelse det almindelige Vel beroer: saa er det ulasteligt at tage det Nødvendige dertil, endog af en andens Eiendom. Uden for dette særdeles Tilfælde, maa enhver hellere finde sig i sin Nød end at ville afvende eller lindre den ved at tilegne sig fremmed Gods.

Grundene, hvorpaa den Slutning hviler, ere disse. Sygdom, Armod, alle Uheld af denne Art, stride langt mindre imod Naturen, end Begierlighed og Stræben efter fremmed Gods. Men paa den anden Side er det ogsaa imod Naturen, at opgive den Post, paa hvilken vi kunde befordre det almindelige Vel.

Altsaa den selvsamme Naturens Lov, som gior det almindelige Bedste til høieste Hensigt for alle vore Handlinger, befaler ogsaa en viis, retfærdig, sit Fædreneland unundværlig Mand, at tage, naar

Nøden

Nøden fordrer det, Midlerne til sit Ophold, end-og af et uvirksomt og unyttigt Menneskes Eiendom. Kun maa han tage sig i Agt for, at han ikke forføres af alt for høie Tanker om sig selv eller blændet af Egennytte retfærdiggiør sig selv med disse Grunde, naar han begaaer virkelige Uretfærdigheder. I Øvrigt kan han være forsikkret, at han altid handler efter Pligt, naar han giør noget for det almindelige Bedstes Skyld, og med Hensyn til det Hele af det menneskelige Samfund.

Hvad det særdeles Tilfælde angaaer, naar den anden var en Phalaris eller en anden lignende Tyran: saa forstaaer det sig af sig selv, at, da man ikke staaer i nogen selskabelig Forbindelse med en Tyran; da der tvertimod er den største Afstand imellem ham og alle andre Mennesker; da det endog er roesværdigt at dræbe ham: saa kan det ikke være imod Naturen at berøve ham noget. Denne hele ugudelige og mordiske Slægt fortiener at udryddes af alle andre Menneskers Selskab. Vi lade jo de Lemmer paa vort Legeme sætte af, hvori Blodets Omløb er standsat, som ere blevne døde, og ere farlige for de øvrige Dele. Hvor meget mere maae vi skille hine Uhyrer i menneskelig Skikkelse fra Selskabets moralske Legeme?

7) Dette er et Exempel paa saadanne Undersøgelser, hvor det af Omstændighederne maae be-

stem-

stemmes, hvad der er Pligt. — Saadanne vilde Panætius, som jeg troer, have fremstillet i denne tredie Deel, dersom ikke et Tilfælde eller andre Arbeider havde hindret Udførelsen af hans Forehavende. — Uagtet de i foregaaende Bøger foredragne Grundsætninger allerede forberede Afgiørelsen af saadanne tvivlsomme Tilfælde, i det de vise, hvad der reent ud maa efterlades, som utilladeligt og skammeligt, og hvad derimod uden Aarsag opvækker Betænkelighed, eftersom det med Uret holdes for moralsk Ondt.

Da jeg er i Begreb med at fuldende denne af mig udkastede og tildeels allerede opførte Bygning af Moralen: saa maa det være mig tilladt, ligesom en Geometer ikke beviser alle sine Sætninger, men forudsætter nogle som afgiorte, for at udlede andre deraf, ligeledes at antage dette som tilstaaet af Dig, at enten er intet i sig selv onskværdigt, uden det moralske Gode, eller, ifald Cratip ikke indrømmer dette, at i det mindste dette moralske Gode er af alle gode Ting det onskværdigste.

Enhver af begge disse Grundsætninger er til Hensigt paa det Efterfølgende ligegyldig. Mig selv synes snart den eene, snart den anden at være den sande, men aldrig nogen anden end een af disse.

Panætius maa altsaa først frikiendes, for den Bebreidelse, som om han paastod, at Nytten under-

der-

dertiden kunde stride mod vor Fordeel, (et Tilfælde, som det er utilladeligt at forudsætte, endog blot som muelig) da han dog kun vil sige, at Dyden undertiden strider imod en tilsynelandende Fordeel.

Han beviiser ofte og udtrykkelig, at intet kan være Mennesket nyttigt, hvad der ikke er moralsk Godt; intet godt, hvad der ikke er ham nyttigt. Han paastaaer, at aldrig har nogen dødeligere Gift angrebet Menneskenes Liv og Velfærd, end deres Mening er, som skille Handlingernes indvortes Godhed og Nytte fra hinanden. I Følge af disse Grundsætninger, kunde han altsaa, naar han giorde denne ikke virkelige, men tilsyneladende Strid til en Gienstand for sin Undersøgelse, ikke have den Tanke, at der nogensinde gaves et Tilfælde, hvor Nytten maatte foretrækkes Dyden, men kun den Hensigt, at de begge i alle slige Tilfælde behørig maatte overveies, og Sandhed skielnes fra det tilsynelandende.

Jeg vil altsaa, uden Forgænger og Hielpemiddel, af mine egne Ideer udfylde denne af ham forbigaaede tredie Deel. Thi intet af det, som siden Panætius er skreven over denne Materie, eller i det mindste er bleven mig bekiendt, fyldestgiør mig ganske.

8) Det ligger i vor Natur, at alt hvad som har Udseende af en Fordeel opvækker Begierlighed hos os. Men naar vi da ved nøiere Undersøgelse finde, at en Fordeel er forbunden med en skammelig Handling: saa er det ikke saa meget Opofrelse af vore Fordele, der fordres af os, som meget mere den Overbeviisning, at hvor der findes Uretfærdighed og Last, der er ingen Fordeel.

Særskilt Undersøgelse af Collisions Tilfældene selv.

Naar paa den eene Side intet er Naturen saa meget imod som moralsk Skammelighed; naar paa den anden Side intet er saa overeensstemmende med den, som det Nyttige, saa kunne Fordeel og Skammelighed aldrig være hos hinanden i en og den samme Sag.

Videre, naar vi ere fødte til Dydens Udøvelse; og denne, enten, som Zeno troer, allene er en værdig Gienstand for vore Begierligheder, eller som Aristoteles troer, den, der overveier alle andre: saa følger, at da Dyden er det eeneste eller det høieste Gode, og derfor nødvendig er nyttig, saa maa ogsaa alt hvad der er Ret og Pligt, være nyttigt.

Det er et allerede fordærvet Hiertes Vildfarelse, at lade sig saaledes blende af en eller anden tilsyneladende Nytte, som man opdager, at man ogsaa uden Hensyn til Dyd og Retskaffenhed haaber at erholde den. Det er denne Mening, som bevæbner

ner Morderen med Dolk og Gift; det er den, for hvis Skyld Testamenter opdigtes, Privat-Personer bestieles, offentlige Penge tilsættes, Provindser plyndres og udsues, Medborgere trykkes; den er Kilden til overdrevne Rigdomme, der give enkelte Borgere en farlig Magt; det er endelig den, som i frie Stater frembringer Begierlighed efter uindskrænket Magt, den afskyeligste og ulykkeligste af alle Lidenskaber.

Alle disse Mennesker see Fordelene ved Tingene — og disse end da efter en falsk Beregning, men de see ikke Straffene, som ere satte derpaa. Jeg taler ikke om Lovenes Straf, hvilken de ofte vide at trodse: men om den Straf, den haardeste af alle, som bestaaer deri, at man underholder en skammelig og lastefuld Tænkemaade hos sig.

Langt fra os være da denne hele Art af Undersøgelse, — som i sig selv er utilladelig og syndig — om vi skulde følge det, som vi erkiende for Pligt, eller med Flid besmitte os med en lastefuld Handling. At være raadvild heri er allerede en Forbrydelse, om end ikke Valget falder ud til den værste Side. Der kan altsaa aldrig udfordres nogen Undersøgelse, hvor der ingen Tvivl finder Sted, uden en strafværdig Tvivl. End videre maa ved alle vore Undersøgelser om det, som vi skulde giøre eller lade, den Tanke, at giøre det lovligt, og det

Haab, at kunde nægte det, være ganske borte. Thi have vi ikke reent forgiæves studeret Philosophien, saa maa vi være overbeviiste om; at, om endog vor Opførsel blev skiult for Gud og Mennesker, saa maatte vi dog ikke begaae nogen Handling af Gierrighed, Uretfærdighed, Vellyst, og Umaadelighed.

9) For at giøre dette tydeligere ved et Exempel betiener Plato sig af Fabelen om Gyges. — Gyges, (saaledes lyder Historien) fandt engang en Kløft i Jorden, som var udhulet af store Regnskyller; han steeg ned i den, og fandt der en huul Jern Hest med en Dør paa Siden af den; han aabnede den, og saae et Liig af usædvanlig Størrelse, paa hvis Finger sad en Guldring. Den tog han af og satte paa sin egen Finger, og gik hen med den i en Forsamling af de Kongelige Hyrder, som han selv var een iblandt. Her mærkede han, at naar han vendte Stenen af Ringen om mod det Flade af Haanden, saa forsvandt han for de øvrige, omendskiøndt han selv saae alting; og derimod kom han tilsyne for dem igien, saasnart han dreiede Ringen om paa den sædvanlige Maade. Ved denne Rings Kraft, som han vidste at benytte sig af, til sin Fordeel, lykkedes det ham at forføre Dronningen; ved hendes Hielp at ombringe Kongen hendes Gemahl; at rydde alle dem af Veien,

som

som han frygtede for Modstand af: og paa denne Maade (da han ved alle sine Misgierninger aldrig blev seet) at svinge sig op fra den ringeste Stand til Konge af Lydien.

Sæt nu, siger Plato, at denne Ring var i en viis Mands Hænder; vilde han saa før tillade sig at synde, end naar han ikke havde den? Nei, sikkerlig ikke! — Thi det, som den dydige Mand søger, er ikke at handle hemmeligen men retskaffent.

Ved denne Fortælling anmærke nogle Velmenende, men vist nok ikke meget skarpsindige Philosopher, ganske alvorligen: at den ikke er sand; at det er en Fabel, som Plato har opdigtet, — som om det kunde falde Plato ind, at udgive denne Historie for sand, eller og kun at forsvare den som sandsynlig.

Denne Ring skulde ikke andet end sandselig forestille det, som følgende Spørgsmaal udtrykker i Almindelighed: ifald det var muligt, at aldrig noget Menneske kunde erfare, aldrig noget Menneske faae Mistanke om, hvad Uret jeg giorde, for at komme til Rigdom, Magt og Herredømme, og for at tilfredsstille mine Lyster: skulde jeg saa giøre det?

Hine Philosopher svare: det Tilfælde er umueligt; — Jeg for min Deel holder det for meget mueligt. Men Spørgsmaalet er ikke, om det er mue-

mueligt: men, ifald det var umueligt, hvad man saa skulde giøre.

I Stedet for at svare bestemt, holde de dem ved det, at det er umueligt, — saaledes strider ikke en Philosoph. Begribe de da ikke, at vi her slet ikke ville undersøge, hvorvidt det var mueligt at skiule sig ganske, men at vi kun ville udforske deres Tænkemaade? At dette kun er et Slags inqvisitorisk Spørgsmaal, for at nøde dem enten reent ud til at tilstaae, at de, ifald Frygt for Straffen ikke var, vilde giøre det Onde, naar det bragte dem Fordeel: — og altsaa hemmelig anklage sig selv som Yndere af Lasten: eller ogsaa indrømme det Modsatte, — det vil sige, erkiende, at alt moralsk Ondt, endog uden Hensigt til de udvortes Følger, fortiener at afskyes og undgaaes. Dog jeg vender tilbage tilbage til min Materie.

(Fortsættelsen følger.)

Den gode Sultan.

Fabel efter Nivernois.

(3 Bogs 2.)

Monarker æres over alle Land,
Og deri gior man vel; men somme Steder

Man

Man gaaer for vidt deri, og dem tilbeder.
I Østen for Exempel lader man
Dem glemme, at de føddes dødelige;
Et Alter deres Throne er,
Det man ei uden Skiælven kommer nær,
Ja, ei tør nærmes — rettere at sige —
Det arme Folk i frygtsom Afstand staaer,
Udstrækker Armene, og Øiet slaaer
Op til den utilgiængelige Boelig
Hvor en usynlig Enehersker roelig
I Kiedsomhedens Skiød henslumret er.
Hvor al hans Naade, hans Velgierninger
Blot blive dem til Rov, der diærve eller sleedske
Sig veed til ham at svinge eller sleedske.
Den Skik, paastaaer man, for Sultaner er beqvem.
Een var der dog engang imellem dem,
Som ikke denne Skik mon hove,
Mod alle venlig, og tilgiængelig
Afskaffed Despotismens skumle Love;
Det hele Land derover undred sig.
De Herrer Yndlinge især
Med samt Vizirerne, hvis Idræt er
Til alle Tider og i alle Egne
Om Tronens Helligdom alt meer og meer at hegne.
In Corpore de til Sultanen gaae
De ham formeente Farer at afbilde,
Sligt Folkefremfærd ham paadrage maae;

At spørge ham, hvi han aflegge vilde
En Stolthed, som dog giordes saa behov,
Og som hans lige giorde sig til Lov?
Hvorfor? lød Svaret: det jeg eder sige vil
En Drøm, dog nei, et Raad er Grund dertil
Som milde Guder mig har villet give
Hvorved I vist forundrede vil blive.
Jeg i en Udørk vandred om,
Og uden Lye og Skiul af Sult og Tørst forkom;
Med eet jeg et uhyre Field blev vaer,
Som paa sin Tind et mægtigt Frugttræe bar,
Hvis stolte Krone lod at naae til Himmelen.
Den meest udsøgte Frugt dens Grene pryder,
Mig dette Syn oplivede igien.
Men snarlig atter dette Mod svandt hen;
Thi Fieldet steilt og glat al Nærmen mig forbyder.
En Ravnehær imens saa glad
Paa løvbeklædte Grene sad,
Sig med den skiønne Frugt at nære,
Hvis Billed jeg blot kan med Øinene fortære.
Fortvivlet, jeg endnu til større Harm blev vaer
En Snogeflok, som Sandet ynglet har,
Om Klippen sig at snoe i Slangebugter
Til Træet hæve sig, og fraadse af dets Frugter.
Imedens Jeg, et Rov for Sorg og Nød
Af Mathed ventede min Død.

Saa

Saa var min Drøm; hør nu dens Virkninger!
Jeg sagde ved mig selv: det Træe min Vælde er.
Det Field mit Hof, den Frugt Velgierninger.
Den skylder jeg at lade alle nyde;
Thi alle have lige Ret dertil.
Jeg Træet da omplante vil,
At det kan sine Skatte yde
Til hver, som føler Trang dertil.
Herefter vorde de til alles Nytte,
Og gavne Mennesker, og ei som hidindtil
Blot være Krybs og Fugles Bytte!

K. R.

Bidrag til den historiske Artikel.

Nyeste Forhandling i den franske Lovgivning Presselovene angaaende, tagne af Moniteurerne No. 312, 340, 341.

Mødet d. 8 Thermidor.

Bertrand fra Calvados I vide det, Borgere Repræsentanter — det er ved Meningen, Revolutioner forberedes, og skee, ved Meningen forkortes, eller forlænges de; ved Meningen skaber, og slukker man borgerlige Uenigheder; det er dens mægtige Løftestang, Frihedens Venner have anvendt til at rokke, og omstyrte Thronen. Det er og den, de kongelige Sammensvorne igien anvendte før 18de Fructidor for at omstyrte Frihedens Støtter, og udslette indtil den sidste Linie af vort Samfundsfordrag.

Iden,

I denne afskyelige Tidspunkt, da det vederstyggelige Kongesind med blodige Træk gik ud af hundrede Penne i den engelske Regierings Hyre; efter disse Sørgedage, da det udraabtes som en endog religieus Dyd at myrde en frie Mand, da sicilianske Vespe-rer fra alle Kanter ringedes ind i vore Fædres saakaldte Religions Navn, kom den udødelige 18de Fructidor, der stillede Menneskehedens Taarer (!!!). De sammensvorne bleve grebne, eller adspredte... De nedrige Skribenter, der skiendede deres Talenter ved at udbrede disses samfundstridige Grundsætninger, bleve fordømte til Taushed ved 35te Artikel af Loven af 19de Fructidor, og Republikens Søegang holdt op.

Jeg kommer ikke at foreslaae eder at fornye, eller forlænge den Myndighed, der gaves Regieringen ved denne Artikel, som indskrænkede den til et Aar. Regieringens Tømmer ere i sikkre Hænder; Directeurerne ere vore Vaabenbrødre, men de ere Mennesker, og følgelig Vildfarelse undergivne.... Men den evige Grundsætning, at Pressefriheden er den borgerlige Friheds sikkerste Betryggelse; men denne ukrænkelige Ret, enhver Borger i en frie Stat har til at sige Sandheder, der ere hans Fædreneland til Gavn; alle disse Bevæggrunde have bragt mig til at frafalde det Forsæt, jeg først havde fattet at forlange den Directoriet overdragne Magt forlænget paa et Aar.

Er det farligt for den offentlige Frieheb at lægge Baand paa Pressefrieheden, da er det ikke mindre farligt ingen Hindring at sætte mod de lumpne Smørerers Oversvømmelser, der nedrigen sælge deres Pen til deres Lands Fiender, disse foragtelige Væsner, der for lidt Penge martre Dyden, give Uskyld giftige Saar, og oppuste borgerlig Tvedragts Ild. Friehedsd Misbrug er Tøilesløshed, og Tøilesløshed fues altid i en Stat, der har Politie.

Jeg forlanger, at en egen Commission skal paalægges inden to Decader at frembringe eder en Lov mod Bagvaskerne, og de Tidskrivere, som misbruge

ge Pressefriheden, ved at sværte, og stræbe at fornedre de republikanske Indstiftelser.

Raadet antager dette Forslag, befaler Talens Trykning, og nedsætter en Commission bestaaende af Andrieux, Poulain Grandprè, Berlier, Lucian Buonaparte, og Cabanis. I Mødet den 8 Fructidor fremstaaer Berlier som dens Ordfører med følgende Tale: Folkets Repræsentanter! I have yttret det Ønske at give en Lov til at kue Presseforbrydelser, og I have overdraget en egen Commission at forelægge eder Forslaget dertil.

Jeg kommer i denne Commissions Navn at giøre Eder Rede for dens Arbeide.

Saa mange Skrifter ere allerede komne for Lyset, saa mange Forhandlinger have fundet Sted til forskiellige Tider, om dette vigtige Æmne, at det i det mindste vilde være til Overflod, at behandle det som et opkommende Spørgsmaal, og omgive det med alle Nyhedens Attributer.

Jeg skal da bortfierne alt, hvad ikke umiddelbar og undgaaelig henhører til det Æmne, vi behandle; det er ikke en prægtig Tale, I attraae, men en god Lov. For at naae den, naar man først vel kiender, og vel bestemmer vor Stilling i denne Henseende.

I hvad Forfatning finder Pressen sig nu omstunder, i det mindste med Hensyn til de periodiske Skrifter, som den 35te Art. af 19de Fructidors Loven fra Aaret 5, har eet Aar lagt under Politiets Opsyn.

Langt være fra Commissionen al Tanke om at dadle et Fremfærd, som Omstændighederne havde førnødiget, og der aldeles hænger sammen med alle dem, man i denne store Tidspunkt vedtog Republiken til Frelse; men hver Beskiermelse, hver Sikkerhed, der ikke hviler uden paa nogle Menneskers Moralitet, saa fuldkomne de end ere, bliver af Nødvendighed upaatvivlelig, og ofte ingen; saa er den nærværende Tilstand; hvorledes var den før 18de Fructidor?

Fri-

Frihed! hellige Navn! der forener alle Begreber om det skiønne og gode, var det vel dig, som den Gang var til? I disse ulykkelige Tider blev Skrivefrihedens Navn givet til den afskyelige Frihed at sønderrive Fædrenelandet, bagvaske Republikanerne, forberede, og endelig forkynde Contrarevolutionen.

Repræsentanter! I gienkalde eder denne vanhellige Tidspunkt, og I ville ikke tilstæde, den kommer tilbage. Friheden uden Grændser var stedse Tøileløshed, og Tøileløsheden altid Fiende af Samfundsordenen, som den ofte omstyrtede. Følgelig er en Opsynsmand nødvendig; følgelig bør en Lov til at kue Presseforbrydelser frembyde den offentlige Orden en Sikkerhed mod den personlige Friheds Misbrug.

Er det da sandt, at en saadan Lov ikke er at forene med Friheden selv, og er det ikke, ligesom man sagde, at der ingen Middelvei er mellem Anarchie og Trældom?

O I! som troe saa ilde om den samfulde Menneskehed, svarer os: dette Vaaben, hvormed Fædrenelandet væbnede eders Arme til dets Forsvar, blive I skyldige, naar I støde det i en Broders Barm? tilstaae I dette (og det ere I uden Tvivl forpligtede til), er det Spørgsmaal, vi undersøge, bedømt, og I have selv afsagt Domme.

Thi det er med Pressefriheden, som med alle andre Friheder, den strækker sig ikke til den Ret at skade ustraffet. Forgieves hævede sig nogle Stemmer for at paastaae, at i denne Sag det Onde selv fører Lægedommen med sig, at, hvis man angriber mig, kan jeg svare og angribe igien; at ved Siden af den Skribent, der træder Republiken under Fødder, vil findes ædelmodige Penne, der vil vide at forsvare dem.

Daarlige Sophismer, som ikke mere ville bedrage. Erfarenheden har kun alt for meget oplyst os i Henseende til de sørgelige Virkninger af dette politiske Chaos; den har revet Masken af disse kolde Slutningsmagere, disse hykkelske Væsner, der ikke skiulte Faren, uden for at besnære de lettroende Tilhæn-

hængere af deres samfundstridige og contrarevolutionaire Lærdom i deres Snarer.

Lad os da slutte, at der behøves en Tvangslov, en Lov, som forkynder Skilsmissen imellem Ret og Uret, og som bestemmer Grændseskiellet, hvor Ret ophører, og Misbrug begynder. En saadan Lov er uden Tvivl ikke uden Vanskeligheder; men maaskee ville vi finde, at dens Modstanderes Uredelighed har overdrevet disse mangfoldig.

Jeg begynder at fastsætte nogle Grundsandheder. Samfundet bør ikke blot tilstæde, men opmuntre Forplantelsen af de Begreber, som sigte til at oplyse Borgerne.

Den Ærbødighed, der skyldes den offentlige Myndigheds Handlinger, æsker, at man skal adlyde dem; men forbyder ikke med Sømmelighed at undersøge deres Fordele og Uleiligheder. Heri bestaaer væsenlige Pressens Frihed, der under Hensyn til den politiske Frihed særdeles bør betrygges. Denne maae ikke henrives ved nogen foregaaende Censur; thi den vilde da snart qvæles ved Vilkaarlighed; men naar Skribenten har udgivet sit Værk, bør han svare derfor, det er hvad Constitutionsactens 353 Art. har vildet. Har han da opægget eller opfordret til Ulydighed? har Voldsomhed taget Fornuftens Sted? da begynder Forbrydelsen. Forgieves vilde man sige, at alle Skribenter ikke ere begavede med lige Viisdom, og at det er at udsætte sig for at straffe mangfoldige for en alt for brændende Indbildningskrafts Udsvævelser? men er det selve Naturen, man vil bruge til Paaskud for Straffefriheden, er det og den, der skal give mig mit Svar; eller snarere vil jeg sige, at man maae giøre denne Undskyldning fælles for alle de Forbrydelser, der plage Samfundet, og skulde det endog ikke med større Ret anvendes paa de fleste andre Forbrydelser? thi det er efter Naturen, at det Menneske, der taler, og handler, overlader sig mere ubetænksom til et uordenligt første Indtryk end den, der skriver i Lønkamrets Taushed. Man ophøre da under det ærværdige Paaskud

af

af Trykkefriheden at vilde undskylde Opfordringer til Ulydighed mod Loven.

Hvad skal jeg sige om Angreb mod Personers Ære og Retskaffenhed, saafremt man ikke gior sig til borgerlig Angiver, eller bringer Beviset skriftlig? her vilde end videre Straffriheden omstøde Samfundsordenen. Hvis slige Angreb ikke strængelig kues, hvad vilde I da see opstaae, eller rettere gienfødes? det bliver ikke mere den Frihed, de gode æske, det bliver Tøiselosheden, som er eene de onde til Fordeel. For at fornedre de republikanske Indretninger, ville de personligen angribe deres Ophavsmænd og Støtter. I Mængdens Øine efterlader et Flyveskrift dybere Spor end den lyseste Undersøgelse. Skiældsord er det, der finder talrige Læsere, og det var ved dette vore Fiender alt for bekiendte Middel, de vare nærved at sløife vor Bygning fra Grunden. Og hvad Skildring kunde jeg her forsøge, der ikke blev langt under, hvad enhver af eder for endnu mindre end eet Aar siden saae? Men! Folkets Repræsentanter! Erfarenhedens Frugter skulle hverken være spildte for Eder eller for Fædrelandet. I ville holde ny Ulykker langt borte fra det; og I have paalagt os den møisomme men ærefulde Omsorg, at opgive eder Midlerne dertil.

Eders Commission har nu giennem min Mund opgivet Eder de Grundsætninger, der have styret den i dens Arbeide; fuldkommen Frihed til at forklare sig om den offentlige Myndigheds Handlinger, dog saa, at Skriftet ikke udarter til Opfordring til Ulydighed. — Stræng Kuelse af Paasagn, der stiles mod Personers Ære eller Retskaffenhed, med mindre man fremstaaer som borgerlig Angiver, eller fremlægger skriftligt Beviis. Dette er væsentligen det Maal, Eders Commission har foresat sig; dette er, som den har troet, den eneste den rigtige Theorie for en god Lov over dette Anliggende.

Efter det, jeg nu har fremsat, kan Vanskeligheden ikke mere ligge i Grundsætningerne; lad os see, om den er i Udførelsen. Uden Tvivl et svagt

Hiel-

Hielpemiddel, maaskee en Ulykke mere vilde en Straffelov været i denne Materie, da Udnævnelsen af de Edsvorne var betroet til Forvaltninger, der for det meste vare Republikens Fiender og førend Cassations Tribunalet blev giensødt. Men hvis Rettens Pleie i Almindelighed betragtet, efterlader meget at ønske i Henseende til Lemmernes Patriotismus, ville de to Elementer, jeg har angivet, og de to fornemste Magters republikanske Stilling stedse lægge en betydelig Forskiæl imellem den Stilling, hvori vi vare før 18de Fructidor, og den, vi nu omstunder befinde os i, med Hensyn til den fordelende Retfærdigheds Udslag. Denne Udsigt forenet med en særdeles Henviisning, som jeg vil faae Leilighed at tale til Eder om, har bestemt Eders Commission til nøiagtigen at indslutte sig inden Grændserne af det, I have overdraget den, at forelægge eder et Forslag til en Tvangslov ved Rettergangsveien, den eeneste, der ikke krænker Grundsætningerne.

Men hvad bliver det for en Lov, I ville give? hvad for Straffe vil den tilkiende? hvorledes og ved hvem skulle de paalægges; her er det naturlige Sted til Udviklingerne af det Forslag, jeg har at forelægge Eder

Mellem Presseforbrydelserne ere der offentlige og private. Denne Bestemmelse er draget ved selve Tingenes Natur: Den, der opfordrer til Ulydighed mod Loven, begaaer da en offenlig Forbrydelse; det kan ikke modsiges.

Ogsaa den begaaer en offentlig Forbrydelse, der i et trykt Skrift tillader sig fornærmelige Paasagn mod Lovgivningen, eller Regieringen; thi nu omstunder vil man ikke mere kunde indbilde nogen, at de offentlige Myndigheder ere ophøiede over al Betryggelse, og et Angreb mod dem kun fortiener Foragt.

Endelig begaaer den en offenlig Forbrydelse, der berygter de constituerede Autoriteters Lemmer med Hensigt, at fornedre deres Caracter; thi jo mere Vidde Loven giver til at undersøge, og dadle Handlin-

lingerne, jo mere bør den omgive deres Personer med en viis og retfærdig Beskyttelse mod personlig Fornærmelse.

I alle disse Tilfælde er Forbrydelsen grov, fordi den sætter den offenlige Orden i Vove; og naar man søger at fornedre den ved Samfundet overdragne Carakter, fornærmes hele Samfundet.

Handles der om Angreb af Individ mod Individ, der ikke er beklæd med denne Carakter, bør Loven upaatvivlelig komme den fornærmede til Hielp: men Samfundet hævner da ikke mere sin egen Fornærmelse; det er en privat Brøde. Den Forskiel mellem Forbrydelserne leder naturligviis til at indføre Forskiel mellem Straffene. De for private Forbrydelser blive da blot Forbedringspolitiets, lette, men tilstrækkelige; de vil kun sielden blive at anvende; thi i deres lykkelige Dunkelhed vække de simple Borgere hverken den sønderslidende Avind, eller de nedrige Lidenskaber, der af Berygtelsen giøre nogle Skribenters daglige Vaaben.

Jeg gaaer over til Straffene for offentlige Forbrydelser; de blive stærkere, da den Forbrydelse, de have at straffe, maae have giort Samfundet større Skade. Ikke desmindre har Eders Commission troet, at det var passeligt, de havde mere moralsk end physisk Intensitet. Med en kort Hæftelse, og Forbud at trykke for nogen Tid har Eders Commission troet I burde forene Skiændsels Mærket. Saaledes vil da Sagens Undersøgelse ved Eedsvorne frembyde sig ved Forbrydelsernes Paakiendelse; og foruden det, at den offenlige Orden fuldkomnere vil blive hævnet, ville Resultaterne faae mere Fasthed, og Dommene en sikkrere Grundvold. Den Skyldige vil blive strængere truffen, men Uskyld omgivet af alle lovlige Betryggelser.

Der tales en Tid om, at lægge alle Presseforbrydelser selv de offenlige under Forbedringspolitiet. Eders Commission har undersøgt dette System, og overtydet sig, at det i alle Hensyn er lige falskt og upassende. Og virkelig ikke at tale om, at slige

For-

Forbrydelser ved deres Storhed fortiente at kues stærkere, var der da nogensinde nogen, der uundgaaeligere æskede, de Eedsvornes Mellemkomst? Saaledes for Exempel: Opfordring til Ulydighed mod Lovene er en offenlig Forbrydelse. Texten er saa bestemt, som den kan være; det vilde være vanskeligt at finde en bedre Definition, og dog, hvis der ikke ere Eedsvorne, og endog egne Eedsvorne, bliver der mig en uundgaaelig Uroe tilbage. Jeg seer vel af Loven, at en saadan Opfordring er en Forbrydelse; men er den i Skriftet? Hvor meget maae man for, ved Undersøgelsen at komme til en afgiørende Opløsning, ikke definere, og taxere Udtryk, hvis Værdie ofte kun retter sig efter det foregaaende, eller følgende? Er der nogen, uden en egen Jury, der over et saadant Factum kan afgive en Erklæring, som Samfundsordenen nøies med? men er det fornødent i dette Tilfælde, er det ikke mindre i alle andre, for at forklare sig om Hensigtsspørgsmaalene, ved Hielp af hvilke, der blot kan være en mindre Forbrydelse, eller endog aldeles ingen.

Saadanne have i øvrigt Eders Commissions Begreber været over denne vigtige Punct, at hvert Lovforslag til at kue de offenlige Presseforbrydelser uden Eedsvornes Bistand, er forekommet den at stride lige mod de simpelste Elementer i denne Materie, og blot at sigte til et chimærisk og uopnaaeligt Maal. Og desuagtet vil I, saa Eders Commission en virksom Lov; I vil da til de offenlige Forbrydelser antage Rettergangen ved Eedsvorne.

Eders Commission har burdet gaae ind i Eders Hensigter ved at lade alle saavel offenlige, som private Presseforbrydelser præscribres paa et Aar; Forbrydelser af denne Natur fortiene hurtigen at kues; og naar de ikke have tildraget sig det offenlige Ministeriums eller den private Tarvs Opmærksomhed i det Øieblik, de giorde meest Fortræd, vilde det da være passeligt at forfølge dem, naar de ere glemte?

Denne Exception, der tages af den forløbne Tid, er ikke den eeneste, I bør antage; der er af en anden Natur, som fortiene Eders Undersøgelse. Handles der om Paasagn af Forbrydelser, som medføre corporlig eller vanærende Straf, og Paasagnets Ophavsmand erklærer, at han vil vedstaae den paa den borgerlige Angivelses Vei, vil I maaskee troe det passeligt at erklære, han kan stædes dertil, og befale, at indtil den paasagte Forbrydelse er paakiendt, skal der holdes inde med Processen om Berygtelses Klagen; thi vaager Samfundet for den berygtede eller bagvaskede, da skylder det ikke den for grov Forbrydelse lovformelig anklagede nogen Hielp, uden for saa vidt han har retfærdiggiort sig.

Gaaer Paasagnet ud paa Facta, der blot angaae Ære eller Retskaffenhed, uden dog at være af dem, der medføre Legems eller Æresstraf, ville I uden Tvivl troe det overensstemmende med Samfundets Tarv, ikke at tilstæde Beviis, som Exception, med mindre det gives skriftlig og inden kort Frist.

Folkets Repræsentanter! jeg har burdet hæfte Eders Opmærksomhed paa Forslagets væsentligste Puncter, det havde været at trætte den til Unytte, i dette Øieblik at udstrække mig over de enkelte Dele, hvis Udvikling er Forhandlingerne forbeholden.

Men jeg kan ikke slutte uden at tale til Eder om den Henlægning, vi have troet at burde foreslaae eder, at tildele Cassations Tribunalet den Ret at udnævne Dommerne i offentlige Presseforbrydelser.

Med dette Skridt er maaskee Lovens Held forenet; denne Domstoel, alle de øvriges constitutionelle Opsynsmand, vil hverken giøre sig skyldig i Friehedmyrdende Skaansler, eller ilde forstaaede Overdrivelser.

Der er desuden intet inconstitutionelt i et saadant Skridt; Forbrydelser, som i Følge deres Natur forplante sig over alle Landets Puncter, giøre deres Ophavsmænd naturligen ansvarlige for alle Dom-

Domstoele, og at udnævne en mellem disse tilkommer naturligviis Cassations Tribunalet.

Jeg tænker ikke man vil indvende mig den Magt, det vil faae af denne ny Henlægning, da det bestandig staaer i Eders at tage den fra det igien.

Men al Frygt i saa Henseende bør endnu bedre udslette sig, naar I mene, som Eders Commission, at man for nærværende Tid ikke bør give Pressen uden en temporair Lov for alle dens Dele. Materien er vigtig, og kan have Prøvelse behov.

Saadant er, Folkets Repræsentanter! det flygtige Udkast af Eders Commissions Tanker. Har den naaet Maalet, og fundet Midlerne at ramme Tøilesløsheden uden at saare Friheden? Det er i det mindste, hvad den har prøvet. Men ved at eftersøge Grundsandhederne, og foreslaae Eder, at lade dem seire, har Eders Commission følt, at saa høiligen vigtig en Forhandling, ikke, uagtet det Forslag der vil blive giort Eder, at raadslaae derom, som hastende, vil i begge Raad kunde tilendebringes inden den 19de af denne Maaned, og midlertid er den blevet alle de Farer vaer, der vilde true Republiken, hvis der blev en Mellemtid, hvori der hverken var Straffe- eller Politie-Lov.

Denne vigtige Betragtning har foreskrevet den endnu een Pligt at opfylde, og ladet den føle Nødvendigheden af en provisorisk Lov herom, dog saa, at det endelige Maal ikke kan blive illusorisk, og endog kun lidet forsinkes.

Man forlanger ved Samraab, at Forslaget *) skal paa Votering.

Hardy

*) Forslaget selv findes ikke i Moniteurerne; i Posselts neueste Weltkunde siges det provisoriske Forslag at have været: at den ved Loven af 19 Fructidor bestaaende Indskrænkning skal vedvare, indtil der er givet en Straffelov angaaende Presseforbrydelser; og at da denne Indskrænkning lovformeligen skal ophøre, og i intet Tilfælde forlænges paa mere end fem Maaneder, med mindre saadant ved en speciel Lov udtrykkelig skeer. Forslaget til Definitivloven meddeles ikke.

Hardy. Enhver af os er i Stand til strax at tage en Beslutning angaaende Commissionens første Forslag. Hvad det andet angaaer, æsker jeg Trykning og Udsættelse; ingen af os er uvidende om, at der alt er blevet forelagt en Mængde Love angaaende Presseforbrydelser og Bagvaskelse; at disse Forslag ikke have bragt til nogen Endelighed. Jeg veed ikke, naar vi vil faae en god Lov over denne Materie. Nu er Spørgsmaalet at vide, om den Virkning, vi have sporet af 19 Fructidors Loven frivillig skal nedbrydes; om vi frivillig vil frasige os den Rolighed, denne Lov lader os nyde; om vi vil tillade 40 eller 50 af Engellands Leiesvende paa ny at begynde deres offenlige Skieldsords Berygtelses og Bagvaskelses Cursus; man maae da holde Loven af 19 Fructidor i Kraft, indtil den Straffelov, man foreslaaer Eder, er kundgiort.

Delbret. De to foreslagne Artikler paa Votering.

Labrouste. Jeg troer, I bør indskrænke Eder til at erklære Loven i Kraft, indtil der anderledes anordnes; thi det vilde være muligt, at I, ved at antage Straffeloven, bevarte Directoriet den Politieret, 19de Fructidors Loven giver det.

Hardy. Jeg har en Rettelse at giøre i Forslaget. I skylde den 35te Artikel den Rolighed og Lyksalighed, Frankrig nu omstunder nyder. Afskaffe I eet Dieblik denne Artikel, venter du at see de anarchiske Bannere komme frem igien paa den eene Side, og de roialistiske paa den anden! I skulle see en Mængde Mennesker fremkomme, og fremstaae paa ny, som burde være deporterede; og de ville begynde deres skiændige Handel igien. Duverne du Presle har sagt eder det selv; han har erklæret, han havde Journalister i sin Sold: troer, at hvis Pressefrækheden taaltes paa ny, vilde man endnu finde Mennesker reede at sælge sig til Engelland. Disse Mennesker kaldte sig den offenlige Menings Øvrigheder; de sagde med Dristighed en Sandhed, og hvis Virkelighed de forsøgte, at Meningen er

Verdens Dronning, og at den kan omstyrte de kraftigste Regieringer; den er en Løftestang, der blot behøver troeløs at styres mod den viiseste, fornuftigste, meest moralske Regiering, for at omstyrte den efter at have svækket den. Jeg veed, at Loven af 19de Fructidor i denne Deel har kundet give Anledning til nogle Vildfarelser; men I vide, om de have været hyppige, og om det har været vanskeligt at oprette dem. Jeg fordrer da, at Loven skal holdes i Kraft, indtil den Straffelov, I ville give, er virkelig givet; at den med Rette skal ophøre, naar denne Lov er forkyndt; men at I ikke skulle antage den anden Deel af det første Forslag, hvorefter om tre Maaneder Loven af 19de Fructidor, 35te Artikel, skal være ophævet, med mindre den ved en ny Lov sættes i Kraft.

Lucian Buonaparte. Commissionen har forelagt eder et Straffelovs Forslag mod Forbrydelser; i Steden for Politiets Handling indfører den de Eedsvornes veldædige, der er mere constitutionell, og mere betryggende for den uskyldige. Men Commissionen har forudseet, at det kunde være muligt, I ikke havde taget en Beslutning om Forslaget inden 19de indeværende Maaned; og følgelig var der kun een Mening i Commissionen, paa det der ikke skulde aldeles fattes Tiltale mod periodiske Skrifter; den har troet at burde foreslaae Eder at forlænge 19de Fructidors Loven; men den har ogsaa troet, at burde sætte en Grændse for denne Forlængelse, for ikke at lade Eder glemme, at I have at sysselsætte Eder med en Straffelov, og for ikke at give Loven af 19de Fructidor 35te Artikel en alt for forlænget Gyldighed. Jeg understøtter da Vedligeholdelsen af anden Artikel.

Andrieux. Jeg skylder Raadet en Erklæring. Den foreslagne anden Artikel, der bestemmer en Grændse af tre Maaneder for 19de Fructidor Lovens Gyldighed, saafremt en ny Lov ikke inden denne Tid bliver givet, er ikke blevet vedtaget af Commissionen. Jeg har faaet det første Nys om denne

Artikel ved at høre Ordføreren forelæse den paa Talestolen. Jeg har i Commissionen givet min Stemme for, at den ved 19de Fructidors Loven bestemte Indskrænkning endnu skulde vare eet Aar; og det er vel at mærke, at denne Indskrænkning ikke finder Sted i Henseende til Bøger, til Skrifter, der udgiore Værker; men blot til Journaler og Tidsblade, en Forskiel, som det er meget væsentligt at agte paa. Jeg har ikke givet min Stemme til, at man skulde sætte denne Lov en Grændse, hvor inden I skulde give Eders Stemmer angaaende en ny Straffelov. Jeg erklærer, at efter de Exempler, vi have været Vidner til, de Omstændigheder, vi endnu befinde os i, lade befrygte en Gienkomst af de fæle Misbrug, der have fundet Sted.

Der er ingen Tvivl om, at vi jo igien vilde see Engellands Leiesvende smøre for Contrarevolutionen, og paa ny vække Had og Tvedragt mellem Borgerne. Jeg begiærer, at man skal indskrænke sig til at antag den første Artikel af det fremlagte Forslag; det er at sige, at man forlænger Loven af 19de Fructidor til det Øieblik, en ny Lov bekiendtgiøres.

Berlier. Commissionen var eenstemmig af den Mening herom, at man maatte vogte sig for at lade være noget Mellemrum imellem 19de Fructidorsloven, og den ny Straffelov, og at den sidste uden mindste Mellemtid maatte følge paa den første. Man tænkte da paa den Frist, man skulde tillægge Loven af 19de Fructidor, og vi bleve eenige om, at denne Lov af 19de Fructidor til bestemt Slutningstid skulde have Straffelovens Bekiendtgiørelse. Siden Commissionen sidste Gang var samlet i denne Anledning, lode adskillige Colleger os anmærke, at dersom man ikke satte anden Tid end Straffelovens Bekiendtgiørelse, kunde det skee, at denne Lovs Forhandling næsten ubegrændset blev udsat, og altsaa nittende Fructidors Loven overmaade forlænget.

Man tilføiede, at det vel stod til Lovgivningen at sysselsætte sig med den eller den Forhandling; men at, naar Loven af 19de Fructidor var til, kunde

man

man skal faae den til at bortskyde Forhandlingen om Straffeloven, og at man altsaa maatte faae Raadet til at undgaae den Forpligtelse at foretage denne Lov. Jeg har raadslaaet angaaende det Forslag at fastsætte en Tid, med vore Colleger Genissieux og Buonaparte, vi udgiorde Meerheden af Commissionen; vi have og indhentet vor Collega Daunous Tanker. Den anden Artikel, der er foreslaaet, og som man raaber imod, er Frugten af dette Samraad. (Man forlanger at votere).

Eudes. Jeg understøtter den forelagte anden Artikel; men Bestemmelsen lyder saaledes: 19de Fructidors Loven Pressen angaaende skal kun have Kraft 3. Maaneder, med mindre der gives en ny Lov; der bør tilføies, at om denne ny Lov end gaves, kunde den dog ikke have fundet Sted, for mere end eet Aar.

Adskillige Stemmer. Det er efter Loven... Det staaer i Constitutionen.

Genissieux. Det er mig uimodsigeligt, at der ingen Regiering er, der kan modstaae Pressens Misbrug, Skribenternes Tøilesløshed; men det er mig ligesaa sienfynligt, at der er ingen Frihed, hvor ingen Pressefrihed er. 19de Fructidors Begivenheder tvang til at give Politiet Ret at forbyde Journaler; og hvorvel nogle Forseelser paa denne Maade ere begangne, kan man midlertid ikke nægte, at den bevilgede Ret har havt flere gode end onde Følger. Hvad er Eders Hensigt? i Stedet for Loven af 19de Fructidor at indføre en Straffelov, der giver mindre Anledning til vilkaarligt Fremfærd. Eders Hensigt er at sysselsætte Eder, det snareste muligt, med denne Straffelov; men mellem den førstes og den sidstes Virkning vil I ikke, der maae være nogen Rift, I vil da forlænge Fructidors Loven; altsaa maae I indgaae den Forpligtelse at sysselsætte eder med Straffelovene. I at giøre en saadan Lov har man fundet meget større Vanskeligheder, end den virkelig frembyder; den havde dem upaatvivlelig, da to yderlige Partier, der strede i

Lovgivningens Skiød, vexelviis misbrugte Pressens Tøilesløshed, og begunstigede den hver paa sin Side, for det den skulde tiene dem vexelviis. Men disse stridende Elementer ere forsvundne af denne Sal, hele Lovgivningen er sammensat af Republikaner, der ville en fast Regiering, Lovens Rige og Frihedens Opretholdelse. Giør da, hvad skyldes Frihedens Regiering. Er den tre Maaneders Udsættelse, Commissionen har foreslaaet, ikke tilstrækkelig, kunne I forlænge den; men beslutter ikke ubegrændset Forlængelse indtil den ny Lovs Fuldbringelse, uden at sætte denne Fuldbringelse en vis Tid; thi da vil der maaskee være Forsømmelighed i at tage denne Forhandling fat igien, og 19de Fructidors Loven vil bevare Politiet en vilkaarlig Myndighed over Journalerne. Da vilde I komme til at angre, at I havde ubestemt forlænget Loven; thi hvis I troe med mig, at man ikke et Øieblik bør lade Pressens Tøilesløshed drage Aande, troe I og, at man bør give den den Frihed, der stemmer med en frie Regierings Tilværelse. I ere ikke uvidende om, at Forbudsmidlet har medført nogle Misbrug, at hvis roialistiske Blade ere blevne undertrykte, har Politiministren og kundet, og kan endnu undertrykke meget republikanske Blade, hvis hele Brøde var, og kunde være, at bekiendtgiøre hvad der mishagede. Man maae da bringe Skribenterne tilbage under det gavnlige Aag, der er fælles for alle Borgere, under en Straffelov. Det fremlagte Forslag vil naae dette Maal. Jeg begiærer at Artiklen 12 maae antages. Dette Forslag understøttes meget levende. Delbret og mange andre forlange at votere.

Thiesse. Vi ere alle eenige deri, at den nærværende Opsigtsstand over Journalerne skal ophøre, naar Straffeloven er givet. Vi ere fremdeles eenige om, at Opsigten bør vare indtil det Øieblik, da Loven er blevet givet og bekiendtgiort. Bliver da Loven givet om en Maaned, ophører Opsigten om en Maaned, gives den om tre Maaneder, om tre, gives

gives den seenere, da seenere. (Der reiser sig Murren) I bør ikke udsætte Eder for, naar der handledes om at forlænge Fristen, at fornye de Tvistigheder, som reise sig i dette Dieblik, og sætte Raadet i en ubehagelig Forfatning. Jeg begiærer, at Opsigten efter 19de Fructidors Loven skal forlænges, indtil Straffeloven er givet, men at den lovformeligen ophører efter et Aar.

Adskillige Stemmer: Det er unyttigt; at den ophører, naar Aaret er udløbet, er Lovformeligt.

Labanis. Jeg kommer at forene mig med min Collega Andrieux, og giøre samme Erklæring som han. Jeg kiendte ikke den foreslagne anden Artikel... (Nogen Murren reiser sig.) Commissionen havde ikke i min Nærværelse tænkt paa andet Tidsmaal, end paa det, naar den foreslagne Straffelov blev bekiendtgiort; og for min egen Deel troede jeg, at en Forlængelse paa et Aar var fornøden, ikke i Henseende til Bøger, som man meget rigtig har skiælnet, men til periodiske Værker. Tvivler ikke derpaa, de roialistiske Journaler, I troe tilintetgiorte, og der have voldt saa meget Ondt før 18de Fructidor, vilde snart forlade den Maske, som bedækker dem; og sikkerlig i Tingenes nærværende Stilling, da Misnøien er drevet til en høi Grad vilde disse roialistiske Journaler have den største Held. (Der reiser sig Murren paa alle Kanter; nogle Stemmer) Kald til Orden! een Stemme: det er høist politisk) Man har sammenlignet de periodiske Skribenter med den Taler, der talte til Folket paa offenlige Pladser; nu vel! jeg antager denne Sammenligning, og siger, at I upaatvivlelig ikke vilde frietage de Talere, der tale paa offenlige Pladser, for Politie Opsyn. Jeg giver min Stemme for, at anden Artikel bortfalder.

Andre fra Nederrhinen. Det Spørgsmaal, der sysselsætter os, kan ikke ophøre uden ved Undersøgelsen af de nærværende Omstændigheder, sammenlignede med dem, der giorde 18de Fructidor fornøden; i hiin Tidspunkt bestod Lovgivningens Majoritet

ens af Sammensvorne... (Den voldsomste Murren afbryder ham, man æsker ham kaldet til Orden: Andrè paastaaer at blive ved. Fra alle Kanter æskes Forhandlingen sluttet. Den sluttes. Andrè nedstiger af Talestolen. Raadet erklærer Hastningen, og antager Artiklen; Artiklen 11 læses, og giver Anledning til ny Tvist; man begierer endnu denne Artikels Forkastelse).

Delbret. Jeg har kun eet Ord at sige for at understøtte den foreslagne Anordnings Vedligeholdelse. Bliver eders Straffelov færdig i tree Maaneder, da ophører 19de Fructidors Lov med Rette; bliver den ny Lov ikke givet, staaer det til Eder at forlænge Tiden til 19de Fructidor Lovens Udførelse. Jeg har den største Tillid til Directoriet; men jeg vil ogsaa, at Lovgivningen skal have Tillid til sig selv.

Blin. Siden Forhandlingen begynder igien, maae man sætte de simpleste Udtryk. Er det eders Hensigt at forlænge 19de Fructidors Loven endnu paa eet Aar, maae man sige det reent ud, og dermed forekomme meget unyttige Tvistigheder; men I have paalagt en Commission, at forelægge Eder et Forslag om Presseforbrydelser; saaledes have I implicite indgaaet den Forpligtelse, saasnart dens Forslag var antaget at hæve 35te Art. i Loven af 19de, denne tause Forpligtelse. (Nogen Murren reiser sig. Hardy. Saa assted). Jeg gaaer strax. (Man leer.) Jeg vil paastaae, inden jeg forlader Talestolen, at Eders Hensigt har ladt til at være at give Republiken en Presselov, at det er unyttigt at love den, hvis Eders Hensigt er at forlænge 19de Fructidors Loven paa eet Aar. Jeg forlanger, at I i det mindste skulle vedtage, at Forhandlingen angaaende Berliers Forslag aldeles ufortøvet skal aabnes.

Crochon. Jeg forlanger Ordet (Man forlanger paa ny Forhandlingen sluttet).

Crochon. Jeg vilde blot høres for at understøtte min Collega Hardys Mening. Jeg voterer for hans Rettelse, Forkastelsen af Art. 2 (Man minder om den Rettelse, som gaaer ud paa at sætte Lovens Termin til et Aar. Adskillige Stem-

mer

mer. Det er unyttigt, den kan ikke vare længere end eet Aar).

Hardy. Man maae indskrænke sig til at sige, at Loven fra 19 Fructidor skal efterleves, indtil Straffeloven bekiendtgiøres; det er tydeligt, at denne Forbudslov ikke kan vare uden eet Aar, da Constitutionen bestemmer det, er det til Unytte at sige det. Art. 2 er saaledes fuldkommen unyttig; man maae indskrænke sig til Art. 1. (Man forlanger Dagens Orden herom; Girotpouzzol og Bailleul forlange at høres. Bailleul taler om Maaden at fremsætte Spørgsmaalet).

Jaqueminot. Vi ere eenige om, at Loven skal vedblive, indtil Straffelovens Bekiendtgiørelse. Jeg er af den Mening, at man bør fastsætte en Grændse for denne Varighed, hvorved I mindes om Nødvendigheden at sysselsætte Eder med Straffeloven; thi ellers satte I 19de Fructidorlovens Gyldighed og Efterlevelse i Fare; hvad mig angaaer, erklærer jeg, at saafremt blot Opsigt finder Sted, er det mig meget ligegyldigt, enten den er betroet til Regieringen, eller Misbrugen kues af en anden Myndighed; men siden der inden disse Vægge reiser sig Menings Stridigheder, siden der i Forhandlinger hersker en for vore almindelige Omtvistninger fremmed Varme; siden det er vigtigt at bevare den fredsomme Stilling, vi hidtil have bevaret, og ikke give de nærværende Valgforsamlinger Tvedragts og Uroligheds Exempel, forlanger jeg, at man skal tage en Beslutning, saa at denne Forhandling ikke mere kan komme igien; jeg begierer, at Art. 1 og 2 kun skal giøre een saaledes lydende:

Den 35te Art. af 19de Fructidorsloven, skal vedblive at efterleves, indtil Bekiendtgiørelsen af den Straffelov, der skal gives mod Presseforbrydelser, uden at Tiden for denne Lov kan udstrækkes over eet Aar.

Man begierer Dagens Orden, den sættes paa Votering, og forkastes med stor Majoritet: Jacqueminots Affatning antages med samme.

Ef-

Efter Posselts Weltkunde skal Oldingsraadet næste Dag uden Forhandling have stadfæstet Beslutningen.

R. R.

---

b) Udtog af en Skrivelse.

— — Følgende er en Copie af Overgeneral Schauenburgs Skrivelse til det helvetiske Directorium Hovedqvarteret Lucern 23 Fruct Aar 6, Klokken 6, Aften. I ville med Fornøielse erfare, Borger-Directeurer! at Seieren er blevet Republikanerne troe. Vi have Districtet Stanz inde efter en Fægtning, der har varet fra Klokken 5 i Morges til nu. Alt det, der giør mig ondt, er at denne Dag ikke har kundet endes uden alle Følger af en haardnakket Træfning; den har kostet meget Blod; men det var Oprørere, de maatte kues.

Schauenburg.

Følgende er Udtog af det helvetiske Directoriums officiel Bulletin. Den 8 September blev man underrettet, at 200 Mand fra Schwyz havde brudt igiennem Posten ved Brunnen, og forenet sig med Insurgenterne.

Søndagen den 9de prøvede General Schauenburg for sidste Gang Fornuftens Vei med disse ulykkelige. Han skrev dem til, og besvoer dem i Menneskehedens Navn at lægge deres Vaaben, erklærede dem, at han styrtede over dem, hvis de endnu blev ved.

Dette Skridt var forgieves. Generalens Brev blev sønderrevet, og stolte af den Forstærkning, de havde faaet, og den vigtige Stilning, de havde ved Stanzstadt paa Bredden af Luzernersøen, tænkte de blot paa at berede dem til Striden. Deres Antal

kunde være 6—700 Mand samtlig gandske vel væbnede.

Klokken 7 gav Generalen Befaling til Angreb. Strax gaaer en Colonne Infanterie bag om Bierget og Søen, for at falde dem i Ryggen; medens de tvende andre, uagtet et Batteries meget vel underholdte Ild, komme til Vands mod den fiendtlige Post. Midt mellem Ild og Død skeer Landgangen. Nu begynder Kampen med Forbittrelse; overalt angribe de franske med deres sædvanlige Tapperhed, overalt modsætte Rebellerne dem Fortvivlelsen. Endelig vinder den gode Sag, og de franske forfølge med fordobblet March de flygtende, som endnu giøre Modstand. Stanzstadt overgives til Luerne. Adskillige Naboelandsbyer prøve samme Skiebne. Ilden viiser sig Tid efter anden over hele Dalen. Rebellerne lade sig heller dræbe, end give sig, og midt imellem disse Rædsels og Blodscener forlænger Striden sig til 5 om Aftenen. Natten fra Søndag til Mandag hørtes Musketilden endnu, og den 10de saae man endnu Ilden forplante sig i Vagningerne. Resten af Rebellerne er flygtet paa Biergene, hvor de ere strængelig indringede; hidtil afslaae de haardnakket den Naade, Gen. Schauenburg har ladt dem tilbyde.„

Efter andre Beretninger skulle de franske have mistet mange Folk, og der skal i det mindste være omkommet 1500 Bønder, med Qvinder og Børn, der have taget Deel i Fægtningen. Byen Stanz undtagen, hvoraf en Deel er reddet fra Luerne, ere der ikke mere end 16 Huse i hele Untervaldens Dal, der var besaaet dermed. Der er og omkommet mange Creaturer, der ere Indvaanernes hele Rigdom. — Senere end disse Efterretninger, vil man have Tidender fra Basel, at Cantonerne Schweitz og Uri have givet sig, for at undgaae at have samme grumme Skiebne. De Franske skulle efter nogles Sigende have mistet 1800 Mand, efter andres 6000. Man regner Antallet af de omkomne Mænd, Qvinder og

Børn,

Børn af disse ulykkelige Egne, i disse 4 Blodbad-dage til 4000.

Her har man faaet den officielle Efterretning fra Paris, at den franske Escadre, efter at have sat Buonaparte og hans Hær i Land i Ægypten, er den anden f. M. ikke langt fra Alexandrien paa Beqviers Reed blevet mødt af Admiral Nelson, der — siger den franske Beretning, i Følge sin Overmagt — har ødelagt adskillige Skibe, og faa have fundet Leilighed at redde, sig. Admiralskibet skal være mellem de brændte. Hidtil har man ikke Efterretning uden om to Linieskibe, hvoraf det eene er kommet til Malta, det andet til Corfu.

Man har i Dag faaet Breve fra Wien fra troeværdige Personer, at Hoffet har faaet Depecher fra Divannet, der mælde Keiseren, at der var givet Befaling til Ægypten at handle fiendtlig mod Buonaparte, da man havde ladt det franske Directorium vide, at man ikke kunde betragte denne General og hans Hær, uden som Eventyrere, der med væbnet Haand ere faldne ind i Storherrens Lande under den franske Nations Navn, i et Øieblik, da der mellem den tyrkiske Regiering og Directoriet var den bedste Overensstemmelse.

Da De uden Tvivl har Buonapartes Proclamation til Ægypten, vil jeg ikke give Dem Udtog deraf. Men naar man lægger den ved Siden af Efterretningen fra Wien, veed man ikke, hvad man skal tænke, om Erklæringen fra Divannet, der i Begyndelsen syntes eenigt med den franske Regiering i Henseende til Buonapartes Landgang i Ægypten.

K. R.

Litteratur.

Over Sammenhængen mellem Dydelærens og Retslærens Princip, et academisk Prisskrift af A. S.

A. S. Ørsted, der sælges hos Brummer for 5 Mk., fortiener at udmærkes blant denne Maaneds Producter, som et vigtigt Bidrag til den critiske Philosophie hos os.

Af en Mængde Bøger er udkommen 2den Deel, nemlig af Jerusalems efterladte Skrifter, hos Proft & Stork:

af Hallo den anden, hos Malling.

af Doro Caros Fortællinger, hos Reistrup.

af Rousseaus Bekiendelser, hos Stadthagen.

af Clara du Plessis og Clairant, hos Reisler, Brummer, o. s. v.

af Gynæologien, hos Brummer.

Det var lutter Oversættelser. Hvad Originaler angaaer, saa er af Assessor Bärens's Magazin for Industrie- Skole- og Fattigvæsen udkommen 2det Hæfte hos Proft og Storch, og af Doct. Fleischers Betragtninger over Oplysning og Fordomme ligeledes 2det Hæfte hos Gyldendal.

Agent Gyldendals Reisebeskrivelsesamling er i denne Maaned bleven sluttet med den 16de Deel, og Hr. Soldins Reisebeskrivelsearchiv er opvoxet indtil 12te Hefte.

Af Oversættelser for denne Maaned er, foruden Ovennævnte, endnu at anføre Keiserinde Catharina den andens Liv og Levnet 1ste Deel, hos Soldin for 4 Mk. 8 ß. Om Sindets Magt til at være Mester over sine syge Følelser, af Kant; et Tillæg til Hufelands Konst at forlænge Livet, oversat ved J. K. Høst; hos Liunge for 16 ß. Maidingers franske Grammatik, oversat af Werfel; hos Soldin for 8 Mk. Hartig om Forholdet af de fleste Skovtræers Brændbarhed; hos Tikiøb for 1 Mk. Kirwan om de tienligste Giødningsmidler, ligeledes hos Hr. Tikiøb for 1 Mk. 8 ß. Rochows Materialier til Børneunderviisning, sammesteds for 8 ß.

Til denne Maaneds originale Skrifter høre fremdeles:

Esmarks mineralliske Reise; hos Proft & Storch for 48 ß.

Den

Den danske Bondes Pligter og Rettigheder ved Landvæsens Commissair Stenstrup; hos Schultz for 40 ß. Hof- og Stadsrets Dom i Sagen Generalfiskal Skibsted contra Studenten Malte Conrad Bruun, hos Winding for 10 ß. Ere Religionsstridigheder farlige for Christnes Rolighed? hos Schubothe for 16 ß, og en Prædiken af Clausen, hos Seidelin for 10 ß.

Dagens kun lidet betydende Blade ere: Pigernes Paradis, en (ussel) Fortælling, hos Stadthagen for 6 ß. Generalfiskalsk Examination over en Republicaner, hos Winding for 12 ß. Tanker om Engellændernes Adfærd ved Helsingøer hos Stadthagen for 4 ß. Et Par Ord til Magistraten om Renovationen, hos Winding for 6 ß. Fornøielige Selskabstimer hos Liunge for 40 ß.; og endelig i den evige holmske Sag trende ny Piecer, som tilhobe koste hos Seest 16 ß.

Af de nylig begyndte ugentlige Efterretninger om paadømte Hof og Stadsrets Sager er udkommen 4 Nummere hos Soldin; og Helsingøersbladet No. 1 koster hos Seidelin 4 ß.

Nyerup.

Historien.

Krig, Blodbad, og Død, er det Budskab vi bringe, er det græsselige Løsen, hvormed Annalisten maae træde frem for sine Læsere; endnu vare aldrig Udsigterne saa blodige; endnu aldrig spændte i denne frygtelige Decade Krigens Lue saavidt; aldrig vare saa frygtelige Ødelæggelser blot Forbud paa ny; med Gysen griber Fortælleren den zittrende Pen, uvis om ikke, endnu inden han slutter, ny Rædselstiden der ville rive ham den af Hænde. Hvad der forekom de næstforegaaende Maaneder en afgiørende Hovedbegivenhed, hvad med aandeløs Opmærksomhed hele

En-

Europa stirrede, lyttede efter, er nu indtruffet; den Flode, der havde bragt Buonaparte over til Aegypten, er efter en blodig skrækkelig Kamp aldeles ødelagt af Nelson; Buonaparte staaer nu med sin Hær aldeles afskaaret fra al Forbindelse med sit Fædreland i et fiendtligt Land, hvor hvert Skridt siges at maatte kiøbes og haandhæves med Blod; og endda er dette kun som Forspillet til de Rædselsscener, der skulle følge; den ottomaniske Part, i Forening med hvilken hiint Tog foregaves at skee, siges, og synes aldeles at være traad over til Frankrigs Fiender; en russisk Flode er iilet giennem Dardanellerne ad Middelhavet, der i Forening med den seierrige engelske at frarive Frankrig det nys erobrede Malta, Herne, det arvede efter den myrdede Venedig, og maaskee det aldrig roelige Corsica med; midlertid iile 60000 russiske Landtropper giennem Polen, ind ad Hiertet af Tydskland, og siges allerede Avantgarden at være i Bøhmen, og endnu bag ved sig at have en Reservahær af 40000. I selvsamme Øieblik skal det franske Directorium have erklæret Krig mod Neapel, som længe har rustet sig, og fra Keiseren faaet General Mack til at anføre sine Tropper; og det medens Misnøien i den romerske Republik ikke er mere end høit dæmpet, i den liguriske ulmer under Asken, i den cisalpinske ved en egenmægtig Regierings og Constitutionsforandring har faaet forøget Næring, og i den helvetiske er brudt ud til nye Blodscener; medens den ved Cornvallis's viise Menneskelighed i Irland neddyssede Opstand formedelst de 1000 Franskes Landgang i Killala er opblusset paa ny, og ikke synes igien at ville lægge sig, uagtet disse ere samtlig giorde til Fanger, især hvis Rygtet skulde være sandt, at den brestiske Flode havde nyttet Admiral Bridports Fraværelse til at løbe ud. I Tydskland siges vel Udsigterne at bebude Fred, men er denne under de sweizerske og italienske Anliggenders ovenmælde Stilling at haabe? er det ikke meget snarere at formode, at Keiseren, der understøtter Neapel, og understøttes af Rusland, ligesaalidet som Frankrig

vil

vil tillade Riget at være neutralt? Hvilig er det at frygte, at den korte Tid, der endnu er af dette Aarhundrede tilbage, vil nøde Menneskeheden at erkiende, at de første 8 Aar af dets sidste Decade vare blide, skiønne, lykkelige Aar mod dem, de afløses af; den svage Oliespire, som Menneskeheden nys saa længselfuld smilede til, trues med at bortskylles af Blodstrømme, og snart ikke mere paa Jorden at finde den tørre Plet, hvor den kunde faae Fæste, og slaae Rod.

Af det, som Bidrag til den historiske Artikel meddeelte Brev har man seet, at Søeslaget mellem den engelske franske og Flode har fundet Sted paa Bregnieres Reed, efter at den franske Flode havde sat Buonaparte i Land, og synes at være paa sin Hiemvei; saa eenige baade franske og engelske Beretninger ere om Slagets Blodighed og Hidsighed — da begge Floder skal have slaaedes 6 Timer blot et Pistolskud fra hinanden, de Franske have værget sig som Løver, og ikke ligget under, før endeel af Nelsons Flode kom mellem Landet og dem, og de altsaa vare i Ilden fra begge Sider, ligesom og Admiral Brueys og femten Skibschefer paa fransk Side ere blevne, Admiralskibet og nok et andet Orlogsskib og tree Fregatter brændte, og ni Linieskibe tagne, hvorimod tree engelske Krigsskibe staae paa Grund — saa forskiellige lyde de om den Indflydelse, det vil have paa Buonapartes Stilling. Efter vienske Beretninger vil man allerede førend Søeslaget have opbragt en fransk Corvette, hvor man vil have fundet Buonapartes egenhændige Beretning til Directoriet, efter hvilken hans Stilling allerede fra Begyndelsen af skal have været meget mislig, da han vel stedse slog de ægyptiske Beyers Tropper, men selv derved saavelsom ved Sygdommen mistede mange Folk. Ogsaa vil man derfra have den med ovenmeldte Brev stemmende Efterretning, at det tyrkiske Divan meget fiendtlig optager denne Buonapartes Landgang, samt i Ægypten bereder en Landstorm mod Buonapartes Tropper, og at især Syriens Pacha opbyder alle Kræfter mod

de

de Franske, og har samlet en stor Magt imod dem, især af Cavallerie, hvorpaa de Franske skulle have Mangel; at Buonaparte i de sidste Dage af Julii havde havt en blodig Træfning med de ægyptiske Bejer for at bemestre sig Cairo, og at han med Forliis af en betydelig Deel Munition havde seiret; fra Constantinopel mældes ligeledes, at Araberne havde havt den Uforsigtighed at angribe Buonaparte i hans Forskandsninger, og vare med betydeligt Forliis, dog heller ikke uden de franskes Tab, slagne tilbage, hvorpaa Buonaparte med 6000 Mand udsøgte skulde have besat Cairo; at det Antal, han til Midten af August ved Fægtninger og Sygdom havde mistet, skulde være betydeligt, og at en anseelig Deel af hans Tropper endnu laae syg, og Resten holdt Alexandria og andre Stæder besatte.

Efter de franske Beretninger synes det derimod, som om Buonaparte liig Syracusaneren Agathokles, saasnart han havde betraad africansk Grund, ikke længere bekymrede sig om sin Flaade; og betragtes der Flodens Tab blot med Hensyn, til hvad Skibene have kostet at bygge, og til de brave Søemænd, især Officerer, som derved have sat Livet til. Derimod siges i Directoriets Blad Redacteuren, at Buonaparte Herre af Nedre Aegypten nu fortsætter sin March, ligesom og Poultiers Lovenes Ven forsikrer, at Tabet af Floden, saa smerteligt det end maae være hver god Franskmand, dog tildeels oprettes ved det næsten sikkre Held af Toget mod Aegypten og Indien, der maae give Engelland et høistføleligt Stød; dog tilstaaer den tillige at hiin ulykkelige Træfning bortfierner alt Haab om Fred, ligesom den paastaaer, at denne Ulykke ikke kunde have indtruffet, havde Kongen af Neapel ikke tilladt den engelske Flode at løbe ind og proviantere sig i hans Havne.

Synderligt er det midlertid det Mørke, der dækker den franske Regierings hele Forhold til den ottomanniske Port; i det officielle Budskab, Directoriet har sendt til Lovgivningen Landgangen paa

Egypten angaaende, omtales dette Tog, som skillet mod de i Egypten egenmægtige Beyer, der især siden Revolutionen mishandlede de Franske der i Landet; i en hoistsynderlig Proclamation har Buonaparte — dog som det synes med saare liden Held — indbudet Egypterne til at modtage Frelse fra Beiernes Tyrannie (hvorved Fortælleren ikke kan undlade at mindes den spartanske Konge Cleomenas, der ligeledes opfordrede Egypterne til Frihed, men fandt i dem, Uslinge, der skyede den) men saa meget baade han og Directoriet synes at ansee alt dette Porten aldeles uvedkommende, lader det dog som denne Magt gandske vil kaste sig i Russernes Arme, og torde den da, sin hele Afmagt uagtet blive Frankrigs nye Eiendomme en saare ubeleilig Fiende, ligesom man alt taler om, at der skal være tiltænkt Italien, Dalmatien, og Levanten betydelige Forandringer, og ikke lover sig meget Held af den Sending, hvori man har skikket Exlovgiveren Tallien med Generalerne Lanus og Chateaurenaud til Constantinopel, at forestille Porten Tingene fra en anden Side. At overalt Frankrig alvorligen venter sig Krig, kan man blandt andet see af et Forslag Briot, der dog ellers ikke er af Directoriets Mænd, har giort, at udnævne en Commission af 7 Lemmer til at forberede de lovlige Foranstaltninger, man med Nytte kunde forelægge Lovgivningen, naar Directoriet anmældte, at dets fredelige Underhandlinger ingen Held havde havt; ligesaa hedder det, at de Franske ville iile at slutte Fred med Tydskland for at kunde vende den der staaende Armee, der nys i Bernadotte og Massena har faaet to ny navnkundige Anførere, mod Schweits og Italien, hvorhen Augereau siges at være beordret; andre Efterretninger paastaae derimod, at det tabte Søeslag ogsaa herpaa vil have en ulykkelig Virkning, at i Freyburg og Constanz Archiverne alt efter østerrisk Befaling ere indpakkede og flyttede, og at i Følge en Skrivelse fra Bregenz Granbündterne skulle have fattet en Beslutning, der torde have farlige Følger;

ja i Verona hedde det endog, at Fiendtlighederne mellem de Keiserlige og Franske den 20de skulde tage deres Begyndelse; hvilket dog blot skal være et Rygte. Den østerrigske Armees Styrke anslaaes til 312000 Mand, den neapolitanskes til 80000; og har desuden Kongen af Neapel befalet, at 50000 Mand Milice skulle indskrives til at vedligeholde den indvortes Rolighed, naar Armeen rykkede ud.

Den giennem Dardanellerne gaaede russiske Flaade siges at skulde udgiore 12 Linieskibe, og 6 Fregatter, og at have Landgangstropper ombord; ligeledes hedder det, at en russisk Hær er bestemt mod Widdin, at underkue den oprørske Pacha. Man havde smigret sig med det Haab, at Preussen vilde modsætte sig russiske Troppers Indrykning i Tydskland; men som det synes, forgieves. Man tilføier, at de Engelske have giort Spanien uhyre Tilbud for at drage dette Land udaf sit Forbund med Frankerige.

Midlertid har det franske Directorium foretaget sin i forrige Hæfte ommældte af Lucian Buonaparte saa hæftigen angrebne egenmyndige Statsforandring i den cisalpinske Republik. Efter at man havde draget en betydelig Deel franske Tropper til Mayland, fik 78 af de Yngres og 38 af Oldingsraadet Indbydelseskort fra Trouve og Brune at indfinde dem i det franske Gesandtskabs Hotel, hvor den ny Constitution dem forelæstes, der er gandske efter den romerske, hvorefter ogsaa den liguriske skal omformes, nogle ymte om, at alle tree Republiker skulle sammensmeltes — Departementernes Antal formindskedes til 11, Lovgivernes til 120. Samme Morgen var i det store Raad giort det Forslag ikke at taale nogen Forandring i den af Buonaparte indførte Constitution, og at ansee Lovgivningen for opløst, hvis Repræsentanter affattes med Magt; men forgieves. Af de 116 indbudne Repræsentanter bleve midlertid 30 borte, og af de øvrige vare 22, der uforanderligen vægrede sig, at antage den ny Constitution. Een af dem — hvis Navn Frihedsgudinden forevi-

 ge!

ge! Mazuchelli, nærmede sig de franske Magthavere med disse Ord: er det en Forbrydelse at tale? da man nu sagde: han skulde kun tale! sagde han: vel! jeg har beediget en Constitution; denne nye, kan og tør jeg ikke antage. En anden ædel Republikaner Polfranceschi holdt en meget eftertrykkelig Tale til Forsvar for, at han ikke antog den; da General Brune derpaa erklærede, at de Deputerede, der ikke havde antaget Constitutionen, havde at aflevere deres Indbydelses Kort, og forlade Salen, afgav Polfranceschi sit med det Udraab: til Frankrigs og de øvrige Nationers Frihed! Gesandten Trouve fandt heri Spot; men den ædle Polfranceschi tog atter saaledes til Orde: det ligger hverken i min Caracter eller Opdragelse at anbringe Spot, især naar noget angaaer mit Fædrelands Vel: hvad jeg har sagt, kommer af mit Hierte, og altsaa gientager jeg: til Frankerigs og de øvrige Nationers Frihed! herpaa afgav de 22 Republikaner deres Indbydelses Kort; de øvrige kaldede begave sig i Lovgivnings Salene, og under Navn af de paa den franske Regierings Befaling udnævnde samlede og tilforordnede Raad besluttede og stadfæstede hvad dem var foreskrevet. Inden denne egenmyndige Forandring foregik, var en politisk Club, hvis ivrige Grundsætninger man frygtede, blevet lukket, Huusrandsaguinger anstillede, og derved 400 Personer hæftede, og et Par alt for diærve Patrioter forviiste; hvilken Skiebne ogsaa efter Statsomskabningen Exrepræsentanten Gioja, Udgiver af en forbuden Journal, og flere have havt. Exlovgiveren Lahoz, som i selve Paris vovede diærvelig at tale den cisalpinske Selvstændigheds Sag, er hæftet.

Man lægger særdeles endog i Paris Mærke til, at Forandringerne i Constitutionen især gaae ud paa at forøge den udøvende og svække den lovgivende Magt; at Lovgivningen saaledes kun samles hver anden Dag, har tree Maaneder Ferier, under hvilke en Commission af 6 Lemmer af begge Raad forretter dens Partes; Exdirectorerne træde ved deres Af-

gang ind i Oldingsraadet, Directoriet har Raadighed over Financer, Presser, og Clubber, saint Forslagsret ved Loven? Ogsaa har det franske Directorium ladet i Paris lægge Segl paa Presserne for Journal des Francs, som iøvrigen dadlede denne Frankrigs Indblanding i en anden selvstændig og allieret Nations Enevælde.

Man spaaer den liguriske Constitution en lignende Forandring, og anseer det, som det første Skridt dertil, at da der i Lovgivningen var et Partie, som truede med at kræve Directoriet til Ansvar, o. s. v., har den executive Magt foretaget sin 18 Fructidor, da paa den franske Gesandt Bellevilles Befaling 10 af det store Raad og 5 af Oldingsraadet, der ere de ivrigste antidirectoriale, og derfor havde — Hæders- eller Øge-navnet (?) Clichianer maatte takke af.

I den romerske Republik kuer man vel med væbnet Haand de misfornøiede, dog ere de langt fra ikke rolige; ja selv de franskfindede ere misfornøiede over, at hverken Consulat eller Lovgivning har mindste Myndighed. Ogsaa lægger man Mærke til, at i de sidste Uroeligheder idelig raabes: leve Kongen af Neapel, og aldrig: Paven leve! ligesom man og vil have fundet Oprørerne anførte af neapolitanske Underofficerer, og vide, at de ved Hoffet i Neapel i det mindste havde Medhold, om ikke Understøttelse; hvorimod det igien hedder, at misfornøiede Neapolitaner i Mængde støde til de republikanske Tropper, som der overalt i Neapel og Sicilien skal være overordenlig Giæring.

I Schweitz troede man, efter den med den franske Republik sluttede offensive og defensive Forbunds- og Fredstractat, at kunde see roeligere Dage imøde; ulykkeligviis har Almuen i Appenzell, Schwitz, og Unterwalden maaskee især opægget af fanatiske Geistlige vægret sig ved at sværge Constitutions Eeden. Appenzell blev af sine Naboebrødre Thurgauerne, og St. Gallerne bragt til Roelighed; Unterwalderne bleve derimod ved at forsvare dem til

det

det yderste, og er da holdet en Dræbning — thi her er dette gamle danske Ord det meest passende — som Schauenborg selv i en Skrivelse til General Jordis i Strasborg giver en gyselig Beskrivelse af: "Vi have — skriver han — mistet meget Folk; dette var ved disse dumdristige Menneskers utrolige Haardnakkenhed uundgaaeligt. Adskillige Anførere, og desværre ogsaa et stort Antal Fruentimmer bleve nedhugne, kort sagt, alt, hvad der bar Vaaben; vi have mod 350 saarede. Det er een af de hæftigste Dage, jeg har seet. Man sloges med Køller, knuste hinanden med Klippestykker, streed paa Vandet, kort sagt, betiente sig af alle muelige Midler, at udrydde hinanden". Schauenborg paastaaer at see af de ham i Hænde faldne Papirer, at havde han ikke slaaet dem, var Opstanden inden kort Tid blevet almindelig; og maae man lade ham, at han indstændig nok tilbød dem Fred og Forliig; men torde man — med Lavaters Skrivelse til Rewbell vel spørge — hvad berettigede de Franske, hvad det helvetiske Directorium, paa hvis Fordring de droge ud, at paatvinge, jeg vil ikke engang sige, rene Democrater en mindre democratisk — men et selvstændigt Folk en misbilliget Constitution?

I Graubundten tegner det endnu bestandig til, at det østerrigske Partie beholder Overhaand, dog have adskillige Sogne erklæret, at de i saa Fald selv forenede dem med en helvetisk Republik.

Ved Kongressen i Rastadt prutter man endnu bestandig; medens det er høist sandsynligt, at Kiøbet andensteds vil sluttes, eller brydes. I det nedre Frankerig begynder man at ymte om ny Vendeer; en meget stræng Lov om ny Soldatudskrivninger synes at bebude, at det bliver Alvor med Krigen. Stemmingen i Lovgivningen kan man af den ovenmeddeelte Debat kiendelig see; vel hedder det, at der under Marbot, Briot, og Lucian Buonaparte skulde have dannet sig et Oppositions Partie; men det fattes Kraft; ogsaa er 18de Fructidor blevet i begge Raad og offentlig høitideligholdt.

Af

Af denne Dags Offere ere de bekiendteste, Barthelemy, Pichegru, Villot, Rovere, Aubry, Dossonville, flygtede fra deres Forviisnings Sted; Barthelemy er blevet paa Martinique, de øvrige ere komne til Engelland, hvor det hedder, at Pichegru har forlangt Audiens hos Pitt. Republikaneren Tronçon Ducoudray nævnes ikke blant de undvigte.

De faa Franske, som fra Rochefort bleve satte i Land paa Irland, have, efter at have sat hele Landet i Bevægelse, med de tilstødte Irlænder maattet give dem til Krigsfanger; midlertid er derved Oprørsaanden opblusset paa ny. Oliver Bond, der nævnedes, som een af de forenede Irlænders ypperste Høvdinger er død i Fængslet. Alle Omstændigheder og Foranstaltninger vidne midlertid, at den engelske Regiering er fra denne Side intet mindre end roelig.

Medens dette er under Trykken, medbringer seneste Post Efterretninger, som kun alt for meget retfærdiggiøre de frygtsomme Anelser, hvormed denne Artikel begyndte. Vel ikke den brestiske Flode, men dog den Escadre, man saa længe har talt om at være bestemt til Irland, bestaaende efter engelske Efterretninger af et fransk Linieskib, 8 Fregatter, og adskillige mindre Fartøier med omtrent 4000 Mand, har betient sig af den samme Vind, som bortdrev Admiral Bridport fra sin Blokade for Brest, og ere med god Vind gaaede af til Irland. Der er udsendt en engelsk Escadre, som ministerial Bladene med al Vished love, skal tage den Franske bort; man faaer nu at see, hvorvidt disses Ufeilbarhed heri strækker sig. Med en Brigantine har den bekiendte Nappertandy vovet sig fra Dunkirchen over til Irland med nogle franske Generaler, hvoriblandt Rey er den bekiendteste, i sit Følge; ogsaa landede de uden Vanskelighed; men da de erfarede den Vanskiæbne, der havde mødt de i Killala landede Franskmænd, og da Indvaanerne i det Fiskerleie, hvor de landede